

Per-Åke Westerlund
Vänd dom aldrig ryggen
Lärdomar av den antiracistiska kampen

Första upplagan: Förlaget Rättviseböcker, 1996

Innehåll

Förord	1
Varför?! av Tony Hron.....	2
1. ”Oklart om det fanns rasistiska motiv”	3
2. Vad är rasism?.....	8
3. Vad är fascism?	15
4. Varför kommer fascism och rasism tillbaka?.....	21
5. Sverige: kufar, nazistpartier och Vit makt-musik	27
6. 30 november 1991:.....	35
7. 1992: Bäst att vända ryggen till?.....	42
8. Sundsvall visar vägen.....	48
9. Våld: 6 november 1993	53
10. Hur upphäva ett demonstrationsförbud?	59
11. Kan polisen stoppa rasismen?	66
12. Bomber, våld och hot mot antirasister	73
13. Systemskiftet i flyktingpolitiken	77
14. Ivette, Okoth, Patrick, Daniel, Edward, Titus, Kebba och Yusupha.....	86
15. Prat om integrering medan klyftorna växer.....	93
16. Vart är Sverige på väg?	99
Källor och referenslitteratur	102

Förord

På den årliga antirasistiska festivalen Gränslösa i början av juni 1996 genomfördes för andra året en tribunal om flyktingpolitiken. Jag debatterade där mot Gunbritt Andersson, statssekreterare hos Pierre Schori, den minister som är ansvarig för flyktingpolitiken. Gunbritt Andersson lyssnade på fakta och rapporter om en rad flyktingfall, men ”lovade inget”. Två veckor senare demonstrerade vi utanför hennes kontor, sedan de fyra från Kenya fått nej till asyl. (Se kapitel 14).

Den nya hårda flyktingpolitiken är en del av en ny tid i Sverige. Denna markerades i juni också av två andra demonstrationer jag deltog i, mot nedskärningar av 6 000 sjukvårdsjobb i Stockholms landsting.

Avsikten med boken är att sammanfatta lärdomar av 90-talets kamp mot rasism. Den stora bristen med andra böcker på temat rasism, är dels att de saknar förklaringar, dels att de inte är skrivna av aktiva deltagare i kampen, utan av åskådare.

Jag vill tacka fotograferna för bilderna och Tony Hron för att jag får använda texten till hans sång ”varför?!”. Jag har också under arbetet haft ovärderlig hjälp av en rad kamrater. Christer Rydén har grävt fram fakta och liksom Johan Sand kontrolläst manus. Hans Juto har utfört ett enormt arbete framför datorerna. Arne Johansson har gjort kommentarer till manus och inte minst hjälpt mig med bokens titel. Per Olsson har föreslagit viktiga tillägg. Laurence Coates har läst utkast och stått för idéer och pådrivande uppmuntran. Boken är dock i första hand ett resultat av insatserna från tusentals antirasistiska aktivister, invandrare och flyktingar, många fler än dem som fått plats i denna bok.

Stockholm 6 oktober 1996

Per-Åke Westerlund

Varför?! **av Tony Hron**

vad är meningen med livet
vad är meningen med livet

jag undrar varje dag som går
jag undrar varje minut som gick

varför har detta hänt, varför?
varför bryr vi inte oss, varför.

varför tänker vi bara på oss själva
vi kommer alla att dö en vacker dag

varför gör vi inte något, varför
varför blundar vi för allt, varför
vi har fått alla nog – det räcker
inte en enda gång det gör ont
aj vad det gör ont
nu måste vi fatta att det gör ont

varför tillåter vi detta
i detta vackra land vi bor i

varför gör vi inte något, varför
varför har det gått så långt, varför

varför måste vi alltid vänta
varför kan vi inte göra något nu

men nu skall vi göra det – det är dags
annars kommer alla vi att uppleva
som andra upplevde
att uppleva som andra upplevde

nu måste vi lära oss av historien
som är så skrämmande men ändå sant
nu måste vi tänka om – om vi vill ha det så
annars kommer våra barn att uppleva
som andra barn upplevde
uppleva som andra barn upplevde
att uppleva som andra barn upplevde

1. ”Oklart om det fanns rasistiska motiv”

”Det är oklart om det fanns rasistiska motiv för dådet”, skrev Dagens Nyheter i en ledare efter det bestialiska mordet på John Hron i Kode utanför Kungälv i augusti 1995. Det året drabbades Sverige av de grövsta rasistiska dåden i modern tid. Medlemmar och sympatisörer i fascistiska grupper var inblandade i åtta mord. Men DN:s ledarskribenter drog inga slutsatser av att John Hrons mördare bar en tröja med texten ”Hitler hade rätt”.

De mest uppmärksammade fascistiska morden inträffade den 11 mars då ishockey spelaren Peter Karlsson i Västerås knivhögs till döds, den 17 augusti då 14-årige John Hron i Kode, Kungälv, misshandlades till döds och den 9 september när flyktingen Gerhard Gbeye (Patrick Nadji) i Klippan knivmördades. Två skinheads dömdes för morden på en 17-åring i Avesta Folkets Park i april respektive en 27-åring i Skelleftehamn i juni. Kända rasister åtalades för dödsskjutningar i Borlänge i april och Malmö i juni, men de frikändes. Ett annat skinnhuvud var huvudmisstänkt, men åtalades inte, för mordet på Anders Gustafsson i närheten av Fryshuset på nyårsdagen. Starka skäl talar för att en 17-årig chilensare, som avled av yxhugg i huvudet på pendelstationen i Häggvik norr om Stockholm, föll offer för gäng på väg från en skinheadsfest. De första månaderna 1996 har minst två mord med fascistisk koppling begåtts. Till detta kommer flera fall av misshandel som kan rubriceras som mordförsök, flera bomber och mordbränder. En undersökning visar på 107 rasistiska våldsdåd med 99 offer på ett år (A-L Lodenius i SvD 29/9 -95). Brottsförebyggande rådet uppskattar att det begås 15 rasistiska dåd per dag, varav många aldrig anmäls.

Mördarna i de tre mest kända dåden 1995 var alla med i fascistiska organisationer. Den för mordet på John Hron åtalade 18-åringen skrev en insändare i den fascistiska tidningen Nordland där han hyllade kamratskapet bland skinheads och avslutade med ”rasliga hälsningar, 88”. Siffrorna betyder Heil Hitler efter den åttonde bokstaven i alfabetet. 18-åringen i Klippan-mordet betecknar sig som nationalsocialist och aspirant till Riksfronten. Skinnhuvudet som mördade Peter Karlsson var knuten till nazisterna i Westra Aros, Västerås. I Kode tvingades John Hron av sina mördare säga att han älskade nazismen. Misshandeln inleddes den 16 augusti, pågick i timtal för att sluta i John Hrons död på nazisternas högtidsdag den 17 augusti, Rudolf Hess dödsdag.

I Klippan skrek knivmördaren: ”Nigger, you gonna die, I'm gonna kill you”. Den 16-årige mördaren tog på sig sin nazistiska armbindel när Gerhard Gbeye, asylsökande från Elfenbenskusten, gick av bussen och förföljelsen inleddes.

Gemensamt för myndigheter och etablissemang har varit att negligera den fascistiska kopplingen. Tingsrättens åtal och dom mot John Hrons mördare nonchalerade helt den politiska karaktären på mordet. De låga straffen, där den mest aktive fascisten bara fick vård enligt socialtjänsten, skärptes i hovrätten, men fortfarande vägrade domstolen erkänna mördarens fascistiska motiv. Den unge fascistiske mördaren i Klippan skröt om sitt dåd efteråt: ”fan, va gott att negern dog”. Han och hans fascistiska lokalförening hade en dödslista över Klippanbor. Ändå påstod advokat Henning Sjöström att här fanns ”inte mer rasism än i ett byslagsmål” och ”att 16-åringen hade kniv med sig berodde på att han i somras själv blivit hotad av en invandrare”. Trots allt tal om hårdare tag mot rasism och nynazism sänkte hovrätten domarna i Klippanmålet. Den nu 17-årige mördaren fick fängelse i tingsrätten, men bara vård enligt socialtjänsten i hovrätten. Efter massiva protester, bland annat genomförde afrikaner i Sverige demonstrationer i Göteborg, Stockholm och Malmö, tvingades Högsta domstolen ta

upp fallet. (Se även kapitel 11).

90-talsdebatten i Sverige har varit full av försök att tala om ”främlingsfientlighet”, ”patriotism” och ”högnationalism” när det i själva verket rört sig om rasism från fascistiska smågrupper. Situationen i Sverige uppmärksammas också i Anti-Semitism World Report 1996, som registrerar angrepp på judar och fascistisk aktivitet:

”Sveriges rykte som tolerant fläckas i ökande grad ned av landets nynazistiska rörelse, som aldrig sedan andra världskriget visat upp ett sådant självförtroende som nu. Nivån och omfattningen av den nynazistiska propagandan är unik i jämförelse med befolkningsantalet” (ur brittiska The Independent 10/6 -96).

Det svenska etablissemangets linje kan illustreras av DN:s ledare den 27/9 -95, alltså mer än en månad efter mordet, när mördarnas nazistiska band var allmänt kända: ”De fyra som står åtalade för mordet på John Hron har levt i en våldsfixerad subkultur.” och senare: ”Det är oklart om det fanns rasistiska motiv för dådet”. Ledaren försöker se mordet som ett ungdomsproblem istället för en politisk fråga och letar orsaker i ondska, våldskultur och brist på normer. DN-redaktören ställer tio dunkla frågor som exempelvis ”Hur överförs normer från generation till generation i ett samhälle besatt av ungdom, där ingenting är givet och inget utslutet?”, men ger inga svar. Att citera Jesus skänker inga andra förklaringar än att problemet är en del av människan, för alltid. När nästa DN-ledare två månader senare kritiserar tingsrätten i Kungälv för ”flathet” slår det tillbaka mot de egna tidigare kommentarerna. Liberala ledarskribenter kan inte ge någon väg ur detta våld.

Etnisk rensning

1995 började flyktingförläggningarna stängas och våldet flytta ut till bostadsområdena. I Örbyhus i Uppland genomfördes i praktiken en etnisk rensning, när våldsangrepp och trakasserier tvingade 14 invandrarfamiljer att säga upp sina lägenheter. Ett gäng ungdomar greps, ”flera av dem med nazistsympatier”, något de senare förnekade. ”Det är för farligt här. Mina barn är rädda, gråter och har svårt att äta.” förklarade Hasan Kurtaj. ”Hasan böjer sig ned i sitt vardagsrum och tar fram en plastpåse ur skåpet. Han har sparat den tunga sten som kastades in i familjens kök en natt.” (SvD 27/9 -95). Den värsta skandalen var att kommunens ledande politiker och tjänstemän absolut vägrade se de rasistiska inslagen i dåden och än mindre delta i försvaret av familjerna som bott i kommunen i två år. De lokala politikerna sjönk så lågt, att familjerna efteråt krävts på uteblivna hyror! Samma kommun tjänar dessutom pengar på affären, genom att behålla de statliga bidragen för de flyktingar som jagats bort.

I trakasserier av familjen Labadi i Vålberg i Värmland har samma mönster upprepats gång på gång. I november 1994 misshandlades de båda makarna Labadi; under påskhelgen 1995 kastades två brandbomber mot deras hus när tiotals skinheads attackerade familjens villa; under sommaren brändes både familjens sommarstuga och villan ner. I mars 1996 brändes det sista uthuset ner. Angriparna var både lokala och ditresta fascister. Polisen och lokala myndigheter nonchalerade våldet. Den bomb som enligt Säpo hade 300 meters sprängverkan kallades för ”påsksmällare”. ”Det finns visserligen främlingsfientlighet i bakgrunden. Men om det bara handlade om rasism borde det innebära att alla invandrare i Vålberg skulle vara hotade och så är inte fallet”, sa länspolismästaren i Värmland, Rolf Kläppe, (TT efter påsken - 95). Med den definitionen finns det inget rasistiskt våld alls i Sverige, eftersom inte alla invandrare ständigt är hotade. Polis, och senare åklagare, satte tonen för media och domstol. Fadern i familjen dömdes för sitt försvar av familjen under påsken 1995 till strängare straff än

angriparna, varav bara två dömdes, och till lägre böter än fadern Labadi. Vålberg användes av invandrarminister Leif Blomberg som ett exempel på felaktigt utpekad rasism. Motsatsen bevisas av en undersökning av mediaforskaren Ylva Brune, som också kan berätta att ”det trakasserande gänget fortsätter att utslunga dödshot, att en av dem till och med startat en nynazistisk förening i Karlstad och sökt kommunala bidrag”. (Artikel om Brunnes rapport i DN 25/5 -96).

Gemensamt för Örbyhus, Klippan och Vålberg är att inga riktiga kampanjer mot rasism eller fascistiskt våld genomförts. I en undersökning på Vålbergsskolan där eleverna fick svara anonymt sa sig bara fem stycken acceptera trakasserierna mot familjen. Men lokala organisationer och de politiska partierna har valt att underskatta våldet eller vädjat till någon sorts individuell humanism. Partiernas politiska kurs har dessutom gjort dem allt mindre trovärdiga som försvarare av vanligt folk. Även lokala politiker har successivt förlorat sin förankring. I Vålberg startade kommunen ett antirasistiskt nätverk, som erbjöd jobb till medlemmar i nazistgänget, men som inte ens kontaktade familjen Labadi! Ett annat exempel är Säffle där ett tiotal skinheads i början av 90-talet kunde stå obesvarade och därför dra med sig fler i misshandel och trakasserier. Flera flyktingar i Säffle berättade att de inte vågade lämna lägenheterna, av rädsla för misshandel, men också för att de ständigt behövde vakta sina bostäder. Såväl bomber som bensin hade använts i attacker på flyktingförläggningen. Vamgruppen, som den kallades, hade också gjort inbrott i militära förråd och var beväpnade. Efter några år slutade gruppen precis som original-Vam i fängelse, när deras kriminella verksamhet blev så omfattande att polis och domstolar måste ingripa. Utvecklingen i Säffle bekräftade att där de fascistiska organisationerna får fotfäste följer attentat, hot och misshandel.

Det fascistiska våldet gäller inte bara invandrare och flyktingar. Redan Bevara Sverige Svenskt i början av 80-talet skrek om att ”döda röda råttor”. Bland de första dösoffren för fascistiska mord i modern tid fanns besökare på homosexuella klubbar. I maj -95 angreps en homosexuell demonstration i Göteborg. Efter misslyckandena att bygga verkliga fascistiska partier vände dessa grupper till våldsaktioner. Anna-Lena Lodenius rapporterar att ”Angreppen på vänstersympatisörer har ökat kraftigt i omfattning...”. Valborgsmässoafton 1994 ristade två skinheads in ett hakkors på kinden på SSUs ordförande i Boden. Vänsterbokhandlarna Röda Rummet och Pathfinder i Stockholm har angripits i samband med fascistiska demonstrationer och musikgalor. I mars -95 angreps ett Ung vänstermöte i Norrköping av maskerade skinheads. Första maj 1996 demonstrerade fascister i Fagersta och Trelleborg.

Kändisar som journalisten Göran Skytte och fryshuschefen Anders Carlberg har jämfört dagens skinnhuvuden med sin egen period inom 70talets studentvänster. Det är inget annat än ett hån mot de invandrare, som ständigt har skäl att frukta rasistiskt våld. De fascistiska morderna, attentaten och hoten är något helt annat än en tillfällig lek med idéer.

”Sieg Heil” i Trollhättan

”Sieg Heil! Sieg Heil!”, skrek uniformsklädda fascister i Trollhättan den 17 augusti 1996. På Liseberg i Göteborg samma dag samlades nästan 60 000 till en manifestation till minnet av John Hron som mördats ett år tidigare.

Under 1995-96 har polisen försökt visa upp en ny ”antirasistisk” image. Hur gick det då i praktiken i Trollhättan? ”Ingen av nazisterna greps av det stora polisuppbådet, men en 12-årig invandrapojke. – Skandal att ta en liten grabb, säger Roland Nyman, en av arrangörerna av motdemonstrationen” (Aftonbladet 18/8 -96). Först i efterhand identifierade polisen sju (!) av nazisterna och grep dem för hets mot folkgrupp. Ännu har det inte hänt att deltagare i en

nazistmarsch kroppsvisiterats, vilket däremot drabbat hela antirasistiska demonstrationer, som den 6 oktober 1993 i Stockholm. I Trollhättan började polisen med att ge tillstånd på Drottningtorget mitt i stan, där en somalier nästan misshandlades till döds av nazister 1993. Först efter massiva protester flyttades tillståndet till ett annat torg. Och när nazistmötet var över bjöd polisen nazisterna på den sedvanliga eskorten till en Vit maktfest.

Stämningen i Trollhättan var helt emot nazisterna. Fler än någon gång tidigare kände att de ville göra något. Men vad? De lokala politikerna, under ledning av socialdemokraten Gert-Inge Andersson, vädjade till passivitet: alla skulle stanna hemma, lämna de marscherande i fred. När det kom till kritan arrangerade dessa politiker ett alternativt möte flera kilometer därifrån, med justitieminister Laila Freivalds som talare. Freivalds påstod i sitt tal att en motdemonstration var fel metod som skulle ge fascister den uppmärksamhet de ville ha. Men vad var det hennes eget möte uppmärksammade, om inte nazisttåget? Den lokale folkpartisten Kjell Andersson förespråkade att lokalbefolkningen skulle gå ut och ställa sig i vägen, men han var ensam bland kommunpolitikerna.

Under tiden pågick en kampanj från Elevkampanjen, Offensiv och Ung vänster, bland vanligt folk i Trollhättan. Målet var att samla en massiv antirasistisk demonstration för att om möjligt stoppa nazisternas marsch. Roland Nyman berättar:

”Tack vare stämningen för en motdemonstration fick vi offensivare kontakt med både gymnasieelever, SAAB-arbetare och invandrarfotbollslag som lovade att komma och demonstrera. 600 personer från lokalbefolkningen kom så till demonstrationen.”

Med sammanlagt omkring tusen deltagare kunde antirasisterna se till att nazisterna inte alls kunde marschera. De fick hålla till på en bakgård nära järnvägsstationen, vilket var ett stort prestigenederlag för fascisterna. Roland Nyman igen:

”Folk kom fram och spontant berömde oss för att ha tagit initiativet till demonstrationen. En tjej från Ung vänster sa 'Det här har ni gjort väldigt bra'. En annan kvinna kom fram och sa 'Gud välsigne er för det här'”.

I Trollhättan fanns också en minoritet huvklädda antirasister. ”De maskerade demonstranterna drev åt olika håll och fungerade snarare som provokatörer och skrämde bort vanligt folk från järnvägstorget” Det som dock fick flest demonstranter att brusa upp var polisens provokativa uppträdande, när de genomförde chocker med polishästarna in mot antirasisterna. Även i kommentarerna efteråt riktade sig poliserna mot antirasisterna, och gav till och med beröm till nazisternas uppträdande. Den antirasistiska demonstrationen i Trollhättan lyckades med att begränsa nazisternas marsch och att starta en lokal motkraft. Starkare lokal förankring på arbetsplatser, skolor och i bostadsområden krävs för att nå ännu bättre resultat. Det intryck en vanlig tidningsläsare fick var dock antagligen att något sorts våldsamt slag ägt rum i Trollhättan. Huvklädda ungdomar, som var en liten minoritet i Trollhättan, gavs av media den största uppmärksamheten på den antirasistiska sidan.

Vänd dom aldrig ryggen

Händelserna i Trollhättan kring nazistmarschen visade hur viktigt det är att lärdomarna av 90-talets antirasistiska kampanjer blir diskuterade. Polisen, politikerna, massmedia – alla spelade de samma roll som tidigare. Allt sedan vi Offensiv började spela en ledande roll i 30 novemberdemonstrationerna 1991 och jag själv blev talesman för Koalitionen mot rasism, har vi gång på gång upplevt exakt samma sak. Polisen saboterar tillstånd, angriper antirasister både i media och under demonstrationerna, medan de ger fullt skydd till nazistiska marscher. Politiker och kändisar säger att fascisterna inte ska ges uppmärksamhet, nonchalerar hoten om

rasistiskt våld och uppmanar folk att stanna hemma. Tidningarnas ledarsidor säger samma sak, medan sensationsreportrarna jagar actionbilder. Med vissa undantag. Ett fåtal riksdagsledamöter, främst Hans Göran Franck, har flera gånger gett oss stöd. Enskilda journalister i tidningar, radio och TV har gjort ärliga och bra reportage.

Per Svensson på Expressen skrev efter en motdemonstration mot sverigedemokraterna i Malmö, sommaren 1994:

”Borde man inte istället lämna smånassarna i fred? Borde man inte i stället låta dem stå där alldeles ensamma på torget – få och ynkliga? Jag vet inte. Kanske är det faktiskt så att de fortfarande är så få och så ynkliga att de inte lämnas i fred? Kanske är det faktiskt så.”

Inte minst Trollhättan visar att minnet är kort, att det saknas en sammanfattning av tidigare erfarenheter. Lärdomarna behöver spridas från de stora kampanjerna och demonstrationerna 30 november, från segrarna mot nazister som Faurisson och mot utvisning av skolelever som Ivette i Husby, från fascisternas splittringar och nybildningar, från bombhoten och demonstrationsförbuden, från kampen för rätten till asyl för de fyra från Kenya och många fler, från den lokala kampanjen att hålla Sundsvall nazistfritt. Vi offensivare spelar en ledande roll i dessa kampanjer.

Vänd dom aldrig ryggen är en sammanfattning av våra lärdomar. Det betyder att konfrontera fascister och rasister, i första hand med argument och antirasistiska kampanjer, men också med demonstrationer och blockader. Att vända ryggen till är att ge dem fritt spelrum.

Vänd dom aldrig ryggen betyder att inte lita till poliser och myndigheter i kampen mot rasismen. Stat och kommuner står för en stor del av diskrimineringen och rasismen i Sverige idag. Människorättsorganisationen Human Rights Watch hör till dem som riktar hård kritik mot den svenska flyktingpolitiken. Den allt omänskligare behandlingen av flyktingar har skapat en stor opinion för att försvara rätten till asyl. Vänd dom aldrig ryggen betyder också att försvara flyktingars rättigheter.

Även ledande politiker har på senare tid börjat oro sig över situationen för invandrare. Men den ekonomiska och sociala ”segregering”, uppsplittring, mellan svenskar och invandrare som sker idag är ett direkt resultat av dagens officiella politik. Integrering är den statliga invandrarpolitiska kommitténs svar på segregering. Bakom integrering döljer sig försvenskning, efter fem år ska inte ens ordet invandrare användas (se kapitel 15). Svenskar som utvandrat till USA hyllas däremot för att de behållit sina traditioner och sin ”svenskhet”. När kungafamiljen turnerade i svenskbygderna i Minnesota under ”migrationsåret” 1996 möttes de av

”rop som 'välkomna', 'We love Sweden' och 'Hälsa hem till Sverige'. Blommor överlämnades av Karl Oskar-dagarnas 'Miss Trevlighet' i blå klänning med gula band (...) Tro det eller ej, men när delegationen lämnade Nya Duvemåla sjöng de församlade mycket vackert och mycket unisont 'Hälsa dem därhemma' för den svenska delegationen” (DN 14/9 -96).

Historierna upprepar sig hela tiden. När Linköpings bibliotek förstörs av en anlagd brand skyndar sig ansvariga poliser att uttala att de inte har några särskilda misstänkta och att det inte är fascister som står bakom branden. Detta trots att elden började i kommunens invandrarbyrå, som flera gånger hotats av olika rasister. När butiker som säljer den antirasistiska tidningen Expo utsattes för attentat vägrade polisen att se sambandet mellan dåden. Att attentaten bokförts i nazistiska Nationella alliansens tidning gick polisen förbi. Först efter rejäl uppmärksamhet inleddes en utredning, som senare lades ner.

2. Vad är rasism?

Från apartheid till "Kör ut dom".

Medan det rasistiska våldet är ett hot mot enskilda invandrare är statens rasism ett angrepp mot alla invandrare och flyktingar. Rasismen är ett hot mot alla som idag behöver kämpa gemensamt för att förbättra sina villkor, eftersom den riskerar att ställa svenska arbetare och ungdomar mot invandrare. Vad är då rasism och vilken roll spelar den? Låt oss göra ett försök att reda ut begreppen.

Det är inte konstigt att begreppen rasism och fascism är så nära sammankopplade. Rasistiska aktiviteter för ungdomar och skinheads – marscher, musikgalor, möten osv – är så gott som uteslutande arrangerade av någon av de fascistiska partierna eller grupperna. (Läs mer om fascism i kapitel 3.) Vid sidan av dessa finns andra rasistiska småpartier, som Sjöbopartiet vilket har en del fascistiska medlemmar och det nu tynande ny demokrati. Den allvarligaste formen av rasism i Sverige idag utövas dock av staten, som använder tvångsmedel och undantagslagar mot invandrare och flyktingar.

Medveten splittring

Vad är då rasism? En mycket kort definition är att rasismen medvetet splittrar människor efter etniska linjer; skillnaderna kan t ex gälla nationalitet, hudfärg, språk eller religion. Rasismen gynnar med öppna ögon en eller vissa etniska grupper medan den diskriminerar och förtrycker andra. Rasister anser att det är fel att "blanda raserna" och står därför medvetet för splittring. När staten väljer polisvåld för att kasta ut flyktingar ur landet, eller föreslår särskilda regler och lagar för invandrare, då är det medvetna beslut. De kan inte betecknas som något annat än rasistiska.

I 60-talets USA fanns en mycket avancerad debatt om rasism och rasistisk politik. Svarta panterledaren Bobby Seale förklarade i sin bok *Seize the Time*:

"Rasism och skillnader på etnisk grund tillåter maktstrukturen att suga ut arbetarmassorna i detta land, detta är nyckeln de använder för att behålla sin kontroll. Att splittra folket och behärska dem är målet för deras maktkamp."

Tvärtemot den officiella mytologin var pantrarna inte svarta rasister, utan förklarade att "vi bekämpar inte rasism med rasism". De svarta pantrarna använde inte slagordet "black power" (svart makt) utan "power to the people" (makten till folket). De drog därför på sig kritik från svarta kulturnationalister som ville dra alla vita över en kam. Malcolm X, en annan av de svarta ledarna i USA på 60-talet, var inte heller svart nationalist: "Jag talar inte mot de ärliga, välmenande vita människorna.. Jag har lärt mig att inte alla vita människor är rasister. Jag talar mot ...de vita rasisterna". Precis som pantrarna drog Malcolm X slutsatsen att felet låg hos systemet:

"Det är omöjligt för en höna att lägga ankägg...Det finns inte i hönans system att producera ankägg. Den kan inte göra det... Systemet i det här landet kan inte producera frihet för afroamerikanerna. Det är omöjligt för det här systemet, detta ekonomiska system, detta politiska system, detta sociala system, detta system punkt slut." (ur *The Last Year of Malcolm X*).

Det kapitalistiska samhällssystemet bygger på minoritetens utsugning av majoriteten. En liten klass kapitalister tar hand om de verkliga frukterna av massornas arbete. Det kan bara existera genom ett ständigt förnyat och komplicerat system av förtryck. De styrande tvekar inte att använda brutalt våld, men det är inte tillräckligt för att säkra en regims fortlevnad. De kan också ge eftergifter till massprotester och kamp, men bara till en viss gräns. Då återstår för de

härskande att splittra majoriteten. Kapitalismen utvecklade den moderna nationalstaten, som gav en relativt trygg första marknad. Så lades grunden för en stabil statsapparat med polis och militär, men också för nationalism. Kapitalismen bygger på en uppdelning av vinnare och förlorare, mellan nationer, men också inom nationerna, främst efter klasslinjer, men också etniskt. Snart nog övergick kapitalismen i imperialism och kolonialism, med alla möjligheter det innebar till splittring. Vissa folkslag utsågs till "mindervärdiga" jämfört med "civilisationen" i Västeuropa. "Söndra och härska" blev ett motto för särskilt det brittiska imperiet. Villkoren gjordes helt enkelt olika för olika etniska grupper. På Irland ställdes katoliker mot protestanter, på Ceylon (Sri Lanka) singaleser mot tamiler osv. Även de stalinistiska diktatorerna i Öst använde medvetet nationella och etniska skillnader för att behålla makt och privilegier.

I USA avskaffades slaveriet sedan det blivit ett hinder för utvecklingen av den moderna kapitalismen, men först efter ett blodigt inbördeskrig där slavägarna i söder slogs för sin rätt att äga slavar. Men vad de svarta vann i inbördeskriget togs sedan successivt ifrån dem. 1890 var det fler svarta än vita som röstade i Mississippi, men 1964 var de svarta bara 6,7 procent av de röstande. De svarta i USA, över 25 miljoner människor, var dömda till fattigdom och utanförskap i världens rikaste land. Detta ledde fram till medborgarrättsrörelsen och en slags revolution bland de svarta på 60-talet. Det i sin tur besvarades med en del eftergifter, främst formella rättigheter för de svarta. Men framför allt var statens och makthavarnas svar ett skoningslöst förtryck. De svarta pantrarna fick 25 av sina ledare skjutna till döds och många fler dömda för brott de inte begått. Enbart i Los Angeles arresterades 300 panterledare på en månad, i december 1969. Rasismen inom polisen uppmuntrades av politiker och makthavare. Under en månad dömdes 80 svarta invånare av polisen i Chicago. Bobby Seale förklarar maktens skoningslösa svar: "Vi började avslöja maktstrukturen genom våra frukostar för barn, gratis sjukvårdsmottagningar och utdelning av gratis kläder. Vi arresterades för blockering av trottoaren när vi sålde tidningar på stan." Pantrarna höll "befrielseskolor" för ungdomar bland annat för att visa att hudfärgen inte var avgörande: "Ungdomen måste förstå att den revolutionära kampen i detta land inte är en raskamp utan en klasskamp." De flesta av de svarta ledarna i USA på 60-talet började dra socialistiska slutsatser, som Malcolm X just innan han mördades. Även Martin Luther King rörde sig i denna riktning, och konstaterade att "något är fel med kapitalismen" och att kampen var en klassfråga, innan även hans liv släcktes. De svartas kamp hade stor effekt på den vita befolkningens åsikter. Andelen vita amerikaner som ansåg att svarta var "underlägsna" sjönk från varannan 1950 till var femte 1980. Idag håller de förbättringar som uppnåddes för 30 år sedan på att monteras ned under 90-talets våg av kontrapreformer. Rasism lever kvar som en del av systemet.

"Mitt i överflödet i världens rikaste land finns förhållanden som liknar tredje världen. Fyra av fem svarta barn lever i fattigdom i Bolivars kommun.", rapporterar DN (19/6 -95) från Mississippi. "Jag skulle inte alls bli förvånad om det blir inbördeskrig i det här landet. Det finns ingen rättvisa, och vi svarta har inte fått ärva något av det som våra förfäder skapade genom sin svett, genom sitt arbete", sa stadskanslisten i Mound Bayou med sorg i rösten.

I Sydafrika utvecklades det rasistiska apartheidsystemet i takt med kapitalismens behov av billig arbetskraft. Faktum är att de värsta dragen i apartheid infördes först under det internationella ekonomiska uppsvinget efter andra världskriget. De stora guldfyndigheterna kunde utvinnas med hjälp av svarta gruvarbetare med slavlöner. Samtidigt mutades de vita arbetarna med en högre levnadsstandard att bli systemets vakthundar. Supervinsterna i guldindustrin lade sedan grunden till utvecklingen av andra industribranscher. Sydafrika kunde därför utveckla Afrikas starkaste ekonomi, med modern industri sida vid sida med de vidrigaste sociala

förhållanden för den stora majoriteten av befolkningen. Trots alla internationella avstånds-taganden mot apartheid var systemet inget hinder för t ex svenska företag att bedriva verksamhet precis som vilka sydafrikanska bolag som helst. Profiter, inte principer, är det som räknas även för ”liberala” företag. Det rasistiska systemet användes för extrem utsugning av de svarta, men systemet skapade därmed också en svart arbetarklass. Apartheidsystemet kom i gungning när kampen mot apartheid blev till klasskamp. Under 80-talet växte sydafrikanska LO, COSATU, från ingenting till nära två miljoner medlemmar. Rader av generalstrejker och militant arbetarkamp skakade Sydafrika. De svarta arbetarna blev medvetna om sin egen styrka; skikt av vita arbetare och mellanskikt stödde kampen eller neutraliserades; den vita härskande klassen tvingades söka kompromisser. Idag är apartheid avskaffat och Nelson Mandela president, båda historiska steg i sig, men de grundläggande maktförhållandena består, ras- och klassförtrycket finns kvar, om än i ny skepnad. För de svarta massorna är nöden kvar, för de vita aktieägarna har litet ändrats och den förtryckande statsapparaten är intakt. Linjerna är lagda för nästa steg i den sydafrikanska kampen mot rasism och kapitalism.

Även Västeuropas härskande politiker och makthavare använder medvetet det rasistiska kortet för att uppnå splittring och vinna stöd bland de minst medvetna skikten i samhället. Den brittiska härskande klassen odlade systematiskt den rasistiska frågan när krisen i den brittiska ekonomin slog igenom i slutet av 60-talet och under 70-talet. Pauser i den då hårda arbetarkampen, flera gånger på gränsen till generalstrejk, utnyttjades för att sprida det rasistiska giftet. Torypolitiker som Enoch Powell vände sig till de arbetare och andra skikt som var mottagliga att utse invandrare som orsaken till Englands kollaps som världsmakt. 1972 påstod Powell under stor uppmärksamhet att asiatiska flyktingar från Uganda ”översvämmade landet”. 1976 bedrevs en presskampanj som påstod att andra asiater, denna gång från Malawi, bodde på femstjärniga hotell. Invandrare utpekades som socialbidragstagare och brottslingar. Effekten lät inte vänta på sig: misshandel och bensinbomber mot invandrare kom som ett brev på posten, och det fascistiska partiet National Front nådde sin höjdpunkt i valen 1977. I Frankrike har de traditionella partiernas svar på Jean Marie Le Pens och Front Nationals framgångar varit att kopiera dess rasistiska flyktingpolitik. Längst gick gaullisterna under ledning av landets nuvarande president, Jacques Chirac, som myntade uttrycket att Frankrike lider av en ”överdos utlänningar”. Som borgmästare i Paris meddelade han 1983 att ”Frankrike inte längre har medel att stödja en hop utlänningar som våldför sig på vår gästfrihet”. 1984 sa samme Chirac att färre invandrare skulle betyda ”lägre arbetslöshet, minskade sociala kostnader och minskade spänningar i vissa städer”. En prognos som precis som annan rasistisk demagogi visat sig ha lite med verkligheten att göra. Frankrike har idag i praktiken nollinvandring, samtidigt som arbetslösheten nått rekordnivåer. Det är Chiracs egna åtstramningsprogram som leder till de extrema sociala spänningar som exploderade i de offentliganställdas strejkvåg i november-december 1995.

Sverige: stat och politiker i första ledet

Den svenska staten stod inte Nazityskland efter i strävan efter ”rasförädling”. Statens institut för rasbiologi förespråkade bland annat sterilisering av ”mindervärdiga element”, en lag som inte togs bort förrän 1976. Att statens officiella politik gick ut på att värna den ”svenska rasen” gav nazister och rasister en stabil utgångspunkt. Hetskampanjerna mot judiska flyktingar under 30-talet hämtade argument från statens rasism. De officiella rasteorierna har idag varit borta i många decennier. Även om oroväckande många teorier idag lanseras om ”biologiska” förklaringar till allt från arbetslöshet till rasism(!), kommer de gamla ”rasrena” teorierna inte tillbaka i sin gamla form, annat än hos smågrupper.

Likheten mellan dagens utveckling och de historiska exemplen, både internationellt och i Sverige, är att staten och politikerna går i spetsen, inte att de släpar efter någon sorts allmän rasistisk opinion. Ekonomiska sparprogram och nedskärningar har de senaste tio åren utan undantag sammanfallit med hårdare åtgärder mot flyktingar. Detta har i sin tur gett luft under vingarna till särskilt fascistiska partiets rasistiska kampanjer. De båda åren 1985 och -87 slog flyktingar, läkare och advokater larm om att flyktingpolitiken drastiskt försämrats. Utvisningarna ökade, liksom direktavvisningarna på Arlanda och i Trelleborg. Invandrarverkets dåvarande chef Thord Palmlund talade om att ”gränsen var nådd”. Bland de ledande politikerna utmärkte sig på 80-talet moderatledaren Gösta Bohman med sitt ökända uttalande att afrikaner har det bra i sina hemländer, lever i plåtskjul och äter bananer, samt hans efterföljare Ulf Adelsohn med skrönan om att invandrarbarn åkte limousin till dagis. Rasistiska grupper och individer kände under 80-talet att det började bli fritt fram för deras åsikter.

Detta var bara förningar om vad som komma skulle. 1995-96 genomfördes den största sänkningen av levnadsstandarden för arbetarfamiljer i Sverige sedan andra världskriget, samtidigt med den värsta behandlingen av flyktingar. Systemskiftet, nedmonteringen av välfärdsstaten som inleddes på allvar på 90-talet, slår dubbelt mot invandrare, t ex genom både sänkt sjukersättning och avskaffad hemspråksundervisning till barnen. Arbetslösheten är upp till 83 procent bland afrikaner och mellan 30 och 50 procent för andra invandrargrupper. 1990 hade 60 procent av de utomnordiska invandrarna jobb, 1994 var det bara 36 procent. Detta är klassfrågor och viktiga fackliga frågor, i stort sett nonchalerade av de fackliga ledningarna. Den stora majoriteten invandrare i Sverige är arbetare. På 80-talet räknade LO 350 000 medlemmar som invandrare, det är var sjätte medlem. Sammanlagt 1,6 miljoner invånare i Sverige har själva invandrat eller är barn till invandrare. Det är 18 procent av befolkningen. Fattigdom är flera gånger vanligare bland invandrare än bland svenskar. Invandrare bor sämre och de som har jobb har tyngre jobb och lägre lön.

På 90-talet har diskrimineringen ökat. Över hälften av arbetsförmedlarna var beredda att diskriminera invandrare, enligt en undersökning (SvD 7/1 -96). Att arbetsförmedlarna inte protesterade visar både att de trodde sig ha sina chefers stöd och vilken attityd de är vana vid från arbetsgivarna. Offensivaren Lumumba, med bakgrund i Uganda, kan som många andra berätta hur han diskriminerats av lärare och av polis. ”Du kanske inte vet att du behöver bensin för att köra den”, var polisernas kommentar när volvoarbetaren Lumumba fått motorstopp på sin bil. ”En kö för vita, en för svarta” är det som gäller på restauranger och diskotek i Stockholm och andra städer. På före detta Konsumägda restaurang Wallonen släpps svarta inte in alls, på ägarens order. Krogdiskriminering som polisanmäls hamnar konsekvent längst ner i polisens och åklagarnas pappershögar (Jesús Alcalá i DN 24/3 – 95).

Den statliga politiken mot invandrare och flyktingar är 1996 mitt i en ny dramatisk förändring. Den statlige utredaren Björn Rosengren föreslår pigjobb med lägre löner för invandrare och tvångsregler för var de som fått uppehållstillstånd ska få bo under sin två till fem år långa introduktion. (se kapitel 14). Båda förslagen skulle varit otänkbara så sent som i början av 90-talet. Jämför med den tidigare officiella synen, framförd av Olof Palme 1985:

”Det sätt som invandrare behandlas på i Europa är skamlöst. Det är ett klassiskt exempel på exploatering. De behandlas som marginalgrupper på arbetsmarknaden. De fördes hit för att vara billig arbetskraft. När sedan ekonomin gick ner blev många arbetslösa. Invandrarna har högre arbetslöshet, lägre löner, står utanför trygghetssystemen och kan sändas tillbaka till sina hemländer.” (DN 16/10 -85).

Även om Palme kanske överdrev skillnaden mellan Sverige och andra västeuropeiska länder,

så hade socialdemokratin på den tiden i alla fall ambitionen att invandrare skulle känna trygghet och inte vara ”marginalgrupper på arbetsmarknaden”. Dagens politik mot invandrare och flyktingar bara markerar att den socialdemokratiska övergången till det borgerliga lägret fullbordats. Det som pågår är en kontrarevolution.

Denna statliga rasism legitimerar rasismen hos de fascistiska smågrupperna. Anders Carlberg på Fryshuset tillhör dem som i stort sett förnekar denna rasism. Carlberg varnar för ”en tendens att brännmärka också det sunt patriotiska som rasism eller nazism. Det innebär att många ungdomar trängs in i ett hörn, de pådyvlas åsikter som de ofta inte har.” Han ger exempel på ”en elev, som påstods vara väldigt rasistisk”, men ”i själva verket var han bara en sorts motkraft mot några invandrarkillar i klassen”. I den här argumentationen är det de påstådda rasisterna som är offren, medan det är invandrarkillarna som gör att ”motkrafter” skapas. ”Brännmärkningen” blir hans förklaring till skinheadsens rasism och fascism. I så fall borde skinheadsens på Carlbergs hemmaplan, Fryshuset, ha upphört vara fascister och rasister. Men så är inte fallet. I Fryshusets egen rapport till Stockholms stad intervjuas flera skinheads: ”Vad gäller nationalsocialismen kan Janne inte hitta några större fel”, är en av många liknande kommentarer.

Rasismen hos skinheads eller hos staten motsvaras inte av en stark rasistisk opinion bland svenska löntagare. Pressombudsmannen Pär-Arne Jigenius talade om ett ”jäsannde missnöje i breda folklager” (DN Debatt 21/12 -93). ”Inte undra på att många svenskar – och tidigare invandrare med för den delen – blir förbittrade över detta slöseri med samhällets allt knappare resurser och att detta utgör en perfekt grogrund för främlingsfientlighet”, skrev David Schwarz, redaktör för tidskriften *Invandrare och minoriteter* apropå att invandrare får barnomsorg, bostäder och studieplatser (SvD 19/4 -95). Hänvisningarna görs till ”många svenskar” och ”breda folklager” men deras slutsatser avslöjar att skribenterna står utan kontakt med dessa lager. Missnöjet finns, men framför allt mot ”marknaden” och de politiker som utför dess uppdrag. Budskapet om knappa resurser gäller för sjuka, arbetslösa, pensionärer och barnfamiljer, inte för aktieägare, fallskärmar och kontokort. Den som likt Schwarz, direkt eller indirekt, vänder uppmärksamheten mot utgifter till invandrare kan förstås vinna en eller annans stöd för missnöje mot invandring. Schwarz frammanar därigenom själv de åsikter han varnar för. När *Expressen* 1993 med hjälp av förstasidan ”Kör ut dom” och reklamkampanjen på samma tema, ville sälja lösnummer slog det tillbaka mot tidningen. Chefredaktören Erik Månsson tvingades avgå på grund av den grova rasismen. Under Elevkampanjens demonstration utanför *Expressen*, där jag själv var inbjuden talare, kunde vi tydligt se hur de *Expressen*anställda vi träffade skämdes över kampanjen. Tre år senare är det försvar av den antirasistiska tidskriften *Expo* som gör *Expressen* attraktiv. Opinion och åsikter är inte statiska, utan faktiskt möjliga att påverka.

Hur argument som ”Kör ut dom” eller ”Kosovoalbaner är tjuvaktiga” (dåvarande invandrarministern Birgit Friggebo, fp, 1993) ska bemötas beror också på vem som framför dem. *Expressen* och Friggebo underblåste en rasistisk opinion och deras uttalanden måste fördömas som rasistiska. Varje rasistiskt uttalande måste bemötas omedelbart och beslutsamt. Det är en annan sak med grannar, arbetskamrater eller folk på stan, som har rätt att ställa frågor om flyktingpolitiken utan att bli kallade rasister. Men frågorna måste besvaras. Huvudargumenten måste vara att vi arbetarfamiljer inte får låta oss luras av dem som skyller nedskärningar och arbetslöshet på invandrarna. Det är inte invandrare och flyktingar som slukar de resurser som tagits från löntagare och offentlig sektor. Det är inte invandrare som har fallskärmar eller sänker arbetslöshetsersättningen. Politiker som Bert Karlsson och Ian Wachtmeister påstod

när de företrädde ny demokrati i riksdagen, att pengar kan tas från flyktingpolitiken till äldreomsorgen, men hade samtidigt de värsta förslagen av alla på nedskärningar i kommunerna, dvs äldreomsorgen. Det är bara genom kamp som systemskiftet kan stoppas och denna kamp saboteras av splittring. Detta är argument som kan övertyga arbetare och ungdomar, där vädjanden till abstrakt förståelse och humanism står sig slätt. Politiker som annars hela tiden försämrar för arbetare och lågavlönade är helt enkelt inte trovärdiga när de talar om allas lika värde.

Fördomar, som inte är detsamma som medveten rasism, har sin grund i okunnighet och oerfarenhet. Under efterkrigstidens ekonomiska uppsving innebar fler invandrare i Sverige, men även t ex TV och utlandsresor, att fördomar och rasistiska åsikter minskade. Mellan 1969 och 1981 mer än fördubblades de som svarade ”inga negativa känslor mot invandrare”, till 57 procent, i Statistiska Centralbyråns mätningar. I mätningen 1993 svarade 66 procent att ”svenskarna har invandrarna att tacka för sin höga levnadsstandard”, ett påstående 43 procent höll med om 1969. Under dessa år tog Sverige emot fler invandrare än under någon annan period i landets historia. Fler invandrare och ”etnisk blandning” leder med andra ord inte i sig självt till rasism. När Anders Carlberg talar om att ”ett nytt fenomen dykt upp: invandringen...”, och att denna är en källa till en möjlig reaktionär utveckling, så är det helt enkelt inte sant. Invandringen är inte ny, och den är inte orsaken till reaktionära strömningar. Den kan däremot utnyttjas av sådana strömningar. Det är gammal vanlig politik.

Ett program mot rasism

En effektiv kamp mot rasism förutsätter att invandrare och flyktingar själva står i frontlinjen, precis som de svarta i USA på 60-talet och Sydafrika på 80-talet. Vi offensivare deltar som medvetna antirasister och socialister i denna frontlinje för att försvara invandrades och flyktingars intressen, mot utvisningar, diskriminering, trakasserier från myndigheter och polis, samt mot nedskärningar. Militant, Offensivs systerorganisation i Storbritannien, hade i mitten av 80-talet den avgörande makten i Liverpools kommun. Militant visade då på en konkret klasspolitik mot rasism. Masskamp, inklusive lokala generalstrejker, tvingade Thatcher-regeringen att ge kommunen tillbaka en del av de resurser regeringen dragit in. Kampen omsattes i konkreta resultat för invandrare, svarta och andra lågavlönade. Britta Svensson rapporterade i Expressen den 22 januari 1993:

”Vera Potter har flyttat. Det är det största som hänt sen jag var här senast. Det låter inte särskilt märkvärdigt, men Vera Potters nya hus är faktiskt ett mirakel. Veras nya hus byggdes när Liverpool styrdes av militanterna, en vänstergrupp inom labour. Deras politik verkar vara ungefär vanlig sossepolitik. Här sägs de vara ett slags trotskister, fast vad det betyder vet väl ingen längre. De trotsade i alla fall fattigdomens lagar, rev Veras slum och byggde de nya husen.”

2 100 tomma slumbostäder revs; 2 708 familjer fick nya bostäder och ytterligare 1 782 fick bostäderna renoverade i den stadsdel där de flesta svarta bodde; ett sportcenter byggdes i samma stadsdel; andelen svarta med hemtjänst ökade från 0,3 procent till 13 procent; möjligheter till hemspråk infördes på daghemmen. Detta genomfördes under motstånd från de specialister på invandrapolitik som snarare betonade den formella rätten för en eller annan invandrare att bli direktör eller komma in i riksdagen, än invandrararbetarnas krav.

Ett program mot rasism i Sverige idag innebär kamp för bland annat dessa krav:

- Invandrare och svenskar behöver kämpa tillsammans för att stoppa systemskiftet i välfärdspolitiken – återställ barnbidrag, sjuk-, föräldra- och arbetslöshetsersättningarna, pensioner och flyktingars dagbidrag. Liksom för att försvara arbetsrätten och stoppa

förslagen om lågavlönade pigjobb för invandrare och ungdomar. Ett nej till den svenska EU-anpassningen betyder också nej till Schengenavtalets nya flyktingmurar.

- Stoppa den växande diskrimineringen. Fackföreningarna måste agera mot diskriminering på arbetsplatser och arbetsförmedlingar. Elevkampanjen, elevråd och skolpersonal behöver agera på skolorna. Lokala organisationer och nätverk bör arrangera bojkott, med flygblad, plakat osv, mot krogar som diskriminerar.
- Försvara rätten till asyl. Det behövs demonstrationer, aktioner och kamp för att stoppa regeringens rasistiska ut- och avvisningspolitik. Hotade flyktingar måste erbjudas en fristad. Jakten på de som tvingas gömma sig måste upphöra. Utlänningsnämnden måste avskaffas. Inga anonyma beslutsfattare ska få avgöra asylärenden.
- Försvaret mot rasistisk våld. Lokala föreningar och hyresgäster behöver ingripa så fort rasister angriper bostäder eller affärer. Det kan gälla att hålla vakt, samla in pengar för att ersätta vad som förstörts, fixa larm eller mobiltelefoner etc. Information behöver spridas om vad som hänt för att peka ut förövarna, samtidigt som de angripna måste känna sig trygga.
- Ingen svensk bostadsapartheid. Invandrare ska ha samma rätt som svenskar att välja bostadsort.
- Rätten till hemspråksundervisning måste återinföras. Fler fackliga material, liksom TV- och radioprogram på invandrarspråk. Rätt till bra tolkar i fackföreningarna och hos myndigheter. Invandrare ska ha rätt till bra svenskundervisning på betald arbetstid.
- Alla invandrare som har rösträtt i kommunalvalen ska ha rösträtt även i riksdags- och EU-val.

Samtidigt arbetar vi för att förena invandrare och svenskar i kamp, som det bästa medlet mot alla försök till rasistisk splittring. En fjärdedel av eleverna på Stockholms skolor är invandrabarn. Ska skolnedskärningarna stoppas krävs enad kamp från alla elever som drabbas, en rasistisk splittring skulle hjälpa nedskärarna och vara ett hot mot alla elever. Invandrare spelade en viktig roll i exempelvis Kommunalstrejken på hösten 1995 och i Upprop för Rättvisa under 1996. Antirasistiska krav har en viktig plats i alla kampanjer, som ett sätt att knyta kämpande grupper till kamp mot rasismen. I valkampanjen 1994 gav vi från Offensiv ut material på tio språk, trots att vi bara ställde upp i Stockholm och Umeå, och att vår valbudget var bara någon promille av de stora partiernas. Antirasismen var också en viktig fråga i kampanjen för Rättviselistan i EU-valet 1995.

Trots all antirasistisk kamp kommer rasismen att bestå som en del av det kapitalistiska klassamhället, så länge detta existerar. Ett socialistiskt samhälle skulle ge möjlighet till en helt annan utveckling. Dagens resurser skulle omfördelas, och nya skulle skapas genom demokratisk planering, från var och en efter förmåga, åt var och en efter behov. Därmed avskaffas de materiella förhållanden som ger grogrund för rasism. Förtryck av nationer och nationaliteter skulle upphävas. Världens folk, arbetare och förtryckta, skulle för första gången kunna ta kontroll över sina egna liv och sin egen kultur. Fördomar och rasism skulle dö och mänskligheten gå in i ett nytt stadium.

3. Vad är fascism?

Hur kunde Hitler ta makten?

På hösten 1995 skulle den svenska polisen plötsligt utbildas i nazistiska symboler. Polisens passivitet vid fascistiska manifestationer och våld skulle brytas genom att poliserna fick information om hak-, sol- och vargkors. Staten skulle ta hårdare tag mot fascisterna samma vinter som sverigedemokraterna skickade hyllningstelegram till statens invandrarminister Leif Blomberg för utvisningen av familjen Sincari från Åsele. Den fascism som skulle studeras av polisen har 75 år på nacken som politisk rörelse. I dagens Sverige är grupperna medlemsmässigt marginella, men tillräckligt farliga för att utgöra ett dödligt hot mot enskilda.

”Flyktingpolitiken kan inte baseras på önsketänkande”, var rubriken på en debattartikel i Svenska Dagbladet den 5/8 -93. Artikelförfattaren Göran Englund presenteras som professor i finansrätt(!) i Lund, men är mer känd som ledare för nysvenska rörelsen, en fascistisk gubbsekt med mer teoretisk inriktning. Detta är också tydligt för den som läser artikeln, som varnar för invandringens effekter på miljö, kultur och budgetunderskott. Den speciella ”nordiska” naturen och kulturen omnämns allt som oftast i fascistisk litteratur. Dagens fascister och nazister använder rasismen som sin huvudfråga. (Den tyska fascismen kallades nazism, som i sin tur var en förkortning av nationalsocialism. Begreppen används synonymt i den här boken.) Fascismens politiska mål sträcker sig betydligt längre än till mord på och utvisning av invandrare. Till dem som ska utrotas hör också socialister, homosexuella, handikappade och de som försvarar dessa. Under 1995 attackerade fascister med våld möten med Ung vänster och Stoppa rasismen, en demonstration och lokaler för homosexuella, enskilda antirasistiska aktivister och handikappade. Även försäljare av den antirasistiska tidningen Expo utsattes 1996 för vandalisering och hot. Det vanligaste felet i media och diskussioner är att fascismen likställs med andra världskriget. När Arja Saijonmaa härom året spelade Zarah Leander, försökte hon urskulda Leanders uppträdanden inför tyska nazister med att inte många känt till nazismens väsen innan andra världskriget bröt ut. Men fascismens historia började inte 1939.

Fascismen i Italien och Tyskland var inte ytterligare ett ”system av brutalt våld och polisterror”, utan ”ett särskilt system att regera som bygger på att alla element av arbetardemokrati inom det borgerliga samhället rycks upp med rötterna”. Fascismen nöjer sig inte med att ”krossa den mest revolutionära delen”, utan kommer att krossa ”alla oberoende och frivilliga organisationer”. Detta var grunden i den analys, de råd och de varningar som den ryske marxisten Leo Trotskij utfärdade om utvecklingen i Tyskland i slutet av 20-talet och början av 30-talet.

Nazismens rötter

Motsättningarna mellan de olika imperialistiska makterna, särskilt de stagnerande Storbritannien och Frankrike mot det stigande Tyskland, ledde fram till både första och andra världskriget. Mellankrigstiden blev en period av djupa kriser (depressionen i Europas ekonomier 1920, Wall Street-kraschen 1929, massarbetslösheten osv) samt av revolutioner och kontrarevolutioner (Ryssland, Finland, Ungern, Österrike, Spanien, Tyskland, Kina osv). I Tyskland fick motsättningarna och svängningarna sina extremaste uttryck, på grund av förlusten i kriget och de stora krigsskadestånden. Både 1918-19 och 1923 hade de tyska arbetarna kunnat ta makten under de revolutionära jämsningarna. I det första fallet krossades revolutionen av de socialdemokratiska ledarnas väpnade trupper och i det andra förlorades revolutionen pga vacklan och obeslutsamhet i kommunistpartiets ledning. Arbetarklassens

misslyckande att ge en revolutionär väg ut ur krisen gjorde att de stora mellanskikten i samhället, bönder, butiksägare, hantverkare m fl, nu vände sig åt ett annat håll.

”Småborgerligheten, som vid den här tidpunkten utgjorde hälften av Tysklands befolkning, hade blivit bankrutt av krisen. Inflationen hade lagt beslag på deras besparingar och monopolen hade slagit omkull deras små butiker. Småborgarna hade först ställt sitt hopp till arbetarklassen och dess partier. De hade hoppats att arbetarrörelsen skulle kunna ge en väg ut ur krisen, ut ur eländet. Men efter 1923 kände sig småborgarna bedragna. Småborgerligheten blev nazismens massbas. Det var den ruinerade köpmannen, den tyske bonden, de officerare som kände sig bedragna av Versaillesfreden samt det så kallade trasproletariatet som lät sig förföras av nazisternas demagogi. Nazisternas tal om en ny 'folkgemenskap' och kamp mot monopolen var i sig en återspeglning av småborgerlighetens villrådighet och desperation.” (Per Olsson i Offensiv, februari -83).

Nazisterna hade först uppstått som en kraft när den militära ledningen i Bayern använde dem som hjälptrupper för att krossa arbetarråden 1919. Men Hitlers mål gick längre än så, han ville skapa en massrörelse som Mussolini gjort i Italien. Denna massrörelsens objektiva roll var dock inte att gynna de förtryckta småborgarna, utan deras uppdrag kom från finanskapitalet. De socialdemokratiska och fackliga ledarna var beredda att offra frukterna av vad arbetarna uppnått i ekonomisk och politisk kamp. De gick med på sänkta löner, höll tillbaka kamp och strejker – men detta var inte nog för kapitalisterna. En kompromiss var inte möjlig: de tyska storkapitalisterna var beredda att löpa linan ut och krossa arbetarrörelsen. En ”vanlig” militärdiktatur är en regim för väpnad fred, men en fascistisk är skapad för krig. Den skulle ge dem oinskränkt makt på arbetsplatserna och supervinster; det skulle skapa möjligheten till en militär revansch; det skulle lägga grunden för ett kommande anfall mot Ryssland för att krossa planekonomin och komma åt råvarorna. En knapp månad efter Hitlers maktövertagande, i februari 1933, höll nazistledarna ett möte tillsammans med ett dussin ledande industrimän, bland andra Krupp von Bohlen, som omedelbart efter mötet blev en entusiastisk nazist. Protokollet från mötet finns bevarat. ”Vi står inför det sista riksdagsvalet”, förklarade Hitler. Marxismen skulle ”elimineras” och en ny armé byggas upp.

”Allt detta sades rakt på sak till industrimännen, och de blev entusiastiska över löftet att det skulle bli ett slut på de infernaliska valen, på demokratin och nedrustningen.” (Ur William L Shirer ”Det tredje rikets uppgång och fall”.)

Inte bara det tyska etablissemanget flirtade med Hitler och nazisterna, så gjorde även t ex Winston Churchill och andra internationella borgerliga ledare, som alla fruktade arbetarkampen och den ryska revolutionen, trots att denna urartat i stalinism. De kapitalistiska ledarna var därför även beredda att acceptera nazismens rasteorier, antisemitism, avskaffandet av rätten att hålla möten, tala och skriva fritt osv. Kapitalisterna visste att nazisternas demagogi mot de kapitalistiska monopolen inte skulle hota deras ägande och ekonomiska makt. Mellan 1933 och 1938 ökade vinsterna för de tyska industri- och handelsföretagen från 6,6 miljarder mark till 15 miljarder. Profiterna inom vapenindustrin tiodubblades. Vinsternas andel av nationalinkomsten ökade från 17,4 procent 1932 till 26,6 procent 1938. Detta skedde på bekostnad av arbetarklassen, men även större delen av de småborgare som förde Hitler till makten. Små företag fortsatte att sugas ut och tas över av stora. När fascismen väl kommit till makten hade den inga problem att hitta sina soldater, som kunde användas för den fasansfulla diktaturens uppgifter, även mot småborgare och tidigare anhängare.

Maktövertagandet

Hur kunde Hitler ta makten? ”Tyskland hade utan konkurrens den kapitalistiska världens starkaste kommunistparti. KPD fick 300 000 nya medlemmar 1930-32 och gick upp till nästan

sex miljoner röster. Men vi lyckades inte mobilisera dessa miljoner till aktiv kamp”, svarade den tyske arbetaren Fritz Bradke, som på 1970-talet intervjuades av Arvid Rundberg i boken ”En tysk arbetares memoarer”. Till den tyska arbetarrörelsens numerära styrka ska läggas att socialdemokraterna i valen 1928-32 fick mellan 7,9 och 9,1 miljoner röster och att tyska LO hade fem miljoner medlemmar. Ändå kunde Hitler skryta med att maktövertagandet 1933 skedde ”utan att en enda fönsterruta krossats”. Huvudorsaken var att inget av arbetarpartiernas ledningar förstod allvaret i det nazistiska hotet. När den internationella krisen efter börskraschen 1929 slog igenom i Tyskland exploderade nazisternas stöd, från 2,6 procent i maj -28 till 18,3 procent (6,4 miljoner väljare) i september 1930. Fascismen i Tyskland var nu ett akut hot. Småborgerligheten hade på allvar svängt till reaktionens sida.

De nazistiska trupperna kunde ha krossats under uppbyggnadskedet, vilket också t ex nazistledaren Goebbels senare erkände. Men inte heller i början av 30-talet var det för sent. Leo Trotskij rådde kommunistpartiet KPD att efter valet 1930 använda en defensiv taktik för uppnå en enhetsfront med socialdemokraterna SPD för att försvara vad arbetarna uppnått och för att stoppa nazisterna. De mest medvetna arbetarna, som ville gå till en offensiv kamp, skulle riskera att ”krossa sitt huvud mellan staten och fascisterna, medan majoriteten av arbetarna skrämde och förvirrade skulle kvarstå neutrala, och med majoriteten av småborgerligheten direkt stödjande fascisterna”. Det stalinistiska kommunistpartiet vägrade dock ta varningarna på allvar. KPD, liksom hela den kommunistiska internationalen, var sedan 1928 inne i den så kallade ”tredje perioden”, en ultravänsterpolitik där revolutionen hela tiden påstods stå för dörren och där socialdemokraterna kallades ”socialfascister”. KPD-ledaren Ernst Thälmann brännmärkte appellen om en enhetsfront: ”Denna teori är skapad av en bankrutt fascist och kontrarevolutionär. Denna teori är den värsta och den mest kriminella som Trotskij konstruerat under sina år som kontrarevolutionär”. SPDs svar blev att utesluta de riksdagsledamöter som var för enhetsfront.

Det allvarligaste var att SPD- och KPD-ledningarnas underskattning av det fascistiska hotet passiviserade arbetarklassen. Den 1 juni 1932 blev Franz von Papen från det borgerliga centerpartiet rikskansler (statsminister). När en fascistisk marsch genom Altona-Hamburg i juli ledde till strider med 19 döda och 285 skadade avsatte von Papen den socialdemokratiska regeringen i delstaten Preussen och utropade sig själv till rikskommissionär för Preussen. Här fanns möjligheten att svara, över hela Tyskland växte trycket bland arbetarna för en generalstrejk. Hos äldre arbetare fanns också minnet att en generalstrejk stoppat militärens kupp-försök, Kappkuppen, 1920. Men SPD-ledningens linje var att von Papen borde ställas inför rätta (!). SPD förlitade sig hela tiden på staten – polis och domstolar – som när de senare agerade, riktade sina angrepp mot bland andra just socialdemokraterna.

SPD hade i januari -32 stött Paul von Hindenburg som president mot Hitler, samma Hindenburg som ett år senare utsåg Hitler till rikskansler. KPD tog upp parollen om en generalstrejk, men misslyckades med att förankra den. Många preussiska arbetare misstrodde KPD sedan partiet 1931 drivit gemensam kampanj med nazisterna för en folkomröstning för att fälla det socialdemokratiska styret i Preussen, med den skillnaden att KPD kallade den för den ”röda folkomröstningen”. Genomgående för KPDs uppmaningar till generalstrejker och masskamp, var att de klingade ohörda. I den svenska 90talsdebatten är ett ofta upprepat argument att ”Weimarrepublikens undergång i Tyskland är ett exempel på hur det kan gå när vänster- och högerextremister börjar slåss på gatorna”, som socialdemokraternas ungdomsförbund SSU skriver i en broschyr mot Offensiv. Slagsmål på gatorna var en av nazisternas metoder och SSU låtsas som om Hitler kunde ta makten på grund av att ”vänsterextremister” slog tillbaka.

Men varken då eller nu har socialistiska antirasister förespråkade gatuslagsmål. SSU verkar tro att Weimarrepubliken (Tyskland 1919-33) med dess massarbetslöshet, ekonomiska kris, krig och våld, var stabil, men det som krävts var att arbetarpartierna visat ett alternativ till Weimar. Men KPD-ledningen vägrade vända sig till SPD för gemensam kamp mot det nazistiska hotet, som om det gällt en sammanslagning av politik eller partier. Så sent som 1932 kunde en gemensam front börjat höja arbetarklassens medvetenhet och självförtroende. Utgångspunkten skulle varit att försvara sig både mot ett nazistiskt makttillträde och mot den ekonomiska lag riktad mot arbetarna som von Papen inrättat. Medan nazisterna fick 37,4 procent av rösterna i juli -32, minskade de till 33,1 procent i november. Goebbels konstaterade i sin dagbok att KPDs och SPDs gemensamma röst var större, 37,3 procent, och han fruktade att nazisterna missat chansen. Tusentals före detta nazistiska stormtrupper gick över till kommunisterna. Det var i detta läge som storfinansen träffade Hitler och gav sitt helhjärtade stöd. Därmed kapitulerade de traditionella borgerliga partierna och Hitler utsågs till rikskansler.

Vid Hitlers makttillträde varnade SPD-ledningen för ”provokationer” mot nazisterna, och KPD vidhöll att det var socialdemokraterna som var huvudfaran i situationen. KPD-ledningen, liksom Stalin i Moskva, trodde att Hitlers regeringsperiod skulle bli kortvarig. Nazisterna spillde dock ingen tid. Den preussiska polisstyrkan övertogs omedelbart och de nazistiska stormtrupperna strömmade in för att bli poliser. KPDs möten och press förbjöds. Tusentals aktivister i KPD, SPD och fackföreningarna arresterades. Den 23 mars fick Hitler diktatorisk makt av riksdagen, inklusive rösterna från de liberala och konservativa partierna. SPDs riksdagsledamöter var de enda som röstade emot. Men deras motstånd sträckte sig inte längre än att de erbjöd Hitler stöd för utrikespolitiken och att rekonstruera fackföreningarna efter italienskt mönster. De fackliga ledarna uppmanade arbetarna att delta i gemensamma första maj-tåg med nazisterna, som dagen efter följdes av att facken krossades och nazistiska ledare satte upp nya organ i dess ruiner. De fackliga ledarna sändes till koncentrationsläger.

Trots att partiet förbjöds och krossades vidhöll KPD att deras linje varit korrekt och att revolutionen var på väg. Trotskijs varningar besannades:

”Frågan om Tysklands öde är frågan om Europas och Sovjetunionens öde, och i stor utsträckning hela mänsklighetens öde för en lång historisk period. Ingen revolutionär kan avstå från att inrikta sina krafter och sitt öde för att lösa detta problem.” (maj 1932). Med det nazistiska maktövertagandet inleddes den direkta upprustningen inför andra världskriget med dess 60 miljoner döda; arbetarrörelsens nederlag var det brutalaste historien känner, den kommunistiska internationalen var död som verktyg för arbetarklassen; förintelsen av sex miljoner judar kunde påbörjas.

Fascismen på 90-talet

Historien är det som sätter gränserna för dagens nazister och fascister. Hitlers maktövertagande blev ett dödligt hot mot befolkningen i större delen av Europa, i form av terror, massmord, koncentrationsläger och krig. Det skapade en mardröm, även för dem som fört honom till makten. De tyska kapitalisterna tappade en stor del av Tyskland och hela Östeuropa till stalinismen. Klassförhållandena idag är också helt annorlunda än på 20- och 30-talen. De stora småborgerliga skikt som blev nazismens massbas, som miljontals bönder i Tyskland, finns inte idag. Dagens nazister och fascister är politiskt perifera grupper. Det är orsaken till att fascisterna MSI i Italien under partiledaren Gianfranco Fini putsat fasaden och försöker vara ett mer vanligt högerparti, *Allianza National*, AN. På så sätt har Fini brutit den tidigare isoleringen och blivit rumsren, samtidigt som fascisterna förblivit en fraktion inom AN. Andra högerextrema och rasistiska partier har också lyckats nå framgångar i valen.

Österrikiska frihetspartiets, FPÖs, ledare Jörg Haider har blivit känd och okänd för sina berömmade ord om nazisternas arbetsmarknadspolitik, men hans parti är inte fascistiskt i klassisk mening. Le Pens Front National i Frankrike har ett internationellt utbyte även med nynazistiska grupper, de har samma linje i frågor som invandring och flyktingpolitik. I den ekonomiska politiken är dock FN mer ett nyliberalt än ett fascistiskt parti. Inom alla tre partierna, AN, FN och FPÖ, finns öppet fascistiska grupperingar. Det avgörande kriteriet för att trots detta inte beteckna dem som fascistiska är att partierna saknar kraft att fysiskt genomföra fascismens attacker mot t ex strejker, demonstrationer, fackföreningar eller stora invandrargrupper. I dagens situation skulle de i så fall mista större delen av det stöd de får i val och opinionsmätningar. De hämtar idag sina röster från ett allmänt missnöje, men också från nationalistiska och chauvinistiska strömningar. De ”rent” fascistiska grupperna kan idag inte nå valresultat som Haider eller Le Pen.

Fascismen idag har varken den desperation, masstyngd eller finansiella uppbackning som den tyska nazismen hade. Därför kan den inte klara trycket av massfientlighet som t ex motdemonstrationer och blockader. Fascister som känner sig ständigt förföljda och motarbetade splittras och desintegreras. I dagens Sverige är det en progressiv faktor att fascisterna fruktar att möta demonstrationer och särskilt invandrarungdomar den 30 november. Fascistiska marscher är med Hitlers ord till för att ”i den lille mannen bränna in övertygelsen att även om han är en liten mask så är han en del av en stor drake”. Därför är det viktigt att inte ge dagens fascister någon drakkänsla. I Tyskland på 60-talet mer eller mindre försvann det nynazistiska NPD och i Storbritannien på 70-talet splittrades National Front i smågrupper, båda efter spektakulära valframgångar i början. National Front odlades till en början av borgare och media som en motvikt mot arbetarkamp och socialister. Men när rörelsen mot fronten började samla massdemonstrationer tog etablissemanget bort sin skyddande hand, och NF-ledarnas nazism kom fram i media. Det som slutgiltigt begravnade National Front var den växande arbetarkampen i slutet av 70-talet, som dels hade många invandrare i ledande positioner, dels inspirerade även de mindre medvetna arbetare som först attraherats av fronten.

Trots att de är små partier har dagens fascister icke desto mindre samma mål och principer som de tidiga fascisterna. ”Jag välkomnar en ny Hitler i både arabvärlden, i Europa och i västvärlden”, förklarade Ahmed Rami, som med Radio Islam i årtal spridit fascistisk propaganda. Rami, som på grund av sitt marockanska ursprung lyckades förvirra åtskilliga bedömare som t ex Jan Myrdal, använde internationella nynazister som radiokorrespondenter och var hedersgäst på internationella fascistmöten. Hans antisemitiska, dvs antijudiska, propaganda följde Hitlers Mein Kampf och den värsta 30-talstidningen Der Stürmer. (Ur antologin ”Det eviga hatet”.) I början av 1992 bjöd Rami in den franske så kallade historikern Robert Faurisson till Sverige för att propagera för sina teser att det aldrig funnits några gaskamrar och att folkmordet på judarna är en sionistisk myt. ”Ingen ledande politisk företrädare – med enstaka undantag – har sagt ifrån om Radio Islams verksamhet eller om anitsemitismen i Sverige”, konstaterade då fp-riksdagsmannan Håkan Holmberg (DN 25/2 - 92). Faurisson fick dock det mottagande han förtjänade (se kapitel 7).

Dagens fascister har ingen chans att ta makten, men om det skulle ske vore deras regim en efterapning av Hitlers. Den f d tyske nynazistiske ledaren Ingo Hasselbach beskriver när han startade sin första organisation:

”Den gången undervisade vi framför allt i nationalsocialistisk ideologi, läste förbjudna böcker från nazitiden, tittade på illegalt anskaffade videos och smidde planer för framtiden.” (Ingo Hasselbach: ”Uppgårelsen”).

När Hasselbach skulle bli östtysk ordförande i Deutsche Alternative instruerades han av nynazisternas dåvarande führer Michael Kühnen:

”Nationalsocialistiska paroller, nazistiska symboler på judiska kyrkogårdar, förstörelse av socialistiska monument och angrepp på hem för asylsökande skulle ge stora rubriker i medierna. Man skulle förstå: Vi finns.”

Kühnen hade redan 1978 beskrivit syftet med sin dåvarande organisation:

”Målet för vår organisation är att upphäva förbudet mot NSDAP (nazistpartiet) i BRD (Väst-tyskland), återställa det Tredje rikets värderingar att skapa ett Stortyskland för alla tyskar och ena dem mot det hot som nu utgår från kommunister och de färgade raserna. Vi har listor med många namn på domare, advokater och kommunister som vi kommer att använda på dagen X.”

Redan idag praktiserar nynazisterna sin politik när invandrare och homosexuella mördas eller misshandlas, när lokaler eller redaktioner med för dem obehagliga åsikter vandaliseras eller brandbombas, när de lägger upp vapenlager eller rånar banker för att finansiera sin rörelse. Hasselbach beskriver hur fascisterna i Berlin organiserade dagliga överfall på invandrare vid järnvägsstationen Lichtenberg. Han beskriver också:

”Vid vår politiska skolning lärde vi oss teoretiskt att hantera sprängämnen och konstruerade bomber på pappret. Vi lärde oss hur man spränger broar, pansar och järnvägar och var och en av oss visste hur man på effektivaste sätt spränger en bil i luften. Vi diskuterade potentiella mål för högerterrorismen, vi skulle börja med socialistiska och judiska monument i före detta DDR.”

Idag finns en stor del av denna fascistiska skolning att hämta på Internet. Vore fascisterna starkare skulle de trappa upp till att angripa strejkande och kämpande arbetare och ungdomar, som de betraktar som ”kommunister”.

Enligt Hasselbach nådde de tyska nynazisterna som mest 800 medlemmar med Nationale Alternative 1990. Den största av efterföljarna, Freiheitliche Arbeiterpartei, hade uppskattningsvis 200 medlemmar 1993. De icke öppret nazistiska partierna Deutsche Volksunion respektive republikanerna, hade för något år sedan 26 000 respektive 23 000 medlemmar. De svenska fascistpartierna har sannolikt aldrig nått ens 200. Men oavsett deras litenhet måste de bemötas var än de dyker upp. ”Om vi ger dem en chans kommer de att utnyttja den. Omedelbart och skoningslöst.”, varnar Michael Schmidt i bok ”Nynazismens ansikten”. Han följde under en lång tid de tyska fascistgrupperna för en TV-inspelning. Schmidt visar hur nazisternas etniska rensning av invandrare från Hoyerswerda 1991 inträffade som ett resultat av marschen till minne av nazistledaren Rudolf Hess sex veckor tidigare. Mordbränderna och anfällen mot flyktingförläggningarna i Rostock 1992 kom två veckor efter en nazistmarsch där. ”Det är genom sådana demonstrationer nazistorganisationerna vinner sin styrka”, är Schmidts slutsats.

Det viktigaste i kampen mot fascismen är att dessa inte ska ges några rättigheter, och att detta ”förbud” bara kan upprätthållas genom uppoffrande kamp från arbetare och ungdomar, svenskar såväl som invandrare. Fascisterna, som vill utplåna varje demokratisk rätt för arbetare, socialister och i stort sett vilken relativt fri åsiktsriktning som helst, ska inte själva ha några rättigheter. Målet för en antifascistisk kampanj måste vara att blockera deras demonstrationer och möten; att övertyga kommuner, studieförbund, hyresvärdar, buss- och musikbolag att inte hyra ut till dem; att bojkotta fascistiska lärare och elever på skolorna; att utesluta dem ur facket, idrottsföreningar och fanklubbar. Målmedvetna kampanjer ger resultat, grupperna splittras och inte minst drar sig potentiella fascister för att bli aktiva.

90-talets fascistiska partier, liksom deras större kusiner Front National, FPÖ osv, söker bredda

sitt stöd hos missnöjda småborgare, de mest besvikna skikten inom arbetarklassen och bland unga. Detta är en garanti för kriser inom partierna och instabilt stöd, eftersom dessa grupper inte är övertygade fascister eller rasister, utan söker en väg att protestera. Dessa skikt inom arbetarklassen kommer också att dras med och ge sitt stöd till arbetarkamp, medan fascisterna är motståndare till kampen. När stödet till fascisterna ökar, kommer de att visa upp ett lagligt, mer parlamentariskt yttre. När den trenden sedan vänder, kommer splittringar och mindre fascistiska grupper kommer att utvecklas i terroristisk riktning. Faran från fascismen är därför tvåfaldigt. Särskilt när det inte verkar finnas någon utväg genom gemensam kamp, kan fascisterna få gehör i de minst medvetna skikten i samhället, inklusive grupper av arbetare, för sin propaganda mot invandrare och flyktingar. De organiserar ”folkopinioner” mot flyktingförläggningar och kan till och med få stöd i val. Den andra faran är det dagliga hotet om organiserade överfall, mord och mordbränder, som kan slå blint mot invandrare, homosexuella, handikappade eller den som bara råkar gå i vägen. Med bibehållet sinne för proportioner: det fascistiska hotet får inte underskattas.

4. Varför kommer fascism och rasism tillbaka?

I en opinionsmätning i Frankrike svarade 65 procent att det är ”för många araber” i landet, 22 procent svarade ”för många judar” och 21,4 procent kallade sig själva rasister. I Sverige instämde 70 procent i påståendet att den som är kritisk mot flyktingpolitiken blir kallad rasist. I Tyskland har partier med rasistisk politik valts till delstatsparlamenten. I Ryssland och Östeuropa finns öppet antisemitiska partier i parlamenten. När exempelvis DN:s ledarsida påstår att ”antirasism sedan andra världskriget varit en av det europeiska samhällets viktigaste normer”, blir frågan hur fascismens och rasismens återkomst blivit möjlig. Samtidigt finns risken för en ensidig beskrivning av 90-talets utveckling. I Frankrike svarade också 73 procent att de såg Front National som ett hot mot demokratin. I Tyskland fick det upptrappade fascistiska våldet 1992 ett mäktigt svar i form av demonstrationer med 100 000-tals deltagare. I Sverige åkte rasistiska ny demokrati ur riksdagen efter en period. Det nya läget i Västeuropa kräver en djupgående ekonomisk och politisk analys. Här berörs de viktigaste orsakerna till fascismens återkomst, och vilka de motverkande krafterna är.

Fyra processer har gjort 90-talet till en brytningstid. Den första är att världskapitalismen hamnat i en period av depression, där det inte finns någon återvändo från massarbetslösheten till guldåren 1950-75. För det andra har finansmarknaderna genom globaliseringen kopplat greppet på varje regering som bygger på marknadsekonomin. För det tredje stalinismens sammanbrott och kapitalismens återinförande i f d Sovjet, Östeuropa och Kina. Detta har lett fram till den fjärde, de traditionella arbetarpartiernas förborgerligande. Världskapitalismen har blivit rårare, än mer öppet parasitär, miljöförstörande och utsugande. Den politiska och ekonomiska kurs som styrs av världsbanken, internationella valutafonden, OECD osv är densamma över hela världen. Resultatet har blivit att klyftorna mellan och inom länderna är de största under hela 1900-talet. I hela Västeuropa förs i stort sett samma politik, oavsett regering: systemskifte och EU-anpassning, där sociala välfärdsreformer skrotas, statliga företag privatiseras och rättigheter för löntagare och fackföreningar inskränks. I detta ingår att stat och politiker spelar ut rasistiska kort, med skärpt flyktingpolitik och vädjanden till nationalism. Idéer som verkade vara förpassade till historiens skräp hög återkommer. Ett tecken på detta i Sverige idag är att reformer som inneburit steg framåt för kvinnor idag monteras ned, med nedskärningarna i offentliga sektorn, försämrade barnomsorg och föräldradeltidighet, ökade löneklyftor etc. Detta i sin tur öppnar för reaktionära idéer om att kvinnors rättigheter ”gått för

långt”. På liknande sätt förhåller det sig med rasistiska idéer, de börjar med samhällstoppens politik, som i sin tur bygger på de ekonomiska behoven hos kapitalisterna.

Den hemska varningen från Bosnien kräver att orsakerna till det etniska kriget undersöks. Den första staten Jugoslavien, som bildades efter första världskriget, kollapsade in i diktatur och nationalism på 30-talet, följt av tysk ockupation. Det nya Jugoslavien kunde bara uppstå ur kriget mot nazisterna, både tyska och inhemska. En av de viktigaste orsakerna till den massiva uppslutningen bakom Titos trupper var att dessa var uttalat emot etnisk diskriminering. Tito ignorerade råden från Moskva att nå en kompromiss med den nationella borgerligheten och konfiskerade istället företag och banker. Detta var en revolution i förvriden stalinistisk form, som till skillnad från i resten av Östeuropa genomfördes utan den sovjetiska armén. En sorts planering av ekonomin inleddes, och en ny framtid verkade skönjas. Serber och kroater, som stått emot varandra under andra världskriget, kunde enas först i kampen mot nazisterna, sedan i uppbyggnaden av Jugoslavien. Baksidan var att Tito gick i Stalins skola. Att Jugoslavien tidigt bröt med Sovjetunionen är bara en konsekvens av stalinismens nationalism och av det faktum att Tito själv ville vara en Stalin. Han kunde genomföra brytningen, till skillnad från andra stater i Östeuropa, på grund av Jugoslaviens militära självständighet. Jugoslavien under Tito bröt tidigt med sin officiella linje mot diskriminering. Särskilt kosovoalbanerna utsattes för militärt förtryck på gränsen till inbördeskrig. Det stalinistiska systemet var en diktatur, med utbredd korruption och enormt slöseri med resurser. I och med brytningen med Sovjet blev Jugoslavien också mer beroende av Väst, och lanserade bland annat därför sitt eget system av ”marknadssocialism”. Det öppnade dörren för växande regionala klyftor, och för lokala små-Tito att ta makten i varje region, stad och by.

Under 80-talet gick arbetarklassen ut i flera strejkvågor som svepte över hela Jugoslavien, som ett svar på att inflationen nådde 100-tals procent i årstakt. Lånen från Väst blev fler, med växande tryck från världsbanken att införa ”marknadsreformer”. Tragedin låg i att landet saknade en organisation, ett demokratiskt arbetarparti, som kunde föra kampen vidare. De lokala partipamparnas och direktörernas svar blev ökad nationalism och etnisk diskriminering. Medan rapporterna i media i Väst talade om att Jugoslavien var på rätt väg, började kroatiska intellektuella och politiker åter angripa serberna och vice versa. När de ”duktiga” återbetalningarna till Väst förde ekonomin till ett sammanbrott, splittrades de lokala pamparna även militärt och kriget var ett faktum. Ända fram till 1988-89 och i t ex Sarajevo även den första tiden av kriget, var sökandet efter enhet slående. Men det rasistiska och nationalistiska giftet vann denna gång, med resultatet att hundratusentals människoliv släcktes och miljoner tvingades fly sina hem. Det stalinistiska styret bäddade för kapitalismens återinförande och en katastrof för invånarna i det som var Jugoslavien.

Social kris – massarbetslöshet och fattigdom – betyder inte automatiskt att fascismen kommer tillbaka. Men så länge ingen annan trovärdig utväg erbjuds finns risken att fascismens rasistiska och nationalistiska argument kan vinna gehör. När de fascistiska grupperna i västra Tyskland valde Rostock som arena för sina attentat mot flyktingar på sommaren 1992, var det en stad där i praktiken över hälften var arbetslösa. Katastrofen var störst för ungdomar: ”Varje företag i DDR som hade mer än 200 ungdomar bland sina anställda var tvunget att hålla sig med en ungdomsgård. Idag är nästan alla nedlagda, kvar finns glittrande diskotek som ingen har råd att besöka.” (DN). Istället för att vända missnöjet mot de ansvariga för krisen – politiker i öst och väst, storföretagen i väst – fokuserade fascisterna på en lättåtkomligare grupp: flyktingarna, som inte var fler än en procent i östra Tyskland, jämfört med sju procent i före detta Västtyskland.

Den nya världsordningen är långt ifrån en ensidig högervändning. Men ökad oro inför framtiden och sökandet efter nya alternativ har gett utrymme för fascistiska partier och högerextremistiska partier med fascistiska drag. Detta har dock inte dominerat den politiska scenen i Västeuropa under 90-talet. Den har istället mer och mer präglats av masskamp och generalstrejker mot den nyliberala EU-anpassningen. Italien, Belgien, Spanien och Grekland har alla skakats av massrörelser, med stora strejker och demonstrationer. Över en miljon marscherade till Rom under fackliga och röda fanor när Italiens högerregering under Berlusconi skulle försämra pensionerna och avgiftsbelägga sjukvården. Det var landets största demonstration någonsin. Belgien skakades av generalstrejker både på hösten -93 och två år senare. Den kanske viktigaste rörelsen hittills var den franska i november-december 1995, som var en utmaning som skakade regeringarna i alla EU-länder. De offentliganställda hade ett massivt stöd för tåg-, post-, el- och busstrejker, och premiärminister Juppé tvingades backa på viktiga punkter. Liknande massprotester är att vänta i Tyskland, med ännu större konsekvenser för EU och dess invånare. Det är den växande kampen i Västeuropa, där invandrararbetare ofta spelar en viktig roll, som är det viktigaste medlet för att hålla rasism och fascism på mattan. Även högerextrema partier med fascistiska inslag, som Le Pens Front National, drabbas av klasskampen. Medan Le Pen fördömde strejkrörelsen i Frankrike, stöddes den av majoriteten av hans väljare, många av dem besvikna arbetare. Styrkeförhållandena i Västeuropa är till arbetarklassens fördel, vilket håller tillbaka utvecklingen mot diktaturer. Samtidigt har arbetarnas traditionella partier blivit borgerliga, vilket gör att nya partier måste byggas upp för att säkra varaktiga segrar i kampen och leda den vidare till verklig socialism. Medvetna partier och rörelser behövs också för att bemöta rasism och fascism med direkt antirasistisk kamp.

Tyskland – rasismen kommer uppifrån

De högsta tyska toppolitikerna är i högsta grad ansvariga för rasism och nynazism. 90-talets fascistiska våld negligerades. Politikerna såg snarare möjligheten att de rasistiska attackerna skulle hjälpa till att skrämja flyktingar från att komma. När fascisterna stormade en flyktingförläggning och genomförde etnisk rensning i Hoyerswerda 1991 tog det sex dagar innan polisen ingrep. De tyska domstolarna hade gett konsekvent milda domar mot nynazister (Michael Schmidt i boken Nynazismens ansikten). Precis som i Sverige var polisen mer inriktad på att gripa antirasister än fascister. När DVU, ett parti med ett rasistiskt program, höll möte i Rostock i juni 1992 misshandlades 200 motdemonstranter av 500 poliser. Ännu tydligare var avslöjandet att höga politiker som landets inrikesminister i förväg fått information om fascisternas planer att genomföra en pogrom i Rostock i slutet av augusti. Som mest hundratals nazistiska terrorister angrep i fem dagar ett hus med vietnamesiska flyktingar i bostadsområdet Lichtenhagen, under applåder av en publik på flera tusen. Polisen lämnade fältet fritt och fascisterna kunde helt öppet kasta brandbomber. När polisen så småningom ingrep var över hälften av de arresterade antirasister som rest dit för att stoppa terrorn. Politikernas reaktion var typisk. Regeringen lovade, inte att skydda flyktingarna, utan att flytta dem – precis vad fascisterna krävt. Inrikesministern i delstaten Mecklenburg-Vorpommern kommenterade att det var beklagligt att se tyska poliser slå till mot tyskar, ”på grund av de här utlänningarna”. Han krävde hårdare tag – mot flyktingarna, genom ändrade asyllagar. Högste polischefen i Berlin menade att Rostock gav uttryck för ”berättigad harm”.

Vid sidan av den speciella krisen i östra Tyskland hade marken för rasistiska grupper beretts av makthavarna. Vid återföreningen uppmanade förbundskansler Helmut Kohl tyskarna att inte glömma historien. Då menade han 1945-89, inte de nazistiska åren 1933-45. Socialdemokraterna SPD följde i hans fotspår. Den tidigare socialdemokratiske ledaren

Helmut Schmidt varnade för ”översvämning” av flyktingar. SPDs borgmästare i Bremen vägrade ta emot fler asylsökande. SPD-toppen gjorde helt om och gav stöd till Kohls skärpta flyktingpolitik – en dag innan Rostock. Kohls parti CDU hade redan sommaren -91 inlett en kampanj för att göra flyktingfrågan till nummer ett i det kommande valet. Det var dessa signaler från toppen som startade opinionen. Bara 11 procent ansåg att flyktingpolitiken var en viktig fråga innan CDUs kampanj. Efter alla mediautspel, kampanjer och debatter i förbundsdagen hade andelen fyrdubblats till 41 procent. Det var först efteråt som attackerna mot flyktingförläggningarna inleddes.

Fascisterna fick dock inte det gensvar de trott på sitt våld. Politikerna, som använt flyktingfrågan för att vinna stöd, överraskades också av det starka antirasistiska svaret. Den 7 november 1992 deltog över 350 000 i demonstrationer runt om i Tyskland och en vecka senare ytterligare 100 000. Skolstrejker mot rasism organiserades, motdemonstrationerna mot fascistiska marscher växte, nya antirasistiska organisationer bildades. Regering och polis skrämdes över antirasisternas styrka och militans. Det gällde särskilt när turkiska ungdomar efter mordet i Mölln i november 1992 sa att de skulle beväpnas sig. De turkiska invandrarna i Tyskland är den i särklass största invandrargruppen, närmare två miljoner. Besked om beväpning kom också från judiska organisationer: ”Aldrig mer kommer vi som har överlevt förintelsen att möta våra fiender utan att försvara oss”, skrev den judiske författaren Ralph Giordani i ett brev till Kohl.

Makthavarna måste nu försöka ta över och passivisera den antirasistiska rörelsen. Första steget blev hårdare tag från polis och domstolar. Vissa öppet nazistiska organisationer förbjöds. Även detta sköttes dock delvis på det gamla sättet. Nationale Front varslades en dag innan att de skulle förbjudas i november -92. Förbuden är också relativt meningslösa. Deutsche Alternative som förbjöds i december härstammade i sin tur ur NS, som förbjudits 1989, som var en efterföljare till ANS, som också förbjudits, 1983. Polisens agerande var ett direkt resultat av den växande antirasistiska rörelsen, och innebar vissa problem för fascisterna, men i grunden hindrades inte deras organisationer från att fortsätta agera.

Det rasistiska våldet i Tyskland minskade, men är långt ifrån ute ur bilden. Regeringens politik sinade inte som källa till rasism, tvärtom. Kohl ströp asylrätten. Till och med regeringens ombudsman för utlänningsfrågor, Cornelia Schmalz-Jacobsen, varnade för ”risken att asyldebatten i Bonn underblåser utlänningshatet.” På samma sätt förhåller det sig i andra delar av Europa. FPÖ-ledaren Jörg Haider i Österrike har som tema att ”inget folk vill bli främlingar i sitt eget hemland.” Frankrikes förre president Giscard d'Estaing hör till dem som talar om en ”invasion” av flyktingar. Politikerna går i täten och orsakar opinionen.

Svaret är internationellt – URE

Den 24 oktober 1992 fick den nya europeiska rasismen och fascismen ett internationellt svar, när 50 000 ungdomar från hela Europa demonstrerade mot rasism i Bryssel. Arrangörer var URE, Ungdom mot rasism i Europa, som bildats i maj av antirasister från olika länder, däribland från Offensiv och Elevkampanjen i Sverige. I Belgien hade den antirasistiska ungdomsorganisationen Blokbusters bildats som svar på framgångarna för Vlaams Blok, ett rasistiskt parti med antisemitiska och fascistiska rötter. Nu fanns tusentals plakat från Blokbusters i demonstrationen, liksom två busslaster demonstranter från oss i Sverige.

”Från niotiden på morgonen till halv tre när demonstrationen började marschera köade hundratals bussar från hela Europa. Över 5 000 kom från östra och västra Tyskland. Över 50 bussar kom från Flandern och Vallonien i Belgien. 1 300 kom från Nederländerna. 750 kom från Irland och Stor-

britannien. Hundratals kom från Österrike, Frankrike och Sverige. Dessutom deltog ungdomar från Spanien, Italien, Polen, Tjeckoslovakien, Danmark, Schweiz och Lichtenstein.

Runt tvåtiden strömmade tiotusentals Brysselbor till demonstrationen. Från URE:s Brysselkommitté talade Assad, algerisk skolelev:

- Välkomna till Bryssel. Låt oss visa den belgiska regeringen att Europas ungdom är enad mot rasism och fascism.
- Belgisk polis trakasserar invandrarungdomar för att de inte har blont hår och blå ögon. Arbetslöshet skylls på invandrarna. Detta är felaktigt. Den verkliga orsaken är regeringens politik.” (Offensiv 12/11 -92).

Demonstrationen blev förstasidesnyhet i åtta av elva belgiska dagstidningar med färgbilder av de tusentals demonstranterna på Bryssels gator. Det flamländska nationalistpartiet klagade till regeringen över att våra funktionärer hade gula bröstlappar och käppar till eventuellt försvar, och kallade detta en ”olaglig privat armé”. URE blev nu snabbt känt. Tyska JRE blev den största antirasistorganisationen med spridning i både öst och väst. I Storbritannien stängdes högkvarteret för fascisterna i BNP efter kampanjer där YRE spelade en avgörande roll. I exempelvis Sevilla i Spanien blev JRE den största ungdomsorganisationen. Elevkampanjen organiserade den svenska delen av URE. Omkring 1 300 ungdomar från hela Europa samlades på sommaren 1994 till UREs antirasistiska läger i Tyskland.

Sverige: inte bara ny demokrati

Att ny demokrati kom in i riksdagen 1991 var en varningssignal. Partiledarna Ian Wachtmeister och Bert Karlsson fick oemotsvarad publicitet för sin jippobetonade missnöjespolitik. De reflekterade bitterheten hos ett skikt småföretagare, men sökte även stöd hos de minst medvetna löntagarna, ungdomarna och pensionärerna. Ny demokrati framhöll sig själva som något ”nytt och fräscht”, en motvikt mot politikerna. Redan på den första valturnén kopplade Wachtmeister medvetet ihop invandrare med stora kostnader och kriminalitet. Nyd försökte även spela på rädslan för aids, med kravet att alla utlänningar måste testas.

Nyds sommarturné 1992 var öppet rasistisk. Wachtmeister krävde stopp för ”chartertrafiken” av flyktingar, väl medveten om att kriget i Jugoslavien skapade fler flyktingar i Europa än någon gång sedan andra världskriget. Bert Karlsson skrämde med att asylsökande gör att ”svenskarna får betala genom sämre vård för handikappade och åldringar, får dra ned på fritidsgårdar. Vi kommer inte ens att ha råd att klippa fotbollsplanerna”. Nyd, som själva hade de största nedskärningsförslagen för offentliga sektorn av alla partier, försökte medvetet vinna stöd från drabbade pensionärer och ungdomar. Naturligtvis har de senaste årens neddragningar inom flyktingpolitiken, i linje med vad nyd föreslog, inte inneburit en enda krona mer till äldreomsorg, handikappade – eller fotbollsplaner.

1993 var ny demokratis rasism uppskruvad ytterligare ett steg. Partiet stod inte efter sverigedemokraternas tal om att ”massinvandringen gjort Sverige osvenskt”, samt att flyktingar och invandrare var privilegierade jämfört med svenskar. Ledaren för dagens nyd-rester, Vivianne Franzén, sa att ”pensionärer vågar inte sticka näsan utanför dörren för risken att bli våldtagna”, för att i nästa andetag prata om ”folk från andra kulturer som anser att kvinnor inte är värda ett ruttet lingon”. Partiet drev en särskild hets mot muslimer, och Ian Wachtmeister påstod att svenska barn snart skulle tvingas ”vända sig till Mecka”. Bert Karlsson bidrog med att kalla en våldtäkt på en somalisk flicka för en ”intern affär” bland flyktingarna. I själva verket var tre svenska tonåringar skyldiga. Nyd avslöjades då och då i media, men de politiska partierna var helt oförmögna att ge svar. En rubrik i Svenska Dagbladet i september -93 konstate-

rade att "Andra partiets skärpta flyktingpolitik lockar nyd att ta ett steg till". Ungefär samtidigt förklarade en TT-artikel att "statsminister Carl Bildt undviker att direkt kritisera nyd för deras angrepp på muslimer i somras". (3/9 -93).

De svenska politikerna skiljer sig inte från sina europeiska motsvarigheter. Bara dagarna innan valet 1985 åkte moderatledaren Ulf Adelsohn till Trelleborg, där många asylsökande anlände, och sa att landet tog emot för många flyktingar. Höga polischefer kallade ungefär samtidigt flyktingarna för "lyxlirare eller lurendrejure". Industriförbundets Helge Berg påstod att Sverige tagit emot näst mest flyktingar per invånare av alla länder sedan andra världskriget. Sanningen var att Sverige hamnade någonstans i mitten, kunde Thomas Hammarberg från Rädda Barnen korrigera.

90-talet har dock gett de tydligaste exemplen. När lasermannen härjade i februari 1992 sa invandrarminister Birgit Friggebo i riksdagen apropå rasism, att "det är i vardagslivets stämningar, som opinioner skapas". Hon sa sig vilja "bekämpa intolerans", men lade med sitt uttalande ansvaret både för rasismen och för att stoppa den på "vardagslivet". Själv sänkte hon ett halvår senare flyktingars dagbidrag från 79 kronor till 69, eller från 31 till 21 kronor för dem som hade mat på förläggningen. Detta gjordes samtidigt som storföretagen fick 17 miljarder i gåva genom sänkta arbetsgivaravgifter. Treterminersreglen, att barn som gått tre terminer i svensk skola inte kunde utvisas, avskaffades av Friggebo. Visumtvång infördes från en rad länder, före detta Jugoslavien inräknat. Hennes regering spolade hemspråksundervisningen. Ovanpå detta kom hennes egen "intolerans", i TV-uttalandet i augusti -92 att kosovoalbaner är "mer benägna att snatta och stjäla cyklar och tvätt eller vad det är för någonting än andra flyktinggrupper." Inga ursäkter i världen kunde hindra att Friggebos hela politik tjänade till att öka rasismen. I samma veva som Friggebos uttalanden krävde det moderata kommunalrådet Anders Gustäv i Solna att alla kosovoalbaner skulle skickas ut ur landet. Han påstod att alla kosovoalbaner på flyktingförläggningen Bagartorp i Solna var polisanmälda för snatteri. Fakta visade att det gällde 25 av 600-700 flyktingar, dvs 4-5 procent. Som ett brev på posten genomfördes ett attentat mot förläggningen dagen efter Gustävs utspel.

I spetsen för opinionen mot flyktingar står en rad debattörer, ofta akademiker, som hela tiden testar gränserna för hur långt de kan gå. Bland dem som syns mest är den självutnämnde "strategen" Gunnar Jervas på Försvarets forskningsanstalt. Han har länge förespråkats linjen att "drastiskt minska invandringen", bland annat med argumentet att jobben inte räcker. För honom är arbetslösheten och nedlagda jobb faktum som inte går att ändra på. Då är det lättare att minska ned flyktingmottagningen, oavsett vad som sker i världen. David Schwarz, redaktör på tidskriften Invandrare och minoriteter, går ett snäpp längre. Han varnar för att invandrarna i Sverige om några decennier kommer att vara 2-3 miljoner, som "står utanför den nationella gemenskapen: kulturellt, politiskt, massmedialt osv". Som om svenska arbetare skulle ha mer gemensamt politiskt med svensken Carl Bildt eller Göran Persson än med sin arbetskamrat från Turkiet. Om den "nationella gemenskapen" existerade, hur kommer det sig då att ekonomer och politiker sänker pensioner och sjukersättning? Från "nationell gemenskap" är det inte långt till att tala om "ett land" eller "ett folk". Schwarz varnar också för att blanda folkslag genom att räkna upp motsättningarna mellan "kurder och irakier, palestinier och judar, bosnier, serber och kroater" osv. I bästa fall spår detta på fördomar, i värsta fall legitimerar det rasism. Den av media påstått "ansedde" ekonomen Anders Åslund säger det rakt ut: "Den nya tyska högerextremismen framstår i hög grad som ett uttryck för vanmakt inför en irrationell statlig byråkrati." Det vill säga, det fascistiska våldet beror på flyktingmottagande och på den offentliga sektorn (DN Debatt 3/5 -92).

Längst i förståelsen har förstås socialdemokraten Anders Carlberg gått, med åsikten att flyktingar och invandrare själva är orsaken till rasism och problem. ”Många svenska ungdomar har blivit främlingsfientliga eftersom de känt att invandrargång, i skolan eller på stan, har betett sig på ett tufft och provocerande sätt” Detta är en standardlögn från rasistiska skinnskallar, där de samtidigt påstår att det gäller många fler än dem själva. ”Att många förorter på bara några decennier fått en befolkningsmajoritet med utländsk härkomst bidrar säkert till de traditionella organisationernas känsla av osäkerhet.” Det är sant att många tidigare traditionella organisationer, särskilt de politiska, har tappat sina aktiva medlemmar, både svenskar och invandrare. Igen, orsaken är inte ”utländsk härkomst”, utan att organisationerna tappat sin förankring. Carlberg försöker förklara varför skinnskallar blivit fascister, med stöd av psykoanalytikern Wilhelm Reich. ”Hitler förstod att spela på rädslan inför det egna ansvarstagandet”, dvs att folk inte ville ”fatta egna, självständiga beslut”. Överhuvudtaget betonar Carlberg/Reich att ”Hitler var en mästare i att spela på känslor och stämningar”, ”hade mycket skickligt sätt” osv. De ser ingen kamp, inga motkrafter, bara en sorts övertalning där fascismens budskap är frestande. Mot detta ställer Carlberg tesen ”Samtal är demokratins bästa vapen”, det gäller att ”visa öppenhet” och ”skapa kontaktytor” med skinnskallarna. Fryshusets katastrofala fiasko med skinnhuvudverksamheten är ett tillräckligt argument för att bemöta Carlberg. Hans roll har varit att ge rasister och fascister legitimitet – det var han som övertygades av samtalen.

Klassargument

De etablerade makthavarnas problem, även de som ärligt vill stoppa rasisterna, är att de saknar klassargument. Fascister och rasister använder arbetslöshet, bostadsbrist och sänkt standard som argument mot flyktingpolitiken och för sina angrepp på invandrare. De hoppas kunna vinna stöd bland arbetslösa och lågavlönade, fastän dagens svenska fascister oftast kommer från medelklass- och villaområden. Inte sällan är skinnhuvudena flest i bostadsområden som nästan saknar invandrare. Liberaler, socialdemokrater och även vänsterpartister har svårt att besvara dessa argument, eftersom de inte kan erbjuda ett kampalternativ mot nedskärningar som de själva beslutat om. Istället blir deras argument, likt Friggebo, helt och hållet moraliska, ”det är fel med rasism”, samtidigt som deras politik ger rasismen mer grogrund. Efter mordbranden mot moskén i Trollhättan 1993 skrev Dagens Nyheter att ”de som agiterar och blåser upp hatstämningar är vuxna” och dessa ”borde åtminstone ha nog vett att sätta sig i politisk karantän”. Tänk om det vore så lätt. DN och Friggebo vill göra antirasismen till en ”opolitisk” fråga. Det innebär förmaningar från präster och kändisar, men fortsatta försämringar för lågavlönade och ingen aktiv kamp mot rasisterna. De vill sällan demonstrera. De få gånger liberala ungdomsförbundet dykt upp på planeringsmöten inför antirasistiska demonstrationer är deras huvudfråga att censurera socialistiska talare. Denna syn kan sammanfattas med Mona Sahlins ”jag har ingen lösning på rasism och segregation”. På nytt antyds att rasismen skulle orsakas av invandrarna, av ”segregeringen”.

Invandrare i Sverige är till största delen arbetare. Fackföreningarna är landets största invandrarorganisationer. Bara klassargument mot högerpolitiken och gemensam kamp kan erbjuda en väg framåt.

5. Sverige: kufar, nazistpartier och Vit makt-musik

”Stirra er inte blinda på några skinnskallar”, är ett tema Jan Guillou brukar framföra. Han har rätt i att statens rasism är mera avgörande än skinnhuvudena för den svenska samhällsutvecklingen, särskilt som han i är stort sett ensam av kändisdebattörerna att

göra den betoningen. Men risken är att nynazisterna enbart ses som löjliga figurer. För även om fascisterna idag inte kan bilda stora partier eller ta makten, måste deras hot och våld tas på allvar. En genomgång av fascismen i Sverige visar att den är mer våldsam och inflytelserik än i många andra europeiska länder.

Det tyska nazismen på 30-talet fick sina efterföljare även i Sverige. 1934 bildade högerpartiets (moderaternas) ungdomsförbund Sveriges Nationella Förbund, SNF. Tre riksdagsledamöter från högerpartiet följde med till SNF, som hade som mest cirka 40 000 medlemmar. Tre öppett fascistiska partier bildades, med tillsammans 30 000 medlemmar. Dessa tre hade vissa lokala framgångar och tog 100 kommunala mandat runt om i landet, ungefär lika många som SNF. Även på 30-talet var fascisternas huvudfråga att stoppa flyktingar, speciellt judar från Tyskland. Kampanjen kallades "Mota Moses i Grind", och vann stöd av studentkårerna vid alla universitet utom i Göteborg. (Heléne Lööw i antologin "Rasismens varp och trasor"). På studenternas kårmöte i Lund 1939 vann motståndarna mot judisk invandring med 731 röster mot 357. "De som formade teserna var varken överläggare eller flåbusar, utan högt respekterade professorer", beskriver Wilhelm Agrell i en recension av Sverker Oredssons bok om Lunds universitet under andra världskriget. Precis som nu, genomförde staten steg för steg vad flyktingmotståndarna krävt. Den svenska fascismen kunde naturligtvis inte överleva den tyska nazismens nederlag. Under efterkrigstidens unika ekonomiska uppsving blev fascismen i Sverige reducerad till Per Engdahls nysvenska rörelse, med band till italienska MSI, och nordiska rikspartiet, NRP. Det sistnämnda lett av Assar Oredsson i par med hustrun Vera, som själv varit hitlerjugend i barndomen.

Detta förändrades inte förrän på 1980-talet, då de åldrande kufarna i de svenska fascistiska grupperna fick sällskap av en del nyvärvade ungdomar. Bland de nyrekryterade till Nordiska rikspartiet fanns exempelvis Anders Klarström, som på 90-talet blev ordförande i sverigedemokraterna. Med sina nya medlemmar bland skinnhuvudena kunde fascisterna börja marschera på gatorna igen. Det fascistiska våldet återkom. Anders Klarström deltog bland annat i hoten mot Hagge Geigert i Göteborg, "Vi ska bränna dig ditt jävla judesvin". Midsommarhelgen 1986 blev Ronny Landin ihjälsparkad av skinheads sedan han och några vänner försökt stoppa skinheadsens överfall på invandrare vid Nickstabadet i Nynäshamn. Klarström och andra NRP:are i Göteborg dömdes för brandbomber mot vänsterlokaler i Göteborg och för mordhot mot bland andra Hagge Geigert. Bevara sverige svenskt, BSS, började ordna marscher och blev ett av landets vanligaste klotter, även om det sista S:et av antirasister ofta ändrades till ett B som i blandat.

80-talet innebar en ny tid i Sverige. Socialdemokratin kom tillbaka till regeringsmakten 1982, men varken detta eller decenniets ekonomiska uppgång kunde återskapa efterkrigstidens relativt harmoniska utveckling och framtidstro. För den svenska kapitalismen var reformernas och standardförbättringarnas år över. Arbetsgivare och högerpolitiker sökte konfrontation för att riva upp den "svenska modellen". SAF demonstrerade mot löntagarfonder, som var ett ekonomiskt harmlöst förslag om att en viss del av företagets vinster skulle sättas in på fonder med begränsat fackligt inflytande. För SAF var kampanjerna ett sätt att inleda en kampanj mot fackligt inflytande överhuvudtaget. Moderaternas kampanj för ett "systemsifte" ledde visserligen till valnederlag 1985, men deras frågor stannade kvar. Ungmoderaterna nådde sitt högsta medlemstal någonsin under dessa år. Nedskärningar i kommunerna inleddes, liksom en ny hårdare flyktingpolitik. De politiska vändningarna genomfördes i skarp kontrast till den officiella linjen att Sverige var "på rätt väg", med stora vinster i företagen och rekord på börsen. Klyftorna ökade, liksom polariseringen i samhället. Detta skapade en stigande oro, t

ex bland offentliganställda, som var ute i lönekonflikt på hösten 1986. Mitten och senare delen av 80-talet var annars år av relativt lugn i klasskampen. Den officiella arbetarrörelsens ledning förde en borgerlig politik. Alla dessa faktorer gav fascisterna luft under vingarna och nya rekryter.

Ett rumsrent parti?

1987 gjorde fascisterna ett allvarligt försök att lansera ett nytt, mera rumsrent parti, sverigepartiet. Partiet skulle framstå som ett missnöjesparti med flyktingfrågan som viktigaste profil. Fascistiska symboler gömdes undan och sverigepartiet hoppades på åtskilliga mandat i kommunalvalet 1988. Offentliga torgmöten genomfördes vintern och våren 1987 utanför Åhléns i Stockholm city. Fascisternas ökade aktivitet ledde också till motdemonstrationer. Utanför Åhléns samlades varje lördag hundratals antirasister för att stoppa eller störa sverigepartiets ansamling Tusentals deltog när Stoppa rasismen samlade andra organisationer i flera demonstrationer under 1986-87. Riksförbundet Stoppa rasismen hade bildats 1984 på initiativ av bland andra medlemmar i socialistiska partiet och ledde en rad antirasistiska kampanjer fram till 90talets första år.

Protesterna utanför Åhléns spelade en avgörande roll i att kväsa sverigepartiet. Om deras lördagar fått stå obesvarade skulle det stärkt både deras framtoning som ett parti bland andra partier, och gett självförtroende till stöddiga skinheadsgrupper som med tidningsförsäljning och flygbladsutdelning som förevändning ville ta över lördagarna i delar av centrala Stockholm. I gången mellan centralstationen och T-centralen hade trakasserierna av invandrare redan inletts. Antirasisternas protester gjorde att fascisterna pekades ut och blev igenkända. Fascisterna blev oeniga om hur de skulle svara, en del hoppade av och den inbyggda tendensen till splittring bland fascisternas aktivister påskyndades. Det var tydligt att sverigepartiet föll samman inifrån på grund av trycket utifrån. Men inte ens i boken "Extremhögern" av Anna-Lena Lodenius och Stieg Larsson dras denna slutsats. Istället skriver de: "Motdemonstrationerna resulterade i ständiga bråk mellan rasister och antirasister", och "Polisen kommenderades ut för att skilja grupperna åt och avstyra regelrätta slagsmål. Så småningom blev det nödvändigt att sätta in regelbunden bevakning". Polisens roll var tydlig för var och en som var där. Jag minns själv hur poliser till häst red rakt in i antirasisternas samling och var nära att trampa på sittande demonstranter, när vi omringat sverigepartiet vid Åhléns ingång. En annan gång bildade sverigepartiet kedja och när vi skulle driva den bakåt visade sig tre kraftiga män i mitten vara civilklädda poliser som tryckte tillbaka antirasisterna. Utan polisens beskydd skulle sverigepartiets torgmöten upphört ännu snabbare. Antirasisterna var inte ute efter "regelrätta slagsmål", utan bara att inta platsen för att stoppa den fascistiska propagandan. Denna kamp avslöjade också sverigepartiet, när de började göra Hitlerhälsningar och skrika "ut med packet". Sympatin från lördagshandlande stockholmare var helt och hållet på antirasisternas sida. Även om protesterna vid Åhléns inte var några massdemonstrationer spelade de en viktig roll. Om sverigepartiet varit starkare och velat gå vidare med marscher hade antirasisterna vid Åhléns lagt grunden för större antirasistiska manifestationer. Innan 1987 var över hade sverigepartiet fallit i bitar.

Sverigepartiets arvtagare som fascisternas parlamentariska alternativ blev sverigedemokraterna. Den politiska huvudfrågan var "massinvandringen" och partiet försökte medvetet delta i lokala opinioner mot flyktingförläggningar. En sverigedemokrat från Norrköping framträdde i media som talesman mot att en flyktingförläggning skulle upprättas i Kimstad. Sverigedemokraterna försökte också vinna stöd på missnöjet med de stora nedskärningar som kom i början av 90-talet. Partiets valmaterial pratade om att kompensera "svenska" ungdomar, pensionärer

och lågavlönade som svikits. Eftersom de valt att inte offentligt förespråka ett fascistiskt samhälle blir deras politiska alternativ allmänt borgerliga löften om att "bana väg för företagsamhet och entreprenörsanda". Partiet fick 5 000 röster 1991 och ökade till 13 893 1994. Det räckte till två kommunala mandat vardera i Dals-Ed och Höör, samt ett i Ekerö. I Trollhättan, där sverigedemokrater 1993 deltog i rena mordförsöket på en somalier samt nedbränningen av stadens moské, var partiet fem röster från kommunfullmäktige. I februari 1996 åtalades en av partiets fullmäktigeledamöter i Dals-Ed, Marcus Koch, för misshandel. 90-talets politiska utveckling har gått på tvärs med sverigedemokraterna, även om partiets röstetal fördubblades 1994. I samma val mer eller mindre utplånades ny demokrati och sjöbopartiet föll från 27 600 till 8 600 röster. 90-talets första hälft har bestått av en inledande radikaliserings hos breda skikt av löntagare och andra med låga inkomster, riktad mot marknaden och dess systemskifte. Denna process är förstås ojämn, både vid olika tidpunkter och mellan olika skikt i samhället. Fascister och rasister har långt ifrån försvunnit, men de kan inte få den stora publik de själva drömt om. I exempelvis Sundsvall har Offensivledda antirasistiska kampanjer gjort att sverigedemokraterna inte haft en chans att bygga nazistgrupper eller nå väljarstöd. Sverigedemokraterna håller nu på att tyna bort, med ännu djupare kriser och interna bråk sedan partiledaren Anders Klarström hoppade av våren 1995.

Från Vam till Nationella Alliansen

1991 kom Vam, Vitt ariskt motstånd, att dominera den fascistiska scenen. Skinheads runt det fascistiska bandet Vit Aggression och "Rock mot kommunism" i Södertälje började använda beteckningen Vam. Det var ett sorts "aktionsvar" på sverigedemokraternas parlamentariska inriktning. Brytningen var dock inte allvarligare än att personer från Vam deltog med sverigedemokraterna vid exempelvis 30 novemberdemonstrationerna. "De s k Vam-killarna var som vilka grabbar som helst, inte ett dugg farliga", säger "Lisan, lärare och vän i skinnskallekretsen" i Lena Liljeroths bok "Skinnskallar". Det ligger antagligen en hel del i att skillnaderna mellan de olika grupperingarna inte var så stor, även om uttalandet görs av en person som bagatelliserar fascister till "vilka grabbar som helst". Liljeroth reagerar inte ens över att Vamarna gick som barn i huset på Fryshuset, där hon själv är styrelseordförande. Det som gjorde att Vam uppmärksammades var den medvetna satsningen på vapen, som stals från militärförråd, men också från polisstationen i Lidingö. Klas Lund, som tidigare dömts för delaktighet i mordet på Ronny Landin 1986, och Christopher Rangne utpekades som ledare för Vam. Detta gav gruppen två ansikten. När en bomb sprängdes på centralstationen i Stockholm vid nyår 1991 var kravet att Klas Lund skulle frigges. Tidningen Storm, som gavs ut av personerna runt Vam, hyllade lasermannen, utropade att raskriget inletts och publicerade listor på personer vars liv borde "avslutas". I Storms nätverk ingick också den andra öppna fascistiska grupperingen av betydelse, Riksfronten, före detta Sveriges framtid. Vams tro på stor uppslutning till raskriget kom dock av sig och snart satt i stort sett hela gruppen i fängelse för vapenstöld, bankrån och misshandelsfall. I namn av Vam genomfördes flera öppna nazistiska demonstrationer i Göteborg, den sista 1993. Under åren efter 1991 utnämnde åtskilliga lokala fascister sig själva till Vamföreträdare, något som 1995-96 i stort sett upphört.

Christopher Rangne, som deltog som skinnhuvud redan vid Åhléns-aktionerna 1987 och som gjort två år som fransk främlingslegionär, dömdes till sammanlagt 5,5 års fängelse. Under fängelsetiden organiserade han nazister bland fångarna och gav tillsammans med Jonas Ledin ut tidskriften Gryning. När de intervjuas i Aftonbladet finns på anslagstavlan i Ledins cell "en bild på 'The Order', en grupp fascistiska gerillakrigare, som först skaffade pengar genom

bankrån och som sedan genomförde terrorattacker mot statliga institutioner i USA”. ”Vam är nedlagt, vi är numera med i Riksfronten, säger Ledin. De kallar sig själva för folksocialister. – Eller nationalrevolutionärer, säger Rangne.” I intervjun förnekar de båda att de är rasister, men predikar att raserna måste leva åtskilda. I en intervju i samband med sin frigivning förespråkar Rangne en ”revolution” med små väpnade grupper som IRA eller ETA som modeller. Han förnekar inte att hans mål är en fascistisk diktatur.

”Folkomröstningar ska ersätta valen. Invandrare ska få resa hem. Gör de inte det, tänker Christopher Rangne stifta apartheidlagar.” (Expressen 26/11 -95).

Ambitionen att vara sin egen führer ledde också Rangne till att i årsskiftet 1995-96 bilda Nationella alliansen. Den nya organisationen accepterades åtminstone i början av andra fascistiska grupper som en enande kraft.

Riksfronten kan möjligen ha gått framåt under de senaste åren, men är ändå relativt okänd. I april 1995 bildades hembygdspartiet som en parlamentarisk fasad för Riksfronten. Hembygdspartiet var också ett svar på sverigedemokraternas kollaps och det nya partiet värvade bland andra sverigedemokraternas fullmäktigeledamot i Ekerö kommun. Ledande person i hembygdspartiet är Leif Zeilon, före detta NRP, BSS, sverigepartiet och sverigedemokraterna. På den stora vit makt-musikgalan i Norrköping i början av 1996 skedde medlemsvärvning till hembygdspartiet och till Nationella alliansen, vilket visar att Rangnes nya parti fått ett spelrum även på Riksfrontens hemmaplan i Östergötland. Rangne genomförde våren -96 turnéer för att samla ihop lokala fascistiska grupper till sin allians. Enligt tidningen Expo deltog 150 personer på Nationella alliansens första möte i Göteborg. Strax under 100 var med på deras möte i Årsta Folkets Hus i södra Stockholm i januari. Nationella alliansens start bekräftar på nytt att den fascistiska världen inte är speciellt stor. Under sista tiden i fängelse sponsrades Rangne av staten genom att han under frigång jobbade på den rasistiska affären Asgård på Söder i Stockholm. Samma Asgård har kopplingar till Fryshuset, som gav affären en tältplats under Vattenfestivalen. I Expressenintervjun berättar Rangne att han har kontakt med skivbolaget Nordlands chef Peter Melander. Samme Melander, som då hette Rindell, greps tillsammans med en grupp från Vam, i en lägenhet i Ludvika i augusti 1992 med stöldsgods från militära förråd. Han har också dömts som ansvarig för tidningen Storm. Bakom skivbolaget Nordland, som också heter 88 Musik AB, där 88 står för Heil Hitler, står också Torulf Magnusson, känd som ordförande i Riksfronten.

Nationella alliansen blev rikskänt efter attentaten mot den antirasistiska tidningen Expos tryckeri och försäljare under maj-juni 1996. Att skryta med hoten och vandaliseringen var ett sätt för Rangne att visa upp handlingskraft och för hans grupp att bli känd. Men som i många liknande fall har en massiv opinion slutit upp bakom Expo. Till och med polisen tvingades agera, med ett tillslag mot Nationella alliansens lokal i Vasastan. Med tanke på den korta livslängden hos de flesta fascistiska partier är det troliga att Nationella alliansen efter ett tag misslyckas att samla andra grupper och istället själva splittras. Den massiva opinionen till stöd för Expo efter attentaten har skapat nya problem för fascisterna.

Ultima Thule och rasismen

I dagens Sverige är det få som vill kallas rasister, inte ens rasisterna själva. ”Är de rasister ska de stoppas”, sa Bert Karlsson, då riksdagsledamot för ny demokrati, när han sommaren 1993 i egenskap av skivbolagsdirektör skrev kontrakt med bandet Ultima Thule. Samtidigt påstod han sig vara övertygad om att Ultima Thule inte alls var rasister och kallade kritiken mot bandet en ”häxprocess”. Bert Karlsson såg en chans att tjäna pengar på bandet, som då sålt 30

000 ex av sin CD "För fäderneslandet". Ultima Thule själva sa att de var "nationalister", inte nazister (Aftonbladet 19/8 -93). Fryshusets Anders Carlberg skulle för Bert Karlssons räkning undersöka Ultima Thules åsikter, men även han försäkrade i förväg att "de inte är nazistiska".

På bandets konserter fortsatte dock Hitlerhälsningarna, och deras historia som nazistiskt kultband började rullas upp. På Offensiv-videon vi gjorde i september visade vi upp en artikel Ultima Thule själva skrivit i en nazistisk tidning, Ung Front, – samma år, 1993! Vi arrangerade också en uppmärksammas demonstration utanför ny demokratis riksdagskontor, där partiledaren Ian Wachtmeister syntes svärande i diverse media. I Umeå ledde vår kampanj för köpbojkott till att alla viktiga skivaffärer slutade sälja Ultima Thule. I Sundsvall slutade tre av fyra skivaffärer, trots att t ex kolumnisten Erik Helmersson i Dagbladet (s) uppmanade affärerna att fortsätta sälja. Helmersson hänvisade till Ultima Thules egna förnekanden och betonade deras rätt att sprida sina "nationalistiska" budskap. I oktober stoppades deras spelning i Luleå efter demonstration arrangerad av Offensiv och Elevkampanjen. Vi deltog också i en demonstration mot en konsert i Södertälje samt övertalade en restaurangägare i Huddinge att inställa en konsert i hans lokaler.

Efter tre månader av avslöjanden tvingades bandet utropa: "Vi ljög", över hela Aftonbladets förstasida. Tre av fyra bandmedlemmar erkände att de varit medlemmar i nynazistiska partier. 1991 spelade Ultima Thule på sverigedemokraternas fest på de svenska fascisternas högtidsdag 30 november. Ett av de andra banden, Vit Aggression, blev senare stommen i Vam, Vitt ariskt motstånd. Ultima Thule erkände nu vad som redan avslöjats, därtill tvingade av krasst ekonomiska och kommersiella skäl. Enbart under 1993 tjänade de tre miljoner kronor på sina skivor. Bert Karlsson gav dem antagligen rådet att en tvättad byk skulle rädda fortsatt skivförsäljning.

Åtskilliga var också dem som skyndade sig att förlåta "killarna i bandet. Vi pratade mycket och jag uppfattade dem som ganska lyhörda och öppna", skriver Anders Carlberg i sin bok "Där kärleken kallnar" (1995). Hans slutsats blir att "Jag legitimerar en öppen, positiv patriotism som Ultima Thule är exempel på." Att just patriotism är de fascistiska gruppernas omskrivning för nationalistisk rasism låtsas Carlberg inte om. Poängen med Ultima Thule är inte ifall de är ganska(?) lyhörda eller inte (vilket förstås beror på vad man säger till dem), utan att deras musik i fascistiska kretsar varit och är ett medvetet redskap. Ultima Thules budskap att invandrare "tär på vår jord" har aktivt värvat fascister och rasister. Med bandets stöd. Och även om de inte längre är organiserade fascister, finns rasismen kvar. "Vi har inte råd att ta emot en massa flyktingar och invandrare, det finns heller inga jobb till dem", säger trummisen Uffe Hansen 1995 i Lena Liljeroths bok "Skinnskallar", och fortsätter: "De har en annan människosyn än vi. Man ska inte blanda folk för mycket". Ultima Thule förlorade en stor del av sin publik efter alla avslöjanden om deras rasism. Men inte förrän efter internationella protester från bland andra judiska organisationer upphörde den svenska musikindustrin 1996 att pressa CD-skivor med Ultima Thule. Under 1996 bildade en av medlemmarna ett nytt rasistiskt band.

Vit makt-musiken

"Nitton drar sig för att kalla sig nazist, mest för att det väcker så starka reaktioner." Han har läst Hitlers Mein Kampf flera gånger, och "det finns mycket bra i den". Patrik "Nitton" Asplund är skinhead, men ännu viktigare, sångare i Midgård's söner, landets efter Ultima Thule näst mest kända rasistiska band. (Lena Liljeroth, "Skinnskallar").

"Sverige är den ledande nationen när det gäller att spela in nazistisk rockmusik och sedan

sprida den över världen”, varnade Tommy Baer, från den internationella judiska människorättsorganisationen B'nai B'rith när han besökte Sverige på våren 1996. Han pekade särskilt på inspelningar där 'niggerer', 'judeas' och 'svartskallar' angrips. ”Heil för den nya given, blodet är från bolsjeviken”, är ett annat budskap i fascistisk tradition, som besjungs av Swastika, ett band med kopplingar till Riksfronten. Ett annat band hyllar mördaren av en homosexuell man i Göteborg 1985. Somalia Kickers, där medlemmarna själva deltog i misshandeln av en somalier i Trollhättan 1993, skriker: ”Vaffan gör ni här, jävla blattesvin”. I början av 1996 knivdödade en bandmedlem i Somalia Kickers en av de andra i bandet.

Vit makt-musiken är fascisternas nya front i Sverige. Under 1995 såldes 30 000 skivor på 70 olika CD med nazistisk och rasistisk musik. Konserter arrangeras under stort hemlighetsmakeri en gång i månaden. Detta är en medveten taktik, där 'musiktidningen' Nordland är en direkt fortsättning på Storm. Samtidigt innebär förändringen att det blivit lättare för skinnhuvudena när de inte längre behöver marschera och möta motdemonstranter, eller delta på möten eller konferenser. Nu är det sena lördagskvällar med hundratals likasinnade som gäller. Den största konserten fram till våren 1996 var den i Norrköping 3 februari, där polisen lät 800 skinheads samlas i en lokal för 300. På konserten genomfördes aktiv värvning till fascistiska organisationer. Att försöka stoppa konserterna är en viktig uppgift för antirasister, där offentlig uppmärksamhet och kampanjer mot lokaluthyrarna är viktiga inslag. Skinheads fick till och med tillstånd att anordna ”Vikingarejv” i Docklands i Nacka, till skillnad från andra ravefester i samma lokaler, som polisen med våld avbrutit.

Fryshuset har spelat en viktig roll i skapandet av både Vam och Vit maktmusiken. Om Stockholms stad fortsatt sin skinheadsverksamhet i Fryshuset kunde polisens tillslag mot Nationella alliansen mycket väl ägt rum i dessa kommunens lokaler. Fyra av nio ledamöter i styrelsen för Stockholms Skins på Fryshuset 1991 dömdes 1992-93 som Vam:are för grova brott, avslöjar det nummer av Expo som efter attentaten trycktes av Aftonbladet och Expressen. Fryshusets arvoden och löner till dessa skinheads uppgick under 1991-93 till minst 350 000 kronor.

Pengar och konserter har ordnats under Anders Carlbergs överinseende. Till exempel spelade ”Bärsärkarna” på Fryshuset i oktober 1995. På sitt skivomslag önskar de följande till dödsriket: ”Kommunister, Homosexuella, Missbrukare, Förrädare, ZOG, Parasiter och alla jävla träskmänniskor, ja listan kan göras lång.” (ZOG = fascistisk förkortning på engelska för den ”sionistiska ockupationsregeringen”). Patrik ”19” Asplund och Midgårds söner fick skivkontrakt med Bert Karlsson via Fryshuset. Här fick också Asplund utbildning i desktop, som enligt Fryshuset skulle leda till en antirasistisk tidning. Istället blev ”19” redaktör för Nordland, och visade upp sig själv med en Hitlerhälsning i ledarkrönikan. I skinnskalleboken frågar Lena Liljeroth om det finns ”några moderna hjältar? – Ja, Ian Stuart Donaldson”, svarar Asplund. Stuart, som dog 1993, är Vit makt-musikens kultfigur och hans politiska syn sammanfattades i uttalandet: ”Jag anser att Adolf Hitler var den störste man som någonsin levat”. Ytterligare ett exempel ur Liljeroths bok visar på Patrik Asplunds politiska grundsyn. Liljeroth ”visar en liten notis ur dagens tidning om sex tyska skinnhuvudena, som på ett tåg i Tyskland misshandlat en afrikan svårt och slängt honom på rälsen. – Jag förstår skinnhuvudena, även om jag inte försvarar det, säger Nitton. – Till slut rinner det över. De är för många”. Dessa åsikter var uppenbarligen fullt accepterade på Fryshuset. ”Judar får inte använda denna telefon”, var en av uppmaningarna i skinnhuvudlokalen på Fryshuset. ”Attityden till tjejer är fruktansvärd...håll, subba, luder” säger en intervjuad. Trots dessa salvor tillstår Liljeroth att hon ”kommit att gilla flera av dem”.

Upptäckningen av våldet runt Fryshuset 1995 innebar slutet för skinnskalleverksamheten.

Anders Carlbergs gloria började blekna och inte ens socialdemokrater och moderater ville längre satsa miljoner (500 000 kronor från kommunen 1995) på en fascistisk plantskola. På nyåret 1995 mördades 17-åriga Anders Gustafsson i närheten av Fryshuset. När skinnskallarna skulle "marschera mot våldet" till mordplatsen slutade det med att ett stort stenblock kastades mot en TV-fotograf som var nära att få det i huvudet. En dryg månad senare, den 4 februari, genomfördes en veritabel misshandelsturné när 100-tal skins löpte amok på stan i samband med en fest i lokalen i Fryshuset. Bland annat misshandlades en invandrarfamilj vid Slussens T-banestation. En polis berättar om en annan incident.

"Vi kommer med bilen till Fryshuset och ser på håll hur ett skinnhuvud står och sparkar på en liggande. Efteråt säger läkare att någon spark till så hade mannen dött. När vi pratar med den misshandlade ger han gärningsmannens signalement. Ett vittne pekar också ut honom. Men när det sedan blir tal om åtal och rättegång drar sig båda ur av rädsla för repressalier. Det misstänkta skinnhuvudet släpps ur häktet och får ekonomisk ersättning för tiden han suttit där, oskyldig." (SvD, september 1995).

Våldet i början av 1996 ledde till diskussioner om Fryshusets framtid, men resultatet blev att skinsen fick en större barack.

Vändpunkten sker när en vaktmästare på Aftonbladet nästan misshandlas till döds den 26 mars. TV visar bilder från sjukhuset där han ligger medvetslös med svåra skallskador och inre blödningar. Misslyckandet för Fryshuset blir så mycket större när Anders Carlberg kommenterar: "Jag hade aldrig kunnat tro att den här killen var den misstänkte. Han har hängt på Fryshuset mycket i flera år". Carlberg svamlar om en möjlig fest hos ett närliggande mc-gäng som en faktor bakom misshandeln och pekar ut "de yngre killarna som ställer till med problem". När Dagens Nyheter visar upp styrelsen för Stockholms Skins på bild, med den fascistiska symbolen odalrunan på bröstet började politikerna värja sig. "Jag visste att det förekommit liknande saker tidigare, men inte att det var så påtagligt", sa Stockholms högste borgarråd, Mats Hulth.

Fryshuset som helhet har antagligen hört till landets proffsigaste bidrags- och sponsrings-sökare. 1994 fick huset 12,2 miljoner kronor enbart i offentliga bidrag. Dessutom tillkom hela 20 miljoner från landstinget för att vårda värstingar, ett av många kollapsade projekt. "Men inget vet hur Fryshuset sköts. Varken stat, kommuner eller vi skattebetalare har någon insyn." (Metro 28/3 -95). Anders Carlbergs skryt att Ulf Laurin från SAF menat att "Fryshuset arbetar på ett sätt som liknar näringslivets arbetsformer" säger mest om Laurin och en del om "näringslivet". De flesta projekt på Fryshuset genomförs aldrig till slutet – och få deltar. När risken fanns för nedläggning lanserade Fryshuset en rad idéer på verksamhet för skinheads, som en golfkurs för 90 000 kr, innebandy för 100 000, körkort till 20 skinheads för 126 000 osv. Även om dessa projekt inte blev av, visar de hur Fryshuset fungerat. Ett år fick skinnhuvudena 150 000 kronor för att bygga ett vikingaskepp. När all annan verksamhet för ungdomar på fritidsgårdar läggs ner eller dras ned av försämringar, så har Fryshuset vadat i pengar.

Anders Carlberg har fungerat som ingenting annat än en allierad med skinsen. Han försvarat dem därför att hans egen prestige och Fryshusets pengar varit hotade. Det märks också av hans egna ord: "Varje händelse där skinnskallar varit inblandade, i synnerhet om det skett i närheten av Fryshuset, har samlat våra fiender till generalattack." Han har närmast hotat med det våld som skulle följa en nedläggning av skinsverksamheten. Idag är skinheadprojektet nedlagt. Antalet skinheads i Stockholm har enligt polisen minskat från omkring 1 000 till cirka 400 på ett år. Skinheadsrelaterade brott har minskat kraftigt. "Det är en klar nedgång, vi har sett en halvering av vissa brott", sa polisens utredare i juni 1996. (Metro 24/6 -96).

6. 30 november 1991:

- *Sejer i Kungsan*

”Blodigt slag med järnrör och påkar”, var rubriken i Aftonbladet dagen efter 30 november 1991. Expressens tvåsidesrubrik talade om ”De ondas natt”. Dagens Nyheters ledare tre dagar senare inleddes med att konstatera att ”Den värsta uppståndelsen har lagt sig efter upploppen...”. Makthavare och media togs på sängen av händelserna och under några dagar dominerades samhällsdebatten av händelserna i Kungsträdgården i Stockholm. Invandrarminister Birgit Friggebo fick genast rycka ut som expert i kvällspress, radio och TV. Men vad hände egentligen? Kan man verkligen tala om upplopp och blodiga slag?

Fascisterna hade planerat att 30 november 1991 skulle bli en styrkedemonstration. Fler fascisterna än någon gång i efterkrigstid skulle marschera till Karl XII-statyn i Kungsträdgården i Stockholm. Huvudstaden prioriterades framför Lund och kallelser gick ut även internationellt. Visserligen hade sverigedemokraterna inte ens fått 5 000 röster i valet i september, men å andra sidan nådde ny demokrati 368 000 röster och plats i riksdagen. Ny demokratis framgång och socialdemokraternas kollaps i opinionen 1990-91 utan att något nytt arbetaralternativ skapades, sågs som en högervändning av det svenska samhället. Den begynnande nedrustningen i kommunerna och den växande arbetslösheten användes av sverigedemokraterna för att peka ut invandringen som orsak till krisen. Fascisterna firade också att dödsfienden ”kommunismen” kollapsat i Sovjet och Östeuropa. De använde sig även av det faktum att kriget i Jugoslavien hade brutit ut på sommaren och att media varnade för en flyktingvåg.

Sveriedemokraterna och andra fascistiska grupper såg det växande antalet attentat mot invandrare, med eller utan deras direkta inblandning, som ett tecken på att deras tid var kommen. Över 50 mordbränder, överfall osv hade genomförts sedan 1 januari 1990 (SvD okt -91). Nu gällde det för sverigedemokraterna att behålla ledningen för vad de såg som en framväxande rasistisk opinion, i konkurrens till viss del från sverigepartiet, men framför allt från det nya Vam, vitt ariskt motstånd.

På hösten sammankallade Stoppa rasismens stockholmsavdelning som vanligt till möten för att diskutera vad antirasisterna skulle göra den 30 november. Stämningen i Stoppa rasismens ledning var obeslutsam. Flera trodde att det inte var läge för demonstration igen och ville använda det faktum att 30 november var en lördag till att istället genomföra en manifestation på dagtid med antirasister och uppträdanden. Sverigedemokraternas demonstration till Karl XII-statyn skulle ske vid åttatiden på kvällen. Flera av antirasisterna såg inte att vad som pågick inte var en enkel högervändning, utan en polarisering. De förväxlade sin egen trötthet efter årliga demonstrationer och kampanjer, med stämningen hos många som tidigare inte demonstrerat. Ny demokratis uppkomst hade också skapat sin motreaktion, särskilt bland ungdomar och invandrare. Ian Wachtmeisters och Bert Karlssons ”segertåg” i valrörelsen möttes inte bara av applåderande småföretagare, utan även av en motreaktion. Stämningen bland arbetare och ungdomar vände vänsterut nästan direkt efter valet. Inom fackföreningarna inleddes diskussionerna om protestdagar eller generalstrejk mot Bildts systemskifte. Det här lyftes fram av offensivarna på Stoppa rasismens möten. Offensiv förordade en demonstration till Kungsan på kvällstid. På Stoppa rasismens avgörande möte den 6 november fick det förslaget bara stöd från Offensiv, Elevkampanjen, Palestinska studentförbundet och Per Johansson från Kommunal sektion 51. Representanter för ett tiotal andra organisationer

(vänsterpartiet, ung vänster, socialistiska partiet, grön ungdom, grekiska riksförbundet, Stoppa rasismen m fl) vidhöll de tidigare argumenten. Mötet beslöt om en fest på kvällen, för att under festens gång avgöra om de skulle ansluta sig till anarkisternas nya front antifascistisk aktion, AFA, som planerade att hålla till vid Karl XIIstatyn. Från Offensivs sida argumenterade vi att det var en oseriös inställning, särskilt som det fanns stora chanser till en stor motdemonstration detta år.

Koalitionen mot rasism

Redan lördagen den 9 november samlades representanter för Somaliska föreningen, Coordinadora Cultural Latinoamerica, Offensiv, samt elevråden på skolorna i Tensta och Fittja, på initiativ av Elevkampanjen för att bilda Koalitionen mot rasism. Senare anslöt sig de chilenska, kurdiska och eritreanska riksförbunden, liksom två fack inom Kommunal och Transport, ABF TyresöHaninge, iranska flyktingrådet och African Association.

Koalitionen hade bråda dagar inför demonstrationen, som skulle gå från Sergels torg till Kungsträdgården. 4 000 affischer sattes upp och 50 000 flygblad delades ut. Genom offensivarna infördes ett tema som återkommit i alla viktiga antirasistiska kampanjer sedan dess, att alla arbetare och ungdomar, svenskar och invandrare, måste kämpa tillsammans mot nedskärningar och mot rasism. Aktiviteterna förlades till förorter och arbetarområden, snarare än till innerstan, universitetet eller de vanliga antirasistiska kretsarna. Många fler invandrare och invandrarorganisationer var aktiva än i tidigare kampanjer, vilket också var ett av målen. Ett annat viktigt steg var när 60 funktionärer samlades till utbildning och diskussion tisdagskvällen innan demonstrationen. Vi hade innan mötet hämtat in erfarenheter från Militant, Offensivs systerorganisation i Storbritannien, från stora demonstrationer i London. Funktionärerna delades in i tio grupper, med en ansvarig i varje grupp. Grupperna måste hålla ihop, ingen funktionär fick bli lämnad ensam. Varje grupp försågs med armbindlar och käppar till försvar, samt fick en speciell del av demonstrationen och Kungsträdgården att bevaka. Vi hade inte råd med walkie-talkies till alla grupper, men varje grupp utsåg en kurir som skulle rapportera till oss i demonstrationsledningen. Funktionärerna fick stränga order att inte låta sig provoceras och att de måste vara beredda att ställa sig i vägen om demonstrationen skulle angripas. Om det funnits bråkmakare på vår sida, var rådet att isolera personen. På kvällen den 30 imponerades till och med enskilda poliser av den professionella uppläggnen.

Det var helt klart att stämningarna fanns för en stor antirasistisk protest. Förutom den allmänna politiska stämningen efter regeringen Bildts valseger var det på hösten 1991 som hotet från fascisterna blev uppenbart för en masspublik. En dryg vecka före 30 november dömdes Vams ledare Klas Lund och Christopher Rangne till sex respektive två års fängelse för bland annat grovt rån. Lund och Rangne gjorde inga försök att dölja sin fascism under rättegången. De varnade för ”rasligt självmord i alla vita stater” och att de inte skulle ”dra sig för någonting om det skulle hjälpa upp situationen”. Klas Lund åtalades samtidigt för grov misshandel mot en svensk man med utländskt utseende på Hitlers födelsedag 20 april året innan. Under samma tid pågick fem polisutredningar mot 13 medlemmar i Vam. Rädslan bland invandrare och känslan att något måste göras förstärktes sedan kraftigt när lasermannens vansinnesdåd inleddes. Under hösten sköt han ned nio invandrare på olika platser i Stockholm. Den 13 november mördades iraniern Jimmy Ranjbar av lasermannens kulor. Samma dag genomfördes en spontan demonstration, och lördagen den 14 tågade över 1 000 deltagare i Stoppa rasismens årliga demonstration med anledning av årsdagen av nazisternas Kristallnatt i Tyskland 1938.

Den 30 november blev en av de största antirasistiska demonstrationerna någonsin i Stock-

holm. Stämningen på Sergels torg var beslutsam och entusiastisk över att hela 6-7 000 mött upp på lördagskvällen. ”Vi kommer aldrig att ge oss i kampen mot rasism och nynazism”, sa kvällens konferencier, offensivaren och kommunalaren Per Johansson, som liksom flera talare fick många och långa applåder för sina appeller. Styrkan i demonstrationen från Sergels torg kändes i luften; fascisterna skulle inte få passera. Efter ett tiotal appeller ställde vi upp för att gå till Kungsan. Vi skulle gå fem och fem, men åtminstone i de första avdelningarna var vi minst tio i bredd. När vi kom fram var hela Kungsans södra del omringad av några hundra kravallutrustade poliser och kravallstaket. Staketet öppnades och vi släpptes in mot Karl XII-statyn. Där fanns ytterligare något tusental personer, som mobiliserats av AFA. Under de sista veckorna hade Stoppa rasismen inställt festen på kvällen och deltog nu med AFA vid statyn. Men de gamla debatterna var inte glömda, och på flera ställen hade AFA klistrat sina färgglada affischer över Koalitionens. När vårt tåg anlände ropade därför Per Johansson i högtalarna att vi var den ”välorganiserade, stora demonstrationen”, medan AFAs talare sa att ”Här kommer Offensivets tåg”. De båda demonstrationsledningarna kom sedan snabbt överens om att hålla varannan appell. Hädanefter fungerade samarbetet bra. Stämningen i halvmörkret runt statyn var beslutsam och varm. Med som mest 10 000 personer hade vi inget skäl att ge oss av i första taget.

Officiellt var det sverigedemokraterna som hade polistillstånd från 20.30 på kvällen. Vårt tillstånd gick ut 19.30, men demonstrationsledningen såg flera skäl att stanna kvar. Sverigedemokraterna, som samlat några hundra till sin marsch, skulle kunna tillfogas ett förnedrande nederlag. Inte ens på sin ”helgdag” och under polisbeskydd skulle de kunna nå fram till sin hjältekonung. Att stanna kvar var dessutom definitivt säkrare, eftersom beväpnade skinheads fanns på gatorna runt Kungsträdgården.

Jag minns fortfarande känslan när slutrapporten kom, att fascisternas tåg var upplöst och jag kunde klättra upp på vår scen, flaket på en VW pick-up, och ropa att vi vunnit. ”Segern är vår” jublade tusentals antirasister i Kungsan och efteråt på väg till tunnelbanan. Arbetare, ungdomar, invandrare – alla kände att de gjort en viktig insats. Dagarna och veckan efteråt var berömmet översvallande på arbetsplatser och skolor, men särskilt i invandrartäta förorter som Tensta och Fittja.

30 november: lögner, smutskastning och svar

Polisen däremot spillde ingen möda i att smutskasta antirasisternas demonstration. Redan i natttidens nyhetsändringar påstod polisen att motdemonstrationen bar ansvaret för kvällens och nattens oroligheter. Att om vår demonstration bara lämnat Kungsan 19.30 skulle allt gått lugnt till. Den ansvarige polisen ”Curt Nilsson anser att det till stor del är motdemonstranterna som bär skulden till att det blev så stora oroligheter som det blev” (DN). Jag ringde själv upp radion mitt i natten och fick med ett svar. På vilket sätt kunde polisen garantera att fascisternas våld skulle upphört om vi inte stått kvar? Polisens smutskastning var bara början. Dagarna efter 30 november följde ett intensivt efterspel i media. Invandrarminister Birgit Friggebo, SSU, Harry Schein och andra debattörer m fl angrep motdemonstrationen. ”Kampen för medmännisklighet förs inte med knytnävar och påkar” skrev liberala ungdomsförbundet i ett pressmeddelande som fick större spridning, och därmed avsedd reklam för LUF, än något annat de gjort på år och dar. En del av våra opponenter gjorde till sin huvudpoäng att det var fel att demonstrera samma dag som rasisterna. Dagens Nyheters ledarsida skrev den 3/12: ”På måndagen bekände Per-Åke Westerlund från Koalitionen mot rasism att han anser det vara alla demokratiska rörelsers plikt att stoppa rasistiska möten och att han gärna upprepar lördagens aktion. Han borde förstå att demokratiska ideal inte ska

försvaras med odemokratiska metoder.” En skribent på Svenska Dagbladets kultursida, Knut Carlqvist, påstod att ett skinhead dödats i Kungsträdgården. (Sant var att ett skinhead dödats, men i Malmö, den 29 november och av poliser).

Hur mytbildningen levtt kvar visas när Lena Liljeroth från Fryshuset i sin bok *Skinnskallar*, fyra år senare, med gillande citerar just denna artikel av Carlqvist. ”Stämningen i stan var upphetsad och olika fraktioner hade samlats i Kungsträdgården för att slå ned sina respektive fiender”, dramatiserar Liljeroth, och bevisar att hon själv inte var i närheten den kvällen. Som vi redan visat var vi tusentals antirasister de enda som ”samlats i Kungsträdgården”. Vårt mål var inte att ”slå ned” utan att stoppa nynazisterna, som dessutom inte bara är fiender till oss, utan till alla vanliga svenskar och invandrare. I juni 1995 gör frilansjournalisten Per Wikström ett försök att gräva upp gamla lögnar i ett svar till mig i Aftonbladet Söndagstidningen: ”Vid den demonstration i Stockholm som Per-Åke Westerlund kallar 'våldisciplinerad' misshandlades flera personer svårt... Flera polisbilar attackerades och det hela slutade med att 94 personer greps”.

Vi fick ägna en hel tid till att svara på dessa angrepp, hela tiden med känslan av starkt stöd i ryggen från framför allt invandrare. Jag skrev i svaret till DN:s ledarsida: ”Hela hösten har rasisterna framställts som om de har vind i seglen. Deras marsch den 30 november gick inte ut på att föra fram 'idéer', utan att inspirera till nya bombattentat, misshandel och lasermän. Vi och inte DN:s ledarredaktion, avslöjade rasisternas isolering och gav ett konkret exempel på hur de kan stoppas.” I en ny replik kunde ledarredaktionen bara svara att ”Vi vidhåller att detta inte är någon lämplig väg att bekämpa rasismen.” Men vilken väg DN verkligen förordar är än idag höljt i dunkel.

Per Wikströms dubiösa ”94 arresterade” är också ett eko av debatten 1991. Siffran 94 är hämtad från Aftonbladet, medan Svenska Dagbladet uppgav 106 och Expressen 109. Vilka var då dessa arresterade? Låt oss läsa Svenska Dagbladets rapport den 2/12: ”Först vid 22.30-tiden, tre timmar efter utsatt tid, lämnade antirasisterna Karl XII: s staty. Då hade de flesta skinheads tröttnat. 106 av dem hade gripits av polisen, 94 av dem för våldsamt upplopp, tio för ohörsamhet och en för våld mot tjänsteman.” 106 av 106 arresterade var alltså skinheads! Men kan förklaringen varit att antirasisterna stod kvar och inte gav plats? SvD svarar också detta: ”De cirka 300 som skulle ingå i sverigedemokraternas tåg i Stockholm var uppeldade av hat mot polisen efter dödsskjutningen av en skinhead i Malmö kvällen före och mycket aggressiva. Redan på ett tidigt stadium när gruppen ännu befann sig på Ryssgården vid Slussen söder om gamla stan var stämningen hätsk och snart kastades facklor och stenar mot polisbilar och polishästar.” Det gick så långt att polisen fick avleda fascisttåget till Riddarholmen och upplösa det. Artikeln berättar att 50-60 berusade skinheads därefter försökte ta sig till Kungsan norrifrån och flaskor, stenar och tårgas flög genom luften när de nådde fram. Enligt Aftonbladet kastade fascisterna in brandbomber i två polisbilar. Den ansvarige polisen Curt Nilsson kommenterade i Dagens Nyheter att många fler kunde arresterats. ”Han berättar också att samtliga i demonstrationen skulle ha gripits för våldsamt upplopp vid Riddarholmen om polisen haft större resurser.” Så Per Wikström m fl kunde fått en högre siffra, men fortfarande 100 procent fascister/skinheads.

Hur var det då med våldet i den andra antirasistiska demonstrationen? Expressens inrikes stjärnreporter Jan Lindström skrev i den senare av två stora artiklar: ”Per-Åke Westerlund, från Koalitionen mot rasism, skriver dagen efter på Dagens Nyheter:s ledarsida att 'ingen av våra demonstranter använde våld...' jag vet att Westerlund ljuger. Jag såg vad jag såg...”. I ett svar, som inte togs in i Expressen, skrev jag:

"När jag säger att ingen av våra demonstranter tog till våld bygger det på vad som hände under demonstrationen. När vi avbröt 22.05 fanns det 63 arresterade, samtliga rasister/skinheads. Om JL fann våld utanför inhägnaden kan vi bara beklaga detta, liksom ta avstånd från individuellt våld i antirasismens namn. JL försöker skriva att våldet tog överhand, att 'svansen viftade med hunden'. Men detta beror på hans eget felaktiga perspektiv. Istället för att referera VM-finalen på planen skrev han om 2-3 incidenter – inte på läktaren, utan utanför arenan. JL hänvisar till 'hundratals fotografier'. Det ska i hastigheten ge intryck av 'hundratals våldsamheter'. Men precisare än att han sett ett 'ganska stort antal' incidenter blir JL inte. 95 procent av allt våld denna kväll och natt ägde rum från rasister mot polisen. 99,9 procent av allt våld ägde rum utanför vårt område. Jag är övertygad om att den tiondels procent som återstår var berättigat självförsvar. De som sökte våld hade troligast lockats dit av rasisterna och av kvällspressens artiklar. Svansen kanske är din egen, JL?"

Att det ingalunda pågick upplöpp i Kungsan bekräftas också av Curt Nilsson, som "förklarar att det saknades rätt att upplösa den antirasistiska demonstrationen i Kungsträdgården trots att den stod kvar när tiden gick ut... – En allmän sammankomst får inte upplösas om den inte orsakar svårare oordning eller allvarlig fara." (DN 3/12).

Den 10 000-hövdade demonstrationen i Kungsträdgården var lugn och väl samlad. Detta ska ses särskilt mot bakgrunden av fascisternas upptrappade våld och ständiga provokationer. Det är inte svårt att ha förståelse för t ex ungdomar som hoppas få en chans att äntligen få ge tillbaka. Storleken på vår demonstration den 30 november detta år gjorde att de fysiska konfrontationerna istället uteblev. "I uttalanden från polisen, maktpersoner, ledarskribenter, debattörer, görs nu motdemonstranterna till oansvariga busar som föranlett bråk på stan och trotsat polisen. Jag var med på motdemonstrationen. Polisen uppmanade aldrig den stora motdemonstrationen att lämna Karl XII-torg. Polisen hade under kvällen inga problem med motdemonstranterna", skrev journalisten KG Köhler i ett inlägg i DN. Han pekade på att det som dominerade media var sammanlagt tre (3!) bråk senare på natten. Motdemonstrationen täckte in området runt statyn, som också var avspärrat av polis. Våra funktionärer övertalade deltagare att stanna kvar och inte söka sig till platser där det kunde finnas skinheads för mindre uppgörelser. Inte en enda gång försökte polisen ta kontakt med demonstrationsledningen för att framföra eventuella klagomål. Det var först dagen efter som antirasisterna fick veta att ett slagsmål ägt rum vid operan, där bland annat en fotograf attackerats. Detta hörde på inget sätt till demonstrationen. Fakta är att demonstrationen uppnådde resultat även på detta område. Alla som ville visa sin protest mot fascisterna samlades till en välordnad demonstration, med politiska appeller och slagord. Tack vare erfarna funktionärer innebar demonstrationen att våldet minskades och Kungsan var antagligen lugnare än vanligt en lördag kväll.

Makthavarnas oro

Justitieminister Gun Hellsviks stora fråga de följande dagarna var att hon såg "mycket allvarligt på" att högerextremisternas demonstration inte kunde genomföras planenligt och begärde en utredning om orsakerna. Däremot lämnade hon ingen kommentar till att sverigedemokraternas hot om ta till "väpnat våld om inte samhället garanterar dem rätt att demonstrera" (DN 2/ 12).

Ingen av maktpersonerna diskuterade öppet det verkliga resultatet av 30 november. Det viktigaste var att rätt styrkeförhållanden etablerades; massan av antirasister mot en isolerad grupp nynazister. Skinheads och fascister kände att vinden vänt, att de gjort ett hejdundrande

fiasko. Inom deras led inleddes en ny period av splittringar, beskyllningar och demoralisering. Och i deras utkanter förstod potentiella rasister att sverigedemokraterna knappast var ett vinnande lag. Invandrare och antirasister, å andra sidan fick stärkt självförtroende. Detta förstod riksdagsman Hans Göran Franck (s), som själv deltog i demonstrationen, när han offentligt konstaterade: "Det här var en stor framgång för kampen mot rasismen". För alla antirasister var 30 november 1991 ett positivt exempel, även om inget av de följande åren skulle bli likt detta.

Etablissemanget skrämdes av kraften i motdemonstrationen. Till varje pris ville Friggebo och andra skrivbordsantirasister, som Offensivs Arne Möller kallade henne i en radiodebatt, avleda uppmärksamheten.

Jan Lindström i Expressen var en av många som tyckte att vi borde "...kunna göra motdemonstrationen betydligt större, vilket den borde ha varit". Jag svarade honom med frågan "Känner JL till någon större antirasistisk demonstration i Sverige? Har han fler goda råd? Borde vi vara 50 000 eller 100 000? Borde vi inte försöka få in en helsida i Expressen varje dag?". Birgit Friggebos och andras förslag om att demonstrera "en annan dag" genomfördes när riksdagsledamöterna gick från riksdagen till en gudstjänst i Storkyrkan några månader senare. I detta tåg på ett par hundra personer deltog inga invandrare. Istället fanns både Ian Wachtmeister och den ännu värre ny demokrati-rasisten John Bouvin med i tåget. 1992 försökte SSU med en demonstration i Stockholm den 29 november som också samlade något hundratal. Vi argumenterade för att antirasisterna naturligtvis måste ha sin motdemonstration samma dag. Allt annat vore att skänka dagen till nazisterna.

De yrvakna politiska makthavarna såg ett större hot från antirasisterna än från fascisterna. Bland antirasisterna fanns alla de 80- och 90-talens förlorare som skulle kunna rubba stabiliteten inte bara den 30 november, utan även i kamp mot nedskärningar, för jobb och mot lönesänkningar. Detta var en rörelse etablissemanget verkligen kände sig främmande inför och fruktade. Agerandet direkt efter 30 november blev därför en förberedelse för kommande händelser. Polisen fick snabbt med sig politikerna på linjen att det behövdes betydligt större och kraftigare polisinsatser. 300 poliser var alldeles för litet antal. Polischeferna deltog också mycket aktivt i medias debatter. Redan nu började skrämselektionerna för att minska antalet deltagare i de antirasistiska demonstrationerna. Politikerna å andra sidan betonade att de minsann också var motståndare till rasism, men bara lite lugnare och klokare.

Invandrarstrejk

30 november bidrog definitivt till att ännu fler ville manifesteras mot rasism och till att tända opinionen. I Aftonbladet den 9 februari svarade 55 procent att invandrare är "mest till nytta", medan bara 5 procent sa "mest till skada". Detta var förödande argument mot dem som påstod att rasismen hos fascisterna i sverigedemokraterna bara var toppen på ett isberg, och att rasismen var stark bland vanliga svenskar. 24 procent svarade att "den senaste tidens händelser" gjort dem mer positiva till invandrare, medan 4 procent svarade att de blivit mer negativa. En annan mätning i SvD 15 februari konstaterade att den svenska allmänheten är "mindre negativ till invandrare och flyktingar än tidigare".

Lasermannens dåd fortsatte i januari-februari 1992. Som ett svar på lasermannens attentat i Hägerstensåsen den 29 januari, då Hasan Zataras sköts och skadades allvarligt, bildades Jannis Konstantis med flera Hasans Vänner, som sedan dess spelat en viktig roll i kampen mot rasism i Stockholm.

På grund av hotet från lasermannen lanserades idén om en invandrarstrejk den 21 februari. En

del politiker, inklusive Lars Werner från vänsterpartiet, kallade det för en ”sorgemanifestation”, men många invandrare såg det som en chans att motarbeta sin växande oro och visa upp kollektiv styrka. Statsminister Carl Bildt fördömde först idén med argument som borgare använder mot alla strejker, ”skall man sluta operera folk då?”. Han uttalade också att han ansåg att lasermannen hade ”inget med rasism att göra”. Men efter Bildts och Friggebos klassiska besök i Rinkeby den 5 februari fick han ta skeden i vacker hand och acceptera strejken. Lasermannens offer hade nu ökat till elva, och ett fullsatt Folkets Hus i Rinkeby pressade ministrarna med exempel på hur regeringens egen politik skapat grogrund för rasism. Politiker från andra partier hade krävt att Bildt skulle fördöma rasistiskt våld men publiken i Rinkeby fick istället lyssna till Friggebos patetiska ”We shall overcome”, en sång hon kommer att förknippas med resten av sitt liv. I sina korta svar på frågorna hann dock Friggebo med att på nytt fördunkla rasismens rötter. Hon beskrev rasister och fascister som ”invandrarfientliga” och sa att ”etniska konflikter är svåra”. Hon verkade därmed anse att det är förekomsten av fler etniska grupper i Sverige som ligger bakom rasism och fascism, istället för de verkligt grundläggande orsakerna: den ekonomiska krisen och systemskiftet på politikens alla områden.

Invandrarstrejken var ett tillfälle där stora manifestationer kunde genomföras landet runt. Även svenskar skulle ställt upp om LO och TCO kallat till strejk mot rasistiskt våld. På dessa möten skulle sedan protesterna mot rasistiskt våld kunnat kombineras med kritiken mot regeringens nedskärningar, vilket skulle förenat svenskar och invandrare. Det var också denna möjlighet som gjorde att förslaget om strejk angreps extra hårt av ny demokratis Ian Wachtmeister. Han varnade för polarisering som ett resultat av strejken. SAF föreslog att strejken skulle vara en minut. Såväl LO och TCO som de stora invandrarförbunden vacklade fram och tillbaka om protestens karaktär. ”Vad hjälper en strejk”, sa t ex Kommunals Lillemor Arvidsson, utan att förstå betydelsen för den invandrare som fruktade laserman och annat rasistiskt våld.

När LO-Tidningen den 7 februari skrev att LO stödde strejken, dementerades detta samma dag av LO-ledningen. LO-toppen ville undvika ordet strejk och pratade nu om lokala initiativ. Detta betydde att strunta i frågan och att skjuta undan ansvaret från den centrala ledningen. Invandrarförbunden höll en låg politisk profil och var antagligen överraskade över uppmärksamheten kring deras idé. Tyvärr saknade de den målmedvetenhet som hade krävts för att fullt ut ta vara på stämningarna till en verklig strejkdag. På de flesta arbetsplatser blev det en protest där invandrarna slutade arbeta mellan klockan tio och elva på förmiddagen, men där de svenska arbetarna fortsatte arbetet. Uppehållet blev ändå märkbart på många stora arbetsplatser med många invandrare. Ingenstans genomfördes rejäla fackliga demonstrationer, trots att stämningarna var sådana att demonstrationerna skulle fått mycket stor uppslutning. I Stockholm hölls ett möte i Kungsträdgården på kvällen, där Billy Butt (!) var huvudtalare, med budskapet att invandrare måste lära sig att äta korv och ”bli svenskar”. Opinionsmätningar i samband med strejken visade på starkt stöd från svenskarna. Att det gick att genomföra aktioner visades också på själva dagen. 500 elever demonstrerade med Elevkampanjen i Stockholm, från riksdagshuset till Sergels torg, och lika många med Elevkampanjen i Sundsvall. På några arbetsplatser genomförde offensivare protestmöten. Per Johansson, ordförande i Kommunal sektion 51 i centrala Stockholm, arrangerade ett möte under strejktimmen med 150 kommunanställda, där jag var inbjuden talare för Koalitionen mot rasism.

7. 1992: Bäst att vända ryggen till?

30 november 1992 i Stockholm slutade med en dödsfälla mot oss antirasister, en bomb som kunde dödat tiotals. Den enorma uppmärksamheten kring 30 november 1991 gjorde att 1992 blev en helt annan affär. Å ena sidan var vår kampanj mer omfattande än året innan. Stödet från folk i allmänhet och särskilt invandrare var också större. Å andra sidan hade polisen valt en mer offensiv taktik: de saboterade vårt demonstrations-tillstånd och drev de första riktiga skrämsele kampanjerna mot att delta, samt mobiliserade 800 kravallutrustade poliser. Trots detta deltog närmare 5 000 personer i vår demonstration, både den utan polistillstånd och den med senare på kvällen.

Rasismen fortsatte att vara ett stort debattämne i media och på arbetsplatser och skolor under 1992. Detta var i sig ett tecken på den nya tiden i Sverige. Den svenska kapitalismen hade gått in i en depression, med dramatiskt krympande ekonomi och produktion tre år i rad. Allt fler såg hur de politiska skillnaderna mellan de etablerade politikerna suddades ut. Kritiken växte mot dessa politiker, och än mer mot marknaden. När finanshajarna punkterade den svenska kronan på hösten 1992 förenades statsminister Bildt med socialdemokraternas Ingvar Carlsson likt Bill och Bull i ansträngningarna att låta sjuka, pensionärer och lågavlönade betala kostnaderna. En viktig signal i sammanhanget var att 200 miljoner kronor skars i flyktingpolitiken, bland annat sänktes flyktingarnas dagbidrag från 79 till 69 kronor.

Fackligt aktiva offensivare som Bosse Lindström i Fabriks och Leif Norlin i Försäkringsanställdas Förbund spelade en avgörande roll när de tillsammans med aktiva i Gruv 4:an i Malmberget pressade LO-ledningen att utlysa en rättvisedag den 6 oktober, med demonstrationer över hela landet. De över 200 demonstrationerna manifesterade den grundmurade kritiken mot krispaketet i en kollektiv protest och med fackliga talare. Detta hade också en viktig effekt på opinionen i flykting- och invandrapolitiken. ”Av LOs två miljoner medlemmar är 350 000 invandrare. Dessa behövs i tågen den 6 oktober”, skrev Elin Gauffin från Elevkampanjen tillsammans med Tommy Rälj och Lennart Beijer från Träindustriarbetarnas fack i Hultsfred. De skrev att kampanjen från Gösta Brodin i Trä i Åstorp mot etablerandet av en flyktingförläggning ”saboterar protesterna mot regeringens högerpolitik”. (LO-Tidningen 11/9-92). Tack vare den stora uppslutningen blev 6 oktober nu också ett svar till rasisterna i ny demokrati som stod beredda att försöka fånga upp missnöjet.

Under sommaren och början av hösten 1992 hade särskilt den tyska nynazismen ställts i fokus. De väpnade angreppen mot vietnamesiska flyktingar i Rostock kom som en chock och påminnelse om nazismens metoder för många. Det antirasistiska svaret blev starkt med stora demonstrationer i Tyskland. På vår stora demonstration i Bryssel den 24 oktober, med 50 000 deltagare från Ungdom mot rasism i Europa, URE, var det tyska inslaget stort. En vecka innan 30 november kom nästa tyska slag: en tioårig flicka och två kvinnor, turkiska invandrare, dödades vid ett naziattemptat i Mölln utanför Lübeck. Polisen kallades till platsen av ett telefonsamtal som avslutades med ”Heil Hitler”. Enligt polisen var attentatet noga förberett och planerat. I Sverige skändades samtidigt judiska gravstenar.

Fascisten Ahmed Rami påstod sig arrangera en ”antisionistisk kongress” i Stockholm helgen före 30 november. Ett halvår tidigare, den 17 mars, hade Rami bjudit in den franske ”revisionisten”, dvs förnekare av nazisternas judeutrotning, Robert Faurisson till Sverige. Faurisson möttes av Elevkampanjens och Offensivs demonstranter redan på Arlanda. Våra aktivister fick reda på att fascisterna tänkte hålla möte på en restaurang i Dalen i södra Stockholm. Tack vare driftiga metoder att mobilisera de boende runt omkring möttes Rami,

Faurisson och deras livvakter från Riksfronten och Vam av en stor protesterande folkmassa. Fascisterna fick fly hals över huvud i en jakt som leddes av unga offensivare. Några av fascisterna fick känna på något av vad de själva utsätter invandrare för. Ramis radiosändning anklagade senare Offensiv för att tillsammans med israeliska sionister för att beväpnade ha angripit honom och "en svag professor". "Trotskismen har blivit en judisk sekt som också jobbar under socialismens täckmantel", beklagade sig Rami. När han på hösten 1992 återkom med prat om en "antisionistisk" kongress var det dels för att få uppmärksamhet, dels för att testa reaktionerna. Den 26 november meddelade han att planerna avblåsts. "Anledningen är den hatstämning som piskats upp", sa Rami, och hade säkert Dalen i minnet. Samtidigt gjorde Rami ett inlägg i debatten om fascisterna ska ha mötesfrihet eller inte: "Statsministern och polisledningen är de enda samhällsinstitutioner som har stått upp för vår rätt att mötas, tala fritt och debattera. Det hedrar dem och det hedrar Sverige".

I sitt agerande inför 30 november gjorde polisen i Stockholm sig förtjänt av berömmet från Rami. De satte en ära i att garantera att fascisternas marsch skulle kunna genomföras. Detta gick också i linje med justitieminister Gun Hellsviks uttalade oro över att fascisttåget inte kunde slutföras året innan. Sverigedemokraterna skulle enligt polisens plan få förtur till Karl XII-statyn detta år, eftersom antirasisterna haft det 1991 – som om det gällt hemma- och bortamatcher i fotboll. Polisledningen till och med kallade oss till en träff dit även sverigedemokraterna hade inbjudits. Budet var att Koalitionen mot rasism skulle få börja samlingen 20.00 – en måndag kväll. Ännu värre var erbjudandet till Stoppa rasismen, som fick tiderna 21.30 till 22.30. Allt medan sverigedemokraterna fick 17.30 till 19.00. I en gemensam överklagan från Koalitionen och Stoppa rasismen, som nu enats om en gemensam demonstration, brännmärkte vi beslutet som en skandal och fortsatte:

"Vi vill på ett organiserat sätt samla alla dem som vill protestera mot rasismen, varav många ändå kommer att gå ut den 30 november. Vår demonstration är ett sätt att ta ansvar för alla dem som vill protestera mot rasisterna. En demonstration eller appellmöte efter klockan 20 en måndag kväll innebär ett otillbörligt ingrepp i vår yttrandefrihet. Det är ett polistillstånd utan värde, som att be oss att inte demonstrera alls. Av breda demokratiska grupper, inom arbetarrörelsen, bland ungdomar och bland landets en miljon invandrare kommer besluten att ses som en favorisering av rasister."

Vi krävde därför att få tillstånd för att samlas på Sergels torg 16.00 med avmarsch 18.00. "Polisen gynnar fascisterna. Vi vill demonstrera samtidigt för att visa hur små och isolerade de är och visa upp den stora opinion som finns mot rasism, säger Per-Åke Westerlund vid Koalitionen mot rasism." (SvD). Polismyndigheternas agerande blev ännu tydligare när Vam fick tillstånd för en demonstration i Göteborg den 6 november. I kallelsen uppmanades deltagarna att dricka öl och gömma sina vapen. Polisen insisterade att de inte kunde vägra tillstånd. Vam kunde ställa upp med nazistiska plakat bakom en mur av poliser. Vår överklagan i Stockholm besvarades negativt från alla instanser. Svaret från regeringen kom inte förrän torsdagen den 26, två vardagar innan: polisens tillstånd stod fast.

En antirasistisk kampanj

Detta ställde oss inför en rad taktiska ställningstaganden. Den viktigaste frågan var förstas om vi skulle följa polistillstånden eller marschera ändå. Vi hade börjat förberedelserna redan i september, och fler organisationer var inblandade än någon gång tidigare. På mötet den 10 november deltog 70 personer från 21 organisationer. Ett mått på aktiviteten visas av dagordningen:

"3. Flygblad. a) layout, b) översättningar, c) tryckansvarig. 4. Polistillståndet. a) rapport. b)

kampanjen för överklagan. 5. Offentliga möten 16/11 i Fittja och Tensta. a) talare, insamling, material, b) mobilisering till mötena. 6. Affisivering och flygbladsutdelning. a) bostadsområden, b) arbetsplatser, c) skolor, d) organisationer. 7. Ekonomi och material. a) inkomster, b) affischer, flygblad mm? 8. Funktionärsträffar 18 och 26 november 18.30. affisivering efter båda träffarna”.

På andra möten diskuterade vi dessutom banderoller, talkörer, walkie-talkies, presskonferenser, talarlista och högtalare. Trots omfattningen var våra möten alltid avklarade på under två timmar. Skalan på kampanjen visas också av att vi tryckte 6 000 affischer och 30 000 flygblad. Översättningar gjordes till persiska, turkiska och spanska. Vi hade över 150 funktionärer. Elevkampanj en spred affischer och flygblad till över 50 skolor och till resten skickade en lärare i kampanjen brev via internposten.

Med detta tryck i kampanjen bestämde vi oss definitivt för att inte följa tiderna på polis-tillstånden. Vi tänkte finnas på plats i Kungsträdgården när fascisterna kom. Vi visste att alla som spontant gick ut skulle vara där då. Sedan skulle de konkreta förhållandena där avgöra om vi som -91 skulle kunna blockera deras marschväg. Vi såg ju polisens förberedelser: hundratals kravallpoliser, även beridna, skulle stå i vägen. Fascisternas hop hade bara ett par hundra meter från Nationalmuseum (!) till Karl XII-statyn. Vi satsade på att genomföra vår samling klockan 16.00, som om vår överklagan skulle vinna. Vi räknade förstås med möjligheten att förlora överklagan, men beslöt då att ändå behålla 16.00 som den tid vi angav för samlingen. Utan polistillstånd skulle vi vid den första samlingen kalla oss för ”Antirasister på stan”, markerat på alla funktionärer med en tygbanderoll snett över bröstet. Funktionärerna skulle ha försvarskäppar och utbildas på samma professionella sätt som året innan. Ken Lewis från Stoppa rasismen och demonstrationsledningen utsågs att fråga polisen vad de skulle göra ifall ”antirasister på stan” plötsligt dök upp. ”Vi ingriper inte. Men ni får inte ha en högtalaranläggning”, blev polisens svar. Mediauppmärksamheten var enorm. Då och då, mitt i alla ”snart-börjar-VÅLDET”-artiklar kom vi också ut med våra svar. ”Att polisen befarar bråk om de båda grupperna skulle få demonstrera samtidigt, anser han vara fel. – Vi har egna funktionärer som har mycket större möjligheter än polisen att hålla ordning, säger Per-Åke Westerlund.” (SvD 3/11 -92). Vi uttalade vår vilja att stoppa fascisterna, men betonade samtidigt att vår demonstration skulle vara stor och välordnad. Det var dock ingen tvekan om att polisens skrämsel och medias upphetsning började skrämja iväg folk från att delta. Många gav oss också stöd och pengar, med orden ”ni demonstrerar för mig också”.

När dagen kom samlades vi några hundra på Sergels torg och så småningom stod 3 000 antirasistiska demonstranter i Kung sans norra del. Där blev det tvärstopp. Kravallutrustade poliser stod i dubbla led, med staket, hundar och hästar till sin hjälp. Det hade varit helt felaktigt att ge sig in på några sorts strider mot polisen för att nå fram till statyn eller fascisternas marsch. Istället gällde det att manifesteras vår styrka genom vår närvaro. Vi fick också rapporter att fascisternas tåg bara samlat bara drygt 200, och att de stoppats av polisen innan de nådde fram till statyn, fast deras marschväg bara var ett par hundra meter. Trots att de bara kunde gå med hjälp av polisbeskydd, blev fascisttåget på nytt ett fiasko. Polisens saboterande gav oss ändå problem. Det kanske viktigaste var att vi saknade högtalaranläggning för att nå ut till de tusentals antirasisterna som stod utspridda i halvmörkret. Några av anarkisterna i antifascistisk aktion, AFA, hade först utlovat funktionärer, men bara uteblivit. Nu gick en del av dem runt och agiterade mot våra funktionärer när vi manade demonstranter att inte låta sig provoceras. Vi menade att ett försök att bryta genom poliskedjorna skulle leda till en polisattack, där antirasisterna knappast kunnat försvara sig. Varningarna bekräftades sedan vid 20-tiden, då poliser till häst genomförde onödiga chocker mot utkanten av vår demonstration på Sergels torg. Dessförinnan hittades bomben, när en TV-

fotograf tömde en papperskorg. 100 gram vanligt sprängämne, dynamex, hade placerats i ett järnrör. En tidsinställd sprängkapsel skulle få järnröret att explodera och järnsplittret kunde ha dödat åtskilliga. Det enda vi visste tidigt på kvällen var att bomben hittats. Några av anti-rasisterna trodde att polisen bluffade, men vi tog det säkra före det osäkra och våra funktionärer uppmanade alla att lämna platsen.

Detta var ytterligare något som använts av AFA-medlemmar för att visa på demonstrationsledningens och särskilt Offensivs feighet. Några anarkister till och med skrek "trottepoliser" till våra funktionärer. Till Sergels torg fick vi dock med oss de flesta demonstranter som inte åkte hem. Efter appeller från bland andra Hans Göran Franck, den ende riksdagsman som vågade trotsa mediatrycket och ställa upp, så beslutade vi på grund av bomben att inte återvända till Kungsan. Typiskt nog kommenterade en del tidningar detta som att vi "ställde in" demonstrationen, efter att vi varit ute i 4-5 timmar. Polisen berömde efteråt fascisterna för deras laglydighet. Samtidigt visade TV-reportage hur skinnhuvuderna angrep en ensam kvinna under skrik om "judesvin", viftade med en hakkorsflagga och gjorde hitlerhälsningar. Bomben användes av polisen för att ytterligare propagera att antirasistiska demonstrationer är farliga saker. "Så länge bombmannen är på fri fot är det tveksamt om polisen törs ge några tillstånd för antirasistdemonstrationer", sa polisens talesman Curt Nilsson till DN. Media avslöjade senare att polisen slarvat bort delar av bomben. Den eller de som utfört mordförsöket greps aldrig. Polisen gav också tillstånd till antirasister redan den 30 januari -93, när Hasans vänner ordnade en manifestation på 60-årsdagen efter Hitlers maktövertagande. Det var först i slutet av 1993 som bomben i Kungsan återigen blev ett slagträ i propagandan mot våra demonstrationer.

Seger i Lund

"Antirasister spärrade vägen", var budskapet från Lund på Sydsvenska Dagbladets löpsedel dagen efter 30 november 1992. "Demonstranternas antal och disciplin imponerade på många", skrev tidningen i en kommentar. Över 2 000 antirasistiska demonstranter stannade sitt tåg utanför Katedralskolan, där det var meningen att fascisternas tåg senare skulle passera. En mänsklig mur stod i vägen för 30 novemberföreningen, som efter två varv runt en kyrka fick inställa sitt tåg. Kampanjen inför demonstrationen i Lund krävde många och långa diskussioner med alla inblandade organisationer. Marcus Kollbrunner från Offensiv berättar.

Vår taktik, som också blev demonstrationens, var att driva en kampanj för största möjliga demonstration, för att om möjligt blockera fascisternas väg. Vi argumenterade för att undvika all konfrontation med polisen. För att skydda demonstrationen byggdes tre träramar med hönsnät, som vi fäste banderoller på. Responsen på gator och torg var mycket bra, vi förstod att det skulle bli en stor demonstration.

På samlingsplatsen på Clemenstorget talade bland andra Bo Lindström, ordförande för fackklubben på Kemira Kemi, under stort jubel. Medan talen hölls anlände över 700 danska demonstranter i bussar. Polisen ställde upp med gasmasker och skällande hundar, men tåget kom lugnt iväg. Marcus Kollbrunner fortsätter:

I höjd med biografen Palladium stannade vi pick-upen där vår högtalare fanns. Inne i bilen satt vår konferencier Eduardo Montero och uppmanade folk att stanna i en stor och fredlig blockad. Han uppmanade också folk att inte låta sig provoceras av polisen. I förväg hade syndikalisterna förklarat att de inte tänkte delta i blockaden och ett tiotal marscherade vidare till slutmålet i vårt polis-tillstånd. Längst fram ställdes de tre trärambanderollerna, längst bak höll danskarna ställning med ett långt rep för att hindra ett polisangrepp från häst. Stämningen var laddad. Polisen hade tidigare år gjort provocerande anfall. Vi förväntade oss att det skulle smälla när som helst men inget hände.

Storleken på vår blockad och den stora andelen 'vanligt folk' fick polisen att hålla tillbaka. Först en och en halv timme senare fick vi reda på att fascisternas tåg inställts, och allmänt jubel utbröt. Vid järnvägsstationen, när vi varpå väg hem, hade polisen ställt upp. En del av danskarna trodde att de som året innan skulle bli påhoppade, och smälde nu knallskott och tog upp gatstenar. Vi beslöt då att upplösa demonstrationen. Danskarna gick till sina bussar och inget hände.

Men polisen var inte nöjd, och prejade högtalarbilen när den varpå väg hem till Malmö. Poliserna med dragna vapen lät de som var i bilen stå i kylan en timme, för att sedan gripa Eduardo Montero. "Blattekung, tönt, nolla" var några av de uttryck polisen använde för att förgäves försöka provocera honom.

De organisationer som anklagat oss för att arrangera en "vänsterdemonstration" ordnade själva en stående demonstration med förra invandrarministern socialdemokraten Maj-Lis Lööv som talare. 200 kom till denna "breda", "opolitiska" samling.

Vända ryggen till?

Media sökte våld och slagsmål den 30 november, och konstruerade sin egen verklighet. Enbart Expressen hade 20 fotografier ute i Stockholm. Den stora nyheten blev krossade butiksfönster och strider mellan skinheads och invand-

rarungdomar på Östermalm. En del rapporterade också vilka som stod för förstörelsen: "På Östermalm kunde exempelvis ett stort gäng skinheads gå bärsärkargång" (SvD 2/12). "Det var först när högerextremisternas demonstration vid Strömbron avslutades vid 18.30-tiden som kravallerna på Östermalm startade." (SvD 1/12). En stor del av ansvaret låg på polisen som skickade iväg ett gäng skinheads till fel plats.

Olika proffstyckare och makthavare använde sig på nytt av 30 november för skrämselfpropaganda – mot oss, antirasister. Logiken blev att de försvarade fascisternas rätt att hålla sieg heil-parader. DN:s ledare den 30 november tittade tillbaka på 1991 och påstod att "antirasister drog fram sina tillhyggen och gick till attack". För 1992 menade ledaren att vår uppmaning att komma tidigare än vårt polistillstånd visade att vi "respekterar uppenbarligen inte principen om mötesfriheten. Tanken tycks vara att det enda rasisterna förstår är makt-språk". Detta påstods "strida mot det demokratiska samhällets grundläggande principer" och risken var att "begreppet antirasist blir förknippat med våld". Det förknippandet var själva meningen med hela ledaren. DN ville svärta ner vår kamp. Talet om att "tid, plats och former" för att stoppa rasismen måste "väljas med viss omsorg" var till intet förpliktande fraser. DN:s analys blev tydlig genom att nynazisterna konsekvent kallades "högernationella demonstranter". Svenska Dagbladets ledarkommentar den 2/12 jämförde tusentals seriösa antirasistiska demonstranter 30 november med drängar ute efter slagsmål i Emil i Lönneberga. Demonstrationerna bör "inte i första hand betraktas som politiska aktioner". Sedan kom ett påstående som upprepats till leda under 90-talet: "Om tillställningen inte hade fått någon uppmärksamhet hade den heller inte dragit något folk". Tidningar och journalister uppmanades att ta "ett större ansvar för vilka nyheter de förmedlar till allmänheten". Pressombudsmannen Pär-Arne Jigenius kände tydligen också behov av att märkas och upprepade tesen om "drängslagsmål" i en debattartikel. Han menade att fascisterna fått "ökad självkänsla" på grund av "enastående publicitet". Kampanjen för att skrämna folk från att delta i våra kampanjer förenade dem som själva skrämdes av aktiviteter de inte kunde kontrollera. "Det är min personliga uppfattning att man skall akta sig att ge de här människorna mer uppmärksamhet än de annars skulle få.", sa SSU:s förbundssekreterare Lasse Ericson som motivering till att SSU inte skulle delta 30 november 1992. Även en del som till skillnad från ledarskribenter och SSU-pampar själva demonstrerat vacklade under 1992-93. Tidningen Norrskensflamman

reflekterade detta och skrev att ”vända ryggen till” fascisterna var en ”bra utgångspunkt” för att stoppa rasismen. Ledarartikeln ställde även frågan, utan att själva svara: ”Bör man helt avstå från motdemonstrationer samma dag som rasistmanifestationerna genomförs?”

Etablissemangets och ledarskribenternas uppmärksamhet runt hoten mot tidskriften Expo i maj-juni 1996 kan ge intryck av en ny linje. Skillnaden är dock att medan vi betonar stora kollektiva protester, ville chefredaktörerna i Expodiskussionen se hårdare polisingripanden. Expo är en bra antirasistisk tidning, men inte början till en massrörelse. Dessutom gällde ledarsidornas kommentarer runt Expo i första hand pressfriheten, inte fascistiskt våld i allmänhet.

Den moderata justitieministern Gun Hellsvik underströk maktavarnas oro när hon fördömde en antirasistisk demonstration i Göteborg 1993 (se kapitel 8) med orden ”ena dagen demonstrerar de mot rasism, andra dagen mot skolnedskärningar”. Polisens och politikernas agerande mot oss har inte styrts av en alternativ linje att stoppa rasismen, utan av en ibland uttalad vilja att stoppa en antirasistisk massrörelse. Inte heller stödet till Expo tilläts gå för långt och efter någon vecka kom ”avslöjanden” som försökte koppla Expo till individuellt våld mot fascister.

Vi offensivare har hela tiden argumenterat och agerat emot påståendet att antirasistiska demonstrationer på något sätt skulle ge ”reklam” till nazister och rasister. Vi deltog när ett nazistmöte kördes ut ur Folkets Hus i Göteborg 1985 och när fascisterna jagades av en uppretad folkmassa i Helsingborg samma år. Vi gav stöd när samma sak hände i Växjö och ett antal nazistiska skinheads från nordiska rikspartiets, NRPs, ”aktionsgrupp” RAG under förnedrande former fick ta skydd på järnvägsstationen. Det är fel att inte agera av flera skäl. Nazisternas eller rasisternas argument, politik och metoder tål inte dagsljus. Aktionerna och protesterna gör det svårare att öppet stå för dessa organisationers åsikter och aktioner. Att vända ryggen till bygger på den felaktiga analysen att rasisterna i själva verket har stöd bland folk och att det är bäst att inte väcka den björn som sover. Så är inte fallet. Bra antirasistiska kampanjer väcker hundrafalt fler antirasister än rasister. Mot de övertygade fascisterna hjälper faktiskt bara vad DN kallar ”maktspråk”, i den meningen att den stora majoriteten visar sitt absoluta motstånd mot fascisterna. Den f d tyske nynazistledaren Ingo Hasselbach skriver om en seriös socialarbetare som långsiktigt med jobb och argument försöker omvända fascister att denne ”knappast kommer att lyckas att få en enda av nynazisterna att ändra åsikt”. Den effekten kan däremot stora, upprepade och målmedvetna antirasistiska manifestationer ha, vilket visat sig både i Sverige och internationellt.

Ryggvändningen ger illusionen att det hänger på nazisternas motståndare om det blir våld eller inte. De som vill ta kamp uppmanas att istället inte göra någonting, medan de som är passiva får beröm av s k experter i TV. Men fascister och nazister försvinner inte för att en politiker önskar så, utan riskerar istället att växa sig starkare. Fascisternas uppladdning innebär oundvikligt fascistiskt våld, som vi sett i Trollhättan och Klippan. De fem som greps för det råa överfallet av en somalier i Trollhättan i samband med sverigedemokraternas partidag 1993 släpptes direkt – ”Rätten ansåg inte att det förelåg risk för att någon av dem skulle begå någon förnyad brottlighet” (SvD). Inte ens under rättegången bemöttes sverigedemokrater som delade ut flygblad med påståendet att somaliern använt kniv, och som under rättegången kallade vittnen för ”hora”, ”bög” osv. En av försvarsadvokaterna jämförde fascistdådet med sin egen tid som vänsteraktivist på 60-talet då han ”brände amerikanska flaggor”. Skrämda vittnen uteblev från rättegången och en av de åtalade var snart fast igen för miss-handel av antirasistiska ungdomar. På hösten följde mordbranden mot Trollhättans moské, där

alla tre gripna var organiserade fascister. Det var så uppenbart att fascisterna i Trollhättan fått alldeles för stort utrymme, att för många vänt ryggen till.

Att inget göra idag är att tvingas starta motkampanjer under sämre förutsättningar. SSUs uppgift i det här sammanhanget under 90-talet har varit att försöka bromsa och förvirra för att undvika en verklig rörelse. 1992 säger SSU-ledningen att det är fel att demonstrera 30 november, 1995 vill de att polisen ska agera mot rasismen. 1993 försökte SSU avleda uppmärksamheten genom att tillsammans med de andra politiska ungdomsförbunden genomföra en helt meningslös demonstration i Stockholm den 29 november. Den märktes i media, medan de halvhjärtade försöken att samla demonstrationsdeltagare misslyckades. Det bara visar att det inte bara gäller att göra något, utan att innehållet i kampanjerna också är viktigt. Ett beslutssamt agerande för en antirasistisk demonstration kan ha avgörande effekt på stämningen.

8. Sundsvall visar vägen

– Offensivarnas ständiga motdemonstrationer är orsaken till att sverigedemokraterna blivit allt färre, konstaterade ett polisbefäl i en debatt med Offensivs Stefan Lundqvist i TV Sundsvall efter 30 november 1995. I Sundsvall skulle sverigedemokraterna, med stöd av skinheads i Vam och Riksfronten, bygga upp en central för hela Norrland. Tre års hårt antirasistiskt kampanjarbete under ledning av offensivare, med sammanlagt ett 15-tal demonstrationer, har satt stopp för fascisternas planer. Även den politiske redaktören Svante Säwén i Dagbladet (s) har tvingats erkänna ”att Offensiv för det mesta spelat en positiv roll i Sundsvall” i kampen mot rasismen. Kampanjerna har varit framgångsrika trots att lokala etablerade politiker gjort sitt bästa för att sabotera. Sundsvall har visat vägen: hur ska en effektiv lokal antirasistisk kampanj läggas upp?

Den 6 juni 1993 demonstrerade sverigedemokraterna för första gången i Sundsvall med ett 20-tal deltagare. På samma torg ligger stadshuset, där invandrare som blivit svenska medborgare samlats. Ordförande i stadens Kommitté mot rasism, där bl a 59 företag och riksdagspartierna ingår, uttalade dock att sverigedemokraterna ska ha rätt att demonstrera. Efter detta följde, precis som i Trollhättan, en våldets sommar. En 20-årig Sundsvallsbo sparkades helt oprovocerat ner och misshandlades av skinnskallarnas ledare bara fem dagar efter att denne tillsammans med sverigedemokraternas lokale ledare Tomas Andersson lett marschen den 6 juni. En iransk man blev knivhuggen i ryggen, en kurd blev tårgasad och omkullsparkad från sin cykel, en annan kurd hotades till livet av en pistolbeväpnad man osv. I slutet av juli knivskars den svarte amerikanen James Gray av en 17-årig skinhead, som skriker. ”Du hör inte hemma här! Ni är för många”. Gray berättade i media att han aldrig utsatts för något rasistiskt våld under sina år i amerikanska södern. Dagen innan attentatet genomfördes rasistisk korsbränning utanför Tallnäs flyktingförläggning i Timrå. I augusti bombhotades flyktingförläggningen i Fagerdal i Sundsvall.

Polisen förnekade varje koppling till rasism och fascism, och visade en oföretagsamhet som var extrem även om det gällt vanliga våldsbrott. Skinnhuvudet som knivskar James Gray släpptes direkt efter förhör. Ett tips på vem som genomfört pistolhotet mot en kurdisk man följdes inte ens upp. I slutet av augusti hittade dock polisen ett avsågat skarpladdat hagelgevär hos den 27-åring som var skinnhuvudenas ledare. Attentaten och bristen på svar gjorde att sverigedemokraterna kände medvind. Utöver attentaten utsattes många fler invandrare för olika hot. På skolorna bredde ett fåtal nynazistiska skinheads ut sig. Samtidigt med angreppen pågick för andra året ny demokratis rasistiska sommarturné och Ultima Thule nådde stora skivframgångar. Frågan ställdes på sin spets för Stefan Lundqvist, Vale Terani,

Christer Rydén och de andra offensivarna: vad skulle de göra? Hittills hade de organiserat torgmöten och tillsammans med andra deltagit i demonstrationer – nu krävdes något mer. Ett par dagars diskussioner sedan skolorna startat visade upp alla sorters åsikter. Många hade skrämts, både invandrare och elever på skolorna, och vågade själva ingenting göra. En del aktivister ville svara snabbt och hårt; 'vända rädslan' genom att söka upp skinnhuvudena och med alla nödvändiga medel skrämma dem. Offensivarna, förstärkta med Laurence Coates från förbundsledningen i Stockholm, förordade en masskampanj. Med mindre en veckas varsel utlystes en stor demonstration mot rasistiskt våld, den 2 september klockan 12 på dagen. Stefan Lundqvist berättar om reaktionerna:

”Skolnämndens ordförande Mona Hillman-Pinheiro (s) går ut i media mot vår demonstration, och uppmanar rektorerna att vägra eleverna ledigt. Som alternativ skriver hon en humanistisk dikt som alla skolor uppmanas att sätta upp på anslagstavlor! Två dagar innan vår demonstration håller hennes man, s-politikern Joao Pinheiro, presskonferens om ett 'Nätverk för gemenskap', som består av honom själv och ett fåtal enskilda invandrare. Det påstådda nätverket har ett handlingsprogram där en av punkterna är en rekommendation till invandrare att lära sig bättre svenska, skaffa bättre kunskaper om det svenska samhället och engagera sig i föreningslivet. Men varken politikerna eller rektorerna kan hindra dem som vill demonstrera. Gensvaret är mycket starkt, vilket också visas av att Ung vänster vill delta som medarrangör tillsammans med Offensiv och Elevkampanjen/URE (Ungdom mot rasism i Europa). Att satsa på en stor demonstration passar med stämningen, att många vill protestera mot det fascistiska våldet, men inte vet hur. Många föräldrar uppmanar sina barn att trotsa rektorerna, trots att det innebär prickning för 'icke godkänd' frånvaro. Den 2 september blir en enorm succé, den största antirasistiska demonstration Sundsvall hittills sett med över 700 deltagare, mest elever men också invandragrupper och fler vuxna svenskar än vi trott. 15 fascistiska motdemonstranter tillåts av polisen att stå i ett hörn av torget. Vi som varit med minns hur snabbt polisen ingrep i november året innan mot våra antirasistiska talkörer utanför en debatt som liberala ungdomsförbundet inbjudit (!) sverigedemokraterna till. Men när vi nu ber demonstranterna spänna ögonen i fascisterna och ta några steg mot dem tar polisen och föser iväg fascisterna.”

Demonstrationen välkomnades av sundsvallsborna i stort, och förändrade stämningen den kommande vintern. Styrkeförhållandena mellan den lilla fascistiska gruppen och motståndet gjordes klart. Elevkampanjen värvade 65 nya medlemmar under demonstration, och på skolorna utmanades nu elever med fascistiska märken och jackor, som bara veckan innan försökt hota andra elever. Två veckor senare följde mellan- och lågstadielever på St Olofsskolan exemplet med en egen demonstration med 300 elever. Publiciteten kring 2 september var omfattande, men i båda lokaltidningarna fick fascisternas ynkliga motdemonstration stort utrymme. Stödet för antirasisterna visades när tidningarna fick insändare av lärare och skolledning på Matfors skola, som berömde ”700 engagerade antirasistiska ungdomar” och från 12 anställda på Telia. I september ställde Timrå boxningsklubb ultimatum till en yngre lovande boxare som visade sig vara skinhead med fascistuniform. Tränaren Glenn Wadell fick oerhört stöd från allmänheten och andra idrottsföreningar, exempelvis brottarförbundet, när boxaren sedan avstängdes.

Som i Trollhättan?

Fascisterna hade trängts tillbaka. I mörkret fortsatte dock hoten och dåden. Ett nytt brandattentat genomfördes mot flyktingförläggningen, en lokal kds-politiker utsattes för mordbrandsförsök och Vam nattaffischerade i Timrå. Den 6 november planerade sverigedemokraterna sin andra fascistmarsch i Sundsvall, som i media jämfördes med Trollhättan, 'två städer kända för fascistiskt våld'. Mona Hillman-Pinheiro och andra etablerade makthavare ägnade sig dock åt att negligera rasismen och smutskasta Offensiv och

de aktiva antirasisterna. ”Det har alltid funnits en liten kärna rasister i Sundsvall”, sa Hillman-Pinheiro i en intervju och påstod att skillnaden mot tidigare var ”medias fokusering”. Hennes medintervjuade, moderaten Eva Björne, hade exakt samma förklaring som rasisterna själva, att ”vi har fått en flyktingström som vi inte kan hantera”. Nästa fråga gällde ”den socialistiska organisationen Offensiv som profilerat sig i kampen mot rasismen”. Här stod inte Hillman-Pinheiro sin politikerkollega efter: ”Jag tycker det är tragiskt att de använder flyktingfrågan för att rekrytera medlemmar”. Flyktingfrågan är väl också en rubrik sverigedemokraterna skulle sätta på det rasistiska våldet. Varken i den intervjun eller under de kommande åren visade dessa kritiker av de antirasistiska kampanjerna upp något eget alternativ, framför allt inte i praktiken.

Ledarskribenten Säwén (s) och Joao Pinheiro vädjade förgäves till riksdagspartiernas ungdomsförbund att ta upp kampen mot rasismen. Ung vänster, som varit med 2 september, hoppade i sista stund av motdemonstrationen mot sverigedemokraterna den 6 november. Detta skulle sedan närmast bli ett mönster. Ung vänster stod med ena benet i kampanjerna och det andra väl förankrat i gemenskapen med juniorpolitikerna i de andra ungdomsförbunden. Sverigedemokraterna hade samlat hela 100 demonstranter den 6 november, men mellan 250 och 300 antirasister överröstade sverigedemokraternas talare med talkörer. Det var nu den ständiga bevakningen av sverigedemokraterna och motdemonstrationerna på allvar började. Hädanefter kunde fascisterna aldrig visa sig offentligt utan att få svar. Kampanjerna på skolor och arbetsplatser, i bostadsområden och på torgen, inför de antirasistiska demonstrationerna blev utmärkande för Sundsvall jämfört med Trollhättan. I april 1994 skulle sverigedemokraternas ordförande Anders Klarström besöka Sundsvall på sin valturné. En av antirasisterna berättar:

”Rasisterna vågade inte affischera om mötet eftersom de vet vilken kraft Elevkampanjen/URE har bland ungdomar. Trots detta möttes rasisterna med Klarström i spetsen av 200 ungdomar som mobiliserats två timmar innan mötet. Klarströms tal dränktes av antirasisternas slagord och burop och han tvingades till sist gömma sig i en bil. Den lilla skaran av anhängare försökte snabbt ge sig av och blev bortjagade från torget. Detta var ett stort nederlag för rasisterna i Sundsvall och för Klarström som förgäves försökte hitta väljare inför valet, istället brändes deras rasistiska flygblad. Efter detta nederlag ville de ta hämnd och ordnade därför ännu en demonstration, nu sent på fredagskvällen för att hedra Sundsvalls 370-årsdag. Förstärkning skickades från Stockholm i form av äldre skinnhuvuden, vars uppgift var att se hotfulla ut. Men även detta misslyckades. Ett intensivt arbete under fredagen resulterade i en ny motdemonstration med 300 deltagare. På kvällen när rasisterna raglade in på torget möttes de av massivt motstånd, slagorden haglade över denna hop på 40 personer som självklart blev ordentligt skyddade av polisen. Mötet tvingades avbrytas efter att rasisterna börjat kasta flaskor och burkar och trycket från antirasisterna blev för stort. Några antirasister greps av polisen som hela tiden försökte splittra och skrämna oss. De gripna släpptes senare under natten.”

”Offensiv gick till motattack – sverigedemokraterna kördes bort från torget”, skrev Dagbladet efter den första demonstrationen. Offensivs Stefan Lundqvist blev anmäld av polisen för störande av den allmänna ordningen, men åklagaren gick inte till åtal sedan en polis vittnat mot sin anmälande kollega. En annan offensivare hotades till livet av en medlem i Riksfronten.

En mer offensiv kamp?

Efter framgångarna mot sverigedemokraterna i april räknade offensivarna i Sundsvall med möjligheten att helt kunna blockera fascistmarschen den 6 juni 1994. Stefan Lundqvist berättar.

”Vår utgångspunkt är alltid att stoppa fascisternas aktiviteter. Inför 6 juni gör vi upp en blockadplan, alltså vilken gata in till torget vi ska kunna stänga av och skolar funktionärer för uppgiften. Vi bjuder in Ung vänster, men de är helt emot att genomföra en blockad. De lämnar då demonstrationskommittén och går till pressen med kritik mot oss för att vara våldsamma. Detta var inget annat än att splittra och sabotera kampanjen. De startar till och med en affischkampanj 'Antirasister mot våld' som flyttar uppmärksamheten från det rasistiska våld som fortfarande är påtagligt i Sundsvall till att antirasisterna kanske måste försvara sig. På demonstrationen delar de ut ett flygblad mot blockad. De får rejäl uppmärksamhet i pressen, liksom 2-3 medlemmar i liberala ungdomsförbundet som med flagghissning ska 'ta tillbaka flaggan'. De får också stöd av liberala Sundsvalls Tidning. Stämningarna och styrkeförhållandena talar dock för blockad. Vår demonstration är den största någonsin, med 1 200 deltagare enligt polisen. Radio Västernorrland talar om att Sundsvall inte sett en så stor ungdomsdemonstration sedan 60- och 70-talen. Trots inledande ösregn börjar folk skocka ihop sig klockan två när 'Krossa rasismen' med Latin Kings dunderar ut genom högtalarsystemet på scenen på torget. Omkring tio i fyra kommer sverigedemokraternas marsch, med ynkliga 70 deltagare, mest unga skinheads. Sverigedemokraternas talesman Thomas Söderberg konstaterar att många inte vågar skylta öppet med sitt stöd till dem – vilken bekräftelse på att vår kampanj gett resultat! Polisens agerande är viktigaste skälet till att vi inte kan genomföra någon blockad. Stirriga poliser tar våra plakater, griper vår talkörsledare och ytterligare en demonstrant, och ber oss hela tiden lämna torget. Det är ett stort torg, våra funktionärer är inte tillräckligt många och åtskilliga demonstranter är unga för att genomföra en blockad, men vi beslutar att stå kvar på torget och häckla fascisterna med talkörer. Deras appeller blir totalt överröstade och stämningen på vår sida är att vi vunnit igen. Efteråt organiserade vi en protestdemonstration med omkring 100 deltagare utanför polisstationen mot gripandet av antirasister, under hög stämning och rungande talkörer. Alltsammans bevakades av TV och lokalpressen. Protesterna ledde till att de båda släpptes efter två respektive fyra timmar.”

6 juni föranledde nya påhopp från de lokala ”experterna”, åter igen Joao Pinheiro, som utnämnde Offensiv till en av två ”cancersvulster” i kommunen, den andra skulle vara sverigedemokraterna. (Sundsvalls Tidning 27/6 -94). I november återkom han tre dagar innan 6 november med budskapet ”Håll barnen inne i helgen” och ”Pinheiro vill tiga ihjäl rasisterna”. Att stoppa fascister och våldsverkare är inte ”knytnävarnas demokrati”, som Pinheiro påstod. Det är tvärtom Pinheiros linje som ger knytnävarna och knivbärarna möjlighet att sprida skräck. Medan sådana som Pinheiro kritiserade att vi överhuvudtaget demonstrerade, så fanns det också några som i början ifrågasatte varför vi skulle ordna en demonstration, ”en demonstration stoppar inga brandbomber”. Några ville ha en mer offensiv kamp. Även dessa frågor måste besvaras. Det viktigaste svaret är att den antirasistiska kampen framför allt handlar om att ge förklaringar och om försvar mot fascisterna. Vi förklarade i en utvärdering efter den 2 september 1993: ”Det vore fel att tro att de flesta som kom på demonstrationen redan nu dragit slutsatsen att det är nödvändigt att konfrontera fascisterna fysiskt. Detta visar hur viktigt det är att vid varje tillfälle bedriva en politisk kampanj för att bereda vägen för aktioner mot fascisterna.” Varje demonstration i Sundsvall har förhindrat fascisterna att i det läget ta nya steg framåt. Allt eftersom utvecklades antirasisternas häckling till att namnge fascisternas ledare och läsa upp deras ”meritlistor”.

Till exempel avslöjades dem som sålt sprit till minderåriga. Demonstrationerna har stängt sverigedemokraternas norrlandsfönster och bidragit till partiets allmänna kris. Medvetenheten om rasism och fascism har ökat hos breda skikt i Sundsvall, och stödet för Offensivs kampanjer är utbrett. I juni -96 var det mellan 14 000 och 15 000 som skrivit på Offensivs antirasistiska namnlistor. Någon kan invända att inte ens i Sundsvall har fascismen försvunnit trots alla demonstrationer. Men fascismens rötter är nationella och internationella, inte lokala. De hör ihop med dagens stadium i kapitalismens utveckling. Antirasistiska kampanjer kan

idag tillfoga rasism och fascism nederlag och bakslag, men inte utrota den. Det kan bara göras genom en total förändring av samhället så att rasismens orsaker kan avskaffas.

På hösten 1994 tog Offensiv och Elevkampanjen/URE nya steg i kampen mot rasistiskt våld. Skinheadsgäng hade börjat ta gatorna i besittning på fredags- och lördagskvällar. Flera invandrare hade misshandlats, och en 16-årig offensivare blivit överfallen med tårgas. Svaret blev antirasistiska patruller, som disciplinerat vakade över kvällsvandrare i centrala stan. Flera helgers patrullering var en direkt styrkedemonstration som tog udden av skinnskallarnas tro att de hade makten. Detektivarbete i november -94 avslöjade spelplatsen för en lokal konsert med vit maktmusik. Lokaluthyraren rev kontraktet. Men 1995 genomfördes konserten i IOGTs lokal, sedan lokala media vägrat gå ut och varna lokaluthyrarna i förväg. Dagen efter skrev lokaltidningarna att nazisterna " varit skötsamma", trots att RFSLs lokal attackerades samma kväll och under stridsropet "död åt bögarne". Politikernas hopp att riksdagspartiernas ungdomsförbund skulle agera ledde i december -94 till en skolkampanj med SSU, Ung vänster, grön ungdom och liberala ungdomsförbundet. "Nu får både sverigedemokraterna och deras antagonister Offensiv möta hårt motstånd... – De behöver varandra för att överleva. Vi vill visa att man inte behöver vara extremist för att tycka illa om främlingsfientlighet, säger Jonas Bladh, LUF" (Dagbladet 10/12 -94). Kampanjen fick 90 000 kronor i bidrag från kommunen, enligt Ung vänsters Henrik Nordvall, till stå-upp komiker i skolorna, samt för att dela ut gratis knappar och broschyrer. Detta ska jämföras med att Offensiv och Elevkampanjen/URE aldrig fått några kommunala bidrag till sina kampanjer. Höjdpunkten och begravningen för ungdomsförbundens kampanj var en demonstration i februari -95 som samlade 200 deltagare, med invandrarminister Leif Blomberg(!) som talare. Ungefär samtidigt organiserade Elevkampanjen i Sundsvall en elevstrejk mot sänkta barn- och studiebidrag med över 1 000 deltagare, något som angreps av samma politiker som tidigare.

Den 6 november 1995 visade på sverigedemokraternas fullständiga kollaps i Sundsvall. Trots uppbackning av en bil från Uppsala lyckades de bara samla 12 deltagare. Den 6 juni -96 ställde de in, och genomförde ett torgmöte med två deltagare den 10 juni. En annan fråga gäller Sundsvalls skinheads, som försök etablera sig som en förening för att få en lokal á la Fryshuset. Det skulle i så fall kunna bli ett motsvarande lyft för fascisterna, med direkt resultat i ökat våld på gatorna. De har haft stöd från kommunens mest kände fältassistent, socialdemokraten KG Karlsson, som hört till dem som regelbundet likställt offensivarna med skinnskallar och gäng som är ute efter bråk. Joao Pinheiro uttalade sig också för en dialog med skinnskallarna, men kulturnämndens ordförande Margareta Johansson sa tills vidare nej till en lokal.

Lokal förankring

Ett problem vid folkomröstningen om flyktingmottagande i Sjöbo 1988, då nej-sidan vann, var att en stor del av de som försvarade rätten till asyl saknade förankring, både på orten och på arbetsplatserna. Samma sak gäller för antirasistiska demonstranter, som antifascistisk aktion, som bara plötsligt dyker upp. Ibland finns inget val, men varje antirasistisk kampanj måste också ta med i beräkningen vad som händer efteråt. Även de som inte deltar måste förstå vad kampanjen gäller och tillfrågas om stöd.

De antirasistiska kampanjerna i Sundsvall har hela tiden strävat efter dialog med så många som möjligt. Redan från början etablerades kontakt med flyktingförläggningarna, och många flyktingar har spelat en viktig roll på demonstrationerna. Ännu viktigare är skolorna, eftersom stämningen bland ungdomar kan svänga snabbt och det är bland eleverna fascisterna kunnat vinna sina anhängare. Flygblad har också delats ut utanför arbetsplatserna, och kampanjerna

har sökt stöd hos fackföreningarna. Den största delen av arbetet har varit torgaktiviteter i stort sett varje fredag och lördag, och dörrknackning i bostadsområdena. Jag minns under ett besök i Sundsvall hur ett skinnhuvud höll på att dö av skam när hans mamma stannade, skrev på vår lista mot rasism och gav tio kronor till vår kampanj. Tusentals har på liknande sätt kunnat ge sitt stöd, och samtidigt byta några ord med aktivisterna. Att ha lokalt stöd och vara offentligt kända är också det bästa skyddet mot hot och angrepp. I detta ingår också att upprätta telefonkedjor och att identifiera fascisterna på samma sätt som Expo. I förankringen, liksom i utförandet, är Sundsvallskampanjerna ett föredöme.

9. Våld: 6 november 1993

”Rakbladsmänniskor” och ”samma slödder som nazisterna” blev antirasisterna, och särskilt vi offensivare, döpta till under de stora lögnkampanjernas höst, 1993.

Fascisternas marscher i början av november var de största under 90-talet, genomförda med hjälp av hemliga avtal med polisen, som gav massivt skydd. Polisen uppträdde dessutom hårdare och mer provocerande mot antirasisterna än någon gång tidigare. Två anarkistiskt ledda antirasistiska demonstrationer utpekades som beväpnade, och detta användes som ursäkt för den upptrappade kampanjen mot alla antirasister. Hur ska då antirasisterna se på frågan om våld? Vad hände egentligen denna heta höst?

Sverigedemokraterna hade utsett lördagen den 9 oktober till partidagar, med marscher både i Trollhättan och Göteborg. Detta var en provokation, där marschen i Trollhättan inleddes bara ett tiotal meter från platsen där sverigedemokrater någon månad tidigare misshandlat en somalier nära nog till döds. Sverigedemokraterna agerade likt 30-talets fascister, som gärna marscherade genom judiska områden. De färdades i speciellt chartrade bussar, där tidtabellerna gjorts upp i förväg med polisen, som ställde upp med 450 poliser till fascisternas beskydd.

I Trollhättan samlades ett hundratal motdemonstranter, som valde att ”vända ryggen till” i tysthet mot fascisterna. I Göteborg var stämningarna starka för en massiv motdemonstration. Förslag om en motdemonstration samma dag förkastades av de etablerade föreningarna, med ungdomsförbunden och särskilt Ung vänster i spetsen. De samlade ett 50-tal organisationer till en stor motdemonstration med upp till 5 000 deltagare dagen innan. Den hade svenska flaggor i täten och under avslutningen sjöngs nationalsången. Att använda nationalistiska symboler är att fördunkla kampen mot rasismen. Det antyder en gemenskap över klassgränserna i Sverige, som utestänger ickesvenskar. Ung vänster föredrog enigheten med de andra ungdomsförbunden framför att försöka samla fler vanliga invandrare och ungdomar till en demonstration på lördagen. Istället uppmanade UV aktivt sina medlemmar att inte delta på lördagen, som de alltså överlät till fascisterna. Nu arrangerades ändå en motdemonstration, av antifascistisk aktion, syndikalistiska ungdomsförbundet och iranska flyktingrådet. Ett ögonvittne berättade i Offensiv om vad som hände sedan de 250 personerna bryskt stoppats av polisen:

”När en flaska kastades av en demonstrationsdeltagare besvarades det av en omedelbar polischock mot demonstrationen. Efter detta följde en kaotisk kurragömmalek, där demonstrationen drevs bakåt av polisen och där grupper av demonstranter kastade sten både på polisen och mot bussar och skyltfönster. Jag ingrep själv för att få en kille att låta bli att kasta sten mot en buss. Demonstrationen gav också en provkarta på hur man inte skall genomföra en antirasistisk demonstration. Ingen ordentlig mobilisering hade genomförts i Göteborg och förorterna runt omkring. Demonstrationen var oorganiserad och kaotisk.”

Det är ingen tvekan om att polisen inte hade något emot att provocera fram händelserna den 9

oktober. Polisledningen, särskilt i Stockholm, hade sökt en möjlighet att testa förbud av demonstrationer. Nu överdrevs händelserna i Göteborg maximalt. ”Polisen: Det är rena kriget här!”, var kvällstidningen GTs rubrik. Artiklarna talade om ”våldsamma konfrontationer” mellan polisen och demonstranter. Polisintendent Erik Martinsson i Göteborg påstod att motdemonstranternas försök att ta sig förbi polisen var en ”välplanerad aktion”. Men det enda välplanerade inslaget denna kväll var att större delen av de 450 poliserna beskyddade fascisternas marsch, med trumslagare á la 30talet. Av de 250 motdemonstranterna grep polisen bara 20. Oturligt för polisens trovärdighet greps Expressens fotograf Roger Lundsten för uppvigling. Av prestigeskäl kunde de inte släppa honom, utan beslagtogs filmer och gick till åtal. På rättegången vittnade Säpos kvinnliga agent ”1420” att polisens mål varit att försöka identifiera antirasisternas ledare: ”Säkerhetspolisens uppgift är att kontrollera de grupper som kan vara ett hot mot demokratin”. Expressens Per Svensson kommenterade: ”De elakheter riktade mot Säpo Jan Guillou fyller sina Hamilton-romaner med framstår i ljuset av gårdagens scener i Göteborgs tingsrätt som ett exempel på förtjänstfull om än något försiktig realism.” (Exp 26/5 -94).

Efterspelet efter händelserna i Göteborg blev det av polisen önskade. Justitieminister Gun Hellsvik och Säpos talesman Jörgen Almlad gick båda till attack mot antirasister i allmänhet. Hellsvik vidgade dessutom den utpekade kategorin till dem som andra dagar ”demonstrerar mot skolnedskärningar”, därmed reflekterande makthavarnas verkliga oro för en rörelse underifrån. DN:s ledare gick ut på att motdemonstranterna orsakat ”kravaller”, medan fascisterna kallades ”utlänningssientliga”. Norrskensflamman, som står vänsterpartiet nära, hakade på och kritiserade lördagsdemonstrationen i Göteborg. Samtidigt berömde tidningen att trollhätteborna vänt ryggen till fascisterna. Jag skrev ett svar som bland annat sa:

”Flamman tar lättköpta poänger om demonstrationen i Göteborg. Men det bästa sättet att undvika det som skedde hade varit om den stora demonstrationen mot rasism hade hållits samma dag som nynazisterna demonstrerade. Då hade bra funktionärer och förberedelser kunnat förhindra polisens provokationer och även upprätthålla en kollektiv disciplin på antirasisterna. Nynazisternas marsch, under skraddarsytt polisskydd och transporter, var en av deras största i efterkrigstid med 400-500 deltagare. Detta är en allvarlig varning till alla invandrare och hela arbetarrörelsen. Flammans ledare är positiv till att 'samtliga riksdagspartier utom ny demokrati tar i ord och text avstånd från rasism och fascism. Men det är långt i från tillräckligt. Man måste få igång en dialog med vanligt folk'. Flamman missar poängen, nämligen varför riksdagens uttalanden är verkningslösa. Det beror inte på att 'man'(!?) inte har en 'dialog' med vanligt folk. Riksdagens beslut har tvärtom ökat rasismen och gett nynazisterna grogrund. Dels genom den skärpta flyktingpolitiken, dels genom alla nedskärningar och den kapitalistiska krisen. (...) Att ställa sig på samma sida som borgarna som en upplyst elit ger bara ännu större utrymme för nynazisterna att utnyttja det faktiska missnöjet med etablissemang och kris. Flamman talar om 'yttrande- och tryckfriheten' som ett argument för att nynazister ska få demonstrera. Men deras demonstrationer är inget annat än träningsläger inför att misshandla somalier eller bränna moskéer. Juridiskt är detta faktisk organiserad hets mot folkgrupp. Dessa tåg måste stoppas!”

6 november

”Militanta motdemonstranter och polis drabbade samman i Stockholm på lördagen. Med påkar och gatstenar försökte motdemonstranterna stoppa sverigedemokraternas hyllande av Gustav II Adolf. 20 motdemonstranter togs av polisen, tre av dem anhölls senare som misstänkta för våldsamt upplopp.” (TTs referat). Lördagen den 6 november fick alltså även polisen i Stockholm något de kunde benämna som ”krig”. Sverigedemokraterna skulle marschera från Kungsträdgården till Medborgarplatsen på Söder. Vi från Offensiv blev

tillsammans med andra organisationer inbjudna till anarkisternas lokal för att diskutera en motdemonstration. Mötet var dåligt förberett och oorganiserat, det var oklart om de anarkister som kallat oss företrädde några andra än sig själva och inga beslut fattades. Vi beslöt då att själva organisera en motdemonstration vid Slussen. Andra organisationer informerades på planeringsmötena inför 30 november. En mindre upplaga affischer trycktes, men vi sökte inget polistillstånd, eftersom vi var rätt säkra på att få nej. Vårt mål var att försöka blockera sverigedemokraterna på den smala Götgatan invid Slussen. Om vi blev tillräckligt många skulle en del av demonstrationen redan från början tagit plats ute på Götgatan.

Redan när vi samlades på Slussen kom polisbefälet Tommy Andersson fram till mig och sa: ”Jaså, är det du som är ansvarig här? Ni har inget tillstånd”. Jag svarade att jag var ansvarig och att vi tänkte demonstrera. ”I så fall demonstrerar ni utan tillstånd”, blev svaret. Polisen la beslag på våra funktionärskäppar och till och med banderollpinnarna. Vi var cirka 200 vid Slussen, och gjorde tidigt bedömningen att vi var för få för att kunna genomföra en blockad. 70-80 sverigedemokrater skyddades av 400 tungt beväpnade kravallpolisen. Medan vi höll appeller mot rasism med många rapporter från hela landet, omringades vi av poliser med kravallstaket. När fascisternas trumslag började höras, slöt polisen cirkeln och stängde av ingången till tunnelbanan. Poliserna spärrade in 150 av oss vid Peter Myndes gränd, som i en uppførsbacke mynnade från torget utanför tunnelbanan till Götgatan. På avstånd kunde vi se fascisternas tåg och försöka överrösta dem med slagord, burop och visslingar. Åtskilliga av våra demonstranter var extremt frustrerade av att bli instängda. Men de som stod närmast kravallstaketet fick känna på batongerna från nervösa poliser. Vi arrangörer fortsatte med slagord mot fascisterna, men också politiska förklaringar och maningar till disciplin. Om polisen provocerats att gå till angrepp finns risken att många skulle skadats. De som försökte göra något kunde vi övertyga. Jag tog själv hand om två gatstenar som en ung demonstrant grävt upp, och la dem under en polisbil. Polisen höll sedan kvar oss i över två timmar, utan någon som helst förklaring. Och när de öppnade kravallstaketet, fick vi bara gå ut en och en, med led av poliser på båda sidor. Högst upp i backen visiterades och videofilmades alla. En SL-buss stod beredd för att köra bort de som polisen tänkte gripa. ”Jag känner igen takterna”, kommenterade en politisk flykting från Turkiet. Självt gick jag som en av de sista uppför backen. En polis jag känner igen hälsade och en annan frågade vad min armbindel betydde. Jag sa att jag var arrangör, men de brydde sig inte. Fem av våra demonstranter greps. Tre offensivare, de två 17-åringarna Jonas Ahlman och Lucas Stark, samt Peter Lahti från Umeå som under kvällen skött megafonen med den äran, plus ytterligare en tonåring och en aktivist från solidaritetsföreningen för invandrare från Turkiet. Jag använde en del av förnatten till att tala med oroliga föräldrar till de gripna. 011e Ahlman åkte till polisstationen, men blev bryskt avspisad av polisen utan att ha fått kontakta sin son. De gripna släpptes efter 5-6 timmar i häkte och förhör, utan möjlighet att ens gå på toaletten. Till Peter Lahti sa poliserna att han riskerade tio års fängelse.

Vi var förstas mycket upprörda över polisens agerande, men detta var bara uppvärmningen. Snart visade det sig att vår demonstration i landets alla media utpekades som orsaken till kravaller, krig och bombkastning. Enligt TTs första telegram hade vi som stod vid Peder Myndes backe beväpnade gått till attack mot polisen. ”Det värsta jag varit med om under tio år som polis”, var en av kommentarerna. Vad som hänt var att antifascistisk aktion, AFA, försökt med en egen aktion, som totalt misslyckades. Några av våra medlemmar som slapp undan inringningen såg vad som hände. När sverigedemokraternas tåg var i början av Götgatan kom ett 50-tal svart- och huvklädda AFA-aktivister springande efter St Paulsgatan, en tvärgata längre upp på Götgatan. Av någon anledning hamnade de mellan polisbilarna i

täten och sverigedemokraterna, vars tåg då stoppades av poliser. De huvklädda vräkte ut en mycket provisorisk barrikad av träskrot. Sedan slängde de ett par knallskott – men åt fel håll, framåt mot poliserna, inte mot fascisterna, för att sedan springa därifrån. Allt var över på kanske en minut. Aktionen saknade all den ”professionella planering” som polisen senare påstod att den haft. Enskilda poliser chockades dock och en del greps av panik. ”Vi skulle skjutit skarpt mot anarkisterna om vi inte varit rädda att träffa våra egna ryttare”, sa ledande poliser till mig efteråt, något som också bekräftades av kommentarer i media. Tydligare exempel på bristande proportioner är svårt att hitta.

Polisledningen såg samtidigt en chans att brännmärka alla antirasister. De påstod medvetet att det bara varit en demonstration, och kopplade vår demonstration till AFAs raid när de informerade media. Detta skulle senare bli en huvudfråga inför 30 november. TTs reporter Anders Wahlund bekräftade detta för mig, och skickade senare ut en rättad version som bara ett fåtal tidningar, exempelvis Piteå Tidningen, hann få med. Polisen vidhöll att även vår demonstration varit våldsamt, och de åtalade för våldsamt upplopp kom alla från vårt tåg.

I det här läget kändes verkligen vårt underläge i att nå ut med våra förklaringar. Gator och torg, arbetsplatser och skolor, var en sak, men det tar tid att nå ut. Många inom media hade nu definitivt svårt polisens argument. Redaktionssekreterare på TVs Rapport och Aftonbladet var bland de som skrek anklagelser i luren när vi ringde upp för att förklara att vår demonstration innehållit vare sig våld eller upplopp. Vi krävde en oberoende undersökning av vad som hänt, och att ansvariga polisbefäl skulle avstängas under tiden. ”Vi blev behandlade som brottslingar av polisen. Det enda vi gjorde var att ropa slagord. Det verkar som om polisen vill skrämman folk från att protestera mot nazisterna”, citerades jag i TTs rättade artikel.

Frikända!

Huvudåtalad i rättegången i januari var Peter Lahti. Polisen till och med beslagtogs hans megafon, och ville att den skulle ”anses förverkad”, dvs att de skulle få förstöra den. Åtalet gällde upplopp, att de fem åtalade avsiktligt och med förenat våld skulle angripit polisen. Vi var minutiöst förberedda till rättegången, hade gått igenom alla polisrapporter utan och innan.

”Om vår demonstration den 6 november skulle klassas som upplopp skulle det vara ett slag i ansiktet på hela den disciplinerade antirasistiska rörelsen”, sa Peter Lahti i ett förberett principinlägg i rätten. Claes Borgström, advokat för de tre offensivarna, lyckades visa hur felaktiga och överdrivna polisernas beskrivningar var. De fyra poliser som vittnade var rutinerade av demonstrationer. Minst två av dem hade igenimmade visir på hjälmarna, en hörde inget osv. De bekräftade också hur resten av demonstrationen buade åt eller stoppat bråkmakare. Poliser som i sina skrivna rapporter talat om tegelstenar och vapen, kunde nu inte minnas att några sådana förekommit. En av poliserna medgav att det kunde röra sig om tre personer som gjort utfall mot poliserna. ”Det fanns varken uppsåt om våld eller våldshandlingar”, avslutade Claes Borgström. Han deltog efteråt i TV 4:s TV Stockholm tillsammans med mig och Peter Lahti, och sa där att det varit ett tacksamt mål för honom. ”Detta är den typ av demonstrationer vi ska vara med i själva”, sa Bertil Molde, också försvarsadvokat, i sin slutplädering. Tingsrättens domare och nämndemän behövde nästan ingen tid att bestämma domen på. Alla åtalade frikändes. Rätten betonade att trots allt tal om vapen var en enda träpinne det enda tillhygge som hittats av polisen efter kroppsvisiteringar av alla deltagare. Och, inte minst viktigt, beslaget av vår megafon upphävdes omedelbart!

Ett rättsligt efterspel återstod. ”Härmed meddelas att kammaråklagare Ingela Hessius beslutat att inte väcka åtal mot Er”, stod i ett brev jag fick i mars 1994. Polisen hade anmält att vi

saknat polistillstånd och våra funktionärskäppar påstods vara ”brott mot knivlagen”. Efter rättegången i januari kunde vi förstå varför detta inte gick till åtal.

”Rakbladsmänniskor”

Att enorma polisuppååd skyddade fascister ide största nazistiska marscherna sedan 30-talet var inte det största bekymret, att döma av en rad artiklar i pressen. Inte heller att videofilmning och visitering gällt för antirasisterna, men inte för nazisterna. Den normalt harmlösa tidningen Vi tog nu ledningen med en artikel över flera sidor under rubriken ”Rakbladsmänniskorna – samhällshat förenar fiender”. ”Samma slödder”, citerades en polis om ”ledarna och extremisterna på båda sidor”. Jämförelsen mellan oss antirasister och Vam verkade i artikeln bli till förmån för Vam, som prisas för ”sträng ordning i sina led. Från att tidigare ha varit uppvigglare och bråkmakare...”. Tidningen påstod att vi anlant till demonstrationen vid Slussen 6 november ”väl förberedda. Med barnvagnar full av gatsten och flaskor och gatsten och banderoller”. Påståendet dokumenterades av bilder som inte alls föreställde oss, vilket Offensivs ansvarige utgivare Arne Johansson påpekade i det svar Vi tvingades ta in. Men det var förstas långt senare, och inte alls så iögonfallande som det lögnaktiga förtalet. Apropå att vi skulle ha ”hatet” gemensamt med fascisterna svarade Arne att det var

”ganska fantastiskt att en folkrörelseägd tidning som Vi publicerar en stort uppslagen artikel som sätter likhetstecken mellan 'hatet' mot nazisternas rasism, våld och terrorism, och deras antidemokratiska hat mot invandrare, judar, homosexuella och 'röda'! Det är som att sätta likhetstecken mellan våldtäktsmannens hat och den våldtagnas hat mot gärningsmannen.”

I dessa debatter fick vi gång på gång påpeka att Vams hat inte bara gällde mot oss och att vi långt ifrån var deras enda fiender. Att stå neutral är inte att vara neutral mellan vi som demonstrerar och Vam, utan mellan fascisterna och alla grupper de hotar. Lögnerna av tidningen Vi kan bara förklaras av banden till den socialdemokratiska byråkrati som direkt hatar och fruktar Arbetarförbundet Offensivs politiska framgångar, vilket också märktes i artikeln.

Per Wikströms artikel ”Folkhemsterroristerna” i Aftonbladet Söndags-tidningen i juni -95 var en sorts andra upplaga av Vi-artikeln. Med den viktiga skillnaden att det är AFA som påstås ”likna sina fiender i Vam”. Offensivs närvaro i artikeln är indirekt genom att AFA sägs värva medlemmar från ”obskyra vänstergrupper som Offensiv”. Wikström skriver att ”Gemensamt för dem är att de tror på våldet som kampmetod”, och preciserar först efter den replik jag fick in, att han menar AFA. För att få artikeln publicerad överdriver Wikström AFAs roll och kallar gruppen för ”en av Sveriges snabbast växande politiska rörelser”.

En bra sammanfattning av etablissemangets syn gavs i SvDs ledare 8/2 -95, apropå skinheadsvåld helgen innan: ”Vi undanber oss att utrymme ges för vänsterextremistiska ligister att under namn av 'antirasism' ge sig ut på gatan för att slåss med skinnskallar och slikt. Statsmakterna måste återta sitt våldsmonopol”. Den moderata ledarskribenten är inte orolig att skinnskallarna ska bli slagna. Det farliga är att ge ”vänsterextremisterna” utrymme. Det är för att förhindra detta som polisen måste agera mot skinnskallarna.

Offensiv om fysisk kamp

Efter alla anklagelser om våld och försök till sammanblandning mellan Offensiv och AFA, behöver vår syn klagöras: ”Kampanjen mot rasism och fascism är i allmänhet till 90 procent politisk, framför allt att förklara farorna för arbetarna och ge svar till fascisternas och rasisternas argument, och bara till 10 procent 'fysisk'. Vår inställning är av huvudsakligen defensiv karaktär, att hela tiden försöka bredda kampen och dra med största möjliga skikt av

arbetare och ungdomar.” Så sammanfattas vår syn i en resolution från den socialistiska internationalen CWI (se boken ”A world in crisis”). Det går en röd tråd från de råd som Leo Trotskij gav till 30-talets marxister i kampen mot fascismen, till Offensivs linje idag. I artikeln ”Ultravänstertaktik i kampen mot fascisterna” visade Trotskij på skillnaderna mellan marxister och äventyrare. I Melinmontant i Frankrike dödades en antifascistisk arbetare av polisen i samband med en fascistisk demonstration. Kommunistpartiet PCF hade mobiliserat en motdemonstration, och partiets tidning var efteråt upphetsad över att arbetarna rest barrikader i kampen med poliserna, som försvarade fascisternas ”yttrandefrihet”. Trotskij kommenterade:

”Det är förräderi att motsätta sig att bygga barrikader när den politiska situationen kräver det och när ni är tillräckliga starka att resa dem och försvara dem. Men det är en motbudande provokation att bygga skambarrikader för ett litet fascistiskt möte, att blåsa upp saken över alla proportioner, och desorientera proletariatet. Uppgiften är att involvera ett ökande antal arbetare i kampen mot fascismen. Äventyret i Melinmontant kan enbart isolera en liten militant minoritet. Efter en sådan erfarenhet kommer hundra eller tusen arbetare som skulle varit beredda att ge de unga borgerliga slagskämparna ett par läxor att säga 'Nej tack, jag vill inte ha huvudet sönderslaget för ingenting'.

I kampen mot fascismen i Europa på 30-talet är massmobilieringen på Cable Street i London 1936 ett enastående exempel. 10 000 poliser till fots och till häst var utkommenderade för att försvara 2 500 fascisternas provocerande marsch genom ett område med judisk befolkning. En halv miljon arbetare och ungdomar samlades under parollen ”De ska inte få passera”. (Samma paroll, No pasaran, användes i spanska inbördeskriget mot Francos fascistiska trupper.) Från tidiga morgonen angreps arbetarnas mur med batonger och beriden polis. Polisen tvingades till sist avlysa fascisttåget. Enad aktion av medlemmar i labourpartiet, kommunistpartiet, trotskisterna och från den judiska lokalbefolkningen hade segrat. Ledningarna i labour och kommunistpartierna höll sig undan och avrådde från att demonstrera. Nederlaget vid Cable Street blev ett avgörande slag mot Mosleys fascistiska parti.

I Frankrike gav Trotskij råd när kommunistpartiet hade massförankring, med många medlemmar i varje kvarter. ”Den taktiska, eller om ni vill 'tekniska' uppgiften var rätt enkel, grabba tag i varje fascist eller isolerad grupp av fascist, gör dem bekanta med gatubeläggningen ett par gånger, ta av dem deras fascistiska märken och dokument, och utan att gå längre, lämna kvar dem skrämde med ett par ordentliga blåmärken.”

Marxister har alltid varit motståndare till individuella terroraktioner. Även om det på detta stadium är löjligt att som vissa journalister beskriva AFA som terrorister, så är deras konspiratoriska metoder och förnekande av masskampen snarare ett hinder än en hjälp i kampen mot fascismen. Som marxister förklarat många gånger tidigare, spelar dessa metoder en negativ roll, trots de goda intentionerna hos de inblandade ungdomarna.

När den österrikiske socialdemokraten Friedrich Adler under första världskriget var inblandad i ett attentat mot landets krigshetsande statsminister, jämförde Trotskij hans agerande med Karl Liebknechts. Medan Adler gjorde attentat gick Liebknecht ut med sin appell på torgen, och vände sig till massorna. Det var det sistnämnda som var det revolutionära sättet att agera, och som gav möjligheten att i grunden förändra utvecklingen. ”Individuell terror är särskilt otillåten enligt vår uppfattning därför att den reducerar massornas vikt i deras egen medvetenhet, därför att den vänjer dem vid maktlöshet och vänder deras uppmärksamhet och hopp till en yttre befriare”, skrev Trotskij. Även Lenin angrep den individuella terrorn: ”Den individuella terroristen liknar en liberal, den ene tror att världen förändras om man kastar en bomb och den andra tror sig förändra världen med en ministerportfölj”. Detta i motsättning till

marxismens tes att arbetarklassens befrielse är dess eget verk.

Som vår praktik har visat, innebär inte masslinjen att socialister sitter och väntar tills en majoritet är beredda att handla. Vi mobiliserar till aktioner även med 100-talet eller färre deltagare, beroende på omständigheterna. Vi eftersträvar samtidigt en dialog med massan av arbetare för att uppnå bredast möjliga stöd och förståelse för våra initiativ. Vi vill stoppa fascistiska marscher med stora motdemonstrationer. Samtidigt gör vi en konkret bedömning i varje fall: hur många är vi och vilken styrka har vi? Om vår styrka är tillräcklig försöker vi med en blockad, eller att driva bort fascisterna, som i Trotskijs exempel. Sådana aktioner inom ramen för en kampanj och en massdemonstration, kan vinna förståelse hos breda skikt av arbetare. Våra funktionärer måste vara skolade och samordnade, både politiskt och praktiskt. Deras uppgift är i första hand defensiv, att försvara vårt tåg mot angripare. Att det lyckas är en förutsättning för att kunna samla fler och fler. Det är också genom att visa att våra aktioner handlar om försvar mot fascister som vi kan vinna ökat stöd. Så var fallet när lokalbefolkningen, under ledning av offensivare, jagade bort den franske förintelseförnekaren Faurisson, Ahmed Rami och deras Vam-livvakter ur Dalen 1992.

Vi står också för att de som hotas av fascister ska ha rätt att försvara sig. En grupp ungdomar i Karlstad som i tingsrätten dömts till fängelse för förberedelse till misshandel, frikändes 1995 i hovrätten med motiveringen att de handlat i självförsvar när de skaffat tillhyggen mot ett hundratal skinheads.

Hur se på AFA?

AFA är ingen stor grupp, men på grund av medias överdrivna uppmärksamhet måste alla andra antirasister ta ställning till AFA. Genom att vara huvklädda, underjordiska och tala om en ”strategi” bakom smällarna och stenarna, dementar AFA inte precis den bild media gett. AFAs självvalda isolering i samhället har också hjälpt till. När polisen efter deras aktion den 6 november 1993 förbjöd vår demonstration, deltog AFA inte alls i försvaret av demonstrationsrätten. I kampanjerna för rätten till asyl har de lyst med sin frånvaro, trots att flyktingpolitiken är fascisternas viktigaste fråga. Invandrares villkor står inte heller högt på dagordningen för AFA.

Vår kritik mot AFA är grundläggande. För det första bygger AFA på att en självutnämnd hemlig ”elit” ska föra kampen. Deras metoder närmast garanterar att de inte kan få ett masstöd. På grund av att deltagarna är hemliga går det inte alltid att vara säker på om det är AFA som agerar. För det andra uppnår de inte målet att stoppa fascisterna. AFA har aldrig stoppat en fascistisk marsch. Skinheadsbutikerna som fått lokalerna förstörda har återuppstått och lokalerna blivit fler. För det tredje kan deras kamp mot fascismen leda till en sorts gängkrig, något som närmast är fascisternas hemmaplan. AFA-medlemmarna är i huvudsak medelklassungdomar, och de saknar en bas bland invandrare. Eftersom de inte heller har ett socialistiskt program eller parti, har de ingen möjlighet att verkligen krossa fascismen.

10. Hur upphäva ett demonstrationsförbud?

”Jag har inget bra besked. Vi har beslutat att förbjuda alla sammankomster den 30 november. Åtgärder kommer att vidtas för att omedelbart upplösa varje sammankomst.” Det beskedet fick jag på telefon från polisens ansvarige Curt Nilsson den 24 november 1993, mindre än en vecka innan vår planerade demonstration. Samma dag höll polisen presskonferens och delade ut färgbilder på anarkisternas hemmagjorda ”bomber”, snarare knallskott, från 6 november. Detta var en unik åtgärd från en polis-

makt vars chef Björn Eriksson två år tidigare sagt att han ville till varje pris slippa att förbjuda nynazisterna att demonstrera. Om förbudet gått igenom kunde antirasistiska demonstrationer kriminaliseras efter polisens godtycke. Goda råd var dyra. Skulle vi klara att upphäva förbudet?

Polisen planerade tidigt att sätta sin egen prägel på 30 november detta år. Alla turer med tillstånden och olika polisutspel gjorde vår kampanj helt olikt tidigare års. En stor del av tiden bands till att överklaga och bemöta polisens överdrifter och lögner. Redan i oktober inbjöds vi från Koalitionen mot rasism till vad som skulle bli den första i raden av träffar med polisledningen. Pratglade och utåtriktade Curt Nilsson var inbjudare, men där fanns även hans kollegor Göran Hansén, Eric Rönnegård, Tommy Andersson m fl. Vid åtminstone ett tillfälle deltog även deras chef Sven Smedjegården, som kombinerade en gammeldags antikommunism med en stalinistisk demokratisyn. Koalitionen representerades av Tommy Lindqvist och jag själv från Offensiv samt av Jörgen Hassler från ungsocialisterna. Träffarna gav sken av någon sorts demokrati, men var mest spel för galleriet. Vår ansökan att få demonstrera från Sergels torg till Kungsträdgården behandlades aldrig seriöst. Det första polistillståndet till oss, utskrivet 19 oktober, gav oss samlingsplats på Norra bantorget i centrala stan och demonstration till Vasaparken. Det var flera kilometer från sverigedemokraterna, som skulle få marschera på Södermalm, från Åsötorget ett par hundra meter till Medborgarplatsen. Efter varje nytt polisutspel rapporterade vi till koalitionen möten, med upp till 40 representanter för omkring 25 olika organisationer, som fattade beslut om nästa steg. Det mest aktiva organisationerna var, förutom Offensiv, Hasans Vänner, Stoppa rasismen, Iranska invandrades och flyktingars råd, Elevkampanjen, socialistiska partiet, ungsocialisterna, Ung vänster Storstockholm, kommunistiska förbundet, Irans kommunistiska parti och solidaritetsföreningen för invandrare från Turkiet. Vår huvudlinje var från första början att hävda vår rätt:

”Den antirasistiska motdemonstrationen tänker begära att få ändra marschväg i Stockholm den 30 november. – Vi accepterar under protest att samlas vid Norra latin. Men vi vill gå på upplysta gator där vi syns. Vi kommer att föreslå att vi får gå Vasagatan, Kungsgatan till Sergels torg, säger Per-Åke Westerlund från Offensiv, som är en av arrangörerna. De gillar inte polisens beslut att de från Norra latin ska gå till 'en mörk park', Vasaparken, medan 'nynazisterna i sverigedemokraterna får demonstrera på den upplysta Medborgarplatsen, centralt på Södermalm'. – Helst vill vi demonstrera i närheten av nazisterna, säger Per-Åke Westerlund.” (notis 21/10 i Dagens Nyheter, som annars beslutat att inte skriva något som skulle kunna gynna vår demonstration).

Vi konstaterade också att vår demonstrationsväg inte precis var hemtrakter för våra demonstranter från förorterna, och att knappt någon visste var Vasaparken ligger. Med den massiva bevakning polisen redan beslutat sig för trodde vi inte att det skulle vara möjligt att blockera fascisterna. Vår demonstration skulle nu istället bli en uppvisning av den starka antirasistiska opinionen.

Den 8 november kom det första förbudet. Vår demonstration fick bara vara stående, förbjöds att tåga. Detta ”med anledning av det synnerligen grova oprovocerade våld, som kom till användning vid demonstrationståg den 6 november 1993 med hjälp av påkar, spetsade armeringjärn, järnspett, gatsten, stålkulor från slangbellor mm”. Polisen utnyttjade och överdrev AFAs misslyckade aktion den 6 november maximalt. DNs artikel om det nya förbudet talade om ”lördagens batalj vid Peder Myndes backe”, dvs där vår demonstration ägt rum den 6 november – flera kvarter från AFAs aktion. Curt Nilsson och polischeferna sa till oss att de mycket väl visste att det varit frågan om två olika demonstrationer 6 november. Men de tu blev alltid en i polisens kommentarer till media och i frågan om polistillstånden. Polisen trappade upp sin egenhändigt planterade lögn och utnyttjade den med full kraft. När

länsstyrelsen senare avlog vår överklagan hänvisas detaljerat till en polisrapport där poliser ”slås för sina liv” på AFAs barrikader. En omedelbar konsekvens av polisens beslut var att Stoppa rasismen inte fick gå till Mynttorget på sin traditionella demonstrationsdag 9 november. Demonstrationen fick bara vara stillastående på Sergels torg, en plats vi enligt polisen inte kunde få den 30 november, av ”säkerhetsskäl”. Den 9 november vandaliserades Ung vänsters café på Söder medan vänsterbokhandeln Pathfinder blev beskjuten av fascister.

Att skrämna föräldrar, elever och klassförestandare blev polisens nästa steg. ”För att vi inte, av säkerhetsskäl, ska förbjuda demonstrationer”, skrev polisen i ett brev till länets skolor och uppmanade föräldrar att hindra ungdomar att delta. Annars skulle föräldrarna alltså göras ansvariga för ett polisförbud. Men resultatet skulle bli detsamma – inga ungdomar skulle få demonstrera. Polisen vände sig särskilt till invandrarfamiljer: ”Under senare år har båda sidors demonstrationer störts av motdemonstrationer. Detta är inte tillåtet enligt svensk lag..”, skrev man i ett ”Förslag till brev till föräldrar/ elever”. I texten gjordes ingen skillnad mellan fascister och antirasister, men alla visste ju att det var våra arrangemang som kallades motdemonstrationer. Att dessa skulle vara olagliga var en ren lögn. Sedan följde ytterligare ett hot: ”Om det blir bråk är riskerna stora för att även åskådare kan komma att skadas eller omhändertas/gripas av polis.” Vårt svar var att uppmana eleverna att ta med sig föräldrar och lärare till demonstrationen.

Den 20 november kom nästa steg. 800 poliser skyddade en uniformerad Vamdemonstration i Göteborg till en kostnad av två miljoner kronor. Polisen bussade sedan fascisterna till en konsert med nazibandet No remorse, som är förbjudet i både Tyskland och Storbritannien. När lokalägaren förstod vilka han hyrt ut till ville han backa ur, men tvingades av polisen att ge fascisterna tillträde. Polisens roll som garant för fascisternas 'rättigheter' stod klar när ”Göteborg mot våld och rasism” fick nej till en antirasistisk demonstration samma dag. ”Demonstrationstillstånd har redan lämnats för organisationen Vam (Vitt ariskt motstånd) samma dag” skrev länsassessor L-E Persson i länsstyrelsens instämmande till polisens beslut. Det var enligt dessa myndigheter ”uteslutet att meddela tillstånd för ytterligare en demonstration i samma områden och ungefär vid samma tid”. Statens byråkrati har talat. Nazistmötet i Göteborg ökade på vår ilska och målmedvetenhet att genomföra en stor och lyckad manifestation.

Opinionsmakare började nu bereda mark för ett totalt förbud av vår demonstration. ”Hotet mot demonstrationsfriheten” var rubriken på en artikel av Eddie Tistelgren på Svenska Dagbladets ledarsida den 15 november. Som väntat var det inte polisens skydd av fascisterna eller beslutet att vi bara fick ha en stående demonstration han syftade på. Han upprördes över ”Skränkörer för att överrösta talarna, mänskliga kedjor som blockerar vägen för de tågande, ..” och påstod att målet var att ”...avleda medias uppmärksamhet från substansen i arrangörernas politiska budskap och argument”. Till skillnad från SvDs ledarsida var det just vi som demonstrerade mot rasism den 30 november som uppmärksammade ”substansen” i det fascistiska budskapet, påpekade vi i ett svar som inte togs in. Tistelgren gjorde också klart att det är ”vänstern” som enligt honom ”förbjuder avvikande åsiktsyttringar”. ”Får man idag demonstrera för nedskärningar i offentlig sektor”, frågade han halvt uppgivet. SvD-ledaren placerade därmed tydligt in sverigedemokrater/fascister i det borgerliga lägret och det nynazistiska hotet bagatelliseras till ”åsikter”. Tistelgrens exempel visar att han förstod att de som demonstrerar mot rasism också har intresse av att stoppa nedskärningarna. Det är inte motdemonstrationer som gör att Tistelgren inte demonstrerar för nedskärningar, utan två andra skäl: demonstrationerna skulle bli löjligt små och den sortens åsikter framförs ändå,

dagligen i alla etablerade media.

Dagens Nyheters ledarsida gjorde i detta fall skillnad mellan fascister och antirasister. ”Tillåt Karl XII-demonstrationen”, var rubriken den 18 september när polisen i Lund sa nej till fascisternas tåg. Regeringen upphävde strax därefter polisens och länsstyrelsens nej. När polisen beslöt om totalt förbud för antirasister i Stockholm var det annat ljud i DNs skälla. ”Det rör sig endast om en dags förbud mot utomhusdemonstrationer”, skrev samma ledarsida. Argumentet var att detta förbud var till för att ”hindra våld”, samtidigt som tidningen inte ens ville erkänna att det dagliga våldet mot invandrare var rasistiskt. Att ”hindra våld” är dessutom en normal ursäkt för diktatoriska åtgärder från polis och militär runt om i världen. Liksom SvD vägrade DNs ledarsida att ta in vårt svar. Men det var inte totalstopp för oss i alla delar av media. ”Att sverigedemokraterna inte officiellt tänker hålla möte den 30 november är en usel ursäkt för att stoppa den antirasistiska manifestationen. Är det fascister som ska skriva dagordningen, ska de avgöra när och var andra ska få demonstrera?”, frågade Per Olsson och jag i ett inlägg som publicerades av kultursidan i DN. Vi fick också stöd av exempelvis författaren Agneta Klingspor i Expressen. ”Var ska det sluta? Att vi till slut inte får någon mötesrätt alls?”.

”Vår säkerhet – eller Vams?”

Måndagen den 22 november kontaktades vi på nytt av polisen. De bad oss ”dra tillbaka ansökan” och avstå från att demonstrera. Argumentet var på nytt 6 november, samt att sprängladdningar hittats hos några danska antirasister från BZ på väg till Göteborg och Vams demonstration. Polisens lockbete för att få oss att falla till föga var att sverigedemokraterna sagt ja, och dragit tillbaka sin ansökan. Vi bestämde oss för att svara ett beslutsamt nej. Det fanns inga skäl att tro att sverigedemokraterna verkligen skulle stanna hemma. Vi ville inte heller bli satta i samma sorts kategori – om fascisterna mot förmodan skulle packa ihop fanns det goda skäl att fira att 30 november blivit en antirasistisk dag. ”Vi vill inte skänka 30 november till nynazisterna. Polisens begäran att vi inte skall demonstrera är skandalös, säger Per-Åke Westerlund, koalitions talesman” (SvD 23/11 -93). Att vi fick ut liknande kommentarer i regional-TV, ABC-nytt, gjorde att de som eventuellt frestats av polisens bud nu kunde se igenom det.

Efter vårt nej tog polisen till storsläggan på onsdagen, den 24 november, med totalt förbud för alla demonstrationer den 30 november. Curt Nilsson svarade på min direkta fråga att alla folksamlingar på fler än 10 personer skulle upplösas. ”På grund av den våldsamhet och de hjälpmedel de s k demonstranterna uppenbarligen är beredda att tillgripa mot såväl sina meningsmotståndare som polisen bedömer polismyndigheten att faran för svårare ordningsstörningar liksom faran för de tillstådesvarande numera blivit så påtaglig att den inte är acceptabel.”, löd polisens motivering. Vi kallade koalitionen till ett extra möte, det tredje denna vecka och där antogs förslaget till överklagan som jag skrivit:

”Våra invändningar är följande: 1) Historiskt beslut: Beslutet att förbjuda vår fredliga och välordnade demonstration är historiskt och internationellt unikt. Det har inte inträffat i Sverige efter andra världskriget och inte i Västeuropa sedan Francotiden. Försök att med hjälp av undantagstillstånd, polis och militär upprätthålla 'ordningen' har historiskt och internationellt hört ihop med just den odemokrati som nynazisterna vill ha. 2) Välordnad samling: Vår demonstration är en välordnad samling mot det växande rasistiska våldet. Bokade talare är bland andra Hans Göran Franck, (s)-riksdagsman, Anita Dorazio, vide ordförande i flyktinggruppernas och asylkommittéernas riksråd, skådespelaren Sven Wollter och Lena Ezelius, sektionsordförande i Kommunalarbetareförbundet. Vår intention är att starta med tal och musik 16.30 och avsluta 18.30-

45. Vi kommer att ha ett hundratal egna välinformerade funktionärer. 3) Bomben ifjol: Polisen hänvisar till bomben som riktades mot antirasisterna i Kungsträdgården 30 november ifjol. Men denna bomb var känd både av oss och polisen när vi fick vårt första tillstånd i mitten av oktober. Då försäkrade polisen att destinationen Vasaparken inte skulle vara farlig. Det faktum att polisen ett år senare ännu inte gripit fjolårets bombman hindrade inte länsstyrelsen från att ge oss tillstånd till Vasaparken. 4) En eftergift till våldet: Beslutet är en eftergift till det nynazistiska våldet. Det ger signalen till nynazisterna att de kan få sin vilja igenom. Våldet mot invandrare, homosexuella och antirasister kommer sannolikt att trappas upp. Det hela liknar polisens i Härnösands ökända uttalande att invandrare borde stanna inne på kvällarna för att undvika att bli överfallna – men dagens beslut är på en mycket högre och allvarigare nivå. 5) Ingen koppling till våldsgrupper: Polisen hänvisar till den raid som gjordes i Stockholm den 6 november av en maskerad grupp, riktad mot polisen, samt till de bomber som upphittades på en dansk buss utanför Göteborg den 20 november. Polisen säger att de mycket väl känner till att vi inte har något med dessa händelser att göra. Ingen av dessa grupper fanns ens i närheten av demonstrationer som antirasister med koppling till oss arrangerade. Curt Nilsson säger i SvD 23 november att 'bomberna har ju anarkisterna med sig, men de sympatiserar ju med koalitionen. Vi kommer därför troligen att dra in dess tillstånd'. Alltså säger han att beslutet grundar sig på lögn om 'sympatier', inte på omsorg om vår säkerhet. 6) Vår säkerhet – eller Vams?: Polisen påstår att det gäller vår säkerhet. Men kom ihåg att bara två månader efter sommarens överfall av somalier i Trollhättan så fick sverigedemokraterna, som arrangerade överfallen, demonstrera i samma stad! Polisen har visat sig totalt oförmögen att skydda flyktingförläggningar, enskilda invandrare eller t ex judiska kyrkogårdar. Nu ska de plötsligt, med diktatoriska metoder, 'skydda' oss. Samtidigt har polismyndigheterna i årtal skyddat nynazistiska marscher som inte varit något annat än kollektiv förberedelse till misshandel, mordbränder mm. Under hösten skedde detta t ex den 6 november i Göteborg, Stockholm och Sundsvall. Så sent som tio dagar innan vår demonstration, den 20 november, skyddade polisen 400 öppna nazister från Vam vid deras nazistmöte i Göteborg. Polisen ingrep inte mot slagord som 'judesvin' eller mot att nynazisterna bar huvor och troligen diverse vapen.”

Polisen hänvisade till att 30 november var en speciellt farlig dag, men vi svarade att deras argument ju byggde på faror på andra dagar: 6 och 20 november. Att lägga till ytterligare farliga dagar på grund av det fascistiska hotet: 6 juni, 9 oktober. 20 april osv skulle drastiskt inskränka demonstrationsfriheten.

Kampanjen för demonstrationsrätten

Överklagan var ställd till länsstyrelse och regering, men skriven för att ge argument till alla intresserade. Vi tryckte också upp överklagan i en specialbilaga till Offensiv, som såldes i tusental. Stödet på gator och torg var överväldigande, vi offensivare samlade in över 3 000 namnunderskrifter och nästan 10 000 kronor på fredagen den 26 november, i Kista, Tensta och Skärholmen. Att poliser samma dag som förbudet meddelades gjort en raid mot Alsike kloster på jakt efter flyktingar bara ökade folks misstro mot myndigheterna. Samtidigt hade polisens skrämsekampanj haft effekt, och en stor del av dem som gav oss stöd vågade inte själva demonstrera. Vi måste ta allt detta med i beräkningen när vi diskuterade nästa steg. ”Stor välordnad demonstration, Stoppa det rasistiska våldet – Försvara demonstrationsrätten” var rubrikerna på 20 000 flygblad och 3 000 affischer vi tryckte den knappa sista veckan efter förbudet. För att hålla alla dörrar öppna bokade vi också ett reservalternativ, Folkets Hus Asal, alldeles intill Norra bantorget. Vi kontaktade vänsterpartiet Storstockholm, som genom Jan Strömdahl lovade låna ut de 20 000 kronor lokalen kostade. På vårt möte påminde någon om att en Vietnamdemonstration som inte fick tillstånd, 20 december 1967, bytte till inomhusmöte på just Folkets Hus, och att deltagarna attackerades av poliser med batonger när de lämnade mötet. Vi konstaterade också att rätten att demonstrera är grundlagsskyddad, och egentligen inte kräver tillstånd från polisen. Polistillståndets egentliga funktion ska vara att

anpassa trafik och annat till demonstrationen.

Vårt satsade allt på att kunna genomföra vår demonstration. Kurt Norberg, ekonomichef på LO, som äger Norra Latins skolgård, lovade att vi kunde hålla till där om vi fick tillstånd. Den ljusa skolgården var en klar förbättring ur säkerhetssynpunkt jämfört med det mörka Norra bantorget's ojämna terräng. Länsstyrelsen följde den 26 november som väntat polisens linje om totalförbud. ”Jag anser att en demonstration inomhus var en mycket liten inskränkning av yttrandefriheten”, sa landshövdingen, Ulf Adelsohn efter länsstyrelsens beslut. Vi visste att det var regeringen som gällde. Vi fick snabbt och bra stöd från Hans Göran Franck i riksdagen och v-ordföranden Gudrun Schyman gjorde ett bra uttalande för vårt sak. Arne Johansson från Offensiv och koalitionen fick stöd vid en träff med representanter för s-gruppen i justitieutskottet. Statsminister Carl Bildt möttes tom av demonstranter i denna fråga under sitt besök i Moskva den veckan. Redan dagen efter polisbeslutet, torsdagen den 25, höll vi presskonferens i riksdagshuset, den hittills enda gången jag och flera andra från koalitionen varit där. ”För att kunna tillämpa den aktuella paragrafen i lagen om allmänna sammankomster ska krig eller stor krigsrisk råda”, förklarade Hans Göran Franck, som vid sidan av riksdagsledamot också är advokat, på presskonferensen. Han tillade att utpressares aptit växer vid eftergifter, och att fascisterna skulle öka hoten om vi lät oss skrämmas. TT-referatet handlade liksom många andra artiklar också om ifall vi skulle demonstrera trots förbudet: ”Per-Åke Westerlund, som ansvarar för demonstrationen säger att den antirasistiska koalitionen, som överklagat beslutet, ännu inte bestämt sig om de ska trotsa beslutet.” (25/ 11).

Inför måndagens regeringssammanträde, dagen innan dagen D, var vi alla på helspänn. Chefen för ordningspolisen, Sven Smedjegården, gjorde sitt bästa för att behålla förbudet: ”Att förbjuda demonstrationer skulle vara mycket motbjudande. Men här handlar det inte om demonstrationer utan om åsiktsförtryck och krig mellan två falanger”, sa han i Aftonbladet samma dag. Vi var inte alls säkra på hur regeringen skulle besluta och hade till och med gjort två pressmeddelanden. Ett om regeringen skulle upphäva förbudet, ett om förbudet skulle ligga fast. Vi lyssnade på varje ekosändning i radion, och på eftermiddagen utbröt stort jubel när justitieminister Gun Hellsvik förklarade att förbudet var upphävt och att det våld polisen hänvisade till inte hade någon koppling till koalitionen. Regeringen bedömde antagligen att ett förbud skulle kunna utvecklas till en ännu större skandal, med en upptrappad motkampanj till försvar för grundläggande demokratiska rättigheter. Regeringen lät oss demonstrera stående men inte gående. Det var en seger men inte helt. Uppmärksamheten runt förbudet var enorm, och exempelvis Dagens Nyheter tryckte utdrag ur regeringens beslut. ”En viktig seger för yttrande- och mötesfriheten i vårt land”, kommenterade Hans Göran Franck. I en DN-intervju sa Gun Hellsvik att ”Jag kan inte acceptera att det skall löna sig att med hot kunna påverka yttrandefriheten”. DN's Anders Hellberg, som under några veckor verkade vara polisens hovreporter, kunde då inte hålla sig, utan frågade/påstod ”Men det har det väl gjort nu, i och med att de som sannolikt lagt ut sprängladdningar tillhör samma sida som de som nu fått tillstånd att demonstrera?” Han kanske på fullt allvar trodde att sprängladdningar gett oss polistillståndet. Den som inte gått på polisens propaganda visste dock att den enda sprängladdning/bomb som 'lagts ut' var den 30 november 1992, riktad mot vår demonstration.

Efter vår seger mot förbudet, ändrades reglerna. Första instans för överklagan blev länsrätten, och andra kammarrätten. Valda politiker ersattes av anonyma tjänstemän och jurister. Polisens beslut skulle inte längre överklagas till länsstyrelse och regering. Nästa steg, regeringsrätten, ska enbart kontrollera om beslutet handlagts på rätt sätt, inte kommentera innehållet i beslutet. Vid 30 november 1994 överklagade vi kammarrättens beslut att inte låta vår demonstration få

tillstånd att marschera. Den 28 februari 1996 (!) behandlades ärendet av regeringsrätten, som gav kammarrätten rätt. Trots de nya reglerna kunde Elevkampanjen på våren 1995 vinna i länsrätten mot ett nytt polisförsök att stoppa en demonstration, denna gång mot sänkningen av barnbidragen.

”Livsfarligt” att demonstrera

Opinionen hade pressat regeringen att ge polisen en knäpp på näsan. Därför låg det nu i polisens intresse att ännu mer understryka farorna med 30 november. Polisens kommentarer i media dagen efter regeringens beslut, alltså på själva 30 november, innebar fortsatt sabotage mot vår demonstration. ”Polisen avråder från att delta i den manifestation mot rasism som idag hålls på Norra Bantorget i Stockholm sedan regeringen rivit upp demonstrationsförbudet. – Vi bedömer platsen som utomordentligt farlig, rent av livsfarlig, säger polisintendent Curt Nilsson vid Stockholmspolisen.” (SvD 30/11 -93). För att öka osäkerheten spred han ”rykten om att danska BZ” var på väg till Stockholm. Som om detta inte var nog, så gav polisen en present till fascisterna: ”Sverigedemokraternas demonstration kommer Stockholmspolisen att acceptera, trots att partiet inte har något tillstånd. – Eftersom man drog tillbaka sin ansökan efter vår vädjan är det en rättvisefråga att sverigedemokraterna nu också får framföra sina synpunkter, om de inte hotar ordningen”, sa Curt Nilsson. (DN 30/11 -93). Till och med den som gynnades av denna polisens form av rättvisa, sverigedemokrat-führern Klarström, uttryckte sin förvåning över beskedet. Dessförinnan hade vi avslöjat ett flygblad, ”Vi går ändå”, som sverigedemokraterna spred. På flygbladets teckning marscherade demonstranter i tyska hjälmar från andra världskriget runt Karl XII-statyn med devisen: ”Som SS Wiking ska vi strida mot fienden”. Den som likt Curt Nilsson trott att sverigedemokraterna skulle framföra synpunkter fick en ny chans att komma på andra tankar redan samma dag. Deras marsch slutade med att 130 sverigedemokrater kastade flaskor och smällare mot polisen. De flesta sattes i bussar och kördes ut från centrala Stockholm. Detta var heller ingen lyckad polistaktik, eftersom skinnhuvudena uppdelade i större gäng sedan tog tunnelbanan in till stan till fasa för alla andra resenärer.

Polisen hade mobiliserat 900 uniformerade och 300 civilklädda poliser. På vår begäran genomförde de bombsökning på Norra Latin, och våra egna funktionärer kollade väskor och papperskorgar. Trots skrämselfkampanjerna, samlade vår stående demonstration upp till tusen deltagare, inte 250 som polisen i vanlig stil påstod. Onödigt att säga var vår demonstration lugn och disciplinerad. Enbart våra funktionärer var över 100. Från Uppsala och Eskilstuna kom bussar med ett 50-tal demonstranter vardera. ”Smedjegården är polisens boss – skyddar Vam men stoppar oss”, var en av de talkörer som de två konferencierna, Merhdad Darvispour från Stoppa rasismen och jag själv, fick bra gensvar för. Demonstrationen präglades av en stark känsla av vårt ansvar som antirasister, på grund av alla försök till förbud. Detta genomsyrade alla inslag, Jan Hammarlunds sång och appellerna från Hans Göran Franck, Sven Wollter, Lena Ezelius, Anita Dorazio, Ken Lewis, Seytxan Anter med flera. En politisk aktivist från Sydafrika som var på besök hälsade att hon inte trott sina ögon när hon såg den massiva polisbevakningen. Störst applåder fick Elin Gauffin från Elevkampanjen som gick hårt åt både fascistiskt våld och polisens förbud. Ett genomgående tema var att vi vunnit, men att en stående demonstration inte är nog. Den förtätade stämningen på Norra Latin påverkade alla närvarande. ”De goda motkrafternas dag”, rubricerade Jan Lindström i Expressen. ”Detta handlar om individer utan behov av rånarmasker och järnrör, folk med rena ansikten och goda avsikter.” Så var fallet också två år tidigare, när Lindström tog heder och ära av samma arrangörer. I många media gick berömmet till polisen, eftersom de ”lyckats hålla ordning”.

Att polisens skrämselfkampanj i själva verket varit groteskt överdriven var en slutsats som saknades i de flesta kommentarer.

”Grattis till ett bra och välorganiserat demonstrationsmöte. Hälsn. Curt Nilsson”, stod det på en fax han skickat till mig någon gång under natten. Detta stod i bjärt kontrast mot polisens uppvisade revanschlusta mot våra aktivister. Eduardo Montero, som tillhörde de ansvariga för våra funktionärer, greps tillsammans med sin flickvän, när de var på väg hem, för ”anstiftan till våldsamt upplopp”. Han påstods ha pratat med ett gäng ungdomar som senare sparkade på en polisbil, som dock inte fick några skador! Gripandet var mycket provokativt. ”Håll käften och bry dig inte”, sa de civilklädda poliserna, som erkände att de punktbevakat honom hela kvällen. När de ”välinformerade” poliserna hittade en lapp med orden ”Hasans vänner” i Eduardos ficka frågade en av poliserna: ”Vem är den där Hasan?” Inte förrän efter fyra timmar i häktet fick han besked om anklagelsen. I januari meddelade så polisen att utredningen lagts ned...

I Lund var polisens trakasserier mer kollektiva. Deras mål var att till varje pris hindra att blockaden från 1992 skulle kunna upprepas. Först gavs inga polistillstånd alls och de som sedan utfärdades gällde på fotbollsplaner långt utanför stan. Antirasisterna, däribland Offensiv och Stoppa rasismen, kallade därför till samling på Stortorget. Hela 1 500 demonstranter kom, men de angreps nästan omedelbart av polisen, som mönstrade 1 200 man. Polisen hade byggt en slags barrikader och gjorde därefter chock med dragna batonger. ”Ett fåtal demonstranter slängde flaskor på polisen. Annars stod polisen för allt våld, slog besinningslöst mot allt som rörde sig”, rapporterade vår Skåneredaktion i Offensiv. ”När tre poliser dunkar ner en ensam kille som bara promenerar med en flagga, när en pressfotograf blir överfallen och mörbultad av ordningens upprätthållare, när en polis i helt oträngt läge ryter åt en TV-fotograf att han ska slå sönder kameran om den inte släcks omedelbart, när man – om än bara för några ögonblick – tycker man sig ana blodtörstiga krigare bakom svenska polisvisir”, beskrev Per Svensson i Expressen. Poliserna drev demonstranterna mot de bussar som många av dem anlät i. När demonstranterna gick ombord i tron att få åka hem kördes de istället till polisstationen. Totalt 500 greps, bland dem flera 13-14-åringar. Polisen hade nu ställt sig själva i fokus i diskussionen om rasism och antirasism.

11. Kan polisen stoppa rasismen?

1995 lanserade polisen en ”ny strategi mot nazister” som fick stort beröm. Ministrar prisade ”polisens resoluta agerande” och ledarsidorna talade om ”göteborgspolisens mönstergilla ingripande” den 25 november, då 31 nazister greps. ”Polisens nya linje stoppade bråken” var tidningen Metros rubrik efter 30 november i Stockholm. Den nya linjen kan sammanfattas som hårdare tag och fler ingripanden mot fascisterna. Är detta en verklig kursändring eller bara en ansiktslyftning? Ett av svaren gavs när polisen samtidigt jagade flyktingar som familjen Sincari i Åsele. Ett annat när ingen polis kunde se sambandet bakom sabotagen mot den antirasistiska tidningen Expo.

Polisens agerande till skydd för nazister och mot antirasistiska demonstrationer under 90-talet har bekräftat den misstro mot polismakten som redan fanns hos socialister och hos många invandrare. Även andra har ifrågasatt polisens roll. De fackliga organisationerna för journalister i Västsverige skrev på hösten 1993, sedan journalister misshandlats och gripits vid antirasistiska demonstrationer i Göteborg och Lund, ett öppet brev till polisen: ”Försöker polisen skrämja journalister till tystnad?”. Deras slutsats var att polisens nya kravallmetoder gjort att det inte längre fanns utrymme för rapportering journalister. En av dem som greps

för uppvisning i Göteborg var fotografen Roger Lundsten, som jobbade åt Expressen. Han lyckades göra rättegången offentlig, trots Säpos motstånd och klarade sig. ”Jag är inte säker på att situationen varit densamma om Roger Lundsten istället varit en 19-årig turk i munkjacka från någon av Göteborgs betongförorter...” kommenterade reportern Per Svensson. Liknande slutsatser har gång på gång dragits av lokala aktivister.

När Vam i oktober 1994 arrangerade ett provokativt möte på Folkets Hus i invandrartäta Hammarkullen i Göteborg ingrep polisen – mot de boende som spontant samlats för att protestera! ”Flera ungdomar vittnar om polisens brutalitet. Linda bevittrade hur hennes kompis Saida, 15, blev hundbiten. Den hundförande polisen tyckte dock att det var lustigt och skrattade håfullt”, rapporterade vår utsände i Offensiv. En antirasistisk demonstration från Brandbergens centrum i september -95 trakasserades av poliser, denna gång utan att några nynazister fanns i närheten. 200 demonstranter hade slutit upp i den helt fredliga demonstrationen. Temat var mot rasistiskt och nynazistiskt våld som börjat öka söder om Stockholm, ett våld polisen betecknade som ”ofarliga gängbråk”. När demonstrationen gått ett tag, plockade polisen utan förvarning ut 30 demonstranter ur tåget för visitation och förhör.

Polisens standardkommentarer har varit att förneka sambandet mellan våld och rasism. Eller så har våldet kallats ”invandrarbråk”. I samband med attentaten mot Expo uttalade sig polisen om ”pojkgäng” och ”extrema organisationer på båda sidor” (DN 14/6 -96). Detta efter att först ha lagt ner samtliga utredningar av attentaten och hoten mot Expos försäljare och tryckeri. Poliser sa att de inte känt till vad Expo var för något och bara medias uppmärksamhet gjorde att utredningarna återupptogs. Sammanlagt 21 fall av krossade skyltfönster, sprejade slagord och hotelsebrev anmäldes. Men efter en kort utredning meddelade polisen på nytt att ”vi kommer helt enkelt inte längre” (DN 30/7 -96).

Domstolarna följer samma linje som polisen. Under Vam-rättegångarna 1991 i Östersund ville åklagaren inte ta upp deras politik i åtalet: ”Ska man ta upp sådant som olovlig kårverksamhet och hets mot folkgrupp ska man ha en fast grund att stå på, och straffvärdet för grovt rån är faktiskt betydligt högre”. Hovrätten i nedre Norrland gick flera steg längre och skrev att ”Klas Lunds och Christopher Ragnes åsikter, värderingar och tankar om vårt samhälle och dess framtid inte i sig kan göra deras gärningar mer straffvärda”. Domstolen vägrade erkänna sambandet mellan just åsikterna och brotten.

Under de nazistiska mordens år 1995 vidhöll åklagaren i Kodemålet under tingsrättsförhandlingarna att John Hrons mördare inte skulle dömas hårdare därför att de var nazister. John Hron sparkades och misshandlades att säga att han älskar nazister. En av mördarna gav en politisk förklaring till det bestialiska mordet. Han påstod att John Hron var kommunist och ”kommunister gillar inte oss och vi gillar inte dem”. Hans andra förklaring var att ”han snackade skit om mig”. Tingsrättens dom undvek mördarnas fascistiska medlemskap och aktiviteter. Redan i februari hade en av dem skurit halspulsådern av en bilägare han skulle stjäla bilen av. Den mest erfarne nazisten, som under rättegången deklarerade att han ”älskar Hitler” och att han ”kommer att fortsätta utrota en viss ras”, dömdes till vård av socialtjänsten. Han kom då till samma hem som han bott i både när han genomförde ett knivdåd 1992 och vid mordet på John Hron. I maj -96 var han fri igen och på nytt inblandad i grov misshandel. Tillsammans med tre andra skinnhuvuden knivhögg och misshandlade han två svenska män vid en mack i Malmö. Socialförvaltningen i Helsingborg ville dock inte erkänna att försöken att med en psykolog ”bearbeta hans inställning till nazismen” hade misslyckats kapitalt. Den nya misshandeln spelade antagligen en viss roll när hovrätten senare skärpte straffen för John Hrons mördare och gav alla fyra inblandade

fängelse. Ännu större betydelse hade det massiva stödet till föräldrarna, Marie-Louise och Tony Hron, som besökt många orter med tal och musik. Att domstolarna inte bytt linje visades när hovrättens dom föll i Klippanfallet. De som mördade Gerhard Gbeyo (Patrick Nadji) från Elfenbenskusten fick båda sänkta straff. 16-åringen, som fick sex års fängelse i tingsrätten dömdes nu till vård av socialtjänsten – till samma sorts behandlingshem som den nazistiske återfallsförbrytaren i Kodemålet! 18-åringen från Klippan fick straffet sänkt från fem år till tre års fängelse. Gerhard Gbeyos anhöriga förlorade också det skadestånd de tilldömts i tingsrätten, efter att mördarnas advokat Henning Sjöström hänvisat till den låga levnadsstandarden i Elfenbenskusten. Precis som i Kodemålet innebär vård enligt socialtjänsten, om Högsta domstolen följt hovrättens dom, att Klippan-mördaren ”kan i princip komma ut på gatan dagen efter domen” (företrädare för Statens institutionsstyrelse i DN 26/6 -96). Högsta domstolen beslöt den andra oktober att upphäva hovrättens dom och ge den nu mera 17-årige mördaren fyra års fängelse. Skadeståndet blev 20 000 kr, mindre än hälften av de 50 000 tingsrätten utdömde. HD gick opinionen några steg till mötes, men visade också domstolarnas begränsning.

Även i solklara fall av hets mot folkgrupp kan domstolarna riskera att lägga krokben. I rättegången 1992 mot Radio Islam blev rättens uppgift plötsligt att avgöra på vilka punkter Ahmed Rami eventuellt hade rätt om judarna. Åklagarens vittnen skulle nu bevisa att judarna inte eftersträvade världsherravälde osv – istället för att visa upp att Radio Islam bedrivit hets mot folkgrupp.

Jan Guillou har gjort den statliga attityden tydlig i exemplet med ”brottet mordbrand, som polisen och åklagare alltid sett mycket allvarligt på och som man sannerligen 'prioriterat' i sitt arbete. Tills vi fick en våg av mordbränder som riktade sig mot invandrare. Då upphörde som i ett trollslag prioriteringen. Då sjönk uppklaringsprocenten för detta allvarliga brott, från säg 90 procent till sannolikt mindre än tio procent.” (bilaga till Aftonbladet 1/1 -96).

Kalla på polis – och hårdare tag?

Åtskilliga etablerade debattörer, bland andra Hans Göran Franck, kräver utvidgade polisinsatser som ett medel att stoppa fascisterna. Dagens Nyheter Arne Ruth uttalade sig mot polisens försök att förbjuda vår demonstration 1993. Det var ändå samma polismyndighet han hoppades skulle garantera mötesfriheten: ”Polisen bör ha tillräckligt mycket folk på plats för att på samma gång kunna garantera mötesfriheten och skydda demokratin mot rashetsen och dess ständiga följeslagare, det nakna våldet”. Ung vänsters ombudsman i Göteborg och Bohuslän, Per Werling, ville gå längre. Polisen skulle inte bara ingripa mot fascister, utan även mot deltagare i antirasistiska demonstrationer: ”Jag tycker att de som försöker dölja sina ansikten genom 'rånarhuvor' och liknande ska plockas bort omedelbart av polisen.” (Norrskensflamman, oktober -93).

Det nakna fascistiska våldet 1995 skapade starka motreaktioner. I Västerås och Örebro gick folk man ur huse mot våldet när ishockeyspelaren Peter Karlsson mördats av en fascist. John Hrons föräldrar möttes av enorm sympati när de offentligt berättade och sjöng om sin son och om mordet. Blandad med sorgen hos åhörarna fanns vrede och ilska. Polisens agerande under vintern 95-96 var ett försök att dämpa upp den motreaktion som var på väg, att ge intryck av att kunna vända utvecklingen. Polisbefäl och enskilda poliser kände säkert också lättnad över den popularitet de fick genom att för omväxlings skull gripa fascister. Åtskilliga var de polisbefäl som låtsades som om fascismen nyss uppstått. ”Nazistiska grupper växer sig allt starkare” skrev polisintendent Eric Rönnegård efter ett seminarium i mars 1996 om polisens nya strategi. Han hade nu, efter att ha varit inblandad i 30 november en rad år, dragit slut-

satsen att ”Polisen har enligt min mening både rätt och skyldighet att ingripa mot enskilda deltagare i en allmän sammankomst som begår brottet hets mot folkgrupp”. Han pekade på att polisen har rätt att ”upplösa en sammankomst”, både möten och konserter. Han framhöll Umeå tingsrätt, som dömt ett skinnhuvud för hets mot folkgrupp när han bar hakkors och skrek Heil Hitler (DN debatt 16/4 -96). Rönnegård och polisledningen sa sig vilja följa den så kallade Göteborgslinjen från hösten innan. Denna hade dock andra sidor, förutom att 31 fascister greps. Polisen ingrep även mot den antirasistiska motdemonstrationen, med 13 gripna som resultat. Att bara två fascister greps enligt lagen om politiska uniformer berodde på att de varnats i förväg. Polisen ”kallade till sig de som stod bakom demonstrationen för att informera om gällande regelverk” (TTs artikel). Den nya stilen är långt ifrån konsekvent använd. Polisen i Norrköping bara tittade på när 800 skinheads samlades den 3 februari 1996. Samma sak i Uppsala en månad senare – konserten fick hållas. Polisens insats mot fascisterna inskränkte sig till anmälan av fyra personer för hets mot folkgrupp. Däremot stoppade polisen hårdhänt en protestdemonstration mot konserten.

Polisen flirtade med stämningarna i samhället för att passivisera. Om fascismen kan stoppas av polisen behövs inga antirasistiska aktiviteter. 30 november -95 ingrep polisen inte mot vår demonstration på Sergels torg i Stockholm trots att vårt polistillstånd gällde Norra bantorget. Om polisen då på nytt skulle vänt sig mot oss, hade det varit att utmana den breda opinion som krävde ingripanden mot det fascistiska våldet. Fyra ministrar – Laila Freivalds, Marita Ulvskog, Leif Blomberg, Ylva Johansson – hakade på trenden och ville skärpa uniformslagarna. Deras råd till andra politiker var att ”allt oftare ge sig ut i verkligheten”. ”Vi måste möta ungdomar öga mot öga, samtala om främlingsfientlighet och högerextremism”. Laila Freivalds återkom med löften om hårda tag efter Expoattentaten. Men den nya lag regeringen föreslagit för att förbjuda hakkors uppfattas bland annat av polisen som en försvagning av tidigare lagar. Regeringen vill ersätta lagen om uniformsförbud från 30-talet med en lag mot hakkors och andra symboler. Polisen, genom Eric Rönnegård, har påpekat att den maximala strafftiden för hakkorsförbudet skulle bli sex månader, medan hets mot folkgrupp kan ge som längst två års fängelse. Enligt Rönnegård vill regeringen också tillåta hakkorsen i samband med nazistiska möten och konserter.

Trots all sin kritik av polisen verkar Jan Guillou enligt Aftonbladetbilagan höra till dem som dels tror att polisen nu definitivt ändrat linje mot fascisterna, dels att denna linje kommer att lyckas. ”Under många år bagatelliserades det rasistiska våldet av polis, myndigheter och politiker”, konstaterar Guillou helt riktigt. Men ”Samhällets våldsapparat är oändligt överlägsen skinnskallarnas och när de nu drivit sin våldsromantik över gränsen kommer samhället att slå tillbaka med kraft. Det där bagatelliserandet om pojkestreck har fallit ur tiden”. Det är sant att samhället, i meningen människorna som kollektiv, reagerar. Men opinionen i samhället avspeglas långt ifrån alltid i staten, som är det riktiga begreppet för våldsapparaten. Med all kraft är en sanning med stor modifikation, liksom att bagatelliserandet är ute. Se bara på hovrättens domar i Klippanmordet. Så klart kommer vissa fascister och sympatisörer att bli skrämde av polisens hårdare tag. Ett eller annat hakkors kanske också försvinner. Gripandet av och åtal mot fascister är fortfarande enstaka undantag. Hets mot folkgrupp innebär enligt lagen att hetsen sker mot en bestämd utpekad grupp, religiös eller etnisk. Allmänna hot mot flyktingar eller invandrare räcker inte. Hot mot homosexuella, antirasister eller socialister täcks inte alls av lagen. Oavsett vilka nya lagar som stiftas kommer de fascistiska organisationerna och det anonyma våldet att finnas kvar.

En skärpning av polisens våldsapparat kommer att kunna användas även mot andra grupper i

samhället. I diskussionen om förbud mot hakkors är Stockholms tingsrätt i sitt remissvar kritisk till ett förbud, men frågar också om inte även hammaren och skäran borde förbjudas, på grund av förföljelser av bland andra judar i Sovjetunionen. Rätten tycks inte förstå att diskussionen inte handlar om historiskt begångna brott av nazismen eller stalinismen, utan om mord och våld i Sverige idag. Under den starka opinionen mot rasister och fascister passar Sydsvenska Dagbladets ledare den 30 november 1995 på att slå mot vänsterorganisationer: ”Till höger finns gängen som ger sig på flyktingar, till vänster grupper som t ex uppmanar skolelever att löpa amok för att protestera mot beslut som fattats i demokratisk ordning...de förenas av hatet mot demokratin”. Ledaren avslutas med en uppmaning att polisen ska ingripa mot ”båda sidor”. Detta är en varning, som klart och tydligt säger att polisens uppgift är att jämställa elevdemonstrationer med nazisternas våld. Mot beslut som fattats av riksdag eller kommuner ska inga vänsterprotester få genomföras.

Frågan är hur länge polisens nya strategi kommer att hålla i sig. Redan 1993 signalerade polisen första gången tuffare tag mot Vam. Riksåklagaren förordade hårdare straff för brott med rasistisk anknytning. Militären lovade yrvaket att börja undersöka de som söker elitutbildningar. Detta sedan det avslöjats att lasermannen gjort lumpen som ordonnans på slottet trots 13 åtal, bl a misshandelsfall. Men när marinen på sommaren 1996 ville sparka ut en värnpliktig som misshandlat en adoptivpojke från Sri Lanka så att han miste synen på ena ögat, så fick den värnpliktige behålla platsen efter överklagan.

Att lita på staten, polis och domstolar, är en illusion. Rasism och fascism kan bara pressas tillbaka av en massiv opinion – aktiv kamp och kampanjer, inklusive blockader och demonstrationer. Därför är det den stora majoriteten av arbetare och ungdomar som har uppgiften att stoppa rasismen. Det är också bara en sådan rörelse som kan rycka undan grogrunden för rasism och fascism och förändra samhället. Alla som vill kämpa mot rasismen måste samlas nu, samtidigt som medvetna socialister måste visa att rasism och fascism är en del av det kapitalistiska samhället, som måste ersättas av verklig, demokratisk och internationell socialism.

En del invandrare och antirasister gladdes säkert åt att polisen på hösten 1995 pucklade på och grep en del skinheads. Men polisens nya strategi 1995/96 varken vill, kan eller har som mål att stoppa fascismen. Även den som tror det måste inse att insatserna är mycket blygsamma, med ytterst få gripna. 31 gripna skinheads vid den hyllade insatsen i Göteborg ska jämföras med 500 gripna antirasister i Lund 30 november 1993. Den som fortfarande tror på polisens nya strategi behöver också se sambandet mellan denna linje mot fascisterna och upptrappad polisjakt på flyktingar. Den förra ska bromsa kritik mot den senare för rasism.

Inför olika demonstrationer mot rasism debatterar de arrangerande organisationerna alltid vilka paroller som ska ingå. En ständigt återkommande debatt gäller kravet på förbud av rasistiska och fascistiska organisationer, ofta framfört av medlemmar i Iranska flyktingrådet. En del som stöder kravet tror att förbudet är en viktig del av lösningen. Andra som argumenterar emot säger som Per Werling, Ung vänster: ”Förbjudande lagstiftning är vad de rasistiska och fascistiska organisationerna väntar på. Då kommer de verkligen att höja upp den väpnade kampen till dygd” (Norrskensflamman oktober -93). Att fascisterna skulle behöva ett förbud för att göra den väpnade kampen till dygd har gång på gång motsagts av verkligheten. Våldet är redan här. Majoriteten på koalitionen möten har sagt nej till kravet av helt andra skäl än Werling. Vi är för ett slags förbud, som när vi stoppade sverigedemokraterna från att nå Karl XII-statyn 1991, när vi stoppade fascisterna Faurisson 1992 och när elever i Sundsvall efter antirasistdemonstrationerna började sprätta bort hakkorsen från sina jackor. Problemet

med Werlings argument är att det kan användas mot allt som pressar tillbaka fascisterna. Det viktigaste argumentet mot ett förbud i lag är att det inte hjälper, utan fördunklar vad som är nödvändigt. Till och med Hitlers SS och SA förbjöds i april 1932, mindre än ett år innan nazisterna tog makten. De olika förbuden i Tyskland under senare år har ibland haft en tillfällig dämpande effekt, men inget bestående. För ett sådant resultat krävs en hög medvetenhet om fascism och rasism bland arbetare och ungdomar. Att lita på att polisen ska göra jobbet är att sänka medvetenheten. Vår uppgift är tvärtom att höja medvetenheten, något de svarta pantrarna ständigt betonade i kampen mot rasism på 60-talet.

Samtidigt med polisens nya strategi började rektorer ingripa mot elever med nazistsymboler. Det är bra om skolpersonal och elever vill ingripa mot fascister bland eleverna. Även här finns det behov av varningar, att detta inte får bli en affär bara för rektorer, vars makt då kan stärkas ännu mer än idag. Det som behövs är en verklig kampanj från eleverna och de anställda, som förklarar rasism och fascism, samt isolerar fascisterna. Målet måste vara att engagera så många som möjligt och höja den allmänna förståelsen. Lärarnas, vaktmästarnas, städerskornas och matpersonalens fackföreningar måste övertygas att ställa upp. Aktiviteten på skolan avgör om fascisterna tvingas tillbaka.

Socialister och staten

Polisen utgör tillsammans med militär och domstolar statens kärna. Denna klassiska marxistiska syn finns omvänt representerad även hos de styrande. "Rättsväsendet är inte vilken del av den offentliga sektorn som helst. Det utgör själva kärnan i staten och måste alltid, oavsett om resurserna tryter, ges tillräckliga anslag för att uppgiften ska kunna lösas på ett tillfredsställande sätt", skrev Svenska Dagbladet i en ledare i februari 1994.

Staten är inte neutral. Dess viktigaste uppgift är i slutändan att försvara kapitalisternas ägande och makt. Detta är tydligast i skärpta lägen som krig, djupa ekonomiska kriser och hård klasskamp. Den härskande klassen i Sverige idag, den verkliga borgarklassen, består av kapitalister och är högst någon procent av befolkningen. De behåller sin kontroll tack vare sin ekonomiska makt, ägandet, sin kontroll över politik och media, samt genom traditioner och fördomar. De betalar sina lojala tjänare med extra privilegier och inflytande. Uppdrag på hög nivå inom staten är förbehållet en snäv cirkel, och övriga formas oundvikligen för att passa in. De f d socialister och EU-motståndare som når höga poster inom politik och stat anpassas till 'realiteterna'. I sista hand behöver de härskande möjligheten att ta ett fast grepp. Så skapades grunden till borgarnas statsapparat, polis militär och domstolar. Statens lagar är borgarnas allmänna regler mot arbetarna, andra stater och även för att lösa strider mellan enskilda kapitalister. För att kunna använda staten effektivt, måste den framstå som neutral. Formellt har kapitalisterna därför fått släppa den direkta kontrollen över mindre viktiga delar till politikerna. Men som 90-talet visat är det marknaden, kapitalägarna, som sätter gränserna och ger färdriktning för den etablerade politiken.

Under det långa ekonomiska uppsvinget 1950-75 såg det ut som om den svenska staten mjuknat. Medvetenheten om statens roll från 20- och 30-talens klasstrider, inte minst dödsskotten mot arbetare i Ådalen 1931, började falna under reformåren. Socialdemokratien blev en dominerande kraft i samhället. Men s-styret gjorde halt på de för kapitalisterna viktigaste två områdena. Kapitalisternas ekonomiska makt och statens kärna förblev i stort sett oförändrade. Konsekvenserna på 90-talet är den ekonomiska utpressningen från marknaden och statens nya hårdare tag. Det senare gäller statens kärna, men också sociala myndigheter osv. Detta är ännu bara början på kapitalägarnas systemskifte. De vet också att spänningarna laddas upp, att systemskiftet kommer att provocera fram kamp. Polisen är därför

i den unika situationen jämfört med resten av den offentliga sektorn att resurserna ökar. Från 1983/84 till 1994/95 ökade polisens andel av statsbudgeten från 1,47 procent till 2 procent (från 4,4 till 10,75 miljarder kronor). Naturligtvis går inte allt detta till 'förtryck' – en stor del behövs mot den ökande kriminalitet som följer med systemskiftet. Idag finns dock ingen överblick eller kontroll av fördelningen av resurser inom polisen. De högsta cheferna på varje polismyndighet beslutar själva om fördelningen mellan exempelvis trafikövervakning och säporegistrering av flyktingar eller socialister. Polisen i Sverige förbereds för att spela samma roll som sina danska kollegor under bussförrarstrejken i Esbjerg under 1995. Kravallpoliserna med hundar sattes dagligen in mot de strejkande som försökte hindra strejkbrytare att ta deras jobb och att godta bussbolagets drastiska försämringar. Det är "stötande att skydda strejkbrytare" protesterade svenska Polisförbundet när poliser sattes in mot strejkande hamnarbetare 1980. Andra fackföreningar måste förstås vädja till polisernas organisation, men samtidigt veta att polischefernas tolerans för polisfackliga protester kommer att vara mindre idag än 1980. Tecken på den nya tiden var att poliserna trots allt accepterade att med våld hämta familjerna Sincaris i Åsele och inte tvekade att gå brutalt fram mot de ordsbor som försvarade Sincaris.

De antirasistiska demonstrationerna har använts av polismakten på så sätt att de fått träna på massgripanden och att de fått skäl att begära förstärkta resurser. Att polisen skulle kunna stoppa rasismen har på 90-talet dementerats av polisen självt: "Polisen gör ingen skillnad på demonstrationerna försäkrar de båda befälen allvarligt", rapporterar DN den 30 november 1991. De försäkrande poliserna är befälen Curt Nilsson och Anders Wetterlind. Samma år använde sig polischefen i Lund, Sixten Månsson, av 30 november för att kräva pansarvagnar. Högerextremismen inom polisen har avslöjats, särskilt i samband med utredningen av Palmeutredarna. Poliser har haft nazistlitteratur, ordnat nazistmiddagar etc. "Det är ett stort antal personer som uppenbarligen varit beredda att byta ut det demokratiska styrelseskicket mot ett totalitärt, fascistiskt", är den slutsats skribenten och juristen Jesus Alcalá drar. Att dessa poliser inte anmäls av sina kollegor säger en del om klimatet inom polisen. Varje person som på allvar säger sig vara mot rasism måste kräva att fascistiska och högerextremistiska poliser rensas ut. I än högre grad gäller det förstås befäl eller lärare vid polishögskolan som avslöjats med rasistiska åsikter. I en enkätundersökning från polishögskolan redovisar "påfallande många" polisaspiranter att deras handledare haft en "överdriven våldsanvändning och en fördomsfull människosyn" (DN Debatt 20/5 -96). Utbildningen av nya tungt beväpnade 'antiterrorpoliserna' måste avvisas. Denna militarisering av polisen har i Sverige hittills mest använts mot antirasister, husockupanter osv. Vi måste också kräva offentlig insyn i polisen: hur används resurser?, vilka är de ansvariga befälen? osv. Lokalt valda politiker och lokala organisationer måste ges beslutanderätt, kontroll och full insyn i polisens arbete. Detta arbete ska sedan regelbundet redovisas offentligt. Dagens politiska polisstyrelser är ett skämt; de saknar makt och deras möten är själva inte offentliga. Medan Stasis register i före detta DDR blivit offentliga är svenska Säpos register över medborgarna fortfarande hemliga. Staten vägrar även 1996 att lämna ut Säpos akter från andra världskriget – över 50 år gamla! – om den liberale antinazisten Torgny Segerstedt. Att det finns register, telefonavlyssning och förberedelse för tillslag mot dagens vänster erkänns inte ens öppet. I Norge visade Lundkommissionens rapport 1996 att säkerhetspolisen registrerat 50 000 vänsteraktivister.

Vi föreslår inte någon sorts bojkott av dagens polisväsende, eller ifrågasätter att arbetsuppgifter som att sätta dit brottslingar och övervaka trafiken behövs. Den första och viktigaste slutsatsen för arbetarrörelsen och den antirasistiska rörelsen är att de absolut inte får under-

ordna sig polisen. Arbetare och antirasister kan bara lita på sina egna organisationer och sin egen kollektiva kamp. Dessa måste självständigt organisera kampen mot rasism och fascism. Demonstrationer behöver utbildade och demokratiskt utsedda funktionärer. Polisutredningar – som vid mordet i Klippan och Kode, eller när antirasister anklagas – behöver skuggas av 'barfotakommittéer' med bred representation. Exempelvis borde utpekade kurder få delta med full insyn i den kommission som granskar polisens Palmeutredning. En marxistisk syn på staten av idag och behovet av att ersätta den med en demokratisk socialistisk stat, en kvalitativt helt annorlunda stat framvuxen ur kampen själv, behövs för en klar syn på kampen mot rasism och fascism.

12. Bomber, våld och hot mot antirasister

”Fredagen den 28 januari fick jag en avi om ett stort brev på posten. På avin uppgavs att försändelsen skulle innehålla ett videoband, vilket den också gjorde. I detta videoband fanns en bomb apterad, tillräckligt kraftig för att döda”. Den som fick videobomben 1994 var Eduardo Montero, antirasistisk aktivist och då medlem i Arbetarförbundet Offensiv. 1 april 1996 meddelade polisen att utredningen var nedlagd, utan resultat. Andra offensivare och antirasister har placerats på fascisternas dödslistor. Det här är historien om bomber, våld och hot.

”Redan det att kuvertet saknade avsändare gjorde mig misstänksam. En kamrat som undersökte videokassetten upptäckte att den var ovanligt tung. Vi beslöt att överlämna den till polisen, som kunde konstatera att det var en bomb. De som skickade bomben försökte vara listiga, genom att märka videokassetten '30 nov'. Detta antagligen för att öka min nyfikenhet och samtidigt sänka min försiktighet”, berättade Eduardo Montero i Offensiv i februari 1994. Videobomben var den mest djävulska och tekniskt avancerade brevbomben i Sverige någonsin. Om videobandet stoppats i en video skulle troligen alla som fanns i rummet dödas av explosionen. Mordförsök var polisens rubricering på den utredning som inleddes. ”Alla som har samröre med antirasistiska föreningar måste varnas, säger kommissarie Walter Kegö vid Stockholmspolisens våldsrotel.” (Expressen 5/2 -94). Videobomben gjorde att vi lade alla andra kampanjer åt sidan. Eduardo och alla andra antirasister måste försvaras. Förövarna måste gripas. ”Något liknande har vi aldrig hört talas om. Vi kräver nu att polisen går in och gör razzior hos nazistiska organisationer. Det här är ett mycket allvarligt hot mot alla antirasister, säger Per-Åke Westerlund, talesman för Koalitionen mot rasism.” (DN 5/2 -94). Samtidigt med videokassetten fick jag själv en rad paket jag inte beställt. Polisen misstänkte att det första var en bomb, och sköt sönder paketet med hjälp av en robot. Det visade sig innehålla damunderkläder. Därefter kom olika bokpaket. På grund av risken för nya attentat höll vi, efter samråd med polis och släktingar, Eduardos identitet okänd under den första tiden. Senare drog vi slutsatsen att det antagligen minskat möjligheten att få fast mördaren, eftersom publiciteten blev mindre omfattande, med färre tips till oss och polisen som följd. Vi försökte hela tiden följa polisens utredning, och gav en hel rad förslag. Vi kontaktade alla möjliga experter, journalister, författare, etc. Men även om den ansvarige utredaren hade en god vilja, saknade polisen det engagemang som hade krävts. De razzior på nazisternas lokaler vi krävde omedelbart efter dådet genomfördes aldrig, med hänvisning till att polisen saknade misstänkta. Två år senare, med hänvisning till sin nyuppfunna 'nya strategi', kunde polisen däremot gå in på Nationella alliansens lokal i Stockholm efter attentaten mot Expo. Likheterna är uppenbara, precis som Expo hade Eduardo, jag själv, Arne Muller, Ken Lewis och andra antirasister utnämns till legitima måltavlor. Närradio sändningar som Ahmed Ramis hade pekat ut Offensiv som särskilt farliga för fascisterna och rasisterna.

Ett annat spår vi föreslog polisen var att göra internationella jämförelser. En våg med över tio brevbomber hade skakat Österrike i december året innan. Wiens borgmästare Helmut Zilk hörde till de allvarligt skadade. Han förlorade flera fingrar när han öppnade ett vanligt C6-kuvert, där ett sugrör fyllt med nitroglycerin tejplats fast i kanten. Fem österrikiska nynazister anhölls för dåden. Enligt den internationella antifascistiska tidningen Searchlight flydde en av de eftersökta under några veckor i januari 1994 till Malmö. Han var alltså i Sverige vid tiden när bomben mot Eduardo Montero troligen tillverkades. I Österrike har fascisterna fortsatt använda bomber, med det värsta resultatet när tre unga zigenare mördades av en sofistikerad bomb som satt fast på en rasistisk skylt. Andra kända fall internationellt var bomben mot Internationella Socialisters kontor i Köpenhamn 1992, då en medlem, Henning Christensen, dödades. I Tyskland har både invandrare och antirasister utsatts för bomber. Ett år innan videobomben dödades antifascisten Kerstin Winter av en bomb i ett paket.

Eftersom fascisterna har ett tätt internationellt samarbete, med gemensamma tidskrifter, demonstrationer, konserter och möten, är trenderna ofta desamma i olika europeiska länder. Searchlight uppmärksammade i samband med videobomben den ökade fascistiska terrorismen, som av tidningen beskrevs som en krigsförklaring. Tidningen kallade den nya taktiken för 'ledarlöst motstånd', där kommandogrupper med upp till fyra medlemmar agerar självständigt. Allt för att försvåra att verksamheten avslöjas. Samtidigt har nya kunskaper om vapen och bomber inhämtats av fascister som deltagit på den kroatiska sidan i kriget i före detta Jugoslavien. Fascister i Österrike, Tyskland och Sverige började 1993-94 att publicera dödslistor, med namn, adress, telefonnummer, personnummer osv på politiska motståndare.

Vår viktigaste uppgift omedelbart efter bomben var att varna andra, via media och på andra sätt. Vi skickade ut rekommendationer att inte öppna eller hämta ut okända brev. Varje möte eller torgmöte behövde ansvariga funktionärer. Vi påminde också våra medlemmar och antirasistiska aktivister att media även kunde innebära problem: "De publicerar namn, orter, detaljer utan att förstå våra säkerhetskrav. Säg tydligt ifrån om du inte vill bli citerad."

Faktum var att tidningen Vi särskilt pekat ut Offensiv och Eduardo som "rakbladsmänniskor", något vi nu mindes med ilska (se kapitel 9). Vi startade också en särskild insamling för att kunna höja säkerheten runt våra medlemmar.

Videobomben var den allvarligaste, men varken den första eller den sista fascistiska bomben i Sverige. Vid nyår 1991 sprängdes en bomb på centralstationen i Stockholm. I ett brev krävde bombmännen att Vams ledare Klas Lund och Christopher Ragne skulle frigges. En misstänkt Vammedlem förhördades, men gick fri i brist på bevis. I början av 1994 erkände medlemmar i den så kallade militärligan att de legat bakom bomben. Polisen var då snabbt ute med beskedet att bomben saknat politiska kopplingar. Det verkar dock förhastat, av två skäl. För det första hade militärligan kontakter med högerextrema väpnade kroatiska grupper. För det andra kom i februari 1994 ett nytt bombhot mot samma förvaringsbox på centralen, under den tid militärligan satt i häktet. I fallet med bomben i Kungsträdgården 30 november 1992, som kunde dödat tiotals, står polisen precis som med videobomben utan lösning. Kungsträdgården var också platsen för ett försök till attentat mot vänsterpartiets första majtåg 1993, då en grupp fascister greps med handgranater i sin väska.

Lisa, misshandlad av skinheads

"På midsommardagens kväll visade Stockholm upp sin bästa sida vad gäller vädret", skrev Lena Ezelius i Offensiv 1994 och fortsatte.

"Det var ljummet i luften och kvällen var som gjord för att umgås med vänner. Det gjorde Lisa, ett

av våra arbetsplatsombud på sektion 56. Hon satt på restaurang Hjälmarén i Årsta tillsammans med en kamrat. På restaurangen satte också åtta skinnhuvuden varav fyra var minderåriga. De drack starköl. Lisa hade ett 'krossa rasismen-märke' på kavajuppslaget. Detta upptäcktes av ett av skinnhuvudena, som då krävde att Lisa omedelbart skulle ta av sig märket. Lisa vägrade och sa att hon hade rätt att bära vilket märke hon ville och det här var ett märke hon stod för. 'Kommunistsvin' fick hon till svar och sedan small det. Lisa blev misshandlad med knytnävar, knogjärn och sparkar från hårda kängor. Hon slogs medvetslös till golvet där misshandeln fortsatte med sparkar. När hon kom till sjukhuset kunde man konstatera en kraftig hjärnskakning och rejäla svullnader och blåmärken över hela kroppen. Idag har Lisa fortfarande dubbelseende och kraftig huvudvärk från hjärnskakningen. Hennes ena arm fungerar inte som den ska och hon får domningar i den. Benen värker efter de lårkakor hon tillfogades. Att Lisa dessutom har en muskelsjukdom, fibromyalgi, gör inte saken bättre och läkarna kan idag inte säga hur mycket sjukdomen har förvärrats av misshandeln. Den psykiska misshandeln har ännu inte slutat. Lisa har blivit mordhotad och i det hotet ingår även mordhot mot hennes dotter. 15-30 gånger om dagen ringer hennes telefon.”

Månaderna efter misshandeln såg vi till att Lisa aldrig behövde vara ensam, olika medlemmar bodde hos henne, följde med för att handla osv. Så fort som möjligt flyttade Lisa till en annan lägenhet, bytte telefonnummer osv. Vi arrangerade en demonstration mot rasistiskt våld på Årsta torg den 7 juli, med över 100 deltagare. Samma dag intervjuades Lisa i TV4s regionala program TV Stockholm.

Inför rättegången i oktober försökte jag och Lisa gång på gång få en diskussion med åklagaren Lars Lundgren. I en fax i slutet av september frågade vi bland annat varför det nu bara skulle bli en åtalad, vilka vittnen som skulle inkallas, varför Lisa inte får ett målsägandebiträde (en egen advokat), samt vilken nivå på skadestånd han fann rimlig. ”Det här sköter jag”, var det svar vi fick. Han ville inte ge något råd om skadeståndet, och menade att fallet var för enkelt för att Lisa skulle behöva ett biträde. När fallet väl kom upp var Lundgren inte ens där. En ny åklagare som hoppat in blandade ihop Lisas namn med den åtalades, påstod att hon burit ett ”fredsmärke”, ignorerade varje hänvisning till rasism osv. Det var snarare rasistens försvarsadvokat Åke Broné som fick breda ut sig, med sina försök att sätta Lisa på de anklagades bänk. Trots detta gick inte tingsrätten på hans linje att misshandeln var ringa. Däremot förstod varken åklagaren eller rätten det lidande Lisa utsatts för. Skadeståndet, 500 kronor, täckte inte ens en bråkdel av läkar- och medicinkostnaderna.

Lisa överklagade då skadeståndet till hovrätten, där rättegången blev en helt annan sak. Nu biträdde Lisa av den kände antirasisten och juristen Ken Lewis, som inte tillät Bronés fräcka stil eller nonchalans från rätten. Skadeståndet höjdes till 4 100 kronor, långt ifrån nödvändigt, men en rejäl upprättelse för Lisa.

30 november 1994

”Den 30:e november 1994 stod vänsterelementen utan motpart. Det fanns inga att försvara demokratin och yttrandefriheten mot. De valde dock att inte gå hem. De formerade sig istället till små grupper som drog in i City och började vandalisera.” Ledande personer i moderata ungdomsförbundet med dåvarande ordföranden Fredrik Reinfeldt i spetsen står för beskrivningen i sin bok ”Stenen i handen på den starke”. De unga moderaterna nämner skinheads och rasister i förbifarten, och går sedan till angrepp mot antirasisterna.

”Motdemonstranterna samlar i sina led de mest revolutionära och våldsinriktade vänsterelement som finns i Sverige. Här finns folk från olika kommunistiska organisationer, till exempel Ung vänster och Offensiv, men också diverse invandrarsammanslutningar.”

Vi påstås ”ofta” angripa polisen med våld, men huvudanklagelsen är att vi skulle vara

ansvariga för att fönsterutor krossades i Gamla stan den 30 november. ”Den lilla gruppen av ungdomar” kastade en sten mot skyltfönstret och de unga moderaterna drar den genialiska slutsatsen: ”Stenar som var uppbrutna ur stenlagda vägar och troligtvis var tänkta att använda mot skinheads och polis”. Troligtvis? Självklart! En sten mot ett skyltfönster görs av ungdomspolitikerna till en strategi. Och dessa personer har mage att tala om övergrepp och rättssäkerhet. Ungmoderaterna tycker att vi borde ställt in den antirasistiska demonstrationen eftersom sverigedemokraterna ställde in sin. Andra år har samma personer klagat över att vi haft demonstrationerna på samma dag som fascisterna. MUF-arnas påhopp saknar helt fakta, källor, alternativ; deras egen tystnad över det rasistiska våldet är talande.

För oss handlade 30 november om allvarigare saker än krossade fönsterrutor, även om vi så klart är emot den sortens skadegörelse. Efter videobomben och överfallet på Lisa blev det rasistiska och fascistiska våldet ett naturligt tema för demonstrationen. Detta förstärktes av att fascisterna ungefär vid den här tiden gick över till att förena Vit makt-konserter med våldsturnéer. I Eskilstuna gick ett 50-tal skinheads bärsärk efter en konsert den 21 oktober. Sju personer som råkade komma i deras väg behövde sjukhusvård och många fler misshandlades lindrigare eller hotades.

Vi beslöt att arrangera demonstrationen i Stockholm trots att sverigedemokraterna inte ens sökt tillstånd. Det behövdes helt enkelt en manifestation mot detta våld. Ett annat huvudtema var den allt värre flyktingpolitiken, där under hösten -94 färre än 10 procent av de sökande fick stanna i landet. Dessa viktiga teman stod i skarp kontrast till myndigheternas ständiga krokben. Polisen, som året innan misslyckats med att förbjuda vår demonstration, ville nu permanenta att vår demonstration måste vara stillastående. Kammarrätten, som enligt de nya reglerna ska behandla överklagan, avslog den 28 november vår begäran att få ha en gående demonstration. Kammarrättens argument var att ”avsikten med demonstrationen har ett provokativt inslag”. Vi svarade:

”Provokativt för vilka? Varje demonstration är förstås provokativ för vissa som inte håller med om budskapet. Första maj-demonstrationerna var och är provokativa för borgerligheten. SAFs demonstrationer den 4 oktober, vid riksdagens öppnande 1983, var provokativ mot riksdag och regering. Vilka provoceras av att över 20 organisationer demonstrerar mot rasism den 30 november 1994?”.

Kammarrättens beslut var rent politiskt, och målet var att institutionalisera 1993. Redan då hade vår demonstration och vad som hände den 30 november bekräftat att polisens prognoser varit helt felaktiga. Det som var fel då, var än grövre misstag -94. Men myndigheterna hade bestämt sig. Länsrätten, som är instansen före kammarrätten, påstod att ”våldsamt upplopp förekommit i samband med demonstrationer den 30 november i Stockholm”, utan att kunna ge ett enda exempel. Länsrätten, som till och med kallade oss Koalitionen FÖR rasism, varnade för ”allvarliga trafikstörningar”, trots att inte ens polisen gjort det och att vi ännu saknade marschväg.

Dagen innan publicerade media ett upprop från kändisar, med uppmaningen till ungdomar att inte delta den 30 november. Undertecknare var bland andra Hans Alfredson, diskrimineringsombudsmannen Frank Orton och skolverkets generaldirektör Ulf P Lundgren. Kampanjen inför 30 november detta år var något mindre än åren innan, delvis på grund av folkomröstningen om EU genomfördes bara två veckor tidigare och att många aktivister var engagerade i kampen mot EU-medlemskap. En viktig fråga var EUs mur mot flyktingar, där den svenska politiken redan var på väg att anpassas. Över 500 deltog i vår demonstration, där flyktingen Okoth Osewe för första gången offentligt kunde ta upp hotet mot afrikanska flyktingar som

utvisas ur Sverige. Dagens Nyheter rapporterade att "Per-Åke Westerlund från Arbetarförbundet Offensiv kritiserade regeringens 'omänskliga flyktingpolitik' och att polisen 'givit efter för fascister'". Ett försök till alternativt arrangemang, en mångkulturell afton i riksdagshuset, med bland andra den borgerlige akademikern Mauricio Rojas drog 30 åhörare. Till skillnad från moderata ungdomsförbundet rapporterade polisen i media att "inga våldsamheter" ägt rum. Expressen försökte dock blåsa upp sammanlagt sex gripna för skadegörelse till att "motdemonstranterna" firat att rasisterna inte dök upp. Efter demonstrationen höll vi seminarium mot den skärpta flyktingpolitiken i ABF-huset, med Anita Dorazio, Ken Lewis och jag själv som talare.

Dödslistor och nya bomber

På hösten 1995 presenterade göteborgsnazisternas tidning Werwolf en dödslista med 300 personer. Stefan Lundqvist från Offensiv i Sundsvall var med på listan: "Fascisternas dödslista förvånar oss inte. Men om de tror att de kan skrämja oss till tystnad har de misstagit sig rejält. Tvärtom kommer stödet för Offensivs och UREs antirasistiska demonstrationer att mångdubblas", kommenterade han i TV4s regionala program. På listan fanns främst aktiva antirasister på västkusten och i Mellansverige. "Werwolfs läsare uppmanas att söka upp oss på listan i våra hem för att skjuta oss, bränna ner bostaden eller krossa våra knäskålar med bollträ", berättade en annan offensivare på listan.

I Umeå utsattes Yvonne Lantto, suppleant för Offensiv i kommunfullmäktige för hot både hemma och på jobbet. Bilder på henne med inristat hakkors satt på stämpeluret på jobbet. På ytterdörren till bostaden smetades ett hakkors av snus och klistermärken sattes upp. Sedan lokaltidningarna skrivit om hoten, polisen förhört den misstänkte och offensiverna tydligt visat att de visste vem han var, upphörde hoten.

Tre nya brevbomber avsändes på våren 1996, alla från Malmö. De två första skadade en irakisk man i Boden och en invandrarlärare i Hofors, medan den tredje upptäcktes redan på posten i Malmö. Under jul- och nyårshelgen 1995-96 exploderade en bomb i föräldrahemmet hos ledaren för Riksfronten i Sundsvall. Väggar flyttades och taket lyfte, trots att det som exploderade bara var resterna av den bomb fascisten tillverkat. Liksom i flera andra fall beskrevs händelsen först av media som att några ungdomar misslyckats med en nyårssmällare. De ansvariga dömdes senare till böter för vårdslöshet. Åtskilliga bomber och sprängladdningar har exploderat i Sundsvall under 1995 och -96. Bland annat detonerade en dynamitladdning i brevlådan på KPMLr:s bokcafé Röda Stjärnan. Splitter spreds runt i hela lokalen, och bomben kunde orsakat en brand i det bostadshus där cafét ligger. Inte heller i detta fall har polisen uppnått några resultat.

13. Systemskiftet i flyktingpolitiken

När en Åselebo i januari 1996 försökte stoppa bussen med familjerna Sincari skrek en polis "Slå honom i huvudet, slå honom i huvudet". Sincaris öde, att två familjer med sju barn utvisas med brutalt våld efter fem år i Sverige, blev en symbol för systemskiftet inom flyktingpolitiken. Ingen går säker från invandrarverket och utlänningsnämnden: invandrare som haft fast jobb i sex år, barn, tortyrskadade, politiska flyktingar, aids-sjuka. Detta är medvetna politiska beslut. Fakta är skakande. 1995 fick endast två (2!) flyktingar från Afrika politisk asyl i Sverige. Statens budget för 1997 gör en nästan 50-procentig nedskärning på flyktingpolitiken. När den svenska staten genomför ett systemskifte i välfärdspolitiken drabbas flyktingarna allra hårdast.

Folkstormen mot regeringens utvisning av familjerna Sincari tvingade fram en tillfällig reträtt. När till och med Lisbeth Palme, ordförande i FNs barnorgan Unicef, kritiserade regeringens behandling av barn, måste den åtminstone ge sken av att agera. Dåvarande statsministern Ingvar Carlsson tillsatte en parlamentarisk utredning att granska om regeringen brutit mot FNs barnkonvention. En enig expertkår hade redan konstaterat att regeringen brutit mot huvudpunkten i konventionen, som gäller att ”vid alla åtgärder som rör barn... ska barnets bästa komma i främsta rummet”.

Utlänningsnämnden hade redan 1995 i ett beslut hävdat att ”Förenta Nationernas barnkonvention är inte direkt tillämplig här i Sverige och domstolar och förvaltningsmyndigheter är därför inte bundna av konventionens regler såsom svensk lag”. I väntan på utredningen lovade Ingvar Carlsson att inga barn skulle utvisas. Invandrarverkets generaldirektör Björn Weibo använde först det målande uttrycket att verket nu kunde ”dröja lite på hanen” i väntan på utredningen. Men efter några månader ville han återuppta jakten på barnfamiljer som gömmer sig och flyktingar som påstås ha ljugit. ”Det vore att premiera lögnen om barnfamiljerna som anmäls inte undersöks”, sa Weibo. Av 200 påstådda lögnare verket jagade upp under hösten 1995 utvisades hälften. ”Barnkommittén har misslyckats”, kommenterade barnombudsman Louise Sylwander den rapport som senare presenterades. Kommittén påstår att den svenska lagen är förenlig med FNs barnkonvention, men bortser från den praxis som utlänningsnämnden och invandrarverket tillämpar. De nya förslagen innebär att barnen kommer att ”vara lika utvisningshotade som idag”, konstaterade Sylwander.

I själva fallet Sincaris hade regeringen inte en tanke på att backa, eftersom det var ett pilotfall för den nya flyktingpolitiken. Invandrarminister Blomberg drog sig inte ens för en smutskastning av familjerna, som bekräftade hur djupt regeringen sjunkit. Först anklagades föräldrarna av både Leif Blomberg och av Ingvar Carlsson för att vara ansvariga för sina barns lidande. Sedan offentliggjordes en lögnaktig rapport från den svenska ambassaden i Turkiet. Den innehöll den moderate ambassadören Michael Sahlins lögner om att familjerna hade 500 000 kronor med sig från Sverige. Lena Häll Eriksson på invandrarministerns kansli släppte rapporten till media i Sverige. Lögnen avslöjades, men för familjerna blev situationen än mer hotande. Dels var de eftersökta för misstänkt PKK-samröre, dels påstods de ha en massa pengar. I juni blev Lena Häll Eriksson ny generaldirektör på invandrarverket efter Björn Weibo. För att sockra ankomsten lovade hon att avbryta den aktiva jakten på ”illegala” flyktingar.

Sincaris blev kulmen på en linje som förts i flera år. ”Sveriges asylpolitik har blivit konsekvent brutal” sammanfattade Kjell Jönsson, advokat och sakkunnig till svenska flyktingrådet (DN 28/12 -95). Han konstaterade att ”utlänningar i Sverige inte ges samma människovärde som befolkningen i övrigt”. Inte ens tortyrskadade får längre stanna. Centrum för tortyrskadade vid Karolinska sjukhuset har slagit larm att Utlänningsnämnden i sina beslut alltid kommenterar att skadorna inte behöver komma från tortyr och att det inte finns någon risk för upprepning. ”Tortyr betyder ju bland annat att någon misshandlas för att han ska lämna ifrån sig information. Men i många fall beror skadorna på att man behandlats illa av till exempel polisen”, kommenterade utlänningsnämndens chef Johan Fischerström (DN 28/1 -96). Med andra ord: om polisen slår dig sönder och samman utan att du lämnar information, så är det inte tortyr. Trots orden ”tortyr betyder ju bland annat”, så är detta den definitionen som används. Det betyder att utlänningsnämnden inte tillämpar FNs tortyrdefinition, påpekade advokaten Robert Camerini. I maj 1996 prickades den svenska regeringen av FNs kommitté mot tortyr när både invandrarverket och utlänningsnämnden beslutat att utvisa

Pauline Muzonzo till Zaire. Hon hade ett år av närmast dagliga våldtäkter och misshandel i ett fängelse bakom sig och hennes man var försvunnen. Utlänningsnämndens hänvisning till motsägelser i hennes berättelser, kallades av FN-kommittén för "ovidkommande" och kommittén sa att svenska staten "är skyldig att avstå" från utvisning. Allvarliga sjukdomar har på samma sätt som tortyr upphört att vara ett hinder för utvisning. Enligt regeringen, vars beslut bildar mall för utlänningsnämnden, kan asyl bara ges i undantagsfall, även vid livshotande sjukdomar. Regeringen hänvisar till "de ekonomiska konsekvenserna" om de dödssjuka skulle få stanna.

Den svenska statens frenesi att verkställa besluten överträffar alla andra västeuropeiska staters. 1993 utvisades 28 414 flyktingar till en kostnad av 174 miljoner kronor. Snittkostnaden per utvisning var 9 273 kronor. Året efter kostade varje utvisning 17 691 kronor. Eftersom antalet utvisade minskade till 18 774 flyktingar, blev 1994 års totalkostnad 80,7 miljoner kronor. 1995, när allt färre flyktingar släpps in, utvisades 8 677 personer. Peter Nobel på Röda Korset har påpekat att Sverige är det "enda land i Europa som utvisar med våld". Regeringen i Libanon betalas regelbundet för att ta emot utvisade. Den svenska regeringen är aktivt inblandad i att skriva en flyktinglag i Lettland, som ska hindras att skicka flyktingar vidare. Eritrea utsattes för hot om indraget stöd om inte landet tog emot utvisade flyktingar från Sverige. Till Kosovo har den svenska regeringen smuglat tillbaka albanska asylsökande som de styrande serberna vägrar släppa in. Samtidigt kommer regelbundna rapporter om gripanden och tortyr direkt efter ankomsten, vilket hände bland andra Napoleon Aponte i Peru och kurden Adil Ecan i Turkiet. Flyktingar hålls i svenskt häkte i månader. På Kronobergshäktet i Stockholm har var tionde intagen under 90-talet varit en flykting. När detta kritiserats, t ex av Human Rights Watch, en internationell organisation för mänskliga rättigheter, har regeringen lovat att det ska upphöra. Men inte helt, eftersom det kan behövas 'av transporttekniska skäl'. Det har avslöjats att Invandrarverket öppnat och gått igenom post till asylsökande på flyktingförläggningarna. Justitieombudsmannen, JO, har utrett och funnit det olämpligt, men inte olagligt.

I den budget Göran Persson lade som finansminister i januari 1995 fanns nedskärningar på 800 miljoner kronor i flyktingpolitiken. Färre flyktingar skulle tas emot genom hårdare kontroll vid gränserna och effektivare utvisningar. Invandrarverket har avskedat personal och rader av flyktingförläggningar har stängts. "Med den situation vi har i samhällsekonomin och på arbetsmarknaden orkar vi inte med att ta ansvar för en del av flyktingarnas anhöriga" sa Leif Blomberg (DN 19/1 -96) om regeringens förslag att barn över 18 år, föräldrar och mor- och farföräldrar inte längre kan få uppehållstillstånd som anhöriga. Björn Weibo var mer rakt på sak: "Visst ligger en 18-åring på gränsen till att vara anhörig till sin familj". Lägg märke till att Blombergs ståndpunkt är oberoende av hur många flyktingar som söker tillstånd. Hans "vi" orkar inte med flyktingarnas anhöriga, som om dessa orsakat "den situation vi har i samhällsekonomin".

Nedskärningarna i 1997 års budget är ännu större. Den tidigare budgeten, som täckte 18 månader från 1/7 -95 till 31/12 -96, budgeterade 9 miljarder 335 miljoner kronor till flyktingpolitiken. I den nya 12-månaders budgeten för 1997 är kostnaden beräknad till 3 miljarder 453 miljoner kronor. På årsbasis blir nedskärningen 2,8 miljarder kronor!

Att resa en mur

"Den 29 april 1938 – kort efter nazisternas Anschluss av Österrike – beslutade den svenska regeringen att införa visumtvång för österrikare. Förföljda judar och oppositionsmän skulle förhindras att nå våra gränser. De var för många. Den femte september 1939 – fyra dagar efter

andra världskrigets utbrott – förordnade den svenska regeringen om visumtvång för medborgare i samtliga europeiska länder utom Norden. Krigets offer skulle inte få komma hit. De var för många. Den 12 april 1940 – fem dagar efter nazisternas ockupation av Danmark – införde Sverige visumtvång för danskar. Och den 24 maj samma år, när den norska armén tvingats ge upp motståndet mot Hitlers invasionsstyrka, var det dags för den svenska regeringen att införa visumtvång också för norrmän.” Denna hisnande historiska genomgång gjordes av Jesús Alcalá när den svenska regeringen sommaren 1993 infört visumtvång för bosnier (DN 13/8 -93).

Den tidigare 'generösa' svenska staten har språngvis under tioårsperioden 1986-96 infört en nygammal flyktingpolitik. ”Vi klarar inte fler”, sa redan 1986 dåvarande chefen för invandrarverket, Thord Palmlund, om ”flyktingströmmen” från främst Iran (DN 4/10 -86). Under 80-talet tog Sverige emot i medeltal 39 280 invandrare per år. En växande andel var flyktingar eller anhöriga, som ökade från drygt 20 000 1986 till över 40 000 1989. I december 1989 tog s-regeringen det sk luciabeslutet. Det som kallats flyktingliknande skäl skulle inte längre gälla för asyl, och inte heller krigsvägran. Regeringen hänvisade till att så många asylsökande kommit att systemet nått gränsen och att det inom ”överskådlig tid” bara skulle gå att ta emot ytterst få asylsökande. Detta var det egentliga trendbrottet, som bara upphävdes av kriget i före detta Jugoslavien. Folkpartiet gav stöd till den opinion som förde fram hård kritik mot beslutet, som upphävdes när folkpartisten Friggebo blev invandrarminister efter valet 1991.

Året efter ville regeringen slippa att själva fatta besluten och hamna i fokus för flyktingärenden som fått nej av invandrarverket och överklagat. Utlänningsnämnden bildades. Nämnden, med som mest 200 tjänstemän, har en panel av 30 lekmän, de flesta riksdagsledamöter. Dessa beslutar i par om två eller fyra om 5-6 ärenden vardera under några timmar varje torsdag. Meningen med systemet är att erbjuda en skendemokratisk rätt att överklaga och sedan effektivt utvisa de sökande. Utlänningsnämnden vill inte lämna ut telefonnumren till varken tjänstemän eller lekmän och hänvisar till deras ”utsatta position”. Endast 7 av 28 tillfrågade politiker skulle vilja träffa de asylsökande de ska besluta om. Berit Eriksson (y) berättar: ”Vilka ärenden vi får avgörs en vecka i förväg. Men jag som bor utanför Stockholm får besked en och en halv dag innan. Tanken med den korta tiden är att vi inte ska kunna ”manipuleras” av påtryckningar. Jag har normalt fyra timmar att läsa in mig på fallen” (Offensiv i januari 1996). I så gott som alla fall beslutas den föredragande tjänstemannens linje. ”Jag tror inte att någon av oss varit etthundra procent säker på att vi fattat rätt beslut”, kommenterade socialdemokraten Johnny Ahlqvist. Efter allt tal om att de inte vill kommentera enskilda fall har några av utlänningsnämndens politiker visat sin vilja att istället vädra fördomar och blåsa under rasism. ”I verkligheten är det väldigt ofta kriminalitet som är orsaken till utvisningarna”, påstod moderaten Unto-Einar Suhonen. ”Kriminalitet ligger oftare bakom våra beslut än man skulle vilja tro”, tillade Ove Karlsson från socialdemokraterna (27/3 -95 SvD). ”Låt inte opinionen styra asylpolitiken”, skrev moderaten Erkki Tamme-koska, när han i samma anda påpekade att ”endast svenska medborgare har en ovillkorlig rätt att visas i landet (...) Min fråga är, skall vi uppmana alla kurder att invandra till Sverige?”. (AB 8/8 -96). Med sådana ledamöter fyller nämnden sitt syfte. Under dess första fem år är den normala kvoten att fem procent av de överklagande får utvisningsbeslutet upphävt.

Sedan 1992 har den flyktingpolitik som torgfördes på ny demokratiska rasistiska sommarturné genomförts i praktiken. Ian Wachtmeister och Bert Karlsson fick foten av väljarna, trots allt tal om att nyd sa vad folk ville höra. Däremot fick deras politik fullt erkännande av just de

politiker de häcklade. Låt oss se vad som hänt med nyds viktigaste krav i en annons i Svenska Dagbladet 28/71992. Nyd krävde ”Skärp reglerna för anknytningsinvandring”. Regeringen la på våren 1995 förslag att bara gifta makar och barn under 18 år ska räknas som anhöriga. Nyd krävde ”Inför visum – ge en tydlig signal”. I oktober 1992, tre månader efter nyd, infördes visumtvång för serber, montenegriner och makedonier från f d Jugoslavien. I juni 1993 för bosnier, som faktiskt var att gå ett steg längre än nyd, som ville göra undantag för ”krigszonen i Bosnien”. Efter sommaren 1994 infördes visumtvång för en rad afrikanska länder: Gambia, Niger, Togo och Uganda. Nyd krävde ”Sänk de ekonomiska bidragen”. På hösten 1992 sänktes dagbidraget från 79 till 69 kronor och till 21 kronor för den som fick mat på förläggningen. Ett av nyds huvudnummer var ”Utvisa utländska brottslingar”. Den 1 juli 1994 blev brott grund för utvisning. Vänsterpartisten Ulla Hoffman har påpekat att hela familjer har utvisats på grund av att minderåriga barn har snattat. På våren 1995 kom regeringens förslag att införa begreppet ”skötsamt och hederligt levnadssätt” som villkor för asyl. Det skulle enligt politikerna innebära att följa skrivna och oskrivna regler i det svenska samhället. Centerpartisten Rune Backlund gav exempel som fortkörning, obeskattade bilar och småsnatterier. Nyds krav om temporära uppehållstillstånd har införts, liksom att flyktingar fick rätt att arbeta den 1 juli 1992. Den rätten har förstås ingenting att göra med att verkligen få ett jobb. En annan refräng från nyd var att ”Flyktinglägren är viktigare än hemspråksundervisningen”. Den andra delen av nyds krav genomfördes snabbt. Hemspråksundervisningen förlorade 300 miljoner i sparpaketet på hösten 1992 och ytterligare 170 miljoner i budgeten i januari 1994, då undervisningen blev så tillkrånglad att den i praktiken lades ned. Nyds första del, satsning på flyktinglägren, är 1996 ett av regeringens huvudspår, som vi återkommer till. Om någon politiker svarar att de med denna politik utmanövrerat ny demokrati, så stämmer det inte. Politiken öppnar vägen för nya värre ny demokrati-partier längre fram.

Olika socialdemokrater hängde dessa år ny demokrati i hasorna och gick ibland förbi. Sverige borde sluta ta emot ”ekonomiska flyktingar från före detta Jugoslavien”, var ett många uttalanden 1992 från Gösta Brodin, lokal s-politiker i Åstorp. På den tiden fick han till och med kritik av s-ledningen och Mona Sahlin utmanade honom på debatt. Högre politiker och tjänstemän kunde med s-toppens uppbackning säga samma sak som Brodin fast med andra ord. Den socialdemokratiske topptjänstemannen Bo Göransson förde i oktober 1992 fram förslaget att avskaffa rätten att stanna inom landets gränser medan överklagan behandlas. Orsaken till förslaget gjordes klar, det skulle innebära en besparing på 2-3 miljarder kronor. Han föreslog också att staten skulle inbjuda ”organisationer som oftast är aktiva i flyktingsituationer och erbjuda dem att arbeta i Kosovo”. Han ville med andra ord inte bara utvisa flyktingarna, utan även för honom obehagliga kritiker. Andra socialdemokratiska byråkrater, som invandrarverkets dåvarande chef Christina Rogestam och Ams-chefen Göte Bernhardsson krävde att bara flyktingar enligt Genèvekonventionen skulle få stanna. De var bland de första som öppet använde den höga arbetslösheten bland flyktingar som huvudargument. Bernhardsson talade också om att ta emot dem som skulle vara lättast att ”integrera” i Sverige, som att välja och vraka, men inte välja ”fel sort”.

De båda fick hård kritik av Röda Korset, som påminde dem om att krig pågick i Europa, men de fick stöd av socialdemokraternas talesman i dessa frågor, Leif ”Blomman” Blomberg. Han utmärkte sig sedan snabbt när han blev invandrarminister efter valet 1994. Han menade att ”många som kommit till Sverige som inte ens varit i närheten av starka skyddsbehov” och upprepade det för säkerhets skull en gång till: ”Många människor som finns i Sverige idag inte skulle ha varit här” (SvD 26/10 -94). Vilka negativa följder detta lett till förklarar dock

inte Blomberg. "Många relationer är fejk och bluff", blev hans svar i en annan intervju på frågan vad de svenska kvinnor ska göra vars utländske man inte får komma in i landet. Samme Blomberg talade om att "vinna människors förtroende" för flyktingpolitiken. Det stod därmed från början klart att de "människor" han ville vinna inte var flyktingar. Blommans målgrupp var dem som av olika skäl – felaktiga ekonomiska slutsatser, fördomar, okunskap om orsakerna bakom flykt, rasism – ville minska antalet flyktingar.

1996 är den svenska flyktingmuren fullbordad. Henry Ascher berättar i en spalt i Dagens Nyheter hur hans judiske far kom till Sverige 1939. Resten av familjen fick inte uppehållstillstånd och förintades av nazisterna. Hans morfar flydde från Berlin med hjälp av en svensk kompanjon. Ascher kritiserar med all rätt den svenska flyktingpolitiken på 30-talet och under kriget, men slutsatsen är glasklar: "Hade 1996 års flyktingpolitik gällt den gången hade ingen av dem fått en fristad här".

Varifrån kommer flyktingarna?

På våren 1996 visade TV gripande bilder från de överfulla flyktingskeppen Bulk Challenge och Victory Reefer utanför Västafrikas kust. Sammanlagt 3 700 flyktingar saknade mat och mediciner, och fartygen var nära att sjunka. Skulle något land ta emot dem? Vad skulle den svenska staten gjort i samma läge? Utredningen som lägger grunden för den nya politiken, den flyktingpolitiska kommittén, talar redan i rubriken om ett "globalt perspektiv". Sverige ska vara "pådrivande" för att undanröja "orsakerna bakom flykt och påtvingad migration". Detta låter sig sägas, men faktum är att svenskt kapital och stat mer än någonsin deltar i plundringen av den så kallade tredje världen.

1985 fanns cirka 10 miljoner flyktingar i världen. Tio år senare var de enligt FNs flyktingorgan UNHCR 27,4 miljoner. Statens flyktingpolitiska kommitté räknar med ytterligare 25 miljoner på flykt inom hemlandets gränser. Flest flyktingar fanns 1995 i Zaire (2 miljoner), Iran (1,7 miljoner) och Pakistan (1,2 miljoner). En fjärdedel av flyktingarna finns i Europa, ungefär lika många som i Afrika. Det finns dessutom ytterligare 25 miljoner miljöflyktingar, på grund av ökenspridning, torka, jorderosion mm och 50 miljoner som tvingats flytta på grund av stora dammbyggen i Kina och Indien. De droppar av denna verkliga flyktingström som når Sverige kommer för det mesta på grund av krig eller diktatur. Flyktingpolitiska kommittén talar om "migration", dvs folkomflyttning och om "människors benägenhet att utvandra" på grund av bland annat ny teknologi och förbättrade kommunikationer. Hela syftet är att peka ut en slags ekonomiska flyktingar, som inte borde få komma hit. Detta rimmar särskilt illa med tanke på att dessa politiker också är EU-förespåkare och därmed anhängare av en påstådd fri rörlighet för människor. Nu är dock de kenyaner, peruaner, kurder med flera som utvisas inte ekonomiska lycksökare utan offer för diktaturer, inbördeskrig och krig. Den flyktingpolitiska kommittén talar om att undanröja orsakerna, men kan inte säga vilka dessa orsaker är.

I Afrika och Mellanöstern fanns det kanske tätaste maktspelet mellan USA-imperialismen och Sovjetunionens stalinister. Som motvikt till den till Sovjet knutna regimen i Etiopien, backade USA upp diktaturen i Somalia, som försågs med vapen. När stalinismen kollapsade drog USA undan sin hand från Said Barres regim i Mogadishu. Vapnen fanns där, och en maktkamp utbröt mellan olika väpnade styrkor. Det finns mellan 2,5 och 3 miljoner somaliska flyktingar som ett resultat av inbördeskriget. Av över en halv miljon flyktingar 1989 kom 865 till Sverige. "Människor svälter fortfarande i Somalia" skriver flyktingpolitiska kommittén som för att understryka att flyktingskälerna är 'ekonomiska'. I kriget mellan Iran och Irak 1980-87 stödde USA-imperialismen den irakiske diktatorn Saddam Hussein mot de islamska funda-

mentalisterna i Iran. Det innebar att USA såg mellan fingrarna på Saddams massakrer och förtryck mot kurderna. Många stater och företag i väst sålde vapen till båda sidor under kriget. Till Sverige kom 33 000 iranier och 17 000 irakier som flyktingar under en tioårsperiod. Från Chile flydde 35 000 till Sverige efter militärkuppen 1973, som genomfördes med stöd av amerikanska CIA. Den svenska utredningen pratar om att vända utvecklingen, som om trenden inte redan vore klar. Mellan 1992 och 1993 minskade OECD-ländernas (de 24 rikaste staterna) utvecklingsbistånd från 61 miljarder dollar till 56 miljarder dollar. Samtidigt har värdet på råvaror – olja, socker, bomull, gummi – från tredje världen under en lång period sjunkit i jämförelse med industriprodukter. Världsbanken och den internationella valutafonden pressar de fattigaste staterna att betala sina lån, privatisera och skära ner offentliga utgifter. Detta kommer att skapa än värre sociala kriser och barbari i flera stater, med väpnade rövarband och diktaturer. Det är med andra ord ”marknaden” som skapar flyktingströmmarna.

Flyktingpolitiska kommittén talar om ”nedrustning och begränsning av den internationella vapenhandeln”. Dessa politikerfraser är inte trovärdiga när regeringen samtidigt fortsätter att ge tillstånd för export av vapen och vapendelar. Svenska Freds- och skiljedomsföreningen har visat att av 300 000 som sökte asyl i Sverige mellan 1983 och 1994, kom 201 000 från tio krigförande länder som Sverige sålt krigsmateriel till under samma tid! Jugoslavien var den tredje största vapenkunden i Sverige under 1980-talet, med köp för 1,7 miljarder kronor. Till Iran, Irak, Turkiet, Syrien och Peru har Bofors sålt vapen eller krut, antingen med tillstånd eller genom smuggling. Till Peru fick Bofors 1983 tillstånd att sälja, trots att inbördeskriget startat. Statliga FFV hade regeringen på Sri Lanka som kund, också trots inbördeskrig. Totalt har 33 krigförande länder köpt vapen från Sverige sedan 1980 – 27 med tillstånd, 6 genom smuggling (DN 26/5 -95, Kommentar 1/96).

Hand i hand med talet om ”globalt perspektiv” går en lögnaktig och nonchalant beskrivning av vad som händer i länder som Kenya, Peru och i Kosovo. I Kosovo invaderade den jugoslaviska (serbiska) armén tre gånger mellan 1981 och 1991. 35 000 oppositionella arresterades 1981. En hård linje mot albanerna i Kosovo, över 90 procent (1,5 miljoner) av befolkningen, var Slobodan Milosevics trumfkort när han tog makten i Serbien i slutet av 80-talet. I februari 1990 stängdes den enda albansk-språkiga tidningen och parlamentet upplöstes. Universitetet och skolor i huvudstaden Pristina stängdes. Albanska ungdomar har kallats in till den serbiska armén för att delta i kriget i Bosnien. Värnpliktsvägrare var den största gruppen flyktingar som kom till Sverige 1991-92. Den svenska utlänningsnämnden påstod 1992 att Kosovo hade ett eget parlament och att albanerna ställt sig utanför valen på grund av sina självständighetssträvanden. Sant är att krav på självstyre eller självständighet, eller till och med utbildning på albanska, måste drivas underjordiskt, på grund av den serbiska militärens närvaro. Utlänningsnämnden tog 1991-93 sin egen bedömning som grund för att utvisa även flyktingar som nämnden själv bedömde att de skulle riskera ”kortvariga frihetsberövanden”. Efter dödsskjutningen av en albansk student i Kosovo i april 1996 har situationen ytterligare skärpts: ”Rädslan är så stark hos många albaner att den ibland tycks utvecklas till en paranoia. Exempelvis vågar många nyblivna föräldrar inte låta vaccinera sina nyfödda barn. De tror att serbiska läkare ska förgifta dem.” (reportage av Karine Mannerfelt i tidningen Arbetaren). Utlänningsnämndens chef Johan Fischerström gav även en helt felaktig bild av Colombia och Peru, när han påstod att det inte fanns någon statsdirigerad förföljelse i dessa länder. När nämnden får kritik för sina bedömningar hänvisas till att utrikes sekretess hindrar att informationen blir offentlig. 91 flyktingadvokater påpekade i en artikel att lagen inte alls kräver att staten är förföljare eller att förföljelsen är systematisk för att ge rätt till asyl. De kritiserade också att rapporterna inte är offentliga (DN 6/7 -94). Statens linje är att å ena sidan

skärpa flyktingpolitiken med hänvisning till att flyktingtrycket ökat och å den andra skönmåla diktaturer.

Pierre Schoris nya linje

Sverige kan inte ge ”asyl till alla som lämnar sitt land för att söka sig en bättre framtid” skrev den nye ansvarige ministern för flyktingpolitiken, Pierre Schori i sin programförklaring i Dagens Nyheter. Denna artikel presenterade huvuddragen i den flyktingpolitiska proposition som kom i september 1996. Han poängterade att ”människor som saknar skäl till asyl ska inte lockas hit”. Flyktingpolitiska kommittén varnar på liknande sätt för ”bristande framtidstro i många länder” och dramatiskt ökade inkomstklyftor mellan Syd och Nord.

Schori beordrar de svenska ambassaderna att aktivt informera om den svenska politiken, dvs att det blivit närmast omöjligt att få asyl. Den svenska ambassaden i Bangladesh anmälde under sommaren 1996 till JO för att den regelmässigt även avslår ansökan om visum för besökare från landet. Regeringen vill avskaffa kategorierna politiskt humanitära skäl och de facto-flyktingar, som enligt Pierre Schori gjort att människor fått stanna ”under tryck av olika opinioner”. Underförstått att opinionerna enbart är skadliga. Men när utlänningsnämnden i början av 1996 tänkte utvisa ettåriga Evelyn Barrante och hennes mor Monica till Peru påstod statsminister Ingvar Carlsson att han personligen var beredd att ingripa. Evelyn hade under sitt första år inte bott hos modern, efter att fadern dödat Evelyns syster. När mor och dotter, som knappt träffats, skulle utvisas, anmälde fallet till Europakommissionen för mänskliga rättigheter och utvisningen uppsköts. På så sätt slapp Ingvar Carlsson hålla sitt löfte. Hans agerande var snarast ett sätt att försöka putsa regeringens rykte efter Åsele. I augusti 1996 utvisades Monica Barrantes mor Magda, sedan en civilklädd polis förföljt henne hem till Monica. Med dragna batonger hämtade fem poliser Magda Maldonado för eskort till först inlåsning på Carlslunds flyktingförläggning och sedan till Arlanda för utvisning. För Evelyn och Monica Barrante var detta ett hårt slag, och i september 1996 har de ännu inte fått något besked. Risken för utvisning är fortfarande stor.

Johan Fischerström på utlänningsnämnden försvarade nämndens beslut i Barrantefallet med att regeringens ärenden bildar mall och att ”regeringen är för restriktiv”. ”Den som tror att ett överlämnande till regeringen av ärenden som berörs av barnkonventionen skulle innebära en mer liberal bedömning och större möjligheter till bifall kan hänvisas till regeringens avslagsbeslut i det s k Åseleärendet”, skrev Fischerström. Han bekräftade därmed att förslaget att avskaffa humanitära skäl är en vidareutveckling av den praxis som redan finns.

Pierre Schori och regeringen vill bara ta emot flyktingar enligt Genèvekonventionen, som ska utvidgas till att gälla hot om omänskliga straff, inre och yttre väpnad konflikt och miljökatastrofer, förföljelse på grund av kön och homosexualitet. Flyktingpolitiska kommittén konstaterar, liksom flyktingadvokaterna, att Sverige idag har den hårdaste tolkningen i Europa av Genèvekonventionen om rätt till flyktingstatus och asyl. Konventionen, utöver Sveriges flyktingkvot, gällde bara för två procent av dem som fick uppehållstillstånd 1994 och tre procent för 1995. De factoflyktingar har varit ett begrepp för flyktingar som hade likadana skäl som Genèveflyktingar, men enligt svenska myndigheter inte lika starka. Av de som fick stanna i Sverige utgjorde de facto flyktingar och humanitära skäl tillsammans 81 procent 1994 och 62 procent 1995.

Den flyktingpolitiska kommittén medger att betydligt färre kommer att få stanna även om fler räknas som flyktingar enligt Genèvekonventionen. Kommittén pekar ut kosovoalbanerna (vars antal 1992 kommittén fyrdubblar jämfört med verkligheten till 60 000) och säger att dessa inte

skulle fått stanna om humanitära skäl avskaffats. När staten talar om att stoppa ”ekonomiska flyktingar” eller att avskaffa humanitära skäl för uppehållstillstånd är detta direkt riktat mot flyktingar från kriget i före detta Jugoslavien som kom till Sverige 1991-92. Av två miljoner människor som tvingades på flykt kom kanske drygt fem procent till Sverige. Två gånger i sin artikel varnar Schori för ”internationell könshandel och människosmuggling”. Utan förklaringar tjänar detta bara till att misstänkliggöra flyktingarna. Så klart är människosmuggling vidrigt, men ”branschen” har uppstått när beslut tagits om visumtvång och hårdare gränskontroller. Den så kallade ”Irakligan” tjänade 1,7 miljoner kronor på sin smuggling, men faktum är att de som kom hit inte har utvisats. När de väl tagit sig över gränsen visar det sig att skälen håller. Visumtvång från diktaturländer har gjort det nästan omöjligt för flyktingar att nå Sveriges gränser. Andra förslag från Schori är en mer civil asylprocess. Det betyder att invandrarverket ska ta över vid gränserna, hålla flyktingar i förvar, genomföra utvisningar osv. För flyktingen kommer inte invandrarverkets specialkommandon att skilja sig från poliser. Snarare kommer de nya specialtrupperna att snabbt kunna utvecklas till specialister i tuffa tag mot flyktingar. Schori lovar att flyktingen kommer att få större möjligheter att tala på sitt eget språk och att muntligen få framföra sina skäl. Båda dessa förslag skulle vara förbättringar, om det inte vore för att regeringen så tydligt bestämt sig för att antalet flyktingar ska minska. Att få avslag på sitt eget språk är en klen tröst. Schori berör i sina debattinlägg inte med ett ord de anhörigas plats i det systemet, eller om regeringen bestämt sig för ett tak för invandringen. På båda dessa områden är flyktingpolitiska kommittén, varifrån Schori hämtat sin linje, betydligt frispråkigare.

Flyktingpolitiska kommittén räknar med att antalet asylsökande som avvisas omedelbart ska öka från 20 procent till 30 procent. De som efter utredning får uppehållstillstånd minskar från 40 procent till 20 procent. De anhöriga beräknas minska från åtta anhöriga på tio ursprungligt anlända till sex på tio. Kommittén trodde i maj 1995 att antalet asylsökande det året skulle bli 15 000. Istället kom bara 5 600, det lägsta antalet på tio år. Invandrarpolitiska kommittén som lade sina förslag 1996, har 10 000 asylsökande per år som grund för sina beräkningar.

Pierre Schoris nya linje skulle med 10 000 per år innebära att de som omedelbart avvisas ökar från 2 000 till 3 000. De som till sist får stanna blir 2 000 istället för med dagens regler 4 000. De anhöriga blir 1 200 istället för 3 200. Totalt skulle alltså flyktinginvandringen under ett år minska från 7 200 till 3 200 – mindre än hälften av antalet 1985, som i sin tur var mindre än hälften av något år fram till och med 1994.

Enligt flyktingpolitiska kommittén skulle den nya linjen innebära en besparing för staten på över 600 miljoner kronor jämfört med dagens regler om antalet asylsökande är 10 000 per år. I själva verket är antalet asylsökande cirka 5 000 både 1995 och 1996. Det verkliga klippet görs dock i jämförelse med de 20 miljarder som enligt kommittén är priset för asylprocessen 1992-94.

Såväl flyktingpolitiska kommittén som Schori betonar vikten av en gemensam EU-linje inom flyktingpolitiken. Detta är en polislinje i EU-staternas fotspår: pass ska beslagtas, obligatorisk fotografering och fingeravtryck, de första förhören ska spelas in på band ”för att undanröja tveksamheter”. Barn ska även i fortsättningen kunna hållas i häkte, men de ”bör få rättshjälp”. Andra förslag går ut på att många fler ska avvisas omedelbart. Regeln om första asylland ska upprätthållas, vilket gjort att flyktingar på väg till Sverige idag sitter inlåsta i Lettland. Polisen ska genomföra inre utlänningskontroller, vilket gör att utländska medborgare precis som i Belgien eller Frankrike ständigt måste ha sina papper med sig. Sverige har ansökt om att få vara med i Schengenavtalet om passfrihet mellan EU-länder. I själva verket är Schengen en

mur mot flyktingar och utlänningar, med drastiska upptrappningar av polisövervakningen. Schengen har en gemensam visumpolitik, som 1995 krävde visum för invånare från 126 länder. Det täta inre polisiära samarbetet innehåller gemensamma dataregister och mobila poliskontroller. EU-länderna sätter stopp för invandringen, till skillnad från Kanada som tog emot 250 000 invandrare 1994 och Australien med över 100 000 per år.

En gemensam EU-linje innebär på detta område liksom på andra att den tidigare ”svenska modellen” raderas och politiken anpassas till EUs huvudfåra. Att kostnaderna för den svenska flyktingpolitiken på något sätt skulle kunna delas av andra EU-stater är en illusion. Flyktingpolitiska kommittén erkänner också att de franska och brittiska regeringarna är absolut emot en ”bördefördelning” inom EU. Samma sak med talet om ”insatser i ursprungsländerna”. Kommittén slår fast att ”det blir allt svårare att få regeringar att bidra med resurser” till FNs flyktingorgan UNHCR. FN måste därför också banta. Det är huvudskälet till att UNHCR numera i likhet med den svenska regeringen betonar insatser i hemländerna.

Visumtvånget för bosnier var gemensam EU-politik, även om flyktingpolitiska kommittén motiverar det med att bosnierna ”höll på att radera det svenska systemet för flyktingmottagning”. Det är också här huvudförklaringen till den nya flyktingpolitiken finns. Kommittén hänvisar till det ”statsfinansiella läget och kommunernas situation”, till ”ökade integrations-svårigheter, långsiktigt sjunkande sysselsättningsgrad och hög arbetslöshet samt socialbidragsberoende”. Alltså, kostnaderna för den svenska kapitalismens – storföretagens, kapitalägarnas, politikernas och statens – kris och misslyckande ska bäras av flyktingbarn som inte längre är välkomna. Liksom av svenska barnfamiljer, pensionärer, arbetslösa, sjuka och löntagare i allmänhet. Systemskiftet, omfördelningen från offentlig sektor till aktieägare, från löner till vinster, från fattiga till rika, skapar ett enormt missnöje i Sverige. Att flyktingarna i det läget utpekas om ”alltför dyra” ger ett bidrag till fördomar och rasism. Detta är betydelsen av Pierre Schoris nya linje.

14. Ivette, Okoth, Patrick, Daniel, Edward, Titus, Kebba och Yusupha

”Vi har fått avslag i utlänningsnämnden”. Sällan har ett telefonsamtal gjort mig så förbannad som när Daniel Mwaura ringde på kvällen den 17 juni 1996. Svenska staten vill skicka Daniel, Patrick Mwangi, Edward Kamau och Titus Wakaba till säker tortyr och trolig död i Kenyas fängelser. ”Nu gömmer han sig, några dagar på ett ställe, några på ett annat, utan att han någonstans där han kan känna sig trygg”, berättar Patrick Mwangis svenska hustru Cissi Lamke. Stöd till flyktingarna och stora protester har ofta blivit fallet så fort ett flyktingärende fått uppmärksamhet. När familjerna Sincari utvisades genomfördes demonstrationer i Lycksele, Storuman, Umeå, Stockholm, Göteborg och i Åsele, där man fortsatte manifesteras varje torsdag. Kampanjen för de fyra kenyanerna fick redan från början starkt stöd.

Sammanlagt har 80 000 människor avvisats från Sverige på 90-talet. Det ska jämföras med 161 600 beviljade uppehållstillstånd 1991-95. I olika opinionsmätningar har på senare år en knapp majoritet svarat att flyktingarna är ”för många”. En del som svarar ”för många” gör det säkert på grund av dålig behandling av flyktingarna eller därför att de hoppas att det ska minska det rasistiska våldet. Ju närmare invandrarna eller flyktingarna kommer, desto positivare syn. I de enskilda fallen får flyktingarna ofta starkt lokalt stöd. Till och med i Expressens ökända mätningar från 1993 svarade bara 16 procent att de hade egna negativa erfarenheter av invandrare. Den mest positiva synen fanns i Stockholm, där det bor flest

invandrare och flyktingar.

Stödet till flyktingar visas också av att polisen i början av 1996 hade efterlysningar på 7 600 personer, varav 1 500 barn, som håller sig gömda i Sverige för att slippa att kastas ut. Nätverk av solidariska människor samlar in pengar, kläder och mat, ordnar husrum, sjukvård och viss utbildning. På våren 1996 slog en barnmorska i Alby larm att gravida kvinnor inte vågar ta kontakt med barnavårdscentralen, eftersom personalen där uppmanas att ringa polisen om flyktingar utan tillstånd kommer dit. De tvingas då föda hemma och deras barn får inte vaccin eller vård. Att inte sätta dit flyktingar är istället det mest hedervärda och i själva verket helt i linje med FNs deklaration om mänskliga rättigheter från 1948: ”Envar har rätt att söka och åtnjuta fristad från förföljelser i ett annat land”. Genèvekonventionen från 1951 uttalar att ”välgrundad fruktan för förföljelse på grund av sin ras, religion, nationalitet, tillhörighet av viss samhällsgrupp eller politisk åskådning” ska ge rätt till asyl. Utvecklingen i Sverige de senaste tio åren har visat att dessa ord inget är värda när de ställs mot maktavarnas politiska och ekonomiska motiv. I samband med Sincaris-fallet uttalade invandrarminister Leif Blomberg, att ”vi måste följa lagarna”. Men hur skulle världen se ut om ingen brutit mot felaktiga beslut och lagar? Regeringen är dessutom i den positionen att den kan ändra lagen om den vill. Nu var det ungdomar och vanligt folk i Åsele och runt om i landet som i praktiken försvarade konventionerna och som gav Blomberg de väl förtjänade ”sömlösa nätter” han beklagade sig över.

På den kenyanska diktaturens sida

Diktatorn Mois regim i Nairobi och hans ambassad på Birger Jarlsgatan i Stockholm hade skäl att fira utlänningsnämndens beslut att utvisa Daniel, Patrick, Edward och Titus. Norden är i mitten av 90-talet centrum för den kenyanska oppositionen i exil. De fyra är alla grundare och ledande medlemmar i KEHROS (Kenyan Human Rights Organisation in Sweden). De har undertecknat den i Kenya kända ”Declaration of the 25” (De tjugofems deklaration), där den i Kenya etablerade oppositionen kritiserades. Sverige, som på 60- och 70-talen tog emot ledare för oppositionen mot diktaturerna i Grekland, Spanien och Chile, har nu gett en hjälpande hand till Moi.

Om de fyra inte gått under jord och istället utvisats, skulle de gripits direkt på flygplatsen. De skulle utsatts för tortyr för att tystas och för att ge information om sitt oppositionsarbete i Sverige. Amnesty International pekar ut Kenya tillsammans med Kina, Mexico, Turkiet och Israel som de värsta tortyrländerna i världen. Under 1995 dog 819 fångar i kenyanska fängelser på grund av brist på medicin, tortyr och vidriga förhållanden. Efter tortyr skulle de fyra på falska anklagelser dömas till långa fängelsestraff. Detta hände oppositionsledaren Koigi Wa Wamwere när han som norsk medborgare återvände till Kenya 1993. Han dömdes till fyra års fängelse och sex rapp med käpp och vägras nu den läkarvård han behöver i fängelset. Utlänningsnämndens beslut talar om att det förekommer ”i viss utsträckning arresteringar”, som dock ”i regel” inte är så allvarliga att de räcker för asyl i Sverige. ”Det finns inget sätt som vi kan fly undan det omänskliga förhållandena i Kenyas fängelser, där tre fångar dör varje dag”, kommenterade Daniel Mwaura till mig.

Nämnden påstår att Kenya har ”relativ pressfrihet” och att ”oppositionspolitiker” har ”rätt att verka i landet”. Denna bild är inte sann och det visste ledningen för utlänningsnämnden efter den uppvaktnings som de fyra och Okoth Osewe genomförde i oktober 1995. Ett halvår senare mördades människorättsaktivisten Karimi Nduthu, sekreterare för RPP, påtryckningsgruppen ”Release Political Prisoners” (”Frige de politiska fångarna”). I maj 1996 arresterades Njehu Gatabaki, redaktör för tidningen Finance och parlamentsledamot för Ford Asili. Finance

förbjöds 1995, tillsammans med en annan tidning, Society. Redaktören för Society och hans familj fick asyl i USA. Daniel, Patrick, Titus och Edward har skäl att få stanna i Sverige enbart på grund av sin aktivitet i Norden och sitt försvar av Wamwere. Detta flyktingskäl kallas sur place – att bli flykting under sin tid utomlands. Bland annat organiserade de en demonstration utanför kenyanska ambassaden i Stockholm, där Nduta Wamwere, som bor i Oslo, talade för frigivningen av sin man. De är också kända medlemmar i Arbetarförbundet Offensiv. Medlemskap i Offensiv var bidragande orsaker till att Saleem Butt från Pakistan och Aref Mansour från Libanon fick uppehållstillstånd 1986 respektive 1991.

De fyra har också alla mer än tillräckliga skäl från sin tidigare aktivitet i Kenya. Alla fyra kommer från provinsen Rift Valley och tillhör kikuyustammen. De var aktiva organisatörer i kampen mot diktaturen. Inför valen 1992 genomfördes Moiregimen etnisk rensning av kikuyer i Rift Valley med resultatet 5 000 döda och en halv miljon människor på flykt. Daniel Mwaura berättar: ”Min familj jagades iväg, huset brändes, djuren dödades och skörden förstördes. Min far dödades när en militärlastbil rammade hans bil. Jag organiserade ungdomar mot kriget och greps av säkerhetspolisen CID, som torterade mig en hel natt”. Patrick Mwangi: ”Min far dödades av ett spjut av från en krigare i kalinjinstammen som anföll vårt hus när min far ställde upp som kandidat i valet. CID började då söka mig, den äldste sonen”. Titus Wakaba: ”Min bror var kandidat för oppositionspartiet Ford Asili, greps av den hemliga polisen och dödades efter två månaders tortyr. Min far fick ett slaganfall och dog när vårt hus brändes ner”. Edward Kamau är eftersökt av polisen med anklagelsen att ha bildat en illegal armé när han försökte organisera försvaret av sin by.

Kampanjen för rätten till asyl för de hotade kenyanerna är en av de mest omfattande i Sverige. Tusentals namn har samlats in och fler organisationer har protesterat än i något annat flyktingfall. Svenska Journalistförbundet, Elevkampanjen, Internationella Penklubben och förstås Arbetarförbundet Offensiv har återkommit med flera skrivelser. På demonstrationen till stöd för Sincaris utanför riksdagen den 20 januari 1996, tog jag själv upp deras fall i mitt tal. Okoth Osewe talade på 30 november-demonstrationerna i Stockholm både 1994 och 1995. Den internationella kampanjen organiserad av CWI (Committee for a Workers International, där Offensiv är den svenska sektionen) är helt unik. Efter nej i första instans, invandrarverket, kom ett 50-tal protestuttalanden från organisationer och enskilda runt hela världen. Bland dem fanns irländska Transportarbetareförbundet, brittiska motsvarigheten till Kommunal, UNISON, Järnvägsarbetarnas fackförbund i Pakistan, Kommunalarbetareförbundet i Johannesburg i Sydafrika, österrikiska LOs ungdomsavdelning. Demonstrationer har ägt rum utanför de svenska ambassaderna i Wien, Bonn, London, Dublin och Oslo.

Det var denna kampanj som efter tre år till sist gav asyl till Okoth Osewe, som den första kenyanen sedan 1989. Inte ens utlänningsnämnden kunde säga nej till alla kenyanerna. Nu försökte de istället splittra fallen, med en fåfång förhoppning att protesterna kanske skulle avta.

Utan kampanjerna skulle inte heller Okoth fått stanna. Invandrarverket sa nej till hans ansökan, trots att han kunde visa att han fängslats två gånger och torterats. ”Jag fick min handled avslagen så den blev deformerad under läkningen och jag blev tvångsomskuren under tortyr. De sa att de inte skulle skona mig en tredje gång”, berättade Okoth på den tribunal om flyktingpolitiken som Arne Johansson och Christer Rydén från Offensiv organiserade under Hasans vänners festival mot rasism i juni 1995. Orsaken till tortyren av Okoth Osewe var den bok han höll på att skriva om mordet 1990 på utrikesminister Robert Ouko. Tiotals vittnen i mordfallet har mördats, bland andra polischefen som utredde mordet och en domare. Inte

minst på grund av detta uppmärksammades Okoths fall också med flera artiklar i tidningen *New African*. Invandrarverkets avslag 1995 berörde inte med ett enda ord Okoths huvudargument i ansökan.

När utlänningsnämnden i mars 1996 ändrade beslutet var det en otrolig seger. Han är antagligen den ende från hela Afrika som fått politisk asyl under första halvåret 1996. Under hela 1995 fick bara två afrikaner politisk asyl. Bara drygt två procent av de afrikaner som fick stanna har av svenska myndigheter klassats som flyktingar, genom politisk asyl eller som kvotflykting. Med de nya reglerna (se kapitel 13) skulle alltså över 95 procent av asylsökande afrikaner riskera utvisning. Bara den otroliga kampanjen med internationellt stöd kunde ge asyl till Okoth Osewe. Han hade dock liten tid att fira. När avslagsbeslutet för de andra fyra kom blev han ordförande i den nybildade Kenyanska asylkommittén som tog upp kampen för att riva upp utvisningsbesluten.

”Utvisningshotade gick under jorden” skrev *Dagens Nyheter* i en rubrik om de fyra utvisningshotade kenyanerna. Självklart måste vi göra allt för att skydda dem. Men att leva gömd är inget fullt liv. Patrick Mwangis fru Cissi Lamke berättar:

”För några dagar sedan blev vi varnade för att polisen har blivit mer aktiv i att efterspana och arresterar flyktingar och att han därför inte bör vistas utomhus. Nu har han blivit deprimerad och börjat prata om att han ingenstans har att ta vägen, utan kommer att tvingas bo på gatan. Han är rädd för att de människor som ställer upp med husrum och pengar till mat, ska börja se honom som en parasit. Han längtar efter att få leva ett normalt liv, att kunna studera eller arbeta och att vi ska kunna skaffa barn. Att tvingas återvända till Kenya innebär döden, men att tvingas gömma sig i Sverige är heller inte något riktigt liv.”

Under jord, utvisade och kämpande

Kebba och Yusupha är två bröder från Gambia, 13 och 15 år gamla. Sedan den 29 augusti 1995 gömmer de sig, någonstans i Sverige. ”Det känns som ett fängelse”, hälsar de båda, som saknar skolkamraterna, fotbollsmatcherna, bara möjligheten att åka tunnelbana. Beslutet kom som en chock, Kebba var apatisk och matvägrade den första tiden. I Stockholm har de bott hos sin syster Matta Jane och gått i Bagarmossens skola. Deras klasskamrater protesterade mot beslutet med en demonstration utanför utlänningsnämnden. I Gambia har de ingen framtid, deras far är död och deras mor är allvarligt sjuk. Själva utvisningen blev under våren 1996 uppskjuten i väntan på utredningen om FNs barnkonvention. Men de har inget uppehållstillstånd och skräcken att det ska vara polisen som ringer på dörren finns där hela tiden. Kebbas och Yusuphas fall har adopterats av Elevkampanjen som driver frågan lokalt och mot utlänningsnämnden.

När Napoleon Aponte utvisades från Sverige till Peru 1994, greps han direkt på flygplatsen och ställdes inför rätta för terrorism. Två år tidigare hade hans syster dödat av regimen. Efter gripandet torterades han och utsattes bland annat för en skenavrättning. Gripandet ledde till en internationell kampanj, bland annat gjorde Amnesty International en blixttaktion, som gjorde att Aponte friades. Han kom tillbaka till Sverige 1995. Sommaren 1996, efter ytterligare ett års oviss väntan fick han uppehållstillstånd.

Hisham Ah Jawad från Irak blev känd när FNs flyktingorgan UNHCR i augusti 1994 slog larm om att han var i ”stor fara” sedan han direktavvisats från Sverige till Jordanien. Utlänningsnämnden helt enkelt skickade honom till första asylland, Jordanien, trots att det är känt att den irakiska säkerhetstjänsten verkar där. Överdirektör Per-Erik Nilsson på invandrarverket hörsammade UNHCRs vädjan och gav tillfälligt visum till Jawad. Som tack

för detta JK-anmäldes Nilsson av sin chef Berit Rollén och av Johan Fischerström på utlänningsnämnden. Justitiekanslern prickade också Nilsson, som påstods inte haft befogenhet att ändra utlänningsnämndens beslut om inreseförbud i tre år för Jawad, oavsett om han var i akut fara. Fischerström åkte sedan personligen till Amman, officiellt för att kontrollera sitt eget beslut (!), men i praktiken för att kunna ge en tillrättalagd version av situationen i Jordanien.

På våren 1995 flyttade 130 bosnienkroater in i Karlskrona kyrka för att skydda sig mot utvisning till Kroatien. De fick starkt stöd från lokalbefolkningen. Deras talesman Josip Jakešević förklarade på vår flyktingtribunal 1995: ”I Bosnien är de desertörer, i Kroatien är de ingenting. I Sverige får de inte stanna. Vart ska de ta vägen? De har förlorat nästan allt. Det enda de har är sina liv. De har upplevt ett stort krig och flytt till Sverige”. Flyktingarna var bosnier med kroatiska pass, som i de flesta fall flytt för att slippa kallas in som kroatiska soldater. Enligt en kroatisk förordning från juli 1994 skulle de skickas tillbaka till Bosnien. Kroatien hade redan tagit emot 400 000 flyktingar. Invandrarminister Blomberg menade att de visst skulle få stanna i Kroatien, eftersom han fått ”garantier”. Han menade att regeringen måste lita på ”ett land som gör anspråk på att vara demokratiskt och rättssäkert”. En av dem han hänvisade till var presidenten Franjo Tudjman, som redan då tagit de första stegen mot den diktatoriska makt han uppenbart är ute efter. ”Han införde enpartisystem, centraliserade regeringen och bakband lagstiftningen. Han styr likt en halvgud som avgör allt” skrev författaren Slavenka Drakulic i DN 6/6 -96. När kriget 1995 tog en ny vändning, med en kroatisk offensiv, uppsköts utvisningen av bosnienkroaterna. De fick tillfälligt tillstånd till december samma år. Invandrarverket krävde då att de skulle utvisas. Utlänningsnämnden höll med, och kritiserade verket för att datum inte beslutats. I juni 1996 var de fortfarande kvar i Sverige.

”Blomman” försökte dock läxa upp de debattörer som tagit ställning för bosnienkroaterna: ”Det går inte att enbart engagera sig – hur ärligt, hedervärt och djupt känt det än är – i några enskilda asylsökande eller en enda grupp utan att man gör klart för sig hur man då ska se på alla andra. På kurder från Irak och Turkiet, ryska judar, hivsmittade och aidsjuka från Afrika, avvisade eritreaner som väntat i årtal på att deras hemland ska acceptera att de återvänder, kubaner som bara vill bort från hemlandet, peruaner som hamnat i skottlinjen mellan Sendero Luminoso och regeringstrupper, assyrier-syrianer som drabbas av konflikten mellan PKK och den turkiska regimen mfl mfl”. Detta sätt att ställa grupp mot grupp, eller bara visa upp mängden av fall, var ett försök från invandrarministern att få de som protesterar att ge upp. Samtidigt blev det en provkarta på vilka han utvisat.

Ett sätt att splittra har varit att ställa ”politiska” flyktingar mot ”ekonomiska”, att bara de riktiga, politiska, ska få stanna. Kenyanernas fall visar att de politiska inte alls får stanna. Och andra, som Gabi Behnan i Södertälje, visar att politikerna misslyckats att splittra opinionen. Gabi Behnan kom till Sverige 1988, när han var 16 år. På våren 1996, när han fick besked att han skulle utvisas, hade han jobbat sju år, en tredjedel av sitt liv, som lastbilsbyggare på Scania. Utlänningsnämndens påstående att han på ”ett förslaget sätt försökt utnyttja den svenska asylrätten” är ett hån som visar frenesin som driver utvisarna. Gabi Behnan kom från Libanon och uppgav inte att hans far var syrier, som det skulle visa sig efter en anonym anmälan. Det massiva stödet i Södertälje, bland annat från metallklubben på Scania, gjorde att till och med företagsledningen uttalade sig för Gabis rätt att stanna i Sverige.

Barnen: Ivettekampanjen

”I morse gick hela Husbyskolan i strejk för Ivette”, utropade en rubrik i Aftonbladet fredagen

den 25 mars 1994. Två dagar tidigare, på onsdagen, hade tre poliser ringt på dörren hos familjen Aleman. ”Innan de ens kommit in i rummet där jag satt, visste jag att det var de och tårarna började rinna nerför mina kinder.” ”När mina vänner fick reda på det fick jag se olika reaktioner. Det var några som grät. Några var arga. Några såg ledsna ut”, skrev Ivette senare i Offensiv. Utvisningen skulle genomföras två veckor senare, fredagen den 8 april. Kampanjen för Ivette, hennes bror Elvis och mamma Esperanza, blev på några dagar en av de mest omfattande Offensiv och Elevkampanjen i norra Stockholm tagit initiativ till. Familjen hade varit i Sverige sedan 1989, då Ivette var nio år. Hon gick nu, 1994, i åttan och skulle utvisas till Nicaragua där mammans syster 1987 dödats av högergerillan *contras*. Ivette Aleman var vice ordförande i elevrådet på Husbyskolan, en elev som alla kände och gillade, både lärare och elever. Brodern Elvis spelade i flera band, men fick inte börja musiklinjen på gymnasiet trots att han klarat testen, eftersom han inte var skriven i Sverige. Nu var han praktikant hos en musiklärare.

De unga offensivarna i Husby, med uppbackning av erfarna lokala aktivister som Arne Johansson och av Elevkampanjen med Elin Gauffin i spetsen, föreslog skolstrejk. Uppslutningen var total på fredagen och Ivette och Esperanza fick stormande applåder när de kom till stormötet i aulan. Dagen efter deltog 70 elever i namnsamlingen bland lördagshandlande husbybor. Inom en vecka hade var femte vuxen i de tre förorterna i Norra Järva skrivit under. På onsdagen den 30 genomfördes en demonstration utanför invandrarminister Friggebos kontor. Veckan efter genomfördes namnsamlingar utanför biografen i centrala stan som visade ”Schindlers List”, vilket gav både namn, pengar och uppmärksamhet i media. Både Rapport, ABC-nytt och Svenska Dagbladet dök upp. Det gick samtidigt rykten att barnfamiljer som väntat länge skulle få stanna, men det var oklart om det skulle gälla även de som redan fått nej. Familjen Aleman sökte därför inhibition, en uppskjutning i väntan på ny utredning. Ansökan lämnades så sent som möjligt, för att om möjligt vinna ytterligare tid. Dagen innan utvisningen skulle genomföras kom beslutet. Ivette väntade tillsammans oss andra på Offensivlokalen: ”Torsdagen den 7 april blev en rysare. Alla var nervösa. En kvart efter arbetsdagens slut fick vi ett fax till Offensiv med den glädjande nyheten: inhibitionen är bifallen!”. En segerfest arrangerades i Husby träff lördagen den 6 april, och den 14 april omfattades familjen Aleman av en allmän amnesti för barn som ansökt före 1 januari 1993.

Sedan dess har situationen för barnfamiljer försämrats än mer. En rapport från Rädda Barnen med 126 intyg från 29 barn- och ungdomspsykiatriska enheter om 180 barn och ungdomar riktade redan på sommaren 1994 svidande kritik mot de svenska myndigheternas behandling av flyktingbarn.

Jakten på påstådda lögnare drabbar också barn och ungdomar. Våren 1996 drev Offensiv och Elevkampanjen i Göteborg stödkampanj för 16-åriga Issa Hanna, som bott i Sverige halva sitt liv. Bland annat omringades Pierre Schori, då ännu inte ansvarig för flyktingpolitiken, under ett besök på Angeredsgymnasiet av elever som protesterade mot utvisningen av Issa. Familjen Hanna fick uppehållstillstånd 1989 och sökte svenskt medborgarskap 1995. Då upptäcktes att de inte var libaneser utan syrier. Eftersom de tillhörde minoriteten kristna syrier vågade de inte berätta hela sanningen när de sökte asyl, av rädsla för religiös förföljelse om de skulle skickats tillbaka. Issa Hanna åkte till Upprop för Rättvisas demonstration den 16 mars 1996 i Stockholm för att samtidigt söka upp Leif Blomberg. Invandrarministern tog emot protestlistorna, men sprang sedan sin väg med orden ”jag har inte tid”. Issa och familjen Hanna utvisades den 11 september 1996.

Hur går utvisning till?

När en flykting anländer till Sverige får han eller hon ge en kort preliminär berättelse vid gränsen. Denna bildar sedan grund för ansökan om asyl. Ett vanligt skäl till avslag från invandrarverket eller utlänningsnämnden är att flyktingen "trappat upp" sin berättelse. Men vad är det för sorts människor som ger exakt samma berättelse gång på gång, som inte kommer på saker han/ hon glömt? Särskilt om man rest på flykt i hundratals mil är tillägg snarast normalt. Beskedet till flyktingen är också att den första berättelsen bara är preliminär, att mer tid ska ges senare.

Vid själva utvisningen spelar förtroendeläkarna en viktig roll – utan att träffa den som ska bedömas. Författaren Björn Ranelid berättar om Mosar, en före detta yrkesmilitär från Bangladesh, svårt sjuk med värk och depressioner, som är apatisk och vill dö. Den ansvarige förtroendeläkaren varnar för självmordsrisk. Det betyder inte att Mosar får stanna, utan bara att kvalificerad personal måste vara med på planet. Förtroendeläkaren gör också det makalösa uttalandet att Mosar nog får lika bra vård i Bangladesh som i Sverige (DN 2/7 -95). Redan på 80-talet tog polisen hjälp av bland andra läkaren Nils Bejerot, annars känd för att förespråka hårdare tag mot knarkare, när de drogade chilensare som skulle utvisas. På 90-talet har en femtonårig kosovoalbansk flicka och tre bulgarianturkar begått självmord, liksom minst tre afrikaner. En ugandier som försökte ta sitt liv på Sidsjöns flyktingförläggning i Sundsvall 1994 hämtades från sjukhussängen för att utvisas. I februari 1995 dog en afrikansk flykting på förläggningen i Carlslund, enligt andra flyktingar på grund av att han inte fick vård. Sommaren 1996 dog en man från Togo sedan han försökt undgå poliser som kom för att hämta honom. Han hoppade från balkongen på sjätte våningen från lägenheten i Rinkeby där han bodde med sin svenska fru.

Lördagen den 15 maj 1993 genomförde ett antal organisationer en demonstration på Sergels torg under rubriken "Human och rättvis flyktingpolitik – inget är bevisligen mera osant". I samband med den kampanjen fick jag följande berättelse av Anita Dorazio, från FARR, Flyktinggruppernas och asylkommittéernas riksråd: "Syskonen Aboud och Atien Jamil, statslösa kristna assyrier, ursprungligen från Turkiet, har under sju månader suttit i "förvar" på X-huset vid Carlslundsslussen. Deras mor och två systrar, likaledes statslösa från Libanon, befinner sig i Sverige sedan 1988 då de beviljades uppehållstillstånd". Syskonen däremot fick avslag och togs i förvar i häktet, men Libanon vägrade ta emot dem. Därefter fick polisen "tips" om att de kom från Syrien. Polisen tog därför på chans med syskonen till Damaskus på en "förhandlingsresa". "Omedelbart efter ankomsten till flygplatsen överlämnades syskonen till den syriska gränspoliserna. De förhördes i två dagar stundtals brutalt, men inget mer framkom än vad som förut varit känt." Under fyra dagar fick syskonen ingen mat och på hemresan trakasserades de av poliserna. "Torsdagen besökte undertecknad syskonen på häktet. De satt inlåsta i var sin cell. De hade bett att få ringa till sin mor och berätta att de var tillbaka igen men nekats detta av polisintendent Carp med motiveringen att han inte heller talat med sin mor på en vecka. Båda syskonen var starkt upprivna och skakade av den behandling de fått utstå. Atieh darrade i hela kroppen. Hon grät häftigt och hade stark ångest över att vara inlåst i sin cell och inte kunna tala med sin bror. Ingen av dem hade sovit på en vecka eller varit ur kläderna." Syskonens öde delas i olika grad av de över 80 000 som utvisats från Sverige under 90-talet. Det finns enskilda utvisningar som kostat 250 000 kronor eller mer.

Detta kallas demokrati och försvaras med emfas av de ledarskribenter som utan grund angriper antirasister för att vara våldsamma. Efter den mest kända razzian mot klostret i

Alsike då 40 flyktingar hämtades till polisförhör skrev Dagens Nyheters ledarsida: ”Oavsett vad vi anser om grunden för ett myndighetsbeslut måste vi acceptera att polisen fullgör sin skyldighet att verkställa det.” (26/11 -93).

Att försvara rätten till asyl

Alla flyktingar måste försöka få stöd och kontakter lokalt där de bor. Eftersom så få får stanna, måste alla räkna med risken att de utvisas. En bra kampanj förutsätter att flyktingarna själva kämpar, som familjerna Sincari, bosnienkroaterna och kenyanerna. Det är också en förutsättning för att få en fristad om beslutet blir nej. På motsvarande sätt måste lokala organisationer – fack, hyresgästföreningar, elevkampanj klubbar m fl – vara beredda att försvara utvisningshotade. Det är viktigt att känna till alla fakta i fallen för att kunna ge argument. I de många kampanjer jag själv och många andra offensivare genom åren deltagit i har det aldrig varit svårt att få stöd för flyktingarnas sak. Det är samtidigt viktigt att visa att försvaret av asylrätten inte innebär att kostnaderna för flyktingpolitiken ska ställas mot barnbidrag eller pensioner.

Socialister är internationalister och emot nationalismens gränser. När vi kräver att den franske fascisterna Faurisson ska åka hem är det inte ett nationalistiskt krav, som att hans närvaro passar bättre i Frankrike. Han ska helt enkelt stoppas varje gång han försöker sprida sin fascism, även i Frankrike. Medan generella paroller om öppna gränser är mer sympatiska än krav på stängda gränser, så löser ingen av dem problemen. Olika nyliberaler och ungmoderater säger sig vara för ”fri invandring”, men de vill samtidigt avskaffa allt offentligt stöd till flyktingarna. Antingen får de klara sig själva, eller söka välgörenhet. Detta är en väg som leder till social misär, till svarta lågavlönade jobb och till splittring mellan svenskar och invandrare. ”Friheten” att invandra enligt denna modell blir inte mycket större än ”friheten” att starta en dagstidning eller en bilfabrik. Kamp för löner och villkor måste gälla alla löntagare, arbetslösa och ungdomar, svenskar som invandrare. Till den kampen hör också försvaret av rätten till asyl. Försvaret måste bygga på fakta i varje enskilt fall. Men också på ett allmänt motstånd mot att polis och stat genomför tvångsmässiga flyttningar av människor. Frivilliga organisationer som engagerat sig i flyktingfrågor och berörda flyktingar måste få full insyn i myndigheternas handlingar. Det är också ett sätt att minska risken att spioner från olika diktaturer, som existerar i Sverige, kan få utrymme. När vi socialister säger att bara en verkligt socialistisk värld kan lösa dessa frågor, så betyder det inte att vänta, utan att den kampen idag börjar med att försvara rätten till asyl.

15. Prat om integrering medan klyftorna växer

Hur stora försämringar kan genomföras utan att något dramatiskt händer? Den svenska samhällstoppen är idag allvarligt oroad över risken för sociala explosioner, eller att delar av samhället glider ur deras kontroll. Statens mål är nu därför att få invandrare att ”känna delaktighet i samhället”, att bli ”integrerade”. Det ska ske genom tvångsåtgärder, som beordrad bostadsort och pigjobb. Språkbruket ska förändras och efter fem år i Sverige ska ingen längre kallas invandrare. Makthavarna har samtidigt inte en tanke på att överge den politiska kurs som ökar klyftorna snabbare än de statliga utredningarna hinner stava till integrering. De flesta invandrare tillhör idag den mest förtryckta delen av arbetarklassen. 1993 hade bara var tredje iranier en årsinkomst över 37 000 kronor. ”Invandrarpolitik” är i själva verket klasspolitik, där förbättringar bara kan uppnås genom kamp.

Den invandrarpolitiska kommittén under ledning av Björn ”Tabu” Rosengren räknar med en

drastiskt minskad invandring. Deras beräkningar bygger på totalt 26 000 invandrare per år, varav 10 000 asylsökanden vilket är lägre än något av de senaste tio åren.

Idag är 1,6 miljoner boende i Sverige invandrare eller har minst en förälder som är född i utlandet. Det är 18 procent av alla i Sverige boende.

Av de utlandsfödda kommer 300 000 från andra nordiska länder, 300 000 från övriga Europa, 300 000 från Asien, Afrika eller Sydamerika, samt 20 000 från Nordamerika. 700 000 har minst en utlandsfödd förälder.

Av dessa 1,6 miljoner är 600 000 barn och ungdomar upp till 24 år. Finländare är den överlägset största gruppen. Av andra generationens invandrare har 235 000 minst en förälder som är född i Finland. Därefter följer de som har föräldrar födda i Norge 62 500, Danmark 52 700, Tyskland 50 000 och före detta Jugoslavien 35 000. Bland barn upp till sex år är ordningsföljden Finland, Turkiet, Jugoslavien, Norge och Iran.

Det största invandringsåret, räknat på antalet som fick stanna i Sverige, var 1969-70, med över 70 000 invandrare, de flesta arbetare från Finland. Visserligen kom 84 000 asylsökande 1992, de flesta från kriget i f d Jugoslavien, men det högsta antalet som fått uppehållstillstånd på 90-talet är 58 400 för 1994.

50- och 60-talen, fram till mitten av 70-talet, var en uppgångsperiod för svensk och internationell ekonomi och de flesta invandrare fick jobb. I takt med de ekonomiska kriserna de senaste tjugo åren har jobben försvunnit. De som kommer till Sverige idag är flyktingar undan krig och katastrofer. Här erbjuds det sannolikt inte ens en fristad, och den minoritet som får stanna lever på samhällets baksida med arbetslöshet, diskriminering och rasism, samt allt sämre ekonomiska villkor.

När tidigare politiska reformer rullas tillbaka, så återkommer också reaktionära idéer som trängts tillbaka. Hur många gånger har vi inte fått höra att "nu äntligen" får "sanningarna" sägas om "invandrarproblemen". En av dessa "sanningar" var att felaktigt peka ut Guillermo Marquez Jara som den som sköt rakt in i entrén på Sturecompagniet. En annan att som den då ansvarige ministern Leif Blomberg påstå att många invandrare inte borde fått komma till Sverige. En tredje att invandrare blivit "bidragsklienter". Tjänstemän på socialstyrelsen gick på hösten 1995 ut med budskapet att socialbidragen fördubblats på grund av flyktingarna. Till och med Björn Rosengren tvingades rätta dem och peka ut den verkliga grunden, arbetslösheten. Den s k "Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi" (ESO), påstod i en rapport att nettoöverföringen till invandrare var 15-20 miljarder kronor per år. Svenska Dagbladets kolumnist Marie-Louise Samuelsson varnade helt berättigt för "etnisk räkning". Vilka kostade mest? Judar eller araber? Bland pensionärer har 17 procent av svenskarna hemtjänst, men bara tre procent av iranierna (Socialstyrelsens undersökning av 21 kommuner i Västsverige, DN 20/2 -96). Vad ska ESO då säga om nettoöverföringen till de svenska pensionärerna?

Effekten av de nygamla "sanningarna" blir att invandrades sämre villkor förklaras med invandrarna själva. "Guillermo Marquez Jara och Tommy Zethraeus är däremot uppenbara produkter av segregationen, och framför allt utgör de ett uttryck för den brist på etik och visioner som råder i den svenska underklassen." Det skriver Anders Carlberg, som menar att de "starka, driftiga" invandrarna lämnar förorterna. Före invandrarministern Leif Blomberg hade sin lösning klar: "Invandrare måste bli svenska" (DN 4/10 -95). När han ska ge positiva exempel nämner han att regeringen engagerat storföretagsledare som lovat jobb till invandrarungdomar. Nedskärningspolitiken däremot ska fortsätta, eftersom det viktigaste är

”att få Sveriges ekonomi på fötter”. Men bortom detta systemskifte lovar inte ens de mest blåögda socialdemokrater någon tillbakagång till reformåren.

Arbetslösheten och pigjobben

Sedan 1990 har arbetslösheten i Sverige ökat från 2 till 12 procent. Av svenska män och kvinnor mellan 20 och 64 år förvärvsarbetade 1993 drygt 70 procent, jämfört med närmare 85 procent 1990. För iranier föll andelen sysselsatta från 50 procent 1990 till under 30 procent tre år senare. Totalt hade drygt 50 procent av invandrarna arbete. Lägst sysselsättningsgrad av alla har somaliska kvinnor, under 10 procent. Bland kvinnor från Iran, Syrien, Libanon och Irak har färre än en tredjedel arbete. Bland män från Etiopien, Syrien, Iran, Libanon och Irak har sex av tio inget jobb.

Om de 650 000 vuxna som är födda i utlandet ska ha samma sysselsättningsgrad som svenskar behövs 140 000 nya jobb. Förlusten av 200 000 industrijobb och 100 000-tals jobb i offentliga sektorn under 90-talet förklarar med andra ord hela arbetslösheten och ”bidragsberoendet” hos både invandrare och andra arbetslösa. Att vända denna utveckling går utöver den uppgift politiker och ekonomer ställt sig. Finansdepartementet har till och med ett golv för arbetslösheten vid 10 procent. Inflationen, som för EU och regeringen är viktigare än arbetslösheten, beräknas stiga om arbetslösheten blir lägre än detta golv.

Den statliga invandrapolitiska kommittén föreslår droppar i havet. 500 miljoner kronor föreslås till en aktionsplan som ska ge 15-20 000 sysselsättningstillfällen. Därutöver ska invandrare ges rätt till företagsanpassad lärlingsutbildning. Bidrag för nyanställning av invandrare ska höjas och tiden de gäller förlängas. Högutbildade invandrare ska erbjudas särskild praktik. Det allvarligaste med kommitténs förslag är inte att de föreslår för lite, utan att riktningen är helt fel. Dörren öppnas för lägre löner och sämre villkor för invandrare och ungdomar. Kommittén föreslår pigjobb, att ”tjänster riktade till hushållen subventioneras” genom rätt till skatteavdrag för den som köper tjänsterna. Exempel på arbetsuppgifter är ”enkla reparationsarbeten, enkla vårduppgifter, fönsterputsning, grovstädning, läxläsning, tillfällig barnpassning eller vissa former av trädgårdsarbete”. Men även kvalificerad vård, målning och andra uppgifter som kräver yrkesutbildning kommer i fråga.

Pig- och drängjobben enligt denna modell är till för ungdomar under 23 år och nyanlända till Sverige.

”Nya i Sverige får kontakt med svenska hem, äldre hushåll och olika sociala grupper de annars aldrig skulle möta”,

enligt Björn Rosengren. (DN Debatt 17/12 -95). Han menade till och med att det skulle vara ett bidrag mot rasismen:

”Många svenskar som idag har en kritisk attityd till invandrare ändrar uppfattning när de upptäcker att de sliter och jobbar så fort de kommer hit istället för att 'parasitera' på bidrag”.

Det är knappast vad systemet skulle leda till om det infördes. Rasisterna skulle kunna klaga på att flyktingarna ”tar jobben”. De höglönlade som köpt tjänsterna skulle nog bli nöjda, med rena hem som betalas med pengar som annars skulle gå till skatt. Om systemet blev stort skulle statens skatteinkomster minska, med motsvarande nedskärningar som resultat.

Varken jobbets karaktär eller lönen skulle uppfylla utredningens mål om ”delaktighet i samhället och egen försörjning”. I januari 1995 inrättades så kallad invandrarpraktik som skulle ges plats för 5 000 utomnordiska invandrare. Under det första halvåret nåddes som mest 4 500 platser i maj. Av 1 300 som lämnade praktiken i mars -95 fick 220 jobb.

Invandrapolitiska kommittén fingrar också på arbetsrätten. Den föreslår att tidsbegränsade jobb, provanställningar, ska kunna förlängas till 12 månader. Resultat skulle inte bli fler jobb, utan att fasta jobb skulle bytas mot ständiga provanställningar.

SAF och moderaterna driver sedan länge linjen att lägre löner och sämre villkor är den enda vägen till fler jobb över huvud taget. ”Om invandrare fick ta mindre betalt skulle de kunna konkurrera bättre både med maskiner och med svensk arbetskraft”, heter det i boken ”En stjälpande hand” av Thomas Gür och Jonas Hellman, ledarskribenter på Svenska Dagbladet. De rekommenderar löner under 10 000 kronor i månaden och att olika bidrag sänks så att det dessa nya låglönejobb blir attraktiva. Dessutom kräver dessa frihetsivrare ett tvångssystem där ”gentjänster” ska vara obligatoriska för bidrag, för att ”minska utrymmet för missbruk”. Vad dessa gentjänster ska bestå i förklaras inte, lika lite som hur familjerna ska kunna leva på låglönerna. Det är antagligen här ”civila nätverk” ska rycka in, en kodbeteckning för att vänner och familj ska ta över uppgifter från offentliga sektorn. Gür/Hellman kräver också precis som SAF att lagen om anställningsskydd, las, ska rivas upp. Sedan går de längre än SAF och kräver förbud mot fackliga aktioner mot företag som inte har kollektivavtal. Det skulle öppna en helt ny, i detta fall etnisk, arbetsmarknad med dramatiskt sämre villkor och löner. I enlighet med detta lovprisar författarna ”tunga, smutsiga, dåligt betalda jobb” som ”bättre än bidrag”.

Hela programmet från Gür/Hellman presenteras under förevändningen att staten idag hindrar invandrare, ”potentiella miljonärer”, att starta företag. Deras förslag på detta område är också gammal borgerlig skåpmat, och ”skiljer sig i grunden inte från de åtgärder som krävs för att underlätta för svenska småföretagare. Det handlar om att sänka skatterna, och minska regleringstrycket”. Den socialdemokratiskt ledda storstadsutredningen är inne på liknande spår. Att ta bort arbetsgivargifter och moms i invandrantäta förorter, samt att införa en ny sorts småföretag för invandrare är två av förslagen. Detta är pig- och drängjobb i ny skepnad.

Sådana som Gür/Hellman vill förlänga den diskriminering som redan finns när invandrare söker jobb, till att gälla även när de fått jobbet. Om lägre löner innebar fler jobb skulle invandrarnas arbetslöshet redan vara lägre än svenskarnas. 1993 tjänade utomeuropeiska familjer mindre än hälften av svenska familjer, oavsett hur länge familjerna varit i Sverige. Alla utländska kategorier tjänade mindre än de svenska familjerna, med undantag för EU-medborgare som varit mindre än ett år i Sverige, troligen topptjänstemän. Det är inte heller press att söka jobb som saknas. Hälften av alla utomnordiska invandrare som gick till arbetsförmedlingen 1994 saknade rätt till a-kassa eller KAS. Bland svenskar var andelen 12 procent.

Hälsa, utbildning och brottslighet

Invandrare har 70 procent högre sjukfrånvaro än svenskar. Om svenskar och invandrare hade samma yrkesstruktur skulle skillnaden minska till 30 procent. Svenska städerskor har 36 sjukdagar per år, medan invandrare har 59. Vilken sorts städjobb de sjukskrivna har framgår inte av mätningen. Att lön och arbetsuppgift spelar roll märks av att svenska läkare har 17 sjukdagar och jämfört med 20 för invandrare. Hög sjukfrånvaro hör ihop med ”hög arbetslöshet, överrepresentation i tunga, smutsiga och/eller stressiga jobb med stängda karriärvägar, större inslag av trångboddhet och låga inkomster” (Invandrapolitiska kommittén). 15 procent av invandrarna i arbetsför ålder är förtidspensionerade jämfört med sex procent för svenskar. Förtidspension är ofta ett tecken på utslagning från arbetsmarknaden. En annan förklaring är att ”10 000-tals flyktingar lider av psykiska och/eller fysiska men av tortyr, krigsskador” (SvD 29/4 -96).

Med segregering menas för det mesta uppsplittring i boendet. Var fjärde invandrarfamilj bor i det så kallade miljonprogrammets hyreslägenheter, jämfört med 12 procent av svenskarna. Med dagens politik kan segregationen bara öka. Det märks inte minst i skolan, där först nedskärningarna försämrat utbildningen, och privatskolor sedan ytterligare ökat klyftorna. Effekterna av nedskärningarna visas när 47 procent av invandrareleverna i Södertälje inte klarade svenskan på gymnasiet. För att förbättra svenskan ”bör skolan klargöra i vilken utsträckning eleven behöver träna svenska språket också på sin fritid”, skriver den invandrapolitiska kommittén. Som om klargöranden och träning på fritiden kan lösa problemet, och inte resurser och en vettig undervisning. Kommittén betonar också att dess förslag inte innebär ”merkostnader”.

Enligt kommittén ska de nya målen för SFI, svenska för invandrare, vara att ”underlätta integrationen i det svenska samhället”. SFI ska ge ”kunskaper om samhället, svensk social kompetens och inriktning mot arbetsmarknaden”. Indirekt betyder det att invandrare hittills saknat kunskaper, kompetens och inriktning. Längst går ledamoten Lars Johansson (s), som vill ha ett muntligt eller skriftligt prov för svenskt medborgarskap. Det vore ett förnedrande prov utan mening för andra än storsvenskar.

Trenden att betona det svenska förstärks av att hemspråksundervisningen slaktats. I statsbudgeten 1994 skars 120 miljoner kronor bort genom att hemspråk blev ”eget val” och förlades efter skoltid. Undantag gjordes utan förklaring av de nordiska språken. Hemspråksundervisningen infördes 1977 och har sedan dess attackerats av rasister. Kändisinvandrare som Harry Schein har sett ned på den. De ungdomar som haft hemspråksundervisningen har dock funnit sig bättre till rätta med både svenska och hemspråket. Det visar en undersökning som utförts av Centrum för invandrarforskning. 42 procent av 4 000 ungdomar i undersökningen hade haft hemspråksundervisning. I stort sett alla, 95-100 procent, använde hemspråk till föräldrarna. Invandrapolitiska kommittén föreslår att hemspråk byter namn till modersmål, men inga nya resurser.

Brottsförebyggande rådet har utrett invandrares brottslighet och hittar inte några band mellan kriminalitet och etnicitet. ”Kön, ålder och social tillhörighet förklarar en stor del av överrepresentationen”, skriver invandrapolitiska kommittén. Dvs att invandrare är överrepresenterade bland unga män. Alla möjliga rasistiska myter motsägs av fakta. 1994 fälldes 153 000 domar i Sverige. 13 procent av dem gällde utländska medborgare med uppehållstillstånd, som utgör 6 procent av befolkningen. Var fjärde av de 13 procenten gällde utomnordiska invandrare, som är de som av rasister särskilt utpekats som brottsliga, främmande för svensk laglydighet. 120 000 svenskar dömdes, vilket är 30 gånger fler än de utomnordiska invandrarna. Hur hög andel av brotten som begås av de som exempelvis krigsskadats av traumatiska upplevelser, framgår inte. Invandrare döms regelmässigt till hårdare straff än svenskar för samma brott. För rattfylleri döms åtta av tio invandrare till fängelse, men bara fem av tio svenskar. Invandrapolitiska kommittén visar också att invandrare oftare än svenskar drabbas av våldsbrott.

Bostadsapartheid

Invandrapolitiska kommittén hade två inofficiella målsättningar, att minska kostnaderna för socialbidrag och att hindra inflyttningen av invandrare till de tre storstäderna. Deras förslag till lösning är att alla nya flyktingar som får uppehållstillstånd ska skriva ett bindande avtal om en introduktionsplan. För att få den nya introduktionsersättning som ersätter socialbidraget måste invandraren i minst två år, upp till fem år, bo i den kommun staten har valt. Samtidigt ska ”rätten till eget boende för en som sökt asyl och väntar på besked begränsas”.

Bara den som kan bo hos make, maka, nära anhörig eller har särskilda skäl ska slippa bo på förläggningen. Tidigare har de flesta förläggningar lagts ner med argumentet att de kostar 210 kronor om dagen jämfört med 145 kronor för eget boende. Utredningen förordar ändå förläggningar, därför att eget boende skulle göra det svårare att efter ett ja-beslut tvinga flyktingen att flytta till "sin" kommun. Flyktingar, som alltså fått uppehållstillstånd, ska i upp till fem år tvingas bo där staten beordrar dem, annars blir de utan pengar. "Etnisk diskriminering" var diskrimineringsombudsmannen Frank Ortons omdöme när vissa kommuner inte ville ha fler invandrare. Statens bostadsapartheid är inget annat än rasism – en regel för svenskar och dem som varit här länge än fem år, en annan för dem som nu fått asyl.

Kommitténs förslag går ut på att varje invandrare i normalt två år, maximalt fem år, ska följa en introduktionsplan. På pappret låter det som om varje individ ska få en plan som noggrant diskuteras med kommunen och arbetsförmedlingen. Som om kommunerna inte slits ner av nedskärningar eller arbetsförmedlingarna av arbetslösheten. En central statlig myndighet ska köpa introduktionsplatser "av i första hand" kommuner, ta kontakt med "näringsliv, organisationer" osv. Vad ska då planen innehålla? "Svenskundervisningen under introduktionstiden skall kombineras med praktik och andra yrkesrelaterade insatser." Kommittén talar också om "sambandsintroduktion" som ett alternativ. Detta låter som och är snömos. Vad är yrkesrelaterade insatser? Vilka ska vara praktikhandledare? Kommer det att finnas tolkar? Kan invandraren gå med i facket? Risken är stor att det antingen är gratis arbetskraft eller meningslösa uppgifter. Invandraren förlorar sin ersättning inte bara om han/hon flyttar till en annan ort utan också genom att "bryta planen". Men inget sägs om rätten att kritisera eller ändra planen. Allt detta ska ställas mot pratet om att invandrare har "förmåga att ta eget ansvar".

Under introduktionen betalas en enhetlig ersättning med samma belopp till alla. Nivån föreslås vara som för kontant arbetsmarknadsstöd, KAS, som idag är 230 kronor per dag. Dessutom ska det finnas tillägg för barn och rätt till ett särskilt bostadsbidrag, högre än det vanliga på grund av den låga ersättningen. På detta ska skatt dras. Kommittén jämför med en lön och säger att detta ska "öka motivationen hos den enskilde". Indirekt påstås invandrare hittills haft för låg motivation och förmåga att ta ansvar.

Genom systemet kommer kommunernas kostnad för socialbidrag att minska. De kommuner som ska ta emot de nya invandrarna kommer att få en "peng" från staten, vars nivå ska förhandlas fram mellan staten och kommunförbundet. Kommittén talar om att kommunerna ska få "incitament". Det skulle kunna betyda att de kommuner som satsar minst på invandrarna kan tjäna på bidraget från staten. Miljöpartiets ledamot i kommittén, Yvonne Ruwaida, har i sin reservation varnat för att "staten skjuter över kostnaderna till kommunerna".

Flera kostnader i kommitténs förslag sägs ligga "inom ramen för" förslag regeringen redan lagt. Det gäller t ex 100 000 nya utbildningsplatser. Andra ska betalas med befintliga medel eller nedskärningar av bidrag till invandrarorganisationer. Kommittén understryker också att idag är "utrymmet i den offentliga ekonomin begränsat". Vänsterpartiet är emot förslagen om hushållstjänster och mot tidsbegränsade anställningar. Men partiets ledamot i kommittén, Helena Duroj, skriver också att "vänsterpartiet delar i stort sett den analys som gjorts i betänkandetexten". Vilken analys? Kommittén saknar helt förklaring till varför arbetslösheten ökar, försvarar nedskärningar, godkänner den skärpta flyktingpolitiken, håller tyst om makt och inflytande osv. Kommittén ser på invandringen med statens ögon, med makthavarnas syn. Helena Duroj talar om att "fostra varje ny generation till goda demokrater". De goda demokraterna i kommittén har just föreslagit tvångslagar för 10 000 asylsökande per år.

16. Vart är Sverige på väg?

Rasism och antirasism

Den 30 november 1995 kallades av Aftonbladet för "antirasisternas dag". Inga fascistiska marscher ägde rum, medan antirasistiska demonstrationer samlade över 1 000 i Stockholm, 1 500 i Örebro och hundratals på ytterligare ett tiotal orter. Under 1995 och -96 hade både de rasistiska morderna och den hårda behandlingen av flyktingar skapat nya antirasistiska vågor i opinionen. Frågan är hur länge detta varar, och vad nästa skede kommer att innehålla. En av de mest gripande ögonblicken 1996 var mannen i Åsele som med gråt i rösten skrek ut sin fråga: "Är detta Sverige?".

"Det finns ett stort antal personer som – även om de inte tillhör den sk hårda kärnan av rasister – utgör en allt bredare bas för ett invandrarfientligt – och därmed antidemokratiskt – politiskt alternativ." Orsaken är landets "oroliga ekonomiska läge" och "ett växande utanförskap" i det svenska samhället. Detta konstaterar den invandrapolitiska kommittén, som för riksdagens räkning utrett situationen för invandrare i Sverige. Klyftan mellan beslutsfattare i samhällets topp och den breda majoriteten invånare har inte varit större på 60-70 år. Massarbetslöshet och osäkerhet om framtiden har gjort slut på den tidigare stabiliteten. Redan har 90-talet visat upp svängningar i opinionerna som inte funnits sedan 20- och 30-talen. På våren 1990 samlades massdemonstrationer i protest mot den socialdemokratiska regeringens förslag om strejkförbud och lönestopp. Ett nytt parti, arbetarlistan, diskuterades, men rann ut i sanden. 1991 kunde istället ny demokrati utnyttja vågen av missnöje i samhället till att vinna stöd för en reaktionär och i grunden rasistisk politik, samtidigt som moderaterna genom Carl Bildt fick sin första statsminister i modern tid. Direkt efter valet vände opinionen igen. Krav på generalstrejk restes i fackföreningarna. Kommunfullmäktigemötena landet runt möttes av demonstrationer mot nedskärningar och försämringar. Det enorma missnöjet i det svenska samhället har under åren 1992-96 inte kunnat fångas upp av nya högerpartier eller rasistiska kampanjer, som jag visat i tidigare kapitel.

Fascistgrupperna är i mitten på 90-talet på nedgång. Den största av dem, sverigedemokraterna, kunde bara bara samla omkring 100 deltagare på Engelbrektsdagen den 27 april 1996 jämfört med över 400 två år tidigare.

Nationella alliansen åkte på en backlash efter allt skryt i deras tidning om aktionerna mot Expo. Marschen i Trollhättan i augusti 1996 blev inte den styrkeuppvisning de hoppats på.

Dessa grupper saknar möjlighet att nå en verklig bas. Men även andra rasister har haft svårt att vinna verkligt fotfäste. De mätningar om svenskers åsikter som invandrapolitiska kommittén redovisar att synen på invandrare inte nämnvärt förändrats de senaste femton åren. Över 50 procent svarar att de inte känner någon "Motvilja mot invandrare", i mätningarna som genomförts 1981, -87, -93 och -95. De som svarade "Stark motvilja" var som högst 2-3%. På frågeställningen "Fruktan för invandrare" ökade andelen som svarade "ingen fruktan" från drygt 50 procent 1981 och -87, till nästan 70 procent -93 och -95. "Stark fruktan" samlade aldrig fler än 5 procent. De mest negativa mot invandrare var starkt överrepresenterade bland äldre med låg utbildning, i gruppen 56-71 år.

Även om dessa åsikter inte ändras i någon större utsträckning finns risken för nya partier med rasistiska program. En viktig varning kommer från Österrike:

"Den största politiska skillnaden mellan Sverige och Österrike är Jörg Haiders högerpopulistiska rasistiska Frihetsparti (FPÖ). Haider exploaterar skickligt det politiska tomrum som har lämnats

genom socialdemokraternas (SPÖ) högerkurs. Han går demagogiskt emot EU och utger sig för att vara den vanlige österrikarens representant. FPÖ är vad ny demokrati aldrig lyckades bli. FPÖs existens komplicerar den politiska kartan i Österrike, och ger en större uppslutning kring SPÖ än vad annars vore fallet, av rädsla för Haider.” (Tommy Lindqvist efter ett besök i Österrike, i Offensiv 17/9 -96).

När staten nu hävdar att budgetunderskottet är borta har en stor del istället hamnat hos kommuner och landsting. Risken är stor för nya partier som säger nej till flyktingmottagning. ”Stoppa slöseriet i invandrar- och flyktingpolitiken” och resurser till svenskar i första hand är en del av politiken för det nya pensionärsparti under Arne Thoréns ledning som diskuterats under 1996. Även etablerade partier som socialdemokrater och moderater kommer troligast att haka på lokala partier i ett nej till flyktingmottagning. Faktum är att flera socialdemokratiska kommunalråd redan uttalat sig i den riktningen. I dessa vatten kommer sedan fascister och organiserade rasister att fiska. Redan finns det av fascister bildade hembygdspartiet, som kommer att ställa upp i flera kommuner. Resterna av ny demokrati, som fortfarande får miljonbelopp i bidrag för sin riksdagsperiod, är en attraktiv samarbetspartner för fascistiska och rasistiska grupper som vill nå en större publik. En av de mest aktiva är socialdemokraten Jan Milld, som driver den rasistiska föreningen Blågula frågor. Ingrid Björkman, som återkommer regelbundet med inlägg på DNs och SvDs debattsidor, är ledande i nätverket ”Fri Information om invandringen”. Propagandan är förberedd, de bara väntar på rätt tillfälle. Samtidigt som huvudtrenden under resten av 90-talet kommer att vara missnöje med vänsterförtecken, så är perioder av demoralisering, passivitet och ”högervindar” oundvikliga.

Staten och rasismen

Den nya instabiliteten i det svenska samhället skapas av det systemskifte i välfärdspolitiken som politiker och stat genomför. Den kursen ligger fast, men åtskilliga i toppen oroas samtidigt över konsekvenserna. Stat och regering kommer därför att redovisa rader av utredningar och åtgärder mot rasism. På det sättet hoppas de kunna begränsa rasismen, som skapar oro i samhället, och samtidigt leda in den antirasistiska opinionen i ofarliga banor. Invandrarpolitiska kommittén föreslår skärpt lagstiftning mot etnisk diskriminering. Polis, åklagare och domstolar uppmanas att utveckla beredskap för att ingripa mot diskriminering och rasism.

Kommittén framhåller också den statligt understödda kampanjen Ungdom mot rasism (ej att förväxla med URE) och dess ”små lokala samarbetsgrupper”. Större landsomfattande antirasistiska kampanjer, som är oberoende av staten och som bygger på ungdomars och invandrares egna initiativ, nämns inte alls. Kommittén vill ha ofarliga ”nätverk bland ungdomar” på lokal nivå. Varken de skärpta lagarna eller andra statliga satsningar kommer att kunna ersätta nya stora antirasistiska rörelser och kampanjer, lika lite som staten kan stoppa rasism och fascism.

I grunden lägger dock politikerna ansvaret för rasismen på åsikterna bland vanligt folk. Invandrarpolitiska kommittén hänvisar till den definition av rasism som kommissionen mot rasism och främlingsfientlighet presenterade 1989. ”En föreställning om den egna folkgruppens överlägsenhet och en uppfattning om att det finns biologiska skillnader mellan folkgrupper som gör det motiverat att dela in dessa i mer eller mindre värda. Vidare innebär det att en folkgrupp som betraktar sig som en mervärdig 'ras' anser sig ha rätt att förtrycka, utnyttja, eller kontrollera de andra eller påtvinga dem att leva åtskilda från andra folkgrupper.” De ansvariga rasisterna i denna definition är ”en folkgrupp”. Men de flesta ”folkgrupper” består av en liten minoritet rasister och en stor majoritet ickerasister. Det finns också

statsmakter, företag och politiker som tjänar på rasismen. I dessa myndigheters definition är rasismen bara en åsikt, den har inga rötter eller förklaringar.

Samtidigt med nya ”åtgärder mot rasism” kommer staten att hårdna. Det vi under 90-talet sett i behandlingen av flyktingar är bara början. Nya ytterligare försämringar för invandrare är att vänta. Redan har försämrade villkor för arbetslösa och barnfamiljer slagit extra hårt. Samma gäller skolnedskärningar och försämrade socialbidrag. Under 90-talets slut kommer budet att vara att invandrare bara kan få tillfälliga jobb med lägre lön. Sverige står inför en social kris, med allt vad det innebär av massutslagning och utanförskap, men också av revolter och uppror.

Invandrarna och samhället

I kommunalvalet 1994 röstade 84,4 procent av svenskarna, men bara 40,3 procent av de röstberättigade invandrarna. I områden med särskilt låg medelinkomst röstade ännu färre invandrare. Detta är ett nytt fenomen. 1976, det första valet med rösträtt för invandrare, röstade 80 procent av grekerna. 1985 röstade nästan 80 procent av chilena. 1994 deltog färre än 30 procent av båda grupperna. I riksdagen finns bara 7 utomlands födda ledamöter av 349. Det är två procent. Av 625 utrikes födda ledamöter i landets kommunfullmäktige kommer 60 procent från nordiska länder och 10 procent från Tyskland. Bara 5 ombud av 300 på den extra socialdemokratiska kongressen i mars 1996 hade invandrarbakgrund, medan sju ombud var miljonärer. En procent av invandrarna uppger att de är aktiva i ett politiskt parti, jämfört med tre procent av svenskarna.

Som en del statens nedskärningar kommer bidragen till de olika riksförbunden för invandrare att avvecklas. Staten ska istället ge bidrag till kulturella aktiviteter och projekt. Risken med detta, bortsett från att anslagen totalt kommer att minska, är att urvalet av vilka som ska få ekonomiskt stöd centraliseras till en liten skara ”experter”.

Men ingen ska tro att fallande valdeltagande och nedskärningar leder till passivitet bland invandrare. Under 1996 har afrikaner flera gånger samlats till gemensamma protester i Sverige, tillsammans med svenskar och andra invandrarungdomar. När hovrätten rev upp fängelsedomerna mot mördaren från Klippan genomfördes demonstrationer i Stockholm, Göteborg och Malmö. I september, på årsdagen av mordet, genomfördes den manifestation i Klippan där många afrikaner deltog. Flyktingar från Afrika har svårare än några andra att få asyl i Sverige. Afrikanska invandrare diskrimineras hårdast när de söker jobb eller av restauranger och pubar. Att invandrare själva samlas och genomför protester kommer att fortsätta utvecklas. Då är det extra viktigt att svenska internationalister och antirasister också deltar.

Sverige under slutet av 90-talet präglas av ett stort politiskt vakuum, där fler människor än någon gång på 100 år saknar företrädare i det etablerade partierna. Arbetarförbundet Offensiv är ett revolutionärt socialistiskt parti, och genom kamp, inte minst antirasistisk, vill vi tillsammans med andra bygga upp ett nytt arbetarparti med massförankring. En av förutsättningarna för att ett nytt arbetarparti ska kunna ta fart är ett tydligt antirasistiskt program och en medveten satsning att vinna stöd och medlemmar bland invandrare och flyktingar. I Offensiv har en femtedel av medlemmarna invandrarbakgrund och flera spelar en ledande roll i en stor del av vårt arbete.

Ett nytt arbetarparti måste ta strid för att bryta marknadens diktatur. Kampen kommer att gälla att avskaffa det kapitalistiska system som är roten till rasism och fascism. Som Malcolm X uttryckte det: ”You can't have capitalism without racism” – det kan inte finnas kapitalism utan rasism.

Källor och referenslitteratur

Tidningar som använts i flera kapitel

Dagens Nyheter (DN) och Svenska Dagbladet (SvD) 1991-96. Tidningen Offensiv. Tidskrifterna Expo, Marxismen Idag, Socialism Today och Militant International Review. Eget klipparkiv med material ur Aftonbladet, Expressen, Sydsvenska Dagbladet, TT-artiklar, GT-Idag, Norrskensflamman, VästerbottensKuriren, tidningen Vi. Jag har också haft tillgång till Stefan Lundqvists klipparkiv från Sundsvalls Tidning och Dagbladet.

Böcker och broschyrer, från det kapitel de först använts

Kapitel 2

Bobby Seale: "Seize the Time – The history of the Black Panther Party and Huey P Newton".
 Kevin Ovenden: "Malcolm X – Socialism and Black Nationalism".
 "The last year of Malcolm X" (George Breitman, red).
 Roger Silverman, artikel från 1977 om Enoch Powell mm i pamfletten "Menace of Fascism".
 Jonathan Marcus: "National Front and French Politics".
 Invandrarverket: "Rasismens varp och trasor" (antologi).
 Anders Cariberg: "Där kärleken kallnar".
 Peter Taaffe: "South Africa – from slavery to the smashing of apartheid".
 Peter Taaffe/Tony Mulhearn: "Liverpool – a city that dared to fight".

Kapitel 3

Leon Trotsky: "The struggle against fascism in Germany".
 Leo Trotskij. "Kampen mot Hitler" (översatt av boken ovan).
 William L Shirer: "Det tredje rikets uppgång och fall", del 1-4.
 Arvid Rundberg: "En tysk arbetares memoarer."
 SSU-broschyr "Varför ägna Offensiv uppmärksamhet?"
 "Det eviga hatet", antologi om rättegångarna mot Ahmed Rami.
 Ingo Hasselbach "Uppgörelsen – en nynazist hoppar av".
 Michael Schmidt: "Nynazismens ansikten".

Kapitel 4

CWI: "A world in crisis"
 Fernando Claudín: "Krisen i den kommunistiska rörelsen", del 2
 Phyllis Auty: "Tito"
 Paul Shoup: "Communism and the Yugoslav national question"
 Bruce McFarlane: "Yugoslavia – politics, economics and society"
 Per-Åke Westerlund: broschyrerna "Kapitalets EU och motståndet i Sverige" och "EU, Sverige och systemskiftet".

Kapitel 5

Stieg Larsson, Anna-Lena Lodenius: "Extremhögern".
 Lena Liljeroth: "Skinnskallar".

Kapitel 9

Artikeln "Ultraleft tactics in fighting the fascists", Writings of Leon Trotsky, supplement 1934-40, sid 453.

Kapitel 11

V I Lenin: "Staten och revolutionen".

Karl Marx: "Pariskommunen".

Kapitel 12

Reinfeldt m fl: "Stenen i handen på den starke".

Kapitel 13

Flyktingpolitiska kommittén: "Svensk flyktingpolitik i ett globalt perspektiv".

Kapitel 15

Invandrarpolitiska kommittén: "Sverige, framtiden och mångfalden".

Thomas Gör, Jonas Hellman: "En stjälpande hand".